

“MAMAK İLÇESİ ÇOCUK YOKSULLUĞU HARİTALANDIRMASI” PROJESİ

İÇİNDEKİLER

1. GİRİŞ	1
2. KURAMSAL TEMELLER VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	4
2.1.1. Yoksulluğun Tanımı	5
2.1.2. Yoksulluğun Nedenleri	5
2.1.3. Yoksulluk ve Eğitim	7
2.1.4. Yoksulluğun Sınıflandırılması	11
2.1.5. Dünyadaki Yoksulluk Oranları	13
2.1.6. Türkiye’deki Yoksulluk Oranları.....	18
2.2. Çocuk Yoksulluğu	22
2.2.1. Çocuk Yoksulluğunun Tanımı	22
2.2.2. Çocuk Yoksulluğunun Nedenleri.....	24
2.2.3. Dünya’da Çocuk Yoksulluğu	25
2.2.4. Türkiye’de Çocuk Yoksulluğu.....	26
2.2.5. Yoksulluğun Çocuğa Etkileri	27
2.2.6. Çocuk Yoksulluğunun Görünümleri.....	32
2.2.7. Çocuk Yoksulluğunun Önlenmesi.....	36
2.2.8. Ankara İlinin İdari, Sosyal ve Ekonomik Yapısı.....	38
2.2.8.1. Ankara İli Mamak İlçesi İdari- Sosyoekonomik Yapısı.....	39
2.3. Çocuk Yoksulluğu İle İlgili Araştırmalar.....	40
2.3.1. Dünyada Çocuk Yoksulluğu İle İlgili Yapılan Araştırmalar.....	40
2.3.2. Türkiye’de Yoksullukla İlgili Yapılan Çalışmalar.....	46
3. YÖNTEM.....	53
3.1. Araştırmanın Modeli.....	53
3.2. Evren Örneklem ve Çalışma Grubu.....	54
3.3. Araştırmanın Etik Boyutu.....	55

3.4. Veri Toplama Araçları.....	56
3.5. Verilerin Toplama Yöntemi.....	57
3.6. Verilerin Analizi	58
4. BULGULAR	58
Anketi Yanıtlayanlara İlişkin Bulgular.....	58
Çocuklara Ait Bulgular	83
5. KAYNAKÇA.....	104

TABLÖLER LİSTESİ

Tablo 2.1. Günde 1,25 \$’dan Daha Az Gelirle Yaşayan Nüfus Sayısı(Milyon).....	14
Tablo 2.2. Dünyadaki Çok Boyutlu Yoksulluk Kapsamı.....	16
Tablo 2.3. İnsani Gelişmişlik İndeks Değerleri	18
Tablo 2.4. İnsani Gelişmişlik İndeksi ve Bileşenleri	18
Tablo 2.5. 2005- 2013 Yılları Arasında Yoksulluk Sınırı Yöntemlerine Göre Kişi Yoksulluk Oranları	19
Tablo 2.6. 2005- 2010 Yılları Arası Hane İçindeki Kişi Sayısına Göre Açlık ve Yoksulluk Sınırları/TL	20
Yoksulluk Sınırları	20
Tablo 2.7. 2005- 2009 Yılları Arasındaki Hane İçindeki Kişi Sayısına Göre Yoksulluk Oranları	21
Tablo 2.8. 2002- 2009 Yılları Arasında Hane Halkı Fertlerinin Öğrenim Durumuna Göre Yoksulluk Oranları	21
Tablo 3.1. İki Ayrı Güven Düzeyi ve Çeşitli Kesinlik (Göz Yumulabilir Yanılgı) Sınırları İçin Örnek Büyüklükleri	
Tablo 4.1. Anketi Yanıtlayan Ebeveyne Göre Dağılımlar.....	59
Tablo 4.2. Anketi Yanıtlayan Babaların Yaşlarına Göre Dağılımlar.....	59
Tablo 4.3. Anketi Yanıtlayan Annelerin Yaşlarına Göre Dağılımlar.....	59
Tablo 4.4. Anketi Yanıtlayan Babaların Eşlerinin Yaşlarının Dağılımı.....	60
Tablo 4.5. Anketi Yanıtlayan Annelerin Eşlerinin Yaşlarının Dağılımı	60
Tablo 4.6. Anketi Yanıtlayan Babaların ve Eşlerinin Eğitim Durumlarının Dağılımları.....	60
Tablo 4.7. Anketi Yanıtlayan Annelerin ve Eşlerinin Eğitim Durumlarının Dağılımı.....	61
Tablo 4.8. Anketi Yanıtlayan Ebeveynlerin Evlilik Durumlarına İlişkin Dağılımlar.....	62
Tablo 4.9. Ebeveynlerin Boşanma Nedenleri ve Nafaka Durumlarına Göre Dağılımları.....	63
Tablo 4.10. Anketi Yanıtlayan Ebeveynlerin Anne-Babadan/Dul-Yetim Aylık Alma Durumuna Göre Dağılımlar.....	64
Tablo 4.11. Anketi Yanıtlayan Ebeveynlerin Doğum ve Göç ile Bilgilerinin Dağılımı	65
Tablo 4.12. Anketi Yanıtlayan Ebeveynlerin Borçlara İlişkin Duruma Göre Dağılımlar.....	67

Tablo 4.13. Sağlık Güvencesine Sahip Olunma Durumuna Göre Dağılımlar.....	68
Tablo 4.14. Anketi Yanıtlayan Ebeveynlerin Gelir-İş Durumuna Göre Dağılımları..	69
Tablo 4.15. Ebeveynlerin İşsizlik Durumuna Göre Dağılımları.....	70
Tablo 4.16. Anketi Yanıtlayan Ebeveynlerin Çalışmayı İsteme Durumuna Göre Dağılımlar.....	71
Tablo 4.17. Anketi Yanıtlayanların Sağlık ile İlgili Bilgilere Göre Dağılımlar.....	72
Tablo 4.18. Anketi Yanıtlayan Ebeveynlerin Ruh Durumu/ Ruhsal Durum ile İlgili Bilgilerin Dağılımı.....	74
Tablo 4.19. Anketi Yanıtlayan Ebeveynlerin Tüketim Ve Beslenme İle İlgili Bilgilerin Dağılımları.....	75
Tablo 4.20. Anketi Yanıtlayan Ebeveynlerin Ev Türü ve Durumuna İlişkin Dağılımlar.....	77
Tablo 4.21. Anketi Yanıtlayan Ebeveynlerin Evinde Yaşayan Kişi Sayısını Dağılımları.....	79
Tablo 4.22. Anketi Yanıtlayan Ebeveynlerin Evin Isınma, Yakıt ve Su Durumuna İlişkin Dağılımlar.....	80
Tablo 4.23. Anketi Yanıtlayan Ebeveynlerin Ev İle İlgili Şikayetlerine İlişkin Dağılımlar.....	81
Tablo 4.24. Anketi Yanıtlayan Ebeveynlerin Ev Değiştirme Sayılarının Dağılımı...	82
Tablo 4.25. Anketi Yanıtlayan Ebeveynlerin Çocuklarını Evde Yetişkin Denetimi Olmadan Yalnız Kalma Durumunun Dağılımı.....	82
Tablo 4.26. Anketi Yanıtlayan Ebeveynlerin Çocuk Sayısı, Öğrenim Durumu, Çocuklarının Yaş Ve Öğrenim İlişkisine Dair Dağılımlar.....	83
Tablo 4.27. Anketi Yanıtlayan Ebeveynlerin Birinci Çocuklarının Öğrenim Durumlarının Dağılımları	84
Tablo 4.28 Anketi Yanıtlayan Ebeveynlerin İkinci Çocuklarının Öğrenim Durumlarının Dağılımları.....	84
Tablo 4.29. Anketi Yanıtlayan Ebeveynlerin Üçüncü Çocuklarının Öğrenim Durumlarının Dağılımları.....	85
Tablo 4.30. Anketi Yanıtlayan Ebeveynlerin Birinci Çocuklarının Öğrenim Durumlarının Dağılımları.....	86
Tablo 4. 31. Anketi Yanıtlayan Ebeveynlerin 5 ve üzeri Çocuklarının Öğrenim Durumlarının Dağılımları.....	86
Tablo 4.32. Anketi Yanıtlayan Ebeveynlerin Doğduktan Sonra Ölen Çocuk Durumlarının Dağılımı	87
Tablo 4.33. Anketi Yanıtlayan Ebeveynlerin Çocuklarının Sağlık Güvencesi ve Sağlık Güvencesinden Yararlanma Durumlarının Dağılımı.....	87
Tablo 4.34. Kadın Ve Çocukların Sağlık Kontrolü Ve Çocuk Aşılarının Dağılımlarına İlişkin Dağılımlar.....	88
Tablo 4.35. Anketi Yanıtlayan Ebeveynlerin Çocuğun Hastalık Durumuna İlişkin Bilgilerin Dağılımı.....	89
Tablo 4.36. Anketi Yanıtlayan Ebeveynlerin Çocuklarının Öğün Sayılarının Dağılımı.....	90

Tablo 4.37. Anketi Yanıtlayan Ebeveynlerin Çocuklarının İlkokula Başlama ve Okul Öncesi Eğitim Durumlarının Dağılımı.....	90
Tablo 4.38. Anketi Yanıtlayan Ebeveynlerin Zorunlu Eğitim Çağına Devam Edemeyen Çocukların Durumu Ve Nedenlerinin Dağılımları.....	91
Tablo 4.39. Anketi Yanıtlayan Ebeveynlerin Çocuğun Eğitime Düzenli Devamına İlişkin Dağılımlar.....	92
Tablo 4.40. Anketi Yanıtlayan Ebeveynlerin Çocuğun Eğitim Masraflarının Karşılama Durumu, Çocuğa Aylık Harcanan Para Ve Nereye Harcandığına İlişkin Dağılımlar.....	92
Tablo 4.41 Anketi Yanıtlayan Ebeveynlerin Çocuğun Eğitim İhtiyaçları İçin Destek Alma Durumu Ve Destek Alınan Yerlerin Dağılımları.....	93
Tablo 4.42. Anketi Yanıtlayan Ebeveynlerin Çocuğun Gelecek Tercih, Çalışmayı Tercih Etme Nedeni, Aileye Katkı Sağlama Durumu Ve Sağlayacağı Katkıya İlişkin Dağılımlar.....	94
Tablo 4.43. Anketi Yanıtlayan Ebeveynlerin Çocuklarının Karşılansız İhtiyaçlarına İlişkin Dağılımları.....	95
Tablo 4.44. Anketi Yanıtlayan Ebeveynlerin Çocukların Harçlık Durumlarına İlişkin Dağılımlar.....	95
Tablo 4.45. Anketi Yanıtlayan Ebeveynlerin Çalışan Çocuğa Sahip Olma, Çocukların Çalıştıkları İşler ve Çalışma Başlangıç Yaşlarının Dağılımları.....	96
Tablo 4.46. Çocukların Günlük, Haftalık Çalışma Saatleri Ve Çalışma Zamanlarına İlişkin Dağılımlar.....	96
Tablo 4.47. Çocuğun Parayı Harcama Yeri İlişkin Dağılımlar.....	97
Tablo 4.48. Çocuğun İşine İlişkin Durumu Ve Arkadaşlarının Davranışlarına İlişkin Dağılımlar.....	97
Tablo 4.49. Çocuğun Oyuna Zaman Ayırma Durumunun Dağılımı.....	98
Tablo 4.50. Çocuğun Eve Gelme Durumu Ve Eve Habersiz Gelme Süresine İlişkin Dağılımlar.....	98
Tablo 4.51. Çocuğun Sokakta Yaşayan/Çalışan Arkadaşa Sahip Olma Durumuna İlişkin Dağılımlar.....	99
Tablo 4.52 Kötü Alışkanlık Olma Durumu, Türleri, Suça Karışma Ve Suçtan Alınan Ceza İle Çocuğun Yanlış Davranışına Gösterilen Cezaların Dağılımları.....	99
Tablo 4.53. Koruma Altında Ya Da Evlat Edinilmiş Çocuğa Sahip Olma Durumunun Dağılımları.....	100
Tablo 4.54. Çocuğun Kendine Ait Oda Durumu Ve Kendine Ait Oyuncuğa Sahip Olma Durumunun Dağılımı.....	101
Tablo 4.55. Çocuğun Günlük TV İzleme Süresine İlişkin Dağılımlar.....	101
Tablo 4.56. Çocuğun Sağlıklı Beslenme Durumuna İlişkin Dağılımlar.....	102
Tablo 4.57. Çocuğun Karşılansız İhtiyaçlarının Olması, İhtiyaçları Ve İhtiyaç Karşılansız İhtiyaç Tepkiye İlişkin Dağılımlar.....	102
Tablo 4.58. Çocuğun Geleceğinden Kaygılanma Durumuna İlişkin Dağılımlar.....	103

“MAMAK İLÇESİ ÇOCUK YOKSULLUĞU HARİTALANDIRMASI” PROJESİ

1.GİRİŞ

Herkes tarafından kabul görmüş bir tanımı bulunmamakla birlikte, genel bir ifadeyle yoksulluk, asgari yaşam standardının gerektirdiği temel gereksinimlerin karşılanamaması durumu olarak ifade edilebilir. Yoksulluk, tarihin her döneminde, gelişmekte olan ülkelerin yanı sıra, sosyal harcamalara oldukça yüksek pay ayıran gelişmiş ülkelerin de çözümlemesi gereken sorunlarının başında geldiği yapılan araştırmalarda ulaşılan sonuçlar arasındadır.

Kaynak dağılımının adil bir şekilde dağılmamış olması, nüfus fazlalığı, eğitim ve istihdam olanaklarının yetersiz olması, bazı ekonomik ve demografik eğilimler, çevrenin hızla bozulması gibi etkenler yoksulluğa sebep olan temel faktörler arasında yer almaktadır. Her ne sebeple olursa olsun yoksulluk, dünyanın hemen her ülkesinde ekonomik, sosyal ve psikolojik boyutları olan ciddi bir sorun haline gelmiştir (ASAGEM, 2010). Günümüzde, küreselleşen dünya üzerindeki tüm toplumlar yoksullukla mücadele etmeye çalışmaktadır.

Yoksulluk, etkilediği toplumun çeşitli katmanları düzeyinde de incelenmesi gereken bir sorundur. Hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerde yoksulluğun olumsuz etkisi, özellikle özel gereksinimleri olan, farklı türlerde kırılganlıklara maruz kalan yaşlılar, engelliler, kadınlar ve çocuklarda diğer bireylere göre daha fazla hissedilmektedir (Durgun, 2011; UNDP, 2014). Gelecekte, toplumunun yetişkin bir bireyi haline gelecek çocukların şansı, ülkelerinin zengin ya da yoksul olmasına; kız ya da erkek çocuk olarak, zengin ya da yoksul bir ailede dünyaya gelmelerine ve kırsal ya da kentsel alanlarda yaşamalarına bağlı olarak değişebilmektedir.

Dünyada her gün yaşamını yitiren yaklaşık 18.000 çocuktan oranca önemli bir bölümü, yoksulluk ya da bulunduğu coğrafya gibi nedenlerle hizmetlere ulaşamayan, kentlerdeki mahallelerde ya da kırsal kesimde yaşayan çocuklardan oluşmaktadır. Yitirilen çocukların çoğu, ishal gibi ağızdan tuzlu sıvı takviyeleriyle etkili ve ucuz biçimde tedavi edilebilecekken, geçerliliği kanıtlanmış yollardan ve düşük maliyetle

kurtarılabilecekken kaybedilmişlerdir. Zengin bir ailede doğan çocuğun bu tedaviden yararlanma şansı, yoksul bir ailenin çocuğuna göre dört kat daha yüksektir (UNICEF, 2013).

“Dünya Çocuklarının Durumu 2005 Raporu”nda, çocuk yoksulluğu ile ilgili şöyle bir tanımlama yapılmaktadır: "Yoksulluk içinde yaşayan çocuklar, yaşama, büyüme ve gelişmeleri açısından gerekli maddi, manevi ve duygusal kaynaklardan yoksun biçimde yaşamakta, bu nedenle haklarından yararlanamamakta, potansiyellerini tam olarak geliştirememekte ve topluma tam ve eşit üyeler olarak katılamamaktadırlar" (UNICEF, 2005).

Çocukların maruz kaldığı bu eşitsizlik ve bunun doğurduğu sonuçlar, Çocuk Hakları Sözleşmesi (ÇHS9’nde kabul edilen ayrım gözetmeme ya da egemenlik (madde 2), çocuğun yüksek yararı (madde 3), çocukların yaşam ve hayatta kalma (madde 6), çocuğun görüşlerine saygı (madde 12) ilkeleriyle de çelişmektedir. ÇHS’nin özünde yer alan ve tüm toplumların sorunu olan yoksullukla mücadeleyi anlamlandıracak, bu mücadeleye ışık tutacak ilkelere, ırk, renk, cinsiyet, din, dil, siyasal ya da başka görüşü ne olursa olsun tüm çocukların haklarına sahip olduğu, çocuğu etkileyecek tüm kararlarda çocuğun yüksek yararının gözetilmesinin tüm çocukları yaşam, hayatta kalma ve tam potansiyellerine ulaşacak şekilde gelişmenin olduğu, çocukların kendilerini etkileyen konularda görüşlerini serbestçe ifade etme ve bu görüşlerin ciddiyetle dikkate alınmasının sağlama haklarının olduğu vurgulanmaktadır.

Çocuk yoksulluğu, dünya çapında milyonlarca çocuğun yaşamını etkilemektedir. Sadece yoksul ülkelerde değil, zengin ülkelerde de görülen bu durum eğitimsiz, yoksul, yetersiz beslenen çocukların gelecekte eğitimsiz, yetersiz beslenen, yoksul yetişkin olma olasılıklarının arttırmaktadır (UNDP, 2004). Nörobiyoloji araştırmaları, erken çocukluk döneminde yaşanan dezavantajların kişinin yakasını yetişkinlikte de bırakmadığını göstermektedir. Erken dönemdeki hastalıklar ve beslenme yetersizlikleri daha sonra çocuğun öğrenme yetilerini ve dolayısıyla hayatını kazanma şansını da olumsuz etkileyebilmektedir (UNICEF, 2014). Benzer şekilde çevresel risk faktörlerinin çocukların gelişimine etkisini inceleyen araştırma sonuçları da risk faktörlerinin sayısı arttıkça, gelişimin normalden sapması veya gecikmesinin çok daha olası olduğuna dikkat çekmektedir. Annenin zihinsel bir hastalığının olması, annenin kaygılı olması, annenin çocuğun gelişimiyle ilgili değer ve inançlarının uygun olmaması ve çocuğa

karşı olumsuz tutum sergilemesi, erken dönemde bebek ve anne arasında çok az ilişki olması, anne-babanın belirli bir mesleğinin olmaması, annenin eğitim düzeyinin düşük olması, babanın aile ile yaşamaması, çocuğun ilk dört yılında ailenin çok fazla stresli olayla karşılaşması ve ailede dört veya daha fazla çocuğun olması gibi etkenler çocukların bilişsel gelişimini olumsuz yönde etkileyen çevresel risk faktörleri olarak bildirilmektedir (Sameroff, 1993). Buradaki risk faktörlerinin de yoksulluk üzerinde önemli olduğu görülmektedir.

Yoksulluk içinde yaşayan, gelir düzeyi düşük ailelerin yaşantısına daha yakından bakmak, yoksulluğun aileye ve çocuğa etkisinin daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır. Yoksullukla ilişkili süregelen yüksek stres düzeyi, anne-babaların fiziksel ve ruhsal sağlığına zarar vermekte, stresle ilişkili tıbbi durumların (hipertansiyon, astım vb.) ve psikososyal sorunların (depresyon, kaygı, sorunlu ilişkiler, madde kullanımı vb) yüksek oranda görülmesine neden olabilmektedir. Yoksulluğa paralel olarak ortaya çıkan bu stres kaynakları, anne-babaların çocuklarına sunacakları, beyin gelişimini en üst düzeye getiren ve yaşam boyu etkisi olabilen duyarlı ve şefkatli bakım sağlama yeteneklerini de etkileyebilmektedir(Zuckerman ve Sandel, 2013).

Erken çocukluk döneminde yoksul ailelerde sıklıkla karşılaşılan yukarıda sıralanan çevresel risk faktörlerine maruz kalan ve şefkatli bakım alamayan çocuklar, ilerleyen yaşlarında da optimal gelişimleri için gerekli olan eğitimleri alamadıkları gibi, aileye katkı sağlamak amacıyla sağlıklarını ve güvenliklerini tehdit eden kötü koşullarda çalışmak zorunda bırakılmaktadır. Aileye kısa süre içerisinde geçici katkı sağlayan çocuk, ailenin gelirine katkıda bulunmasından ötürü zaman içerisinde sürekli çalışmaya başlamaktadır. Küçük yaşlardan itibaren, sağlığını ve güvenliğini tehdit eden kötü koşullarda emeğine göre oldukça düşük ücretler karşılığında çalışan çocuklar, eğitime devam konusunda da güçlükler yaşamaktadır. Dünya genelinde milyonlarca çocuğun, ailelerine daha fazla parasal katkı sağlamak amacıyla eğitimlerini aksatan, çocukluklarını yaşamalarını engelleyen, optimal fiziksel ve zihinsel gelişimlerine sekte vuran işlerde çalıştırıldığı bildirilmektedir(Durgun, 2011; UNICEF, 2014).

Çocuk yoksulluğu; çocukların gelişimi, toplumun gelişmesi ve kalkınması açısından oldukça önemlidir. Çocuk yoksulluğunun çözümüne yönelik atılacak her adım, gelişen dünyada hızla değişen ve daha çok eğitime ihtiyaç duyan istihdam alanlarından çocukların geri çekilmesini engelleyerek gelecek nesillerin verimli ve

retken olabilmesi için çok büyük önem taşımaktadır (Durgun, 2011). ocuk yoksulluğu konusunda gerekli önlemlerin alınması, yoksulluk içinde yaşayacak bir toplum olmanın önüne geçilmesi açısından da çok önemlidir.

ocuk yoksulluğunun önlenmesi sürecinde mevcut durumun belirlenmesi önemli görülmektedir. Bu soruna ilişkin kanıta dayalı bilimsel veriler elde edilerek durumun tespit edilmesi, problemin kaynaklarını da ortaya koyacağından en önemli aşamayı oluşturmaktadır. Veriler, kararlara temel oluşturacak, yapılanların ve yapılacakların değerlendirilmesine zemin sunacak kanıtları sağlamaktadır. Çocuklar ve ailelerinin katlanmak zorunda oldukları yoksunluklarla ilgili verilerin sürdürülebilir şekilde belirlenmesi ve gerekli müdahalelerin bu doğrultuda güncellenmesi, geliştirilmesi gerekmektedir.

UNICEF tarafından Ocak 2014'te yayınlanan "Dünya ocuklarının Durumu Raporu"na göre; veriler, yoksullukla mücadelede ilerleme kaydedildiğini, ancak çocukların koşullarındaki eşitsizliklerin sürdüğünü göstermektedir. Verilerle en fazla risk altında olanlar yani, en az görünür ve toplumun en uzağındaki çocuklar belirlenmektedir. Her toplum, gelişebilmek için en uzağındaki gereksinimleri olan bireyleri, çocukları belirlemeli ve bu gereksinimleri karşılamamanın yollarını aramalıdır (UNICEF, 2014).

Bu gerekçe doğrultusunda proje kapsamında Ankara İli Mamak İlçesi'nde ocuk yoksulluğunun haritalandırılması planlanmaktadır. ocuk yoksulluğunun Mamak İlçesi'nde betimsel tarama modeli ile bölgesel bazda belirlenmesi sonucu problemin kaynağının ortaya konulması, çözüm için gerekli eylem planının da bölgesel koşullar dikkate alınarak oluşturulması için zemin hazırlayacağı düşünülmektedir.

2. KURAMSAL TEMELLER VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde, yoksulluk, çocuk yoksulluğu konuları ele alınarak incelenecek ve çocuk yoksulluğu ile ilgili araştırmaların özetleri sunulacaktır. Yoksulluk kapsamında öncelikle yoksulluğun tanımı yapılacak daha sonra çocuk yoksulluğu ile ilgili konulara değinilecektir.

2.1.Yoksulluğun Tanımı

Yoksulluk, kişiden kişiye, toplumdan topluma, ülkeden ülkeye farklı anlamları içine barındıran bir kavramdır. Yoksullukla ilgili tanımların gelir düzeyine göre ve hak temeline göre yapıldığı görülmektedir.

Yoksulluğun gelir düzeyine göre tanımlarına bakıldığında; belirli bir gelir düzeyinin altında kalma durumu, ya da genel anlamıyla ekonomik, sosyal ve kültürel haklardan yoksun kalma ve yeterli miktarda bir gelire ulaşamama durumu olarak tanımlanmaktadır (Öztürk, 2009).

Hak temeline göre tanımlar incelendiğinde; yoksulluğun paylaşım sisteminin eşitlikçi temelde kurulmuş olmasından dolayı toplumun bir kısmının topluma ait olan maddi kaynaklardan yararlanamaması (Öztürk, 2008); bireylerin fizyolojik ve sosyal ihtiyaçlarını karşılayamama ve insanca hayatlarına devam etmek için gerekli olan maddiyattan yoksun olma durumu (Gündüz, 2006) ve yetersiz beslenme, açlık, düşük gelir, eğitim yokluğu, sürekli sağlık bozukluğu, evsizlik, kronik işsizlik, güçsüzlük, umutsuzluk gibi nedenlerle geleceğe güvenin yok olması, yaşam kalitesinin kötüleşmesi ve sosyal hukuki alanlarda birçok hizmete erişim yoksunluğu ile yönetime katılamama şeklinde tanımlandığı görülmektedir (Kaya, 2011).

Yoksulluğu tanımlamaya yönelik çeşitli ve farklı bakış açıları bulunmakla beraber en geniş anlamı ile yoksulluk (insani gelişmişlik indeksi dikkate alındığında) hayatı idame ettirecek kadar gelire sahip olamama, sağlıklı gıda ve beslenmeye sahip olamama, modern bir alt yapıya sahip yerleşim yerlerinde barınamama, eğitim ve sağlık imkanlarından ihtiyaca karşılık gelecek düzeyde yararlanamama, geleceğe yönelik kaygı düzeyini azaltacak güvenceye sahip olamama, kişinin kendisini ve aile fertlerini

geliştirmeye yönelik bilimsel, kültürel ve sanatsal imkanlardan faydalanamama durumu olarak açıklanmaktadır (Yoksulluk 1. Cilt, 2003)

2.1.2. Yoksulluğun Nedenleri

Yoksulluğun nedenleri, farklı disiplinlerde farklı bakış açılarıyla birbirlerinden bağımsız bir şekilde ele alınmaktadır. Yoksulluk nedenleri bir yandan yoksulluğu oluştururken, bir yandan da oluşan yoksullukla beslenerek bir paradoksa dönüşebilmektedir. Yoksulluğun nedenlerinin ortaya konulması, yoksulluk sorunu ile mücadelede başlangıç noktasını oluşturmaktadır. İstenilen sonuca ulaşmak için nedenleri doğru şekilde analiz etmek ve elde edilen doğru neden üzerinde çalışma yapmak gereklidir(Özgenç, 2013).

Yoksulluk mikro ve makro düzeyde pek çok nedene bağlanabilir. Yoksulluk yeterli üretimin olmayışından ve aynı zamanda üretilenler karşılığında elde edilen gelirin kişiler, bölgeler ve sektörler arasında uygun bir şekilde paylaşılamamasından kaynaklanmaktadır (Öztürk, 2009).

Sosyal bir sorun olarak değerlendirilen yoksulluk, 16. Yüzyılda Avrupa’da kapitalizmin ortaya çıkışı ile bağlantılıdır. Tarımın ticarileşmesiyle tarımsal yapıların çözülmesi, kırsal alanda geçinemeyenlerin şehirlere göç etmesi, talepten kaynaklanan dalgalanmaların etkisi altında ulaşım, ticaret ve inşaat sektörlerinde sağlanan istihdamın düzensizliği modern yoksulluğun nedenlerini oluşturmaktadır (Buğra, 2008).

Çevreden kaynaklanan makro nedenler söz konusu olduğunda araştırmacılar, nedenlerle ilişkili olarak kendi ideolojilerinden hareketle farklılaşan sonuçlara ulaşabilmektedir. Yoksulluğu mevcut kaynakların paylaşımındaki adaletsizliğe bağlayan görüşler olduğu gibi, mevcut kaynakların etkin ve verimli kullanılmamasıyla ilişkilendiren görüşler de mevcuttur (Özgenç, 2013). Yoksulluğun mikro ve makro nedenleri aşağıda sıralanmıştır.

Yoksulluğun mikro nedenleri;

- Fiziksel ve ruhsal sağlık bozukluğu
- Engelli olma
- Madde bağımlılığı ve kumar gibi kötü alışkanlıklar

- Düşük öğrenim düzeyi
- Var olan işler için gerekli beceriye sahip olamama
- Ücret sorunları ve iş yerindeki kötü yönetimden kaynaklanan sorunlar
- Boşanma, terk edilme, ölüm gibi nedenlerle ailenin dağılması
- Çalışmaya ilişkin olumsuz etik değerler
- İsteddiği koşullarda iş bulamamak
- Suç kurbanı olmak
- Yaş, cinsiyet gibi özellikler şeklinde sıralanmaktadır (Güneş, 2009)

Yoksulluğun makro nedenleri;

- Doğal afetler, çölleşme ve kuraklık gibi doğal etkenler
- İnsan sebebiyle oluşan doğal yıkımlar
- Coğrafi özellikler, iklim ve göç
- Gıda israfları
- Su israfı
- Siyasi politikalar
- Eğitime verilen desteğin azalması ve eğitimsizlik
- Yolsuzluklar, yüksek faiz politikaları ve rant
- Adaletsiz vergi sistemi ve vergi kaçakçılığı
- Aşırı nüfus artışı
- Beyin göçleri, savaşlar, soykırımlar
- Piyasadaki tekelleşme
- Enflasyon
- İstihdam olanaklarının sınırlılığı
- Yetersiz toplumsal çevre ve düşük toplumsal katılım
- Gelen gelir dağılımındaki eşitsizlik ve yüksek faiz
- Sosyal güvenlikten mahrumiyet ve kişiler arası ayrımcılık şeklinde sıralanmaktadır (Alpaydın, 2008; İncedal, 2013; Kaya, 2011; Önder, 2016).

Yoksulluğun makro nedenleri arasında yer alan eğitimsizlik, yoksulluğun temelini oluşturması nedeniyle aşağıda yoksulluk ve eğitim konusu ayrıntılı olarak irdelenmiştir.

2.1.3. Yoksulluk ve Eğitim

Yoksulluk, yoksunluğun sonucu ortaya çıkan bir sosyal olgudur. Yoksunluğun temelinde ise, eğitim yoksunluğu yer almaktadır (Bakırtaş, 2002). Aynı zamanda günümüzde gelirin en önemli kaynağı bilgi kaynağı olarak değerlendirilmektedir. Kişinin sahip olduğu bilgi birikimi ise, gördüğü eğitim ile paralel bir seyir izlemektedir (Çalışkan, 2016). Eğitim kuramsal tartışmaların kişiyi sosyalleştirici ve sınıfsal ayrımları adaletsizliği azaltıcı bir etmen olarak görülmüştür. Yapılan yoksulluk araştırmalarının genelinde, yoksul olmanın sebebi olarak gösterilen en önemli faktörlerden bir tanesinin eğitimsizlik olduğu ifade edilmektedir (Alpaydın, 2008).

Eğitim ve yoksulluk arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalarda, eğitim ve yoksulluk ilişkisinin önemli olduğu ve aralarındaki ilişkinin ters orantı ile gerçekleştiği belirtilmektedir. Eğitimin ön plana alındığı araştırma sonuçlarında, eğitimin hem çocuk hem de ebeveynin önemli bir belirleyici olduğu görülmektedir. Ekonomik temelli araştırmalarda ise, eğitim düzeyinin ve kalitesinin kişilerin elde ettikleri gelirin belirlenmesinde önemli bir etkisinin olduğu sonucuna varılmaktadır. Sonuç olarak yoksulluk, yalnızca mali kaynakların yokluğu şeklinde tanımlanabilecek basit bir kavram değildir (Bakırtaş, 2002). Bunlardan dolayı, insani gelişme endeksinin hesaplanmasında ve yoksulluğun ortaya konmasında farklı ön kriterler dikkate alınmaktadır. İnsani gelişme endeksi, yaşam beklentisi endeksi, eğitim endeksi ve gayri safi yurt içi hasıla endeksi dikkate alınarak hesaplanmaktadır. İnsani gelişme endeksinin hesaplanmasındaki en önemli kriterlerden olan eğitim endeksinin hesaplanmasında ise okur-yazar olmayanların oranı ve okullaşma oranı ön plana çıkmaktadır. Bu oranlar, bölgesel düzeydeki yoksulluk değişkenlerinin de en önemli göstergeleri arasında yer almaktadır (Bakırtaş ve Karademir, 2012).

İnsani gelişme endeksi hesaplamaları sonrasında yoksullukta, eğitimin önemi ön plana çıkmış ve yoksullukla mücadele etmek için eğitim destek politikalarının ve bunlara yönelik mali destek programlarının oluşturulmasının öncelikli olduğu vurgulanmıştır (Kaya, 2008).

Yoksullukla mücadelede yoksul olan veya yoksulluk riski taşıyanların örgün ve yaygın eğitime kolay ulaşmalarını sağlamak eğitim politikalarının ana amacını oluşturmuştur. Eğitime erişme oranları, okullaşma oranları niceliksel bir gösterge olup, genel olarak tek başına yeterli olmamaktadır. Bu nedenle verilen eğitimden ne ölçüde verim alındığı yani niteliği de önemsenmelidir. Bu bağlamda eğitime erişimin

azalmasında ve eğitimden alınan verimin düşmesinde; yetersiz beslenme ile sağlık barınma imkanlarının ve düzenli aile ortamının eksikliği etkili olabilmektedir. Bunların dışında, okullarda sınıf mevcutlarının yüksekliği de erişimi azaltan ve verimi düşüren etmenler arasında yer almaktadır. Ev ve aile ortamında yoksulluk başta olmak üzere birçok sorun yaşayan çocukların kalabalık sınıflarda eğitim alması da oldukça zordur (Alpaydın, 2008).

Yapılan bir çalışmada yoksulluk ile doğrudan ilişkilendirilen ve yoksulluğu temsil eden yeşil karta sahip olan kişilerin sayısı ile okur-yazar olmayanların sayısı arasında pozitif bir ilişki tespit edilmiştir. Bu açıdan bakıldığında, düşük eğitim seviyesine sahip insanların fazla bulunduğu ülkeler ya da bölgelerde, mutlak yoksulluğun gene kitlelerde yaşanması olası bir çıktıdır. Nitekim gelişmekte olan ülkelerde görülen mutlak yoksulluk oranının fazla olması, eğitim yoksunluğunun bir sonucu olarak çalışmalarda ortaya çıkmıştır. UNESCO ve UNDP (2015) tarafından yapılan araştırmalarda, genellikle kırsal alanda yoğun olarak görülen eğitimsiz ailelerin çocuklarının, eğitim imkanlarından yoksun olduğu eğitim imkanlarından yoksun kişilerin de başka kaynaklardan da yoksun olması sonucunu ortaya koyarak yoksulluk kavramının kısır bir döngü sonucunda ortaya çıktığı savunulmaktadır. Bununla birlikte yapılan çalışmalarda hangi açıdan bakılacak olursa olsun günümüzde, ülkelerin gelişmişlik düzeyleri yalnızca kişi başına düşen milli gelirdeki yükselmeye yani ekonomik büyümeyle ölçümlenmemekte, bunun yanı sıra, eğitim ve sağlık gibi insanca hayata devam edebilmek için gerekli refah şartları da aynı ölçüde önemsenmektedir (Bakırtaş ve Kandemir, 2012). Bu nedenle, eğitim ve yoksulluk ilişkisi ve aynı zamanda eğitim, istihdam ve yoksulluk ilişkisi güçlü bağlarla birbirine bağlanmakta ve birinin nedenleri, diğerlerinin sonuçlarını önemli düzeyde etkileyebilmektedir.

Eğitim almış olmanın kişiye daha iyi iş olanakları sunabilmesi ve işsizlik ihtimalini azaltmasının en önemli koşulu ise, kişinin dahil olduğu eğitim süresi boyunca, elde ettiği özelliklerle, ekonomik ve toplumsal açıdan talep edilen özelliklerin paralel olmasıdır. Bu paralelliğin sağlanabilmesi için, eğitim sisteminin üretim teknolojisindeki değişikliklere hızlı bir biçimde ayak uydurması da gerekmektedir (Çalışkan, 2016).

Çalışan bir kişinin az gelir elde etmesinde kişinin üretimi yüksek olduğu halde ürettiklerine başkasının el koyması ve verimliliğin düşük olması önemli etmenler arasında yer almaktadır. Verimin düşük olmasında ise, sermaye birikiminin düşük

olması önemli rol oynamaktadır. Dolayısıyla verimin yükseltilmesinde eğitim önemli göstergeler arasında yer almaktadır. Bu nedenle, eğitimin düzeyi ile yoksulluk arasında çok yakın bir ilişki olduğu söylenebilir. Ekonominin gelişmişlik düzeyinin gerektirdiği şartlardan yoksun olanların yoksul kaldıkları vurgulanmakta, eğitim düzeyinin yoksulluğun temel belirleyicilerinden biri olduğu savunulmaktadır (Vatan Gazetesi, 2016).

Bir ülkede eğitim düzeyinin artması hem bireysel hem de toplumsal açıdan birçok olumlu çıktı doğurmaktadır. Eğitime bireysel açıdan bakacak olursak, kişilerin verimliliklerinin, dolayısıyla gelirlerinin artmasını sağlar. Bunun yanında, işsizlik ihtimalini azaltır ve işsiz olma durumunda iş arama sürecini kısaltır. Eğitim doğrudan ve dolaylı etkileri ile bireysel açıdan yaşam kalitesinde belirgin artışlara neden olur. Eğitim toplumsal açıdan ele alındığında hem ekonominin ihtiyaç duyduğu niceliksel ve niteliksel iş gücünün elde edilmesine hem de bilgi birikimine yaptığı katkılarla üretim teknolojisindeki yenilikleri ekonomik büyüme üzerine katkı sağlar (Çalışkan, 2016).

Eğitim seviyesi arttıkça, gelir seviyesinin de paralel olarak artması beklenir. Eğitim düzeyi, kişisel kazançları belirleyen önemli bir etmendir. Kişinin eğitim düzeyi ile kazancı arasında aynı yönde seyreden ilişki, eğitimin kişinin bilgi, beceri ve yeteneklerini, bunlar sayesinde de verimliliğinin artmasının sonucu olarak kabul edilmektedir. Beşeri sermaye teorisine göre eğitim, kişiler arasındaki beşeri sermaye farklılıklarının, dolayısıyla kazanç farklılıklarının en önemli belirleyicisi olarak nitelendirilmektedir (Çalışkan, 2016).

Eğitimsizlik, bir taraftan yoksulluğa sebep olurken, diğer taraftan yoksul bireyler eğitimleri için gerekli olan kaynağı ayıramamaktadır. Türkiye’de yoksulluk oranının yüksek olduğu Ortadoğu, Güneydoğu ve Kuzeydoğu Anadolu Bölgelerinde, kişilerin temel önceliği besin gereksinimlerini gidermektir. Bu nedenle, eğitim için gerekli kaynağı ayıramayan bu insanlar için yoksulluk, maalesef kaçınılmaz olmaktadır (Bakırtaş ve Kandemir, 2012).

Bununla birlikte Türkiye’de ortalama eğitim düzeyinin düşük olması ve eğitim niteliğinin talep edilen noktaya ulaşamaması nedenleriyle, iş gücünün emek piyasasında beden gücü olarak sarf edilmesine yol açmaktadır. Ekonomik gelişme sürecinde, bedensel iş gücü kullanımını içeren iş bulma imkanlarının zamanla azalması ve bunun

gibi işlerde emekçiye verilen meblağın düşük olması, işsizliğin artmasına neden olmaktadır. Bu açılarından bakıldığında, Türkiye’de yaşanan yoksulluğun en önemli faktörlerden birinin eğitim seviyesinin düşük olduğu ifade edilmektedir (Çalışkan, 2016).

Genel olarak eğitim ve yoksulluk ilişkisi incelendiğinde, eğitimin düzeyinin yoksulluğa olumlu katkılarının olduğu söylenebilir. Eğitim düzeyi, hem istihdamı arttırmakta ve kolaylaştırmakta, aynı zamanda gelirinde artmasını etkilemektedir. Yoksulluk ile mücadele edilmek istendiğinde eğitim ile ilgili planlamalar yapmak ve eğitim imkanı sunmanın yanında eğitimin kalitesini arttırmak, politikaları başarıya götürecek bir yol olarak düşünülebilir.

2.1.4. Yoksulluğun Sınıflandırılması

Yoksulluk kavramının tanımında ve nedenlerinde olduğu gibi sınıflandırılmasında da birçok değişken etkili olmaktadır. Farklı bakış açılarına göre farklı şekilde sınıflandırılan yoksulluk, genel olarak mutlak, göreceli ve insani yoksulluk olmak üzere üç grupta değerlendirilmektedir.

Mutlak yoksulluk; Mutlak Yoksulluk, hane halkının veya bireyin minimal yaşam standardını sürdürebilmesi için gerekli olan en temel ihtiyaçlarını bile karşılayamaması durumudur. Mutlak yoksulluğun hesaplanmasında, kişinin günlük olarak alması gereken kalori miktarı kullanılır. Mutlak yoksulluk bir insanın hayatını devam ettirebilmesi için gerekli minimum kalori miktarı olan, 2400 kaloriye karşı gelen gıdanın fiyatlandırılması ile belirlenir. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından 2008 yılında yapılmış olan yoksulluk çalışmasında, Gıda- Tarım Örgütü ve Dünya Sağlık Örgütü tarafından belirlenen, yetişkinin bir kişinin minimum harcaması gereken günlük kalori değerinin 2100 olarak belirlendiği görülmektedir (Memiş, 2014).

Yalnızca gıda harcamalarının dikkate alındığı mutlak açlık sınırı, minimum temel gıda maddesinden oluşan gıda sepetinin maliyetiyle hesaplanmaktadır. Toplum içinde yaşayan herkes için önerilen kişi başına günlük ihtiyaç duyulan kalori miktarı esas alınır ve bunun altında kalan bireyler, yoksulluk çizgisini oluşturur. Birinci derecede yardıma muhtaç olarak algılanması gereken mutlak yoksullar, en temel insani

ihtiyaçlarını bile karşılayamamakta ve bu bireye dışarıdan yardım edilmemesi durumunda ölüm riskiyle karşı karşıya gelebilmektedir (Arpacıoğlu, 2011).

Yoksulluğun çok fazla belirtisi ve çeşidi olmasına karşın en belirgin çeşidi olan mutlak yoksulluk, günümüzde yoksullukla mücadelenin en önemli belirtilerindendir (Kaya, 2008).

Mutlak yoksulluğun belirlenebilmesinde kişilerin hayatlarını devam ettirebilmeleri için gerekli olan asgari tüketim gereksinimlerinin ortaya konulması gerekmektedir. Mutlak yoksulluk miktarı, minimum refah düzeyine erişemeyenlerin sayısının toplam nüfusa oranı ile hesaplanmaktadır (Altay, 2005).

Grelili Yoksulluk; Grelili yoksulluk kavramı, kişinin ihtiyaçlarını karşılama gücü açısından toplumun diğer bireyleriyle kıyaslanarak tanımlanmaktadır. Başka bir deyişle, bir bireyin yoksul olup olmadığına yalnızca ne kadar gelire sahip olduğuna bakılarak karar verilmemekte, aynı zamanda beraber yaşadığı toplumdaki diğer kişilerin geliri ile de ilişkilendirilmektedir. Grelili yoksulluk, kişilerin, birlikte yaşadıkları toplumdaki insanların ya da grupların ortalama refah seviyelerinin belli bir oranının altında olması durumudur. Bu tanıma göre, toplumun genel refahı belirli bir düzeyin altında gelire ve harcamaya sahip kişiler ya da hane halkı, görelili anlamda yoksul sayılır. Refah lct olarak ihtiyaca göre tüketim veya gelir düzeyi seçilebilir. Grelili yoksulluğun oranı ise, kişi başına tüketim harcaması, görelili yoksulluk sınırının altında kalan hane halklarının oluşturduğu nüfusun, toplam nüfus içindeki payı olarak hesaplanmaktadır (Bayındırlık ve İşkan Bakanlığı, 2009). Yoksulluğun görelili olarak betimlenmesinde iki yöntem kullanılmaktadır. Bunlardan birincisinde, nüfusun düşük gelirli bir oranı “yoksul” olarak adlandırılır. İkindisinde ise, ortalama gelir düzeyinde bir sınır belirlenir ve bu sınırın altında gelire sahip olanlar “yoksul” olarak tanımlanır (Memiş, 2014).

Mutlak yoksulluğun tanımı, bireye ilişkin sabit bir gelir-harcama düzeyi hedef alınarak yapılırken, görelili yoksullukta diğer sosyal grupların geliri-harcaması odak olarak alınır. Grelili yoksulluk, değişik grupların sahip olduğu gelir seviyesinden daha çok gelir ve refahın kişiler arasındaki dağılım farklılıklarını değerlendirir. Grelili yoksulluk çizgisinin hesaplanmasında yapılması gereken ilk şey, sosyal topluluğun ortalama refah düzeyinin belirlenmesi gerekir. Bunun için refah düzeyinin lct olarak

hem gelir seviyesi, hem de tüketim alışkanlıkları belirlenebilir. Sonrasında da bu düzeyin belli bir oranı yoksulluk çizgisini oluşturur (Arpacıoğlu, 2011).

İnsani Yoksulluk; İnsani yoksulluk kavramı ilk olarak 1997 yılında Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (*United Nations Development Programme- UNDP*) tarafından hazırlanan İnsani Gelişme Raporu ile ortaya çıkmıştır. İnsani yoksulluk, kişinin gelir yoksulluğu ile ilişkilendirilmesine rağmen, kişinin gelir yoksulluğundan farklıdır. Gelir yoksulluğunu ölçebilmek için mutlak gelir baz alınırken, insani yoksulluk için bu yeterli değildir. İnsani yoksulluğun ölçülmesi için gelir yoksulluğunun yanı sıra, okur-yazarlık durumu, yetersiz beslenme, yaşam süresi, ana-çocuk sağlığı önlenabilir hastalıklara ilişkin veriler de ölçümlerin içinde yer almaktadır. Başka bir ifadeyle insani yoksulluk, gelir yoksulluğunun yanı sıra temel insani gereksinimlerden yoksun olma biçiminde tanımlanabilir. Bu açıklamaya göre, temel insani gereksinimleri karşılayabilecek mal, hizmet, altyapı (enerji, hijyen, eğitim, iletişim, içme suyu) ve ulaşımın eksikliği ya da olmayışı yoksulluğun insani açıdan tanımlanmaktadır. UNDP (1997) tarafından hazırlanan raporda insani yoksulluğu ölçebilmek için İnsani Yoksulluk Endeksi (*Human Poverty Index*) geliştirilmiştir. İnsani yoksulluk endeksi, insani yoksulluğun miktarını yanıtlamayı amaçlamakta ve gösterge olarak kaliteli su kaynaklarına erişim ve çocukların beslenme düzeyini ön plana çıkarmaktadır. Raporda endeks değeri,

- Yaşam süresi: 40 yaşın altındaki nüfus yüzdesi
- Eğitim: Okuma- yazma bilmeyen nüfus yüzdesi
- Makul bir yaşam standardı: Sağlıklı içme suyuna sahip olmayan nüfus yüzdesi, temel sağlık imkanlarından yoksun nüfus yüzdesi, beş yaşın altında olan ve yeterli beslenemeyen, bu yüzden ciddi düzeyde düşük kilolu olan çocukların nüfus yüzdesi kriterleri dikkate alınarak hesaplanmaktadır (Memiş, 2014; Doğan, 2014).

İnsani yoksulluk kavramı yaygın olan yoksulluk yaklaşımları ile örtüşen noktalara sahip olmakla birlikte daha çok yoksulluk olgusunu, insanlık onurunu kırıcı ve çok yönlü boyutları ile açıklamayı hedeflemektedir (Çabuk, 2003).

2.1.5. Dünyadaki Yoksulluk Oranları

Yoksulluk kavramının küresel bir sorun olduğu herkes tarafından bilinmektedir. Gelişmekte olan ülkeler, bu sorunla yetersiz nedenlerle savaşıırken, gelişmiş ülkeler ise

ülke bazında kazanılan gelirin eşitlikçi temellere dayanmadan dağıtılması nedeniyle savaşımaktadır.

Dünya Bankası tarafından 2015 yılında yapılan çalışma sonucuna göre, 1990 yılından bu yana dünyadaki yoksulluk oranlarında gerileme görülmektedir. İnsani gelişmişlik endeksi, 1990 yılından bu yana olumlu yönde değişme göstermektedir. Çalışmanın içeriğindeki küresel olarak sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin birinci amacı yoksulluğu bitirmektir. Yoksulluktan kurtulmak için ana yollardan biri, kişiler için yeni bir istihdam alanı yaratılması ve iş genişletme işlemlerinin yapılması olarak belirlenmiştir. Ekonomik büyümenin sağlanması için çalışmanın hem adil, hem de yoksulluğu bitirmek için büyük etkisinin olacağı düşünülmektedir.

Geleneksel yoksulluğun diğer anlamıyla mutlak yoksulluğun ölçülmesinde yalnızca “gelir” dikkate alındığı için 2015 yılında yapılan çalışmada, günlük 1,25 dolardan az kazanan insanların “aşırı yoksul” olarak nitelendirildikleri dikkat çekmektedir.

Dünyadaki oranları açısından aşağıda Dünya Bankasının (*Global Economic Progress*) 2010 raporunda ülkelerin mutlak yoksulluk içinde yaşayan nüfus bilgisine yer verilmiştir.

Tablo2.1. Günde 1,25 \$’dan Daha Az Gelirle Yasayan Nüfus Sayısı (Milyon)
(The World Bank, 2010)

Bölgeler Yıllar	1990	2005	2015 (Tahmin)	2020 (Tahmin)
Doğu Asya ve Pasifik	873	317	120	83
Çin	683	208	70	56
Avrupa ve Orta Asya	9	16	7	5
Latin Amerika ve Karayipler	50	45	30	27
Ortadoğu ve Kuzey Afrika	10	11	6	6
Güney Asya	579	595	388	352

Hindistan	435	456	295	268
Alt Sahra Afrikası	296	387	366	352

Dünya Bankasının 2010 yılında Küresel Ekonomik Umutlar isimli çalışmada Türkiye'nin de içinde bulunduğu Avrupa ve Orta Asya verileri incelendiğinde, 1990 yılında Mutlak Yoksulluk sınıfına giren kişi sayısı dokuz milyon olarak belirlenmiştir. 2005 yılında bu rakamda yükselme gözlenmiştir. Aynı araştırma verilerine dayanarak, Avrupa ve Orta Asya için 2020 yılı tahmini ve beş milyon kişinin mutlak yoksulluk sınıfına gireceği yönündedir.

Fakat insanlar için yoksulluk kavramı, yalnızca gelirin düşük olmasıyla ifade edilememektedir. Bireyler eğitime ulaşamıyor, yetersiz besleniyor ya da temiz içme suyundan mahrum bırakılıyor olabilirler (UNDP, 2015). Bu şekilde açıklanan yoksulluk, çok boyutlu yoksulluk endeksini oluşturmaktadır. Bu endeksin eğitim, sağlık ve yaşam standartları alanlarını içeren 10 adet göstergesi bulunmaktadır (UNDP, 2016).

Çok boyutlu yoksulluğun tespitinde, kullanılan yoksulluk alanları ile göstergeleri şu şekilde sıralanabilir.

1. Eğitim
 - Eğitim süresi
 - Çocukların eğitime devamı
2. Sağlık
 - Çocuk ölümlülüğü
 - Beslenme
3. Yaşam standardı
 - Elektrik
 - Kanalizasyon
 - Temiz içme suyu
 - Konut zemini
 - Mutfakta kullanılan yakıt türü varlıklar

Bu yoksunluk göstergeleri kullanılarak toplumda çok boyutlu yoksul insanların toplam nüfus içindeki oranı ve yoksulların yaşadıkları yoksunluğun ortalama derinliği bulunmaktadır (Doğan, 2014).

Her biri bir yoksulluk ile tanımlanmış bu göstergelerin en az üç tanesinden yoksun olanların çok boyutlu yoksulluk içinde oldukları vurgulanmaktadır. Çok Boyutlu Yoksulluk Endeksi (ÇBYE), 2010 yılından bu yana tanımlanmakta ve insani gelişmişlik endeksinden daha kapsamlı bir şekilde yoksulluğu ölçebilmektedir (UNDP, 2016). ÇBYE; çok boyutlu yoksunluğun hem etkisini, hem de yoğunluğunu, yani insanların aynı anda kaç yoksunluk yaşamakta olduğunu yansıtmaktadır. Yapılan bir çalışmada 101 ülke için çok boyutlu yoksulluk endeksi tahmin edilebilmiş ve bu tahminlere göre yaklaşık 1,5 milyar insanın çok boyutlu yoksulluk içerisinde oldukları belirlenmiştir (UNDP, 2015).

UNDP(2015) tarafından yayınlanan insani gelişmişlik indeksi raporunda, dünya nüfusuna yönelik aşağıdaki bilgilere ulaşılmış

Tablo 2.2. Dünyadaki Çok Boyutlu Yoksulluk Kapsamı(UNDP, 2015).

Çok Boyutlu Yoksulluk Göstergeleri		Maruz Kalan Birey Sayısı	Ölçümleme Yılları
Yoksulluk ve Açlık	Gelir Yoksulluğu	836 Milyon	2015
	Kronik Açlık	795 Milyon	2014-2016
	Bodur Çocuk Sayısı	161 Milyon	2013
	Zayıf Çocuk Sayısı	90 Milyon	2015
Sağlık Ölüm Oranı ve Eğitim	5 Yaşına Ulaşamadan Ölen Çocuk Sayısı	6 Milyon	2015
	Anne Ölüm Oranı	290 Bin	2013
	HIV Virüsü İle Yaşayan İnsan Sayısı	37 Milyon	2014
	Okuma-Yazma Bilmeyen Yetişkin Sayısı	780 Milyon	2012
	Okuma-Yazma Bilmeyen Genç Sayısı	103 Milyon	2012
	OECD Ülkelerinde İşlevsel Okuma Yazma Bilmeyen İnsan Sayısı	160 Milyon	2009
	İlköğretim Düzeyinde Okula Gitmeyen Çocuk Sayısı	57 Milyon	2015
	Temel Becerileri Öğrenemeyen Çocuk Sayısı	250 Milyon	2014
	İçilebilir Suya Ulaşamayanlar	663 Milyon	2015

Temel Sosyal Hizmetlere Erişim Eksikliği	Gelişmiş Sağlık Hizmetlerine Ulaşamayanlar	2,4 Milyar	2015
	Gecekonuda Yaşayan İnsan Sayısı	880 Milyon	2015

Tablo 2.2. incelendiğinde, en büyük yoksunluğun 2,4 milyar kişi ile gelişmiş sağlık hizmetlerine ulaşım olduğu görülmüştür. bu rakamı 880 milyon ile ideal bir barınağa sahip olamama yoksunluğu takip etmektedir. Sağlık/ölüm oranı ve eğitim göstergeleri incelendiğinde rakamsal olarak en az görünen değer 290 bin ile “anne ölüm oranı” olduğu görülmektedir.

Dünya Bankası tarafından yapılan çalışmada, 1990 yılı 2015 yılı arasındaki iyileşmeler bazı sayısal değerlerle vurgulanmıştır. Bu yıllar arasında gelir yoksulluğu bağlamında üçte iki oranında azalma gözlemlenmiştir. Dünyada hesaplanan aşırı yoksul insan sayısı 1,9 milyardan 836 milyona gerilemiştir. Yine bu yıllar arasında çocuk ölüm hızı yarıdan fazla düşüş göstermiş ve beş yaş altı ölüm sayısı 12,6 milyondan 6 milyona düşmüştür. İki buçuk milyondan fazla insan ise, temiz içme suyu kaynağına ulaşım imkanı elde etmiştir. Ayrıca 1990-2015 yılları arası haz alındığında 2,1 milyar kişi gelişmiş sağlık hizmetlerine ulaşım şansı kazanmıştır. Bununla birlikte resmi olmayan şekilde işçi statüsünde çalışan 700 milyon kişi, mutlak yoksulluk içerisinde hayatını sürdürmektedir. Gelişmekte olan ülkelerdeki yetersiz beslenen kişilerin oranı incelendiğinde, 1990-1992 yıllarında bu oran %23,3 iken, 2014-2016 yıllarında %12,9 a gerilemiştir. Dünyada beş yaş altı çocuklardaki bodurluk oranına bakıldığında ise, bu oranların 1990 yılında %40 iken 2015 yılında %25’e gerilediği görülmektedir (UNDP, 2015).

2.1.6. Türkiye’deki Yoksulluk Oranları

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP, 2014) tarafından yapılan çalışmada insani gelişmişlik endeksi değeri 0,76 çıkan Türkiye, dünya ülkeleri arasında 72. sırada yer almaktadır. İnsanigelişmişlik indeksine ait değerler, sıralama ve düzey Tablo3. de verilmiştir.

Tablo 2.3. İnsani Gelişmişlik İndeks Değeri (UNDP, 2015).

İnsani Gelişmişlik İndeks Değeri	Sıra	Düzy
1-0,8	1-49	Çok Yüksek İnsani Gelişmişlik
0,8-0,7	50-105	Yüksek İnsani Gelişmişlik
0,7-0,55	106-143	Orta Düzey İnsani Gelişmişlik

0,55-0,3	144-158	Düşük İnsani Gelişmişlik
----------	---------	--------------------------

Geçmiş yıllarla bir kıyaslama yapılacak olursa, Türkiye’deki insani gelişmişlik endeks değeri 1990 yılında 0,58 değerinde iken, giderek yükselerek pozitif yönde bir ilerleme kaydetmiştir ve 2014 yılında 0,76 olarak hesaplanmıştır. Tablodaki değerler dikkate alındığında, Türkiye’nin insani gelişmişlik endeks değeri sınıflandırmasında Yüksek İnsani Gelişmişlik Düzeyine Sahip Ülkeler arasında yer aldığı görülmektedir (UNDP, 2015).

Türkiye’ye ait İnsani gelişmişlik endeksi ile bileşenleri Tablo 4.de sunulmuştur.

Tablo 2.4.İnsani Gelişmişlik indeksi ve Bileşenleri (UNDP, 2015).

	İnsani Gelişmişlik İndeksi	Ortalama Ömür (yıl)	Ortalama eğitim Süresi (Yıl)	Beklenen Eğitim Süresi (Yıl)	Gayri safi Milli Gelir
2014	0.761	75.3	14.5	7.6	18,677

İnsani Gelişmişlik Raporunda (2015) yer alan insani gelişmişlik endeksinin, Türkiye için 2014 yılı verileri incelendiğinde ortalama ömrün 75,3, ortalama eğitim süresinin 14,5, beklenen eğitim süresinin 7,6 yıl olduğu görülmektedir.

İnsani gelişmişlik endeksi boyutlarından, Türkiye için sağlık verileri incelendiğinde, 2008-2013 yılı arasındaki, ilk beş ayda sadece anne sütü ile beslenen çocukların oranı %41,6 ve çocukluk çağı malnütrisyonu oranı %12,3 olarak belirlenmiştir.2013 yılındaki verilere göre, bebek ölüm oranının %1,65, beş yaş altı ölüm oranının %1,95, yetişkin ölüm oranının ise kadınlarda %7,3 ve erkeklerde %14,7 olduğu gözlenmektedir.(UNDP,2015).

İş ve çalışma oranları dikkate alındığında ise, 15 yaş üzeri çalışan nüfusun toplam nüfusa oranı %44,5 iken, 15 yaş üzeri iş gücüne katılım oranı ise %49,4 olarak belirlenmiştir. 1990 yılında tarımda istihdam, toplam istihdamın %46,9 unu oluştururken, bu oran 2012 yılına gelindiğinde %23,6 ya gerilemiştir. Hizmet sektöründe istihdam ise, 1990 yılında toplam istihdamın %32’sini oluştururken, 2012 yılında toplam istihdamın %50,4’ünü oluşturmaktadır. 2008-2013 yılı arası verilere

göre, işsizlik oranı %9,7, uzun süreli işsizlik oranı ise %1,9 olarak hesaplanmıştır. Yine 2008-2013 arası verilere göre, 15-24 yaş arası işsizlik oranı %18.7'dir. Hem okula hem işe gitmeyen 15-24 yaş arası genç nüfusun oranı ise %25,5 olarak belirtilmiştir(UNDP,2015).

TUIK(2016) tarafından yapılan araştırmaya göre, ülkemizdeki yoksulluk oranları incelendiğinde, Dünya Bankasının belirlediği mutlak yoksulluk oranı olan günlük bir doların altında gelire sahip olan kişiler, 2002 yılında %0,20 oranında iken, 2005 yılında bu oran %0,01'e gerilemiştir. TUIK verilerine göre 2005-2015 yılları arasında yoksulluk sınırı yöntemlerine göre kişi yoksulluk oranları Tablo 2.5. de verilmiştir.

Tablo 2.5. 2005-2013 Yılları Arasında Yoksulluk Sınırı Yöntemlerine Göre Kişi Yoksulluk Oranları (TUIK, 2016).

%	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Gıda Yoksulluğu	0,87	0,74	0,48	0,54	0,48	-	-	-	-
Gıda+Gıda dışı Yoksulluk	20,50	17,81	17,79	17,11	18,08	-	-	-	-
Kişi başı günlük 2.15 \$'ın altı	1,55	1,41	0,52	0,47	0,22	0,21	0,14	0,06	0,06
Kişi başı günlük 4.3 \$'ın altı	16,36	13,33	8,41	6,83	4,35	3,66	2,79	2,27	2,06
Harcama esaslı göreceli yoksulluk	16,16	14,50	14,70	15,06	15,12	-	-	-	-

Tablo 2.5. incelendiğinde 2007-2008 arasında gıda yoksulluğunda, 2008-2009 arasında gıda+gıda dışı yoksullukta ve 2008-2009 arası harcama esaslı göreceli yoksullukta artış gözlemlenmiştir. Bunların dışındaki verilerde ise, 2005-2013 arasında yoksulluk sınırı yöntemiyle ölçülen kişi yoksulluk oranları giderek azalan bir seyir izlemiştir (TUIK, 2016).

Açlık sınırlarının (TL) ve Yoksulluk sınırlarının ve oranlarının belirlenmesinde hane içinde yaşayan kişi sayısının ve hane halkı büyüklüğünün önemli olduğu vurgulanan 2005- 2010 yılları arasını kapsayan çalışmanın sonuçları Tablo 2.6 ve Tablo 2.7 de verilmiştir.

Tablo 2.6. 2005-2010 Yılları Arası Hane İçindeki Kişi Sayısına Göre Açlık ve Yoksulluk Sınırları/TL(TUIK, 2016).

Hane içindeki kişi	2005	2006	2007	2008	2009	2010
1 kişi	84	91	105	122	127	141
2 kişi	127	138	159	185	192	213
3 kişi	161	174	201	233	243	269
4 kişi	190	205	237	275	287	318
5 kişi	217	235	271	313	328	363
6 kişi	242	261	301	350	365	404
7 kişi	264	287	331	382	401	444
8 kişi	287	311	359	414	435	482
9 kişi	306	331	387	446	465	515
10 kişi	325	351	404	471	495	548

YOKSULLUK SINIRLARI

Hane İçindeki Kişi	2005	2006	2007	2008	2009	2010
1	216	244	283	341	365	396
2	327	368	428	515	552	599
3	414	466	540	651	699	759
4	487	549	638	767	825	896
5	557	627	728	874	944	1.025
6	620	697	809	976	1.05	1.140
7	679	766	889	1.066	1.153	1.252
8	737	831	965	1.154	1.251	1.358
9	786	884	1.040	1.242	1.336	1.451
10	836	938	1.088	1.313	1.423	1.545

Tablo 2.6. da, 2005-2010 yılları arasında hane içerisinde yaşayan kişi sayısı dikkate alınarak değerlendirilen açlık sınırı, 2005 yılında bir kişi için 84 TL olarak belirlenirken, 10 kişilik bir aile için 325 TL olarak belirlenmiştir. Aynı şekilde, 2010 yılında bir kişi için belirlenen açlık sınırı 141 TL iken, 10 kişilik aile için hesaplanan açlık sınırı 548 TL olarak belirlenmiştir. Yoksulluk sınırları incelendiğinde, 2005 yılında bir kişi için 216 TL olan yoksulluk sınırı 10 kişilik bir aile için 836 TL olduğu görülmektedir. 2010 yılında ise tek kişi için 396 TL olarak belirlenen yoksulluk sınırı, 10 kişilik bir aile için 1545 TL olarak belirlenmiştir (TUIK,2016).

Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu da, 2015 yılı Eylül ayı itibari ile dört kişilik bir ailenin açık sınırının 1361 TL olduğunu açıklarken, yoksulluk sınırının, 4434 TL olduğunu açıklamıştır (TİS, 2016).

Tablo 2.7. 2005-2009 Yılları Arasındaki Hane İçindeki Kişi Sayısına Göre Yoksulluk Oranları(TUIK, 2016).

Hane Halkı Büüklüğü	2005	2006	2007	2008	2009
1-2	8,44	10,95	9,36	9,85	11,52
3-4	9,22	8,27	8,06	8,23	9,41
5-6	22,41	17,54	20,79	21,14	21,79
7+	44,08	41,83	39,79	37,68	38,50

Tablo 2.7.deki 2005-2009 yılları arasında, hane içindeki kişi sayısına göre yoksulluk oranlarının inişli çıkışlı bir seyir izlediği görülmektedir. Bir-iki kişilik aileler, bu yıllar arasında genel olarak gittikçe yoksullaşan bir durumla karşı karşıya kalırken, yedi ve üzeri bireye sahip olan hanelerde ise yıllar içerisinde yoksulluk oranında düşüş gözlemlendiği belirlenmiştir.

Öğrenim durumu da, yoksulluğun önemli göstergelerinden biri olarak kabul edilmektedir. Türkiye’de öğrenim durumu ile yoksulluk ilişkisi incelendiğinde, ikisi arasında ters orantının olduğu görülmektedir. Hane içindeki kişilerin öğrenim durumlarına göre yoksulluk oranları Tablo 8. de verilmiştir. Henüz eğitim yaşına gelmeyen bireylere ait veriler tabloya dahil edilmemiştir.

Tablo 2.8. 2002-2009 Yılları Arasında Hane Halkı Fertlerinin Öğrenim Durumuna Göre Yoksulluk Oranları (TUIK, 2016).

Öğrenim Durumu / Yoksulluk oranı	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Okur-yazar değil veya bir okul bitirmeyen	36,99	38,01	37,52	31,53	28,10	28,98	30,50	29,84
İlkokul	26,13	27,55	24,36	17,13	14,19	14,24	13,44	15,34
İlköğretim	26,37	29,56	25,49	22,42	18,06	19,19	17,20	17,77
Ortaokul ve orta dengi meslek okulu	18,77	18,31	13,00	8,37	8,07	9,16	8,34	9,76
Lise ve lise dengi meslek okulu	9,82	11,19	8,28	6,79	5,20	5,88	5,64	5,34
Yüksekokul, fakülte ve üstü	1,57	2,66	1,33	0,79	1,01	0,81	0,71	0,71

Hane içindeki kişilerin öğrenim durumlarına göre, yoksulluk oranları yıllara göre karışık bir dağılım göstermektedir. Genel olarak, 2002-2009 yıllarında Türkiye’de öğrenim durumu arttıkça, yoksulluk oranının azaldığı görülmektedir.

2.2.ÇOCUK YOKSULLUĞU

Yoksulluk, her kesimi farklı düzeyde etkilemektedir. Bu etki herkesin yoksulluğu algılama biçimi ile farklılık göstermektedir. Ancak, yoksulluğu en derinden hisseden kesim çocuklardır. Çocuk gelişimi, yoksulluk nedeniyle engellenmektedir.

Çocukluk dönemini yoksul olarak geçirenlerin, gelecekte de yoksullukla karşılaşma ihtimalleri yükselmektedir. Böylece, bir kısır döngü oluşmakta, yoksulluk olgusu sonraki kuşaklara miras olarak bırakılmaktadır (Durgun, 2011). Bunlardan dolayı, çocuk yoksulluğunun ele alınarak incelenmesi ve önlemlerin alınması açısından incelenmesi önemli görülmektedir. Çocuk yoksulluğu kapsamında öncelikle çocuk yoksulluğu tanımı yapılacak, daha sonra çocuk yoksulluğunun nedenleri ile dünyada ve Türkiye’de çocuk yoksulluğunun durumu, yoksulluğun çocuğa etkileri, çocuk yoksulluğunun görünümüleri, çocuk yoksulluğunu önleme konuları ele alınarak açıklanacaktır.

2.2.1.Çocuk Yoksulluğunun Tanımı

Çocuk yoksulluğu kavramının, tam anlamıyla geçerli bir tanımının yapılamadığı görülmektedir. Tanımın yapılamamasında birçok neden olabileceği düşünülmektedir. Bazı yorumlar, çocuk yoksulluğu kavramının yoksulluk olarak adlandırılan tanımdan çok da farklı olmadığını ve bundan ayrı düşünülmemesi gerektiğini savunanlar ailenin yoksulluğuna çocukların doğrudan dahil olduğunu, yaşadığı toplumun eşitlikçi paylaşım düzeni ve sosyal refah düzeyinin yükselmesi için yapılan hizmetlerle doğrudan ilişkili olduğunu ifade etmektedir (Öztürk, 2008). Çocuk yoksulluğunun kesin bir tanımı olmadığını, çocuk yoksulluğunun çok boyutlu bir sorun olduğunu dile getirenler; yoksulluğu, gelişimsel açıdan değerlendirerek sosyal-duygusal, bilişsel ve fiziksel yoksunluğu belirlemenin oldukça zor olduğunu, gelir, sağlık, eğitim gibi standartların da çok önemli olduğu, fakat çocuk yoksulluğuna bakış açısı için yeterli özellikleri taşımadığı vurgulanmaktadır (BIANET, 2016). Çocukların geliri olmadığı için ‘yoksul’ olarak adlandırılmayacakları hakkında görüş bildirenler olduğu gibi, ‘çocuk’ anlayışının farklılaşmasından dolayı yoksulluğun ‘çocuk’ açısından değerlendirilmesi için gerekli olduğunu belirtenler de bulunmaktadır(Öztürk, 2008).

Çocuk yoksulluğunun, ele alınarak incelenmesinde ve farklı değerlendirmeye ihtiyaç duyulmasında çocukların özel bir ilgiye ve korunmaya gereksinim duymalarının etkili olduğu söylenebilir. Çocukların güçsüz ve zayıf olmaları nedeniyle, onlara ait hakların düzenlenmesi gerektiği çocukların yoksulluğu algılayış biçimlerinin yetişkinlerden farklı değerlendirilmesinin uygun olduğu düşünülmektedir (Kurnaz, 2009). Kısacası, çocuk yoksulluğunun bir kavram haline getirilme çabası, yoksulluğun,

çocuk üzerindeki etkilerini en alt düzeye indirme ve derinlemesine değerlendirme yapma şansını arttıracaktır (Gün, 2010).

OECD üyesi ülkelerde genel olarak kabul gören çocuk yoksulluğu; bir çocuğun, aile kaynaklarının hane içerisinde adaletli bir sistemle dağıtıldığı ön görüldüğünde, toplum içerisinde yetişen çocukların faydalanabilecekleri orta düzeyde gelirin yarısından daha azına sahip olması şeklinde tanımlanmıştır (UNICEF, 2005).

Çocuklar yoksulluğu, yalnızca maddi kaynak eksikliğinin dışında kendi gelişimlerine uygun olmayan bir durum olarak yaşamaktadır. Bu nedenle gelir seviyesi ile ilgili amaçlara ulaşılmış olması, her çocuğun gerçek manada ve bütün gereklilikleri içeren bir çocukluk dönemi yaşamasına yalnızca sınırlı bir katkıda bulunabilecektir (UNICEF, 2005).

Bütün bu kavram karmaşasının yanında, UNICEF'in 2005 yılında hazırlamış olduğu "Dünya Çocuklarının Durumu" isimli raporda çocuk yoksulluğunun ciddi boyutlara ulaştığı açıkça görülmektedir. UNICEF'e göre çocuk yoksulluğunun göstergeleri arasında, bebek ve çocuk ölüm oranları, beş yaş altındaki düşük ağırlıklı veya kısa boylu çocuk oranları, temiz içme suyuna ulaşan nüfusun oranı, yeterli temizlik ve sağlık bakımına ulaşma imkanı oranı, tam aşıları çocuk oranı ve son olarak ilkokula başlayan çocuk oranı yer almaktadır (BIANET, 2016).

Yoksulluk içerisinde hayatlarını sürdüren çocuklar, yaşama, büyüme ve gelişme bakımından ihtiyaç duyulan maddi, manevi ve duygusal gerekliliklerden yoksun bir şekilde yaşamakta, yeteneklerini tam olarak ortaya koyamamakta ve geliştirememekte bu nedenlerle haklarından faydalanamamakta, topluma tam ve eşit bireyler olarak katılım şansı sağlayamamaktadır (UNICEF, 2005).

UNICEF, yoksulluğun en çok çocukları etkilediğini, savunulmaktadır. Çocukluk dönemindeki yoksulluk, özellikle çocukların erken yıllarında yaşadıkları yoksulluk çocuk için hayat boyunca etkilerini devam ettirecek bir engel olabilmekte, çocuğu derinden etkilemektedir. Yoksulluk oranlarına bakıldığında çocukların sayısının oldukça fazla olduğu görülmektedir. Çocuk sayısının fazla olmasında, gelişmekte olan ülkelerdeki doğum oranlarının görece fazla olması ve gelir seviyeleri düşük ailelerin genel olarak fazla sayıda çocuğa sahip olması etkili olabilir. Buna rağmen, çocuk yoksulluğuyla ilgili çalışmalarda yeterince mesafe kat edilemediği ve bu nedenle tanım

ve ölçümle ilgili birçok konunun hala çözüme ulaşamadığı söylenebilir (UNICEF, 2005).

2.2.2.Çocuk Yoksulluğunun Nedenleri

‘Çocuk yoksulluğu’, genel yoksulluk kavramından farklılaşmış olsa da nedenlerin paralel olduğu gözlemlenmektedir. Bu nedenle, çocuk yoksulluğunda en önemli nedenlerin ailenin yoksul olmasıdır. Tek ebeveynli ya da çok çocuklu ailelerdeki çocukların; etnik ya da ırksal azınlığa ait çocukların; göç etmiş; işsiz; kronik hastalığa sahip bireyleri olan ailedeki çocukların; asgari ücretle geçinen ailelerdeki çocuklar ile engelli ya da kayıt dışı sektörde ve sağlık güvencesinden yoksun olarak çalışan; geçici işlerde çalışan; vasıfsız işlerde çalışan ve geçimin yalnızca tek bir kişi tarafından sağlandığı ailelerdeki çocukların yoksulluk açısından risk altında oldukları vurgulanmaktadır (Gün, 2010; Kahraman, 2015; Öztürk, 2008; UNICEF, 2006).

Tek ebeveynli ailelerin çocukları, genelde annenin yanında kalmakta, bu durumda anne, çocuğa karşı hem anne olmak hem de babanın ev içindeki sorumluluklarını yerine getirmek zorundadır. Bu yapısal değişiklik nedeniyle çocuklar, yoksullukla tanışmaktadır (BIANET, 2016).

Çocukluk döneminde karşılaşılan yoksulluğun yetişkinlik dönemine aktarılma ihtimali oldukça yüksektir; öyle ki temel neden olarak bile görülebilir. Yoksullukla yetişen çocuklar, yetişkinliklerini de genel olarak yoksul olarak geçirmekte ve sonuçta kendi çocuklarını da yoksulluk içerisinde dünyaya getirmektedir. Bu bir kısır döngü halini almaktadır. Bu döngünün kırılabilmesi için yoksullukla mücadele edilirken başlangıç noktası olarak çocuklar seçildiğinde, başarıya daha kolay ulaşılabileceği düşünülmektedir (UNICEF, 2005).

Ülkenin kaynaklarının az olması ya da dağıtımının eşitlikçi temelli yapılmaması da, yoksulluğun olduğu gibi çocuk yoksulluğunun da önemli nedenleri arasında yer almaktadır. Dünya üzerindeki sosyal devlet anlayışındaki azalma da çocuk yoksulluğunun artış göstermesinde etkili olmaktadır. Devletler, eğitim, sağlık gibi kamunun verdiği hizmetleri git gide satın alınan sistemler haline getirmiştir. Bu durum, eskiden ücretsiz olan hizmetlerin satın alınan hizmete dönüşmesi sonucunda çocukların hizmet alamamalarına neden olmuştur. Çocukların ücretsiz faydalanamadıkları eğitim,

sağlık gibi göstergeler de yoksulluğun en temel nedenleri arasında yer almaktadır (Gün,2010).

2.2.3. Dünyada Çocuk Yoksulluğu

Çocukluk döneminde yaşanan hastalıkların ve çocuk ölüm oranlarının, yüksek olmasının en önemli nedenlerinden bir tanesi ‘çocuk yoksulluğu’dur. Dünyadaki yaklaşık bir milyarı aşkın çocuk, sahip oldukları hakları kullanamamakta, büyümeleri ve gelişmeleri için gerekli olan temel mal ve hizmetlerin en az bir tanesinden mahrum kalmakta ya da bu imkanlara yeterince ulaşamamaktadır (UNICEF,2005).

Gelişmekte olan ülkelerde yaşayan çocukların, yaklaşık olarak %40’ı mutlak yoksulluk oranı olarak belirlenen günlük bir dolardan daha az gelire sahiptir. Milyonlarca çocuğun ölümüne neden olan yoksulluk, çocuğun okula gidememesine, hastalanmasına, sağlık imkanlarından yararlanamamasına ya da çocuk işçi olarak hayatlarına devam etmelerine sebep olmaktadır. Oysaki dünyadaki genel gelire bakılacak olduğunda, bu gelirin yaklaşık olarak %1’i ile çocuk yoksulluğunun ortadan kaldırılabilmesi belirtilmektedir (BIANET, 2016).

Gelişmekte olan ülkelerde, hayatlarını sürdüren beş yaşının altındaki çocukların %16’sı ileri düzeyde yetersiz ve dengesiz beslenmektedir. Güney Asya’da yaşayan 90 milyon çocuk, anemiyle, güçsüzlük ve hastalık riski ile karşı karşıyadır. Dünya çocuklarının yaklaşık olarak 400 milyonu, temiz içme suyu imkânından mahrumdur. Dünyada yaklaşık olarak, 270 milyon çocuk sağlık hizmetlerinden yoksundur. Gelişmekte olan ülkelerde ise ciddi boyutta barınak yoksunluğu yaşayan çocuklar 640 milyon civarında ve yedi ile 18 yaş arası 140 milyon çocuk hiç okula gitmemiştir. Radyo, televizyon, gazete gibi enformatif imkânlardan 300 milyondan fazla çocuğun yoksun bir şekilde hayatlarına devam ettiği görülmektedir. Özet olarak, gelişmekte olan ülkelerde yaşayan üç çocuktan biri barınak yoksunluğuna, beş çocuktan biri temiz içme suyu yoksunluğuna, yedi çocuktan biri temel sağlık hizmetleri yoksunluğuna maruz kalmaktadır (UNICEF,2005).

Çocuk yoksulluğu genel olarak gelişmekte olan ülkelerin problemi gibi görünse de, 2005 yılında yayınlanan gelişmiş ülkelerdeki çocuk yoksunluğuna değinen raporda; Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü’nün (OECD) üyesi olan 24 ülkenin 17 sinde çocuk yoksulluğu oranının artmış olduğu belirtilmiştir (UNICEF,2006).

2.2.4. Türkiye’de Çocuk Yoksulluğu

Türkiye’deki çocuk yoksulluğu ile ilgili UNICEF’e ait 2003-2005 yılları arasındaki verilere bakıldığında, gıda yoksulluğu oranı 2003’te %28,1 olarak gözlemlenirken, 2005 yılında ise %20,5 e gerilemiş, 15 yaş altı çocukların %27,7 sinin mutlak yoksulluk içinde yaşadığı belirlenmiştir. Kırsal kesimde yaşayanların %40,6’sı yoksullukla karşı karşıya olup, üç- altı yaş arası okul öncesi eğitim alan çocukların oranının %16 olduğu, 12-17 yaş arası çalışan çocukların sayısının ise yaklaşık 770 bin olduğu saptanmıştır (UNICEF, 2016).

Türkiye’nin 2014 yılı nüfusu, 77 milyon 695 bin 904 olarak hesaplanmıştır. Bu rakamın 22 milyon 838 bin 482’sini çocukların oluşturduğu görülmektedir. Türkiye’de 1935 yılında çocuk nüfus oranı %45 iken, bu oran 2014 yılında %29,4 e gerilemiştir. Çocuk nüfusu yaş gruplarına göre incelendiğinde, 2014 yılında çocuk nüfusunun %27,6’sının sıfır- dört yaş, %27,7’sinin beş- dokuz, %27,4’ünün on- on dört ve %17,4’ünün on beş- on yedi yaş aralığında olduğu görülmektedir (TÜİK, 2016).

TÜİK tarafından 2013 yılında yapılan araştırmada, Türkiye’deki yoksul sayısı 16 milyon 706 bin olarak hesaplanırken, bu oranın %44,3’ünü çocuklar oluşturmaktadır. Yoksul nüfus içindeki çocuk oranının en yüksek olduğu bölgeler ise %55,8 ile Güneydoğu Anadolu, %54,3 ile Kuzey Doğu Anadolu ve %49,6 ile Ortadoğu Anadolu’dur. Çocuk yoksulluğunun en düşük olduğu bölgeler ise %30,4 ile Batı Marmara, %34,3 ile Ege ve %36,3 ile Doğu Karadeniz bölgeleridir (TÜİK,2016).

Türkiye’de, çocuk yoksulluğunun önlenmesi adına Milli Eğitim Bakanlığı ve Sağlık Bakanlığı çeşitli önlemler almaktadır. Fakat bu önlemler, yeterli olmamaktadır (BIANET,2016). Maddi olarak sağlık ihtiyaçlarını karşılayamayacak olanların, sağlık harcamaları devlet tarafından karşılanmakta ve çocukların okullaşma oranlarının artırılması için Şartlı Nakit Transferi sistemi uygulanmaktadır. Bunların yanı sıra ailelerin de maddi olarak desteklenmesinin çocuk yoksulluğunu azaltmada etkili olacağı düşünülmektedir (UNICEF,2007).

2.2.5. Yoksulluğun Çocuğa Etkileri

Yoksulluk, çocukları yaşama, büyüme ve gelişme bakımından ihtiyaç duydukları fırsatlardan mahrum bırakmakta ve bu durum yetişkinlik dönemine yansımaktadır.

Yoksulluk çocukların zihinsel, fiziksel, sosyal ve duygusal gelişimlerini olumsuz yönde etkilenmekte, sağlık, beslenme, eğitim ve korunma haklarından da ihtiyaç duydukları düzeyde yararlanmaları engellenmektedir (Öztürk,2008).

Yoksulların evlerinin, kent merkezine uzak olduğu bu uzaklığın sadece mesafe anlamında değil, aynı zamanda kültürel anlamda da olduğu vurgulanmaktadır. Evler, kadınlar için hapishaneden farksız olup kadınlar sürekli ev işleri ve evde kalan kendisine muhtaç olan kişilerin bakımı ile uğraşmaktadırlar. Bu evler genellikle çevresel açıdan sağlıksızdır ve kalitesiz yapılardır. Bu evler defalarca yıkılıp, yeniden yapılmış ve sürekli tamir görmüş evlerdir. Ev içerisinde kullanılabilecek eşya neredeyse yoktur ya da çok fazla işe yaramayan eşyalarla doludur. Ev içerisindeki oda sayıları genellikle yetersizdir ve ev içerisinde yaşayan kişi sayısı da oldukça fazladır. Bunlar ve bunlar gibi birçok özellik, çocuklar için hem sağlıksız hem de olumsuz çevre koşullarını oluşturmaktadır. Bunun yanı sıra, evlerin bulunduğu semtler çocukların erken yaşta sigara alışkanlığı başta olmak üzere, kötü alışkanlıklara kolay yönelmesine olanak sağlamaktadır. Bu evlerde yetişen çocuklar, yetişkinliğe kadar birçok hastalıkla sık sık karşılaşır. Akranları, çeşitli eğitsel faaliyetlerle, oyunlarla zaman geçirirken yoksul çocuklar bunlardan da uzak kalmaktadır. Yoksul çocuklar, bu yaşlarda hayata dair öğrenmeleri gereken şeyleri annelerinden ya da abi ve ablalarından öğrenmek zorundadırlar. Yoksul çocukların anneleri, genel olarak, başka evlere gündelik temizlik için giderler ve kendi evlerine tükenmiş olarak dönerler. Bu nedenlerden dolayı, yoksul çocukların evlerinde hem anne şiddeti hem de baba şiddeti daha sık görülmektedir. Yoksulluğun çocuklar üzerine etkileri, maddi kaynaklarının az olması durumu devam ettikçe ve bu süre uzadıkça, daha sıkıntılı bir şekilde ortaya çıkmaktadır çocuklar ne kadar küçükse yoksulluktan olumsuz olarak etkilenme ihtimalleri de o kadar artmaktadır (BIANET, 2016).

Çocuk yoksulluğu, yalnızca gelir düzeyine göre incelenmemekte çocuk yoksulluğunda, çocukların refahı ve gelişimleri ile ilgili bir çok kavram işin içine dahil olmaktadır. Örneğin çocuğun;

- sağlık hizmetlerine,
- okul öncesi eğitime erişimi
- eğitim olanaklarına erişimi

- beslenme ve gelişimin korunması
- iyi bir aile ortamında yaşama gibi kavramlar da yoksullukta önemli rol oynamaktadır.

Bağımsız yaşayamayacak kişiler olarak değerlendirilen çocuklar, aileleri için ek masraf demektir. Bir ailenin yoksulluk oranı, özellikle gelir seviyesinin düşük olduğu kırsal bölgelerde sahip olduğu çocuk oranı ile paralel olarak artmasıdır (UNICEF, 2007).

Hane içinde yoksulluk durumu arttıkça, aile bireylerinin paylaşmak zorunda olduğu besinler de azalmakta ve bu durum en çok annelerle, bebekleri etkilemektedir.

Yoksulluğun neden olduğu en önemli sonuç, bebek ve çocukların ölüm hızlarının artmasıdır. Bebek ölüm hızı, küresel olarak insani gelişmişliği ve sosyal farklılıkları ifade eden en iyi değer olarak kabul edilmektedir. Bu bağlamda yoksulluk nedeni ile bebek ölüm hızının dört kat artabileceği de bilinmektedir. Bebek ve çocuk ölüm hızında ilk sırayı beslenme yetersizliği almakta, sonrasında enfeksiyon hastalıkları, temiz içme suyuna ulaşım sıkıntısı, kişisel temizlik sorunu gibi etmenler gelmektedir. Bunların yoksullukta en önemli göstergeler olduğunu unutmamak gerekir. Yoksulluk nedeniyle, ev dışında ve çocuk için güvenli olmayan ortamlarda geçirilen zamanın fazla olması kazalara bağlı çocuk ölüm oranını da artırmaktadır. Aynı şekilde, yoksul insanların hayatlarını sürdürdükleri evlerin küçük olması, yeterli eşya bulunamaması gibi nedenlerle ev kazalarının, ilaç zehirlenmelerinin daha fazla yaşanmasına dolayısıyla çocuk ölümünün daha fazla görülmesine neden olabilmektedir (BIANET, 2016). Bununla birlikte, ailenin işsiz olması durumu da, aile yapısını olumsuz olarak etkilemektedir. İşsizlik durumu gelir eksikliğinden kaynaklı anne-babaların çocukları ile olan iletişimin ve ilginin azalmasına neden olabilir. Özellikle baba rolü, ailedeki işsizlikten etkilenmektedir. Babaları işsiz olan çocukların, babaları ile daha çok çatışma yaşadıkları ve işsiz babaların çocuklarına karşı daha katı bir tutum içinde davrandığı belirtilmektedir (Kurnaz, 2009).

Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisine dayanarak değerlendirme yapıldığında, yoksulluğun neden olduğu durumlar çok daha iyi anlaşılmaktadır. Maslow'un savunmasında, belirttiği ihtiyaçları karşılayan bireyler hoşgörü, empati, kendine güven, mutluluk gibi tutumları geliştirebilmektedir. Yoksulluk içinde hayatına devam eden

çocukların, yaşamları boyunca karşılaşma ihtimallerinin oldukça yüksek olduğu söylenebilir (Kurnaz, 2009).

- düşük eğitim düzeyi
- sağlıklı olmayan koşullar
- erken yaşta çocuk sahibi olma
- madde bağımlılığı
- suç işleme ve antisosyal davranış
- düşük gelir
- işsizlik
- uzun süre devlet yardımına bağımlı kalma durumları

Bunlarda çocukların olumsuz yönde etkilenmelerine ortam hazırlayabilir. Ailenin, yoksul olması çocuklarda olumsuz etkiler yaratabilir. Yoksulluğun çocuk üzerine etkileri şu şekilde sıralanabilir.

- Yoksul ailelerde emek gücü en önemli kaynaklar arasındadır. Yoksul ailelerde, çocuklar dâhil hane içinde yaşayan herkesin çalışması gerekmektedir.
- Yoksul ailelerin çocukları, hastalık problemleri ile daha sık karşı karşıya kalmaktadır
- Ailelerin yoksulluğu ve sosyal dışlanmışlığı, çocukların gelişimlerini, zihinsel süreçlerini ve okul başarılarını olumsuz yönde etkilemektedir.

• Yoksulluk, çocukların ve ergenlerin ruhsal durumunu ve sosyal sağlığını tehdit etmektedir. Yoksulluğun ve yetersiz beslenmenin, çocuklar üzerindeki fizyolojik sonuçları kadar psikososyal ve davranışsal sonuçları da önem taşımaktadır. Yapılan çalışmaların sonuçlarında yoksul ailelere sahip çocuklarda, hiperaktivite, saldırganlık ve huzursuzluk çok sık görülmektedir. Depresyon ve intihar girişimine de, yoksul çocuklar özelinde daha sık rastlanmaktadır. Yoksul çocuklarda algılamada güçlük ve öğrenme kapasitelerinde azalma görülmekte ve genelinin okul başarılarının düşük olduğu

bilinmektedir. Uyum problemleri, davranış sorunları, sık sık sağlık problemi yaşama gibi durumlar nedeniyle yoksul çocukların sınıf tekrarına düşme ve idari ceza alma ihtimalleri de yükselmektedir. Son zamanlarda yapılan çalışmalar, yoksulluğun çocukların entelektüel gelişmesini de olumsuz yönde etkilediği yönündedir. Bu etkinin en çok ev ortamı içinde olduğu bilinmektedir. Bu kriterlere göre, entelektüel gelişim için çocuğun fiziksel sağlığının yanı sıra, evdeki fiziki ortam, anne-çocuk iletişimi, ev ortamındaki zihinsel uyaranlar ve çocuğun bakımı önemlidir. Annenin eğitim düzeyinin düşük olması, annenin psikolojik durumu eve basılı medya araçlarının alınmaması, annenin çocuğuna hiçbir şey okumaması, çocukların entelektüel gelişmelerini olumsuz yönde etkilemektedir (Hatun, 2002).

- Yoksul ailelerde okula devam oranının az olması ve hane halkının genel olarak vasıfsız işgücü olarak görülmesi, çocuklar içinde bulundukları yoksulluğu daha derin yaşamalarına neden olmaktadır.
- Aşırı yoksulluk yaşayan aileler, barınma dahil pek çok hizmetten faydalanamamaktadır.
- Çocuklar, engelliler, yaşlılar ve kadınlar yoksulluktan daha fazla etkilenmekte ve yoksulluk onları özel yapan durumlarını daha da belirgin hale getirmektedir (Kurnaz,2009).

Yoksullukla beraber yaşamak zorunda kalan çocuklar, yoksulluk nedeniyle korunma, yaşama, sağlık, beslenme, eğitim, katılım, sömürü ve ayrımcılıktan korunma hakkı gibi haklarından mahrum kalmaktadır. Yeterli beslenme, temiz suya ulaşım, sanitasyon, temel sağlık hizmetleri, barınma, eğitim ve bilgilenme haklarından yoksun milyonlarca çocuk bulunmaktadır. Yoksulluğun sonuçları Çocuk Hakları açısından değerlendirildiğinde (UNICEF, 2005);

Yaşama Hakkı: Çocuğun yaşama hakkını tehlikeye düşürmesi, yoksulluğun çocukluk dönemine ait en büyük tehditidir. Ekonomik düzeyi yüksek ülkelerde dünyaya gelen 167 çocuktan bir tanesi beş yaşına gelmeden ölürken, bu oran az gelişmişlik gösteren ülkelerde altı çocuktan biri şeklinde hesaplanmaktadır.

Sağlık ve Beslenme Hakkı: Yoksul çocuklar ucuz ilaçlar ve tıbbi müdahalelerle ve aşılama yöntemi ile kolaylıkla tedavi edilebilecek ve önlenebilecek hastalıklarla

savunmasız bir biçimde karşı karşıya kalmaktadır. Her yıl beş yaşının altında ortalama iki milyon çocuk, kolaylıkla ulaşılabilen aşıları yaptıramadığı için ölüme terk edilmektedir. Az gelişmiş olan ülkelerde, beş yaşının altında olan çocuklarda yaşanan 10 ölümden yedi tanesi solunum yolu enfeksiyonları, ishal, kızamık ve sıtma gibi nedenlerden kaynaklanmaktadır. Gelişmekte olan ülkelere hayatlarını sürdüren çocukların üçte biri, yani 500 milyondan daha fazla çocuk sağlıklı çevresel koşullardan yoksun bir şekilde yaşamaktadır. Gelişmekte olan ülkelere yaşayan çocukların %14'ünden fazlası sağlık hizmetlerine ulaşamamaktadır. Bu oranda yaklaşık olarak 270 milyon çocuk demektir. Beslenme yetersizliği nedeniyle yaşanan malnütrisyon ise bu oranın yaklaşık olarak yarısını oluşturmaktadır. Gelişmekte olan ülkelere dünyaya gelen ve hayatlarını orada sürdürmeye devam eden beş yaş altı çocukların malnütrisyonu maruz kalma oranları %16 olarak hesaplanmıştır.

Dünya üzerinde ortalama olarak 400 milyon çocuk, temiz içme suyuna ulaşmakta güçlük çekmektedir. Özellikle Güney Afrika'nın sahra bölgelerinde yaşayan her beş çocuktan biri, temiz içme suyundan yoksundur. Buraya yakın bölgelerde her beş çocuktan dördü, korumalı bir su kaynağına ulaşmak için 15 dakikadan daha fazla yürümek zorunda kalmaktadır.

Eğitim Hakkı: Okul yaşına ulaştığı halde, okula devam edemeyen çocukların sayısı yaklaşık olarak 121 milyon civarındadır. Yoksulluk, bu çocukların eğitim hakkından faydalanmalarını; ailelerin okul masraflarını karşılayamamaları, devlet politikalarının eğitim için yeterince kaynak ayırmaması, ya da en kötüsü çocukların ailenin gelirine katkı sağlamak için çalışmak zorunda kalmaları sebepleriyle engellemektedir. Gelişmekte olan ülkelere, 7-18 yaşları arasında olan çocukların %13 ü hiç okula gitmemiştir. Ve bu oran ortalama olarak 140 milyon çocuğu kapsamaktadır. Gelişmekte olan ülkelere yaşayan 300 milyondan fazla çocuk televizyon, radyo, gazete, telefon gibi elektronik araçlardan tamamen yoksun bir şekilde hayatlarına devam etmektedirler (UNICEF 2005).

Korunma Hakkı: Yoksulluk çocukların yaşamını da tehdit etmektedir. Bunun yanı sıra, hayatta olan çocukların da diğer tehditlere karşı savunmasız hale gelmelerine neden olmaktadır. Çocukların sömürü ve şiddet içerikli ortamlara dahil olmalarına alt yapı hazırlamaktadır. Gelişmekte olan ülkelere yaşayan ortalama 640 milyon çocuk, barınacak yer anlamında ciddi sıkıntı yaşamaktadır.

Katılım Hakkı: Alınan kararlar içerisinde fikir hakkına sahip olma ihtimali, eğitim, sağlık gibi haklarından mahrum bir şekilde yaşayan çocuklar için çok zor olmaktadır. Genel olarak sistem çocukların yüksek yararları için fikir sahibi olmalarını ya da doğrudan etkinliklere, projelere katılımlarını düşünmez. Bu bağlamda çocukları yalnızca bu tür faaliyetlerden faydalanacak, yarar sağlayacak grup olarak görürler

İleri düzeyde yoksulluğun temel nedenlerinden ve görünümünden biri de, toplumsal cinsiyet eşitsizliğidir. Aşırı yoksulluğun yani mutlak yoksulluğun sınırlı olduğu düşünülen gelişmiş ülkelerde bile, ailelerin gelir seviyeleri ve sahip oldukları varlıklar anlamında göreceli yoksulluk açısından, çocukların adil fırsatlara ulaşamadıkları bilinmektedir. Bunlarla birlikte, geniş bir pencereden bakıldığında, güvenlik ve saygı duyulma hakları korunamayan çocuklar da yoksul statüsüne girmektedir. Milyonlarca çocuk her yıl sömürülmekte, şiddete uğramakta, ihmal ve istismar edilmektedir. Bunlardan dolayı, çocuklar kendine özel bu dönemi uygun bir şekilde yaşayamamakta, çocuklar potansiyellerini tam olarak ortaya çıkaramamaktadır (UNICEF, 2005).

UNICEF'e (2001) göre yoksulluk, çocukların hem fiziksel hem de bilişsel olarak tahrip olmalarına neden olmakta yoksulluk, gelecek nesillere geçerek bir kısır döngü oluşturmaktadır. Bunlardan dolayı, yoksulluğun önlenmesi için çocukluk yaşlarından itibaren müdahale edilmesine ihtiyaç duyulmaktadır (Akt. Hatun,2002).

2.2.6.Çocuk Yoksulluğunun Görünümleri

Çocuk yoksulluğu kavramının, yetişkinlerin yaşadıkları yoksulluktan farklı olarak ele alınması için birçok neden bulunmaktadır. Çocuk yoksulluğunun normal yoksulluktan farkı, yoksulluk çocukların hayatlarını etkilemekte ve onlara farklı şekillerde yön vermektedir. Çocuk işçiliği, Sokakta Çalışan Çocuklar, Suça Sürüklenen Çocuklar, Korunmaya Muhtaç Çocuklar ve Çocuk Gelinler kavramları aracılığıyla kısır döngünün dişlilerinin arasına çocuk yoksulluğu yerleşmekte ve bunlar çocuğun yaşamında derin izler bırakmaktadır. Çocuk yoksulluğunun görünümleri ile ilgili kavramlar aşağıda kısaca açıklanmıştır.

Çocuk işçiliği kavramı, farklı içerikli tanımlara sahiptir. Genel olarak çocuk işçiliği, hayatını kazanmak veya aile bütçesine katkı sağlamak amacıyla çalışma hayatında yer alan 18 yaşın altındaki bireyler olarak tanımlanmaktadır (Fidan, 2004). Birçok ülkede olduğu gibi Türkiye’de de, çocuk emeğinin kullanımı ve çocuğun erken

yaşlarda çalışma ortamına girmesi temel problemlerden bir tanesidir. Çocukların çalışmalarına sebep olan toplumsal etmenler, ülkeden ülkeye, hatta ülke içerisinde ilden ilde değişiklik göstermektedir. Çocuk işçiliğinin hem kültürel hem de toplumsal sebepleri olsa da, çocuğun erken yaşta çalışma ortamına girmesi, çocuk açısından sosyal, psikolojik ya da fiziksel problemlere yol açmaktadır. Aynı zamanda, çocukların çalışma ortamlarına girmeleri onları her türlü ihmal, istismar ve suistimale açık hale getirmektedir. Çocukların, erken yaşta çalışma ortamına girmelerinde genel olarak, ailelerinin içinde bulunduğu ekonomik şartlar etkili olmaktadır. Aynı zamanda çocuk işçiliğinde, ailenin geldiği geleneksel ve sosyo kültürel çevrenin oluşturduğu bilinç düzeyi de etkili olabilmektedir (Bilgin,2009; ÇSGB, 2005).

Genel olarak, çocuk işçiliğinin temel nedenleri; yoksulluk, göç, geleneksel bakış açısı, eğitim olanaklarının yetersizliği ve etkin uygulanamamasıdır. Bu nedenlerin her biri bir diğ erinin hem nedeni hem sonucu olabilmekte, böylece bir kısır döngü ortaya çıkmaktadır (Tor, 2010).

Gelişmiş toplumlarda, çocuk em eğini kullanmanın hem çocukların çalıştırıldıkları sektörlerle, hem çocuklara, hem de içerisinde bulundukları toplumun gelişmesine zarar verdiği gözlemlenmiştir. Bu nedenle gelişmiş ülkeler, çocuk işçiliğinden vazgeçme ya da kısıtlama yönünde politikalar oluşturma çabası içerisinde dir. Geri kalmış ve gelişmekte olan ülkeler ise, çocuk em eğini, ekonominin neredeyse her alanda kullanmaktadırlar (Cangür ve ark, 2013).

Çocuk İş Gücü Anketi (2012) çalışması sonucuna göre, Türkiye'deki çocuk nüfusun içinde çalışan çocuk sayısının altı-on dört yaş grubunda 292 bin kişi, on beş- on yedi yaş grubunda ise 601 bin olduğu belirlenmiştir. Çalışan çocukların %49,8'nin bir okula devam ettiği, %50,2'si okula devam etmediği, %44,7'sinin (399 bin kişi) tarım, %24,3'ünün (217 bin kişi) sanayi ve %31'inin (277 bin kişi) hizmet sektöründe çalıştığı, %52,6'sının (470 bin kişi) ücretli veya yevmiyeli, %46,2'sinin (413 bin kişi) ise ücretsiz aile işçisi olduğu saptanmıştır (TUIK, 2012).

İş kanununda, çocuk işçilere yönelik düzenlenen 71. Maddeye göre, 15 yaşını doldurmamış çocukların çalıştırılması yasak olmasına rağmen, Çocuk İş Gücü Anketi sonuçlarına göre, Türkiye'de altı- on dört yaş arasında 292 bin çocuğun çalıştığı görülmektedir (İş Kanunu, 2016).

Yapılan çalışmalarda, ülkemizde çalışan çocuklarda öz saygı eksikliği, utanma, suçluluk, intihar düşünceleri, olumsuz sosyal davranışlar, öz güven eksikliği, depresyon, uyumsuzluk, anksiyete gibi bulgulara sıklıkla rastlandığı yönündedir. Bunun yanı sıra iş ortamında yapmış oldukları hataların sonucunda, sözel şiddete ve istismara maruz kalmalarından kaynaklı korku hissinin yoğun olarak yaşandığı belirtilmektedir (Fidan, 2004).

Çocuğun çalışıyor olması, gün içerisinde kendini geliştirebilecek farklı etkinlikler yapmasını engellemektedir. Yapılan çalışmalarda, çalışan çocukların işin bitmesinin hemen ardından uzun çalışma saatleri ve aldıkları ücretin düşük olması sebepleriyle eve gittikleri, eve gelmelerinin ardından hiç kitap okumadıkları, televizyonda ayırım yapmadan her türlü programı izledikleri ve zihinsel gelişimlerini destekleyici herhangi bir şey yapmadıkları yönündedir (Bulut, 1997; akt Tor, 2010; Fidan, 2004).

Sokakta çalışan çocuklar; Sokakta çalışarak hayatını devam ettiren çocuklardır. Ailelerin çocukların temel ihtiyaçlarını karşılayamaması, aileleri tarafından kötü muameleye, ihmale ve istismara maruz kalmaları nedeniyle çocuklar sokakta yaşayabilir ya da çalışabilir. Sokakta yaşayan çocukların geneli aynı zamanda sokakta çalışmaktadır. Türkiye’deki istatistiklere göre, 42.000 çocuğun sokaklarda yaşadığı ya da çalıştığı bilinmekle beraber, gayri resmi rakamların 80.000’e kadar çıktığı tahmin edilmektedir. Bu çocukların büyük bir çoğunluğunu, göç etmiş ailelerin çocukları oluşturmaktadır. Bu çocukların sayıca artmaları, ailelerindeki yoksulluğa verdikleri tepki olarak gözlemlenebilir. Genel olarak ailelerindeki yoksulluk nedeniyle, çocuklar sokağa itilmektedir. Genellikle bu çocuklar, düzensiz olarak okula devam etmekte, sokakta çalışmaları nedeniyle eğitimlerini ikinci plana atmaktadır (UNICEF,2016). Bu çocuklar için ailelere yönelik sağlık, gıda, sosyal yardım yapılabilir, onlara geçici konaklama imkânları sunulabilir. Çocuğu ailesi ile tekrar bir araya getirebilmek için çalışmaların başlatılması ve yapılan müdahalelerin etkinliğinin izlenmesi ve yorumlanması önemlidir (UNICEF, 2016; Kurnaz, 2009).

Suçta Sürüklenen Çocuk; Çocuk Koruma Kanunu’na (5395 sayılı) göre, kanunlarda suç olarak tanımlanan bir fiili işlediği iddiası ile hakkında soruşturma veya kovuşturma yapılan ya da işlediği fiilden dolayı hakkında güvenlik tedbirine karar verilen çocuk olarak tanımlanmaktadır. Türkiye’de cezai ehliyet yaşı 12 yaş olup, 12

yaşın altındaki çocuklar, işledikleri suçtan dolayı cezalandırılmazlar. On beş- on sekiz yaş arası çocuklarda da bu muhakemenin var olduğu kabul edilir ve indirimli olarak ceza alırlar.

Çocukların suça itilme nedenlerinin en önemli nedenlerinden biri yoksulluktur. Bunun yanı sıra, aile içi şiddet, yanlış arkadaş seçimi, aile içi geçimsizlik, daha güzel hayatlara duyulan özlem, küçük yaşta para kazanmak zorunda kalma, boş zamanları değerlendirme biçimleri, aile yapısı ve demografik özellikleri, göç, devlet bakım politikalarındaki sıkıntılar, kolay para kazanmanın verdiği haz, zor yaşam koşulları, duygusal doyum eksiklikleri, gelir dağılımı adaletsizliği, çeteler ve işsizlik gibi nedenler de çocukları suça itebilmektedir (Işık, 2007; Avcı, 2008).

Korunmaya Muhtaç Çocuk; Çocuk koruma kanunun 3. Maddesinde bedensel, zihinsel, ahlaki, sosyal ve duygusal gelişimi ile kişisel güvenliği tehlikede olan, ihmal veya istismar edilen ya da suç mağduru çocuk olarak tanımlanmıştır. Türkiye’de korunmaya muhtaç çocuklar mahkeme kararının ardından Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’na bağlı bulunan kuruluşlarda korunma ve bakım altına alınırlar.

Korunma ve bakım altına alınma nedenlerinden birinci sırada %69,5 ile ekonomik ve sosyal yoksunluk gelmektedir. Yoksulluğu %33,4 ile anne babanın çocuğu terk etmesi takip etmektedir. Üçüncü olarak %21,2 anne ya da babanın ceza evine girmesi ve dördüncü olarak %7,7 çocuğun aile içinde ve dışında cinsel istismara veya kötü muameleye uğraması gelmektedir. %5,7 anne veya babanın ölümü, %1,5 ailenin fiziksel ve duygusal istismarı, %6,6 üvey annenin ya da babanın çocuğu kabul etmemesi, doğal afetler ve terör gibi diğer nedenler de çocukların korunma ve bakım altına alınmasına neden olmaktadır (Yazıcı, 2012).

Çocuk Gelinler; Erken yaşta evlilik denildiğinde, genelde ilk olarak çocuk gelinler kavramı ile karşılaşilmektedir. Erkek çocuklara oranla kız çocuklar çok daha erken yaşlarda evlendirilmekte ve bu durum kız çocuklar için çok daha ciddi boyutta sıkıntılar yaratabilmektedir. Çocuk gelinlerin nedenleri; yoksul ailelerin hanelerindeki yoksulluğu azaltmak için oyun yaşındaki kız çocuklarını genel anlamda büyük yaştaki erkeklerle evlendirdikleri ilk neden olarak ortaya çıkmaktadır. Çocuk evliliklerine genel olarak, mutlak yoksulluk sınırının altında yaşayan ailelerde, sonrasında ise en çok, göreceli yoksulluk sınırı altında yaşayan ailelerde rastlanmaktadır (Çakmak 2009). Erken

yaşta evlilik, kadınların toplum içindeki eşit olmayan konumunu pekiştirmektedir. Erken yaşta evlilikler genel olarak geleneksel kültür yapısına ve ataerkil aile yapısına sahip toplumlarda görülse de, çocuk gelinler kavramı yalnızca bu başlık altında ele alınamaz. Sosyo-kültürel nedenlerin yanında sosyo-ekonomik etmenler, eğitim, toplumsal cinsiyet eşitsizliği, savaşlar ve felaketler de çocuk gelinlerin nedenlerini oluşturmaktadır (Aydemir, 2011).

Çocuk gelinler, Türkiye için en önemli toplumsal sorunlardan bir tanesi haline gelmiştir. Türkiye Cumhuriyeti kanunlarına bakıldığında, 18 yaşını doldurana kadar çocuk olarak nitelendirilen bireyler mahkemeler tarafından izin verildiği takdirde 16 yaşından itibaren evlenebilmektedirler. Bu da yine çocuk gelinlerin önünü açan etmenlerden bir tanesidir. Ülkenin bazı kesimlerinde halen devam etmekte olan başlık parası, beşik kertmesi, berdel, kan bedeli evliliği gibi geleneksel uygulamalar da çocuk gelinlerin olmasına yol açmaktadır. Kişinin eğitim düzeyinin düşük olması da onun erken yaşta evlendirilmesi için sebep oluşturmaktadır (Malatyalı,2014).

2.2.7.Çocuk Yoksulluğunun Önlenmesi

Çocuklar sağlıklı, dinamik ve rekabet yeteneğine sahip toplumların oluşması için en önemli sermayedir. Eğer çocuklar iyi imkânlarla yetişebilirlerse, istenilen gelişmişlik düzeyine sahip ülkeler oluşabilir. Çocuk yoksulluğunun azaltılması ve çocuk yoksulluğuna bağlı dezavantajların ve eşitsizliklerin engellenmesi, kalkınma için gerekli olan görevleri yerine getirmek isteyen ülkelerin geleceğe dair yapabilecekleri en iyi yatırımdır. Araştırmalar, sosyal alana ayrılan kaynakların düşük olduğu ülkelerde, çocuk yoksulluğu oranının yüksek olduğunu, buna karşılık bu alanda ayrılan kaynakların yüksek olduğu ülkelerde ise çocuk yoksulluğu oranının düşük olduğunu ortaya koymuştur. Aynı zamanda, çocuk yoksulluğu içerisinde büyüyen bir çocuğun yetişkinlikte yoksulluk kısır döngüsünü kırma ihtimalinin de oldukça zor olduğunu gösteren araştırmalar da mevcuttur. Yetişkinler için, özellikle kadınlar için, istihdam olanaklarının artırılmasının, çocuk yoksulluğunun azaltılmasında önemli bir katkı sağlayacağı vurgulanmaktadır (UNICEF, 2007).

Yoksullukla mücadele konusunda atılan adımlar, doğrudan ve dolaylı yaklaşım olarak ikiye ayrılmaktadır. Dolaylı yaklaşımın en önemli amacı, elde bulunan kaynakları büyümeyi hızlandırmak için kullanabilmek ve buna paralel olarak ortaya

çıkacak büyümeyi yoksulluk içindeki aileyi ve çocukları daha iyi bir yaşam standardına ulaştırmaktır (Şenses, 2006).

Yoksullukla mücadelede doğrudan yaklaşımda ise hedeflenen, devletin ekonomik anlamda daha etkin rol oynayarak, yoksul olan ailelere yardımı yapmaktır (Genç, 2010).

Türkiye’de yoksulluğun azaltılmasına yönelik politikalara bakıldığında, eğitim seviyesinin arttırılması gerekliliği, Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü tarafından uygulanan şartlı eğitim yardımı gibi programlar olmasına rağmen, eğitimdeki okullaşma oranının düşük olduğu görülmektedir. Bundan dolayı da yardım programlarının eğitim sistemleriyle gözden geçirilmesi gerekmektedir (İncedal, 2013).

Türkiye’de sosyal yardım uygulamalarında karma bir yapının olduğu görülmektedir. Çünkü bir yanda merkezi idareye bağlı kuruluşlar, diğer yandan da yerel yönetimler ve sivil toplum örgütleri birbirlerinden habersiz olarak çalışabilmektedirler (Gündoğan, 2008). Bu durumun bir takım problemlere yol açtığı düşünülmekte olduğundan daha sade bir yapının getirilmesi gerekmektedir (İncedal, 2013).

Sosyal yardım harcamalarına ayrılan paranın dünyadaki diğer ülkelerle karşılaştırıldığında, Türkiye’de alt sınırdaki olduğu görülmektedir. Bu nedenle de, sosyal yardım harcamalarına ayrılan paranın gözden geçirilerek, dünya standartlarına ulaştırılması önemli görülmektedir (Coşkun vd, 2011).

Türkiye’de düzenli yardımlar yapılmakla birlikte, önemli bir kısmı ise bir kerelik ve düzensiz olarak verilmektedir. Bundan dolayı da ailelerin çoğunluğunun yoksullukla mücadelesinin devam ettiği görülmektedir (Şener, 2010).

Ayrıca yapılan yardımların sadece belirli bir kitleye ait olduğu düşünüldüğünde, bu yardımların daha geniş kitlelere yapılması gerektiği ifade edilebilir (İncedal, 2013).

Yoksullukla mücadelede, yoksul olan ailelere vatandaşlık hakkı olarak sağlanması gereken, belirli sınırlarda olabilecek fakat düzenli olarak yapılması gereken nakit gelir desteği programının önemli olduğu belirtilmektedir (Buğra ve Sınmazdemir, 2006).

Çocuk yoksulluğunun önlenmesi için atılması gereken adımlar, çocukların yoksulluğu nasıl yaşadıklarına odaklanarak planlanmalıdır. Yoksullukla mücadele stratejileri belirlenirken, çocuğun korunmasına öncelik tanınmalıdır. Çocukların temel eğitim ve sağlık hizmetlerine ulaşmaları için bu hizmetlerin yaygınlaştırılması ve sosyal hizmetlere ülke bazında fazla pay ayrılması da çocuk yoksulluğunu önlemek için atılması gereken önemli adımlardan biridir. Öncelikli olarak hedefler belirlenmeli ve bu hedefleri gerçekleştirmek için harekete geçilmelidir. Ailelerin desteklenmesi çocuk yoksulluğunu önlemek için birincil önceliktedir. Yoksullukla ve yoksulluğa sebep olan etmenlerle mücadelenin devamlılığının sağlanması ve bu konudaki duyarlılığın sürekli kılınması da çok önemlidir (UNICEF, 2005).

Çocuk Hakları Sözleşmesi'ni imzalayan devletlerde, çocuk yoksulluğu oranlarındaki değişikliklere bakılarak, sözleşmeyi imzalayarak taahhütte bulundukları şeyleri ne derece iyi gerçekleştirebildiklerini gözlemleyebilmede önemli bir ölçüt olabilir (UNICEF, 2006).

2.2.8. Ankara İlinin İdari, Sosyal Ve Ekonomik Yapısı

Ankara İli idari ve sosyoekonomik durum açısından incelendiğinde, 2014 Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemlerine göre, nüfusu 5150072 kişi olarak belirlenmiştir. Bu sayının içine tüm ilçe ve köyler dahil edilmiştir. Nüfus bakımından en yoğun olan ilçelere bakıldığında ise sırasıyla; Çankaya, Keçiören, Yenimahalle, Mamak, Sincan, Etimesgut, Altındağ, Pursaklar ve Polatlı gelmektedir (İstatistiklerle Ankara, 2015).

Net göç hızına bakıldığında (2013); Ankara ili genel olarak binde 6,5 olarak belirlenmiştir. 2013 yılındaki evlenme oranı açısından bakıldığında, Türkiye genelinin altındadır. Ankara İlinde genel olarak bin kişilik nüfus başına evlenme oranı 7,3'tür. Aynı şekilde doğum oranı açısından bakıldığında, yine Türkiye ortalamasının altında olduğu görülmektedir. Doğum sayısı açısından, Ankara İli bin kişilik nüfus başına %14,5'tir. 2013 yılında bebek ölüm hızı Ankara'da bin kişilik nüfus başına %7,9'dur. (Türkiye genelinde bin nüfus başına 10,8). 2012 yılında yüz bin kişi başına düşen hastane yatak sayısı, Ankara İlinde 375'tir. Ki bu değer, Türkiye ortalamasının üzerindedir (Türkiye ortalaması yüz bin kişi başına 265'tir). İlköğretimde öğrenci başına düşen öğretmen sayısı, 2013- 2014 yılında 17'dir. Ve ortalaması 19 olan Türkiye

geneline göre aşağıdadır. İlkokulda net okullaşma oranı 2013- 2014 eğitim öğretim yılında %99,76 olmuştur. Türkiye genelinde ise bu oran %99,57'dir. Ortaöğretimde eğitim alan çocukların sayısı, eğitim almayan çocukların nüfus içerisindeki oranına göre, Ankara ilinde %88,83 olarak belirlenmiştir. 2013 yılında işsizlik oranlarına bakıldığında, Ankara ili genelinde, %10,2 oranında işsiz kimse vardır. Bu sonuçla da en yüksek işsizlik oranına sahip 19. İl konumunda bulunmaktadır. Buna karşılık, 2013 yılında istihdam edilen %44,5 oranında kişi bulunmakta olup, Türkiye genelinde 56. Sıradadır. 2012 yılında kişi başına düşen elektrik tüketimi, Ankara ili genelinde 2140 kwh olarak belirlenirken, kişi başına düşen günlük su miktarı %65,1 olarak bulunmuştur. İnsanların yaşam ve memnuniyet düzeyleri açısından bakıldığında, Ankara ilinde, genel olarak mutlu olduğunu ifade eden %56,2 oranında kişi olduğu görülmektedir. Gelecekte umutlu olduğunu beyan edenlerin oranı %75,5 olarak ortaya çıkmıştır (TUIK, 2013).

2.2.8.1. Ankara İli Mamak İlçesi İdari- Sosyoekonomik Yapısı

Mamak İlçesi genel yapısı itibariyle incelendiğinde, 1930'lu yıllardan itibaren gecekondulaşma artmaya başlamıştır. 1970- 1990 yılları arasında ilçe yoğun göç almıştır. Alınan bu göçlerin etkisiyle de gecekondulaşma artmıştır. Mamak İlçesinin %90'ı gecekondulardan oluşmaktadır. 1983 yılında Mamak, Çankaya ilçesinden ayrılarak, ayrı bir ilçe haline gelmiştir. İlk belediye seçimleri 1984 yılında yapılmıştır. İlçe 65 mahalleden oluşmaktadır. 28922 hektarlık mücavir bir alana sahiptir. 2014 yılı nüfus sayımlarına göre 587565 kişi yaşamaktadır (Wikipedia, 2016).

Mamak İlçesinde; 0-4 yaş grubu aralığında 42544, 5-9 yaş grubu aralığında 43767, 10-14 yaş grubu aralığında 44267 ve 15-19 yaş grubu aralığında 44028 çocuk ve ergen bulunmaktadır. Okuma-yazma durumu ve cinsiyete göre bakıldığında ise, 6 yaş ve üzerinde 16370 kişi okuma-yazma bilmemektedir. 480618 kişi okuma-yazma bilmektedir. 15 ve üstü yaş grubunda bulunan 16316 kişi okuma yazma bilmezken, 14139 kişi okuma-yazma bilmektedir. 103480 kişi ilkokul mezunu, 30499 kişi ortaokul veya dengi okul mezunu iken, 111403 kişi lise veya dengi okul mezunudur. 49948 kişi yüksekokul veya fakülte mezunu iken 3411 kişi yüksek lisans mezunu, 660 kişi ise doktora mezunudur. 18224 kişinin eğitim durumu bilinmemektedir. 2013 yılında ortalama hane halkı büyüklüğüne bakıldığında, 3,35 olan Mamak İlçesi, Ankara İli genelindeki ilçe sıralamasında 9. Sıradadır. Mamak ilçesinde ikamet eden kişilerin,

nüfusa kayıtlı oldukları yer açısından 113801 kişi ile Ankara gelirken, Ankara'yı 69266 ile Yozgat, 47584 ile Kırıkkale izlemektedir. Mamak ilçesinde dünyaya gelen çocukların 4313'ü erkek, 4111'i ise kızdır. 2013 yılı itibariyle evliliklerdeki 3373 damadın 46'sını 18-19 yaş erkekler oluştururken, 3378 gelinin 720'sini 18-19 yaş aralığındaki genç kızlar oluşturmuştur. Mamak ilçesinde toplamda 2311 ölüm meydana gelmiştir. Bu ölümlerin yaş gruplarına göre dağılımlarına bakıldığında, 73'ü 0-4 yaş aralığı, 17'si 5-14 yaş aralığı, 48'i 15-24 yaş aralığında meydana gelmiştir. Ölümlerin nedenlerine bakıldığında, 20 kişinin intihar ederek hayatına son verdiği anlaşılmaktadır (TUIK, 2013).

2.3. Çocuk Yoksulluğu İle İlgili Araştırmalar

Çocuk yoksulluğu konusunda yapılan araştırmalar, Dünya'da ve Türkiye'de yapılan araştırmalar şeklinde gruplandırılarak sunulacaktır.

2.3.1. Dünyada Çocuk Yoksulluğu İle İlgili Yapılan Araştırmalar

Çocuk yoksulluğu konusunda dünyada yapılan araştırmalar tarih sırasına göre aşağıda sunulmuştur.

Weinger (1998) 5-12 yaşları arasında 24 çocukla yazar tarafından yapılandırılmış sorular aracılığıyla yoksul olan çocukların temel gereksinimlerini karşılama konusunda yaşadıkları sıkıntıları belirlemek istemiştir. Araştırma sonucunda yoksul olan çocukların kaygılı oldukları, şiddete uğramaktan korktukları, dışlanma kaygısı yaşadıkları sonucuna ulaşmıştır

Ridge (2002) İngiltere'de 40 çocukla, yoksulluğun etrafıyla ilişkilerini nasıl etkilediğini belirlemek istemiştir. Araştırmada geniş çaplı metodlar kullanmıştır. Derinliğine görüşmeler, odak grup ve grup çalışmaları, olgu çalışmaları, kişilerin çalışırken gözlenmesi gibi yöntemler kullanmıştır. Araştırma sonucunda, cep harçlığı almayan çocukların, arkadaşlarıyla sosyal ilişkiler geliştiremedikleri, çalışan çocukların derslerine yeterince zaman ayıramadığından dolayı, başarısız olacağını düşündükleri bulunmuştur. Yoksullukla bağlantılı olarak, arkadaş ve akrabalarıyla görüşemedikleri, yine yoksullukla bağlantılı olarak, eğitim için gerekli harcamaları yapamadıklarından, arkadaşları arasında da dışlanma korkusu yaşadıkları ve özgüvenlerinin olumsuz yönde etkilendiği bulunmuştur.

Lichter ve arkadaşları (2005), Amerika Birleşik Devletlerinde azınlıklar ve göçmenler arasında çocuk yoksulluğunu incelemişlerdir. Araştırmanın amacı, değişen aile yapısı ve anne çalışma durumları ile etnik-ırk yapısı arasındaki etkileşimi incelemektir. Araştırma yöntemi olarak, 1990-2000 yılları arasındaki Amerika nüfus bilgilere dayalı olarak betimsel tarama yöntemi kullanılmıştır. Araştırmaya dahil edilen kişilerin aile yapıları, ailenin özellikleri, ailenin geliri gibi konuları ele alarak bilgileri toplamışlardır. Araştırma kapsamına 17 yaş ve altında olan 1990 yılında 3208706 çocuk ve 2000 yılında 3578833 çocuk dahil edilmiştir. Araştırma sonuçları incelendiğinde; değişen aile yapısına oranla, anne çalışma durumunun çocuk yoksulluğu üzerinde etkili olduğu görülmüştür. Anne çalışma oranındaki artışın çocuk yoksulluğunu %40 oranında azalttığı, azınlık gruplar arasında çocuk yoksulluğu oranının fazla olduğu ortaya çıkan sonuçlar arasındadır.

Hoek (2005) Hollanda'da yoksulluk sınırı altında yaşayan 65 aile ve çocukla, çocuklarının yoksulluktan nasıl etkilendiklerini belirlemek amacıyla bir çalışma gerçekleştirmiştir. Araştırmanın sonucunda, çocukların en temel yiyecek maddelerine ulaşamadıkları, kıskançlık, kızgınlık, utanma, dışlanma gibi duyguları sıklıkla yaşadıkları, bazılarının yoksulluğu kabul ederken, diğerlerinin ailelerinin durumu zorlaştırmamak için durumu kabul eden yönde bir tavır sergiledikleri bulunmuştur.

Sarah ve arkadaşları 2009 yılında, Amerika'da yoksulluk içinde yaşayan genç kızların ergen hamileliğini belirlemek için bir çalışma yapmışlardır. Araştırmada veri kaynağı olarak, çocuk koruma servisinde 1993 ile 2009 arasında raporlanan vakalar kullanılmıştır. Araştırmada 3281 adölesan kadınla çalışılmıştır. Araştırma sonucunda, yoksulluk içinde yaşayan kızların, en az %16,8'inin 17 yaşına kadar bir kez hamile kaldıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bu çocuklardan 17 yaşına kadar ihmal ve istismara uğrayan %28,9 kişi bulunmuştur. Ayrıca, yoksulluğun, birtakım duygusal ve davranışsal problemlere neden olduğu sonucuna da ulaşılmıştır.

Lessard ve arkadaşları (2012), Kaliforniya'da bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. Çalışmanın amacı, ekolojik ilişkilerle, hava kirliliği, yoksulluk, ırk ve önlenabilir pediatrik hastalıklardaki yatış oranını ölçmektir. Araştırma sonucunda, önlenabilir hastalıklardan dolayı hastanede yatışların düşük gelir ve dört yaş altındaki çocuklarda daha fazla görüldüğü belirlenmiştir.

Yoo ve Huang (2012), aile içi şiddetin çocukların problem davranışları üzerindeki etkilerini yoksulluk ve evlilik durumu üzerinden incelemek amacıyla bir araştırma yapmışlardır. Araştırma süreci, boylamsal araştırma metodu olarak tasarlanmıştır. Araştırmaya Amerika Birleşik Devletlerinde yaşayan ve doğum kayıt sisteminde kaydı bulunan 3711 evli olmayan ve 1187 evli olmak üzere 4898 kadın dahil edilmiş, kadınlarla çocukları bir- üç ve beş yaşlarına geldiklerinde iletişime geçilmiştir. Araştırmada veri toplama araçları olarak Çocuk Davranışı Kontrol Listesi(*Child Behaviour Checklist*)ve Çevrenin Değerlendirilmesi İçin Ev Gözlemi(*Home Observation for Measurement of the Environment*) kullanılmıştır. Araştırma sonuçları incelendiğinde, aile içi şiddetten etkilenme düzeyinin ve problem davranış sergileme oranının yoksul ailelerden gelen çocuklara oranla, yoksul olmayan ailelerden gelen çocukları daha fazla etkilediği görülmüştür. Evli olmayan annelerin çocuklarının ise, evli olan annelerin çocuklarına oranla aile içi şiddetten ve dışı bağlı problem davranıştan daha fazla etkilendiği de araştırma bulguları arasındadır.

Hanson ve arkadaşları (2013), yoksulluğun beyin gelişimi üzerinde etkisinin olup olmadığını belirlemek amacıyla bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. Amerika’da yaşları beş ay- dört yaş arasında değişen 77 çocuğun beyin bölgeleri MR ölçümü ile izlenmiştir. Araştırma sonucunda, düşük gelirli ailelerden gelen çocukların, beyin görüntülemesi sırasında bilgileri toplamak için kritik önemi olan gri maddenin düşük yoğunlukta olduğu, hem frontal, hem de periyatal loblarda farklılık olduğu bulunmuştur. Ayrıca, düşük sosyoekonomik düzeyden gelen çocukların beyin büyümeleri hem bebeklik, hem de erken çocukluk döneminde oldukça yavaş gerçekleşmiştir.

Miller ve Chen (2013), çocukluk döneminde yoksulluk içinde yaşayan çocukların, ileriki dönemlerinde fiziksel sağlık alanında karşılaşılabilecekleri problemleri belirlemek üzere İngiltere’de bir çalışma yürütmüşlerdir. Çalışma sonucunda, çocukluk döneminde dokularda ve organlarda meydana gelecek hastalıkların, yetişkin dönemlerine de taşınacağını aynı zamanda bu çocukların uzun dönemli sağlık problemlerine sahip olacaklarını ifade etmişlerdir.

Santiago ve arkadaşları (2013), İngiltere’de yapmış oldukları çalışmada, yoksulluk ile ruh sağlığı problemlerini ve kişilerin tedavilerinin nasıl gerçekleştiğini belirlemek istemişlerdir. Araştırmada düşük gelirli ailelerin ruh sağlıklarının incelenmesi için sağlık kuruluşlarına dayalı veriler kullanılmıştır. Araştırma sonucunda,

yoksulluğun ruh sağığı problemlerine yol açabildiğı ve bu kişilerin mevcut durumlarının yetersiz olmasının hastaneye erişimlerinde sıkıntı yaratabileceğini ifade etmişlerdir.

Pelton (2014), yoksulluğun çocuk ihmal ve istismarı üzerindeki etkisini belirlemek istemiştir. Yapmış olduğı literatür taramasında, 1994 yılından beri yapılan araştırmalarda, yoksulluğun, ırkın ve ön yargıların çocuk ihmal ve istismarı üzerinde etkisi olduğı sonucuna ulaşmıştır.

Sandra ve arkadaşları (2014), yoksulluk ile obezite ve okul devamları arasında ilişki olup olmadığını belirlemek amacıyla bir çalışma yürütmüşlerdir. Amerika’da yaşları, 10-17 arasında değişen ve ekonomik gelirleri alt-orta ve üst olan ve vücut kitle indeksleri 200- 400 arasında olan 93151 çocukla çalışmışlardır. Araştırma sonucunda, obezitenin tüm gelir düzeylerinde okul devamını etkilediğini bulmuşlardır.

Sharam ve Hulse (2014), Avusturya’daki yoksulluk ve evsizlik arasındaki bağı incelemeyi amaçlamışlardır. Araştırmada Avustralyalı aileler derinlemesine incelenmiş ve ailelerle gerek yaşadıkları yer açısından gerekse çalıştıkları iş alanlarında görüşmeler yapılmıştır. Araştırma sonucunda evsizlik, özellikle çocukların aileleri için, gelişmiş ülkelerde yoksullukla, mahrumlukla ve sosyal dışlanmayla yakından bağlantılıdır. Evsiz olan kişilerin tüm bunların yanı sıra şiddetle yüz yüze kaldıklarını da araştırmalarıyla kanıtlamışlardır.

Amar ve arkadaşları (2015), Colombiya da çocuklarda yoksullukla ilgili sosyal sınıflamaya yönelik düşünceleri incelemişlerdir. Çalışmanın amacı, çocukluk döneminde yoksulluğun sosyal sınıflamaya yönelik birtakım düşüncelere bağlı olup olmadığını belirlemektir. Çalışmaya yaşları beş ve yedi arasında değişen alt ve üst sosyo ekonomik düzeyde olan 121 çocuk dahil edilmiştir. Araştırma kapsamında nitel ve nicel veri analizleri yapılmıştır. Araştırma sonuçları incelendiğinde, çocuklar yoksulluğun nedenlerinin dış faktörlere bağlı olduğunu ifade ederken, cinsiyet ve yaş grupları arasında, sosyal sınıflamayı tanımlamaya yönelik herhangi bir fark bulunamamıştır. Ayrıca dört yaş grubundaki çocukların büyük bir kısmının, yoksullukla ilgili sosyal sınıflamayı tanımlamaya yönelik soruları cevaplamada diğer yaş gruplarına oranla daha fazla zorlandıkları belirlenmiştir.

Aung (2015), Myanmar’da, yoksulluğu ve çocuk üzerindeki etkilerini araştırmak için bir çalışma gerçekleştirmiştir. Araştırmada Myanmar’ın sosyoekonomik yapısı, ekonomik verilerle diğer ülkelerle karşılaştırılmış, aynı zamanda da bölgenin coğrafi durumları hakkında ayrıntılı olarak bilgi toplanmıştır. Myanmar’da insanların iş aramak için Pathein’e gittiklerini ve bunların çoğunluğunun 10 yaşındaki çocuklar olduğunu belirtmiştir. Çünkü Pathein’de çocuk iş gücünün daha az para gerektirdiği için tercih edildiğini belirtmektedir. Bu çocukların bir günde dört saatten daha az uyudukları ve yetişkinlerle dolu bir yerde yaşadıklarını, cinsel ya da fiziksel istismar ve ihmale uğradıklarını ifade etmektedir.

Datta ve Singh (2015), Hindistan’da yoksulluğun çocukların eğitim ve sağlık durumları üzerindeki etkisini belirlemek için gerçekleştirdikleri araştırmada, yoksulluğun çocuklar üzerinde geniş oranda depresyona neden olduğu, kadınlarda okuma-yazma oranını düşürdüğü, sağlık sorunlarına yol açtığı sonucuna ulaşmışlardır.

Dickerson ve Popli (2015), çok erken yaşlarda çocukların beyin gelişiminde devam eden yoksulluğun etkisini belirlemek istemişlerdir. Bu amaçla Amerika’da 8741 çocukla çalışmışlardır. Çocukların beyin gelişimlerini belirlemek amacıyla, çocuklara, üç, beş ve yedi yaşlarında bir dizi standart testler uygulamışlardır. Araştırma sonucunda, ailenin yoksulluğu ile birlikte, ebeveynlik tarzları, ailenin geçmişi gibi faktörlerin çocukların erken beyin gelişimini etkilediği sonucuna ulaşmışlardır. Bu faktörlerin, çocukların ilerideki bilişsel yetenek ve eğitim düzeylerinde etkili olacağını ifade etmişlerdir. Aynı zamanda, bu faktörlerin çocukların beyin gelişimini negatif yönde etkilediği de ulaşılan sonuçlar içinde yer almaktadır.

Dornan ve Pells (2015), çocukların gelişme alanları üzerindeki eşitsizlikleri derinlemesine araştırmak ve Genç Yaşamlardaki bilgileri ortaya koymak amacıyla bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. Araştırmalarının odaklandıkları nokta, çocukluk boyunca oluşturulan eşitsizliklerin, niçin, neden ve nasıl olduğudur. Araştırmalarında veri toplama kaynakları olarak Dünya Gelişim Raporu ve UNICEF (2011) sonuç raporundaki verileri analiz etmişlerdir. Araştırmalarının sonucunda ise yetişkinlerin izledikleri yolda çocukların nasıl öğreneceklerini keşfetmek, onlara daha uygun bir eğitim, yaşam sağlamanın gerekliliğine ulaşmışlardır. Yoksul olan çocukların özellikle kırsal alanlarda marjinal topluluklara girdikleri, sağlıklı beslenemedikleri, eğitimlerinin geri kaldığını bulmuşlardır.

Frieberg ve arkadaşları (2015), çocuklarda yaşanan uykuda solunum bozukluğu ve sosyoekonomik durum arasında ilişki olup olmadığını belirlemek istemişlerdir. Araştırma sonucunda, üç milyon çocuktan 34 933'ünün uykuda solunum bozukluğu ile hastaneye ilk defa geldiği ve hastaneye gelen çocukların %1,79'unun ailesinin düşük ekonomik gelire sahip olduğu bulunmuştur.

Holtz ve arkadaşları (2015), yoksul çocuk ve gençlerdeki davranış problemlerini belirlemek amacıyla bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. Çalışmada 357 çocuğun ailesine anketler yoluyla ulaşılmıştır. Araştırma sonucunda, gelir düzeyleri düşük olan ailelerin çocuklarında dışsallaştırma problemleri görülmüştür. Bu durum cinsiyete, yaşa bağlı olmaksızın ortaya çıkmıştır.

Wang ve arkadaşları (2015), Çin'deki kırsal bölgelerdeki çocuk yoksulluğunu ve bu çocuk yoksulluğunun sonuçlarını belirlemek amacıyla bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. Araştırmada, iki ayrı örneklem kullanılmıştır. Bunlardan ilki, Çin'de hastalık açısından baş sırada yer alan 10 kasaba ve Çin'in dışındaki bir hastanede tedavi olan kişilerdir. Bu bölgelerde bulunan kişilere yönelik olarak doğum zamanı, hastaneye ulaşım imkanları ve aşılama durumları gibi bilgileri toplamışlardır. Araştırma sonucunda, sayılabilen çok yönlü yoksulluk, %14,29 olarak belirlenirken, bu sayının %37,62'sini çocuklar oluşturmuştur. Bu çocuklar sağlıktan ciddi yoksunluklar yaşamakta, madde kullanmakta ve suç işlemektedirler. Aynı zamanda HIV/AIDS gibi hastalıklardan da etkilenmektedir.

Wei ve arkadaşları (2015), yaptıkları çalışmalarında, Çin Halk Cumhuriyetinin yoksul bölgelerinde yaşayan üç yaş altı çocukların gelişimsel gecikmelerini incelemişlerdir. Çalışmanın amacı, yoksul bölgelerde yaşayan üç yaş altı çocukların nörogelişimsel gecikmelerini değerlendirmek ve buna bağlı faktörleri belirlemektir. Araştırmaya Çin'in yoksul bölgelerinde yaşayan ve yaşları 1-35 ay arasında değişen 2837 çocuk dahil edilmiştir. Araştırmada, çocuklara bakım veren bireylerle görüşmeler ve çocuklara Gelişim ve Aşamaları Anketi (*Ages and Stages Questionnaire*) ile, bakım verenlere Zung Öz Değerlendirme Depresyon Ölçeği (*Zung Self-Rating Depression Scale*) ölçme araçları kullanılmıştır. Araştırma sonuçları incelendiğinde, çocukların %39,7 sinde gelişimsel gecikmeler olduğu; gecikmelerin daha çok iletişim, küçük-büyük kas, probleme çözme ve kişisel sosyal gelişimde yaşandığı gözlenmiştir. Ayrıca

bakım veren kişinin depresyon düzeyin de gelişimsel gecikme üzerinde etkili olduğu sonucuna varılmıştır.

Tampubolan (2016), İngiltere’de 5913 kişi üzerine retrospektif bir çalışma gerçekleştirmiştir. Çalışmanın amacı, çocukluk dönemini yoksulluk içerisinde geçiren kişilerin, konuşma hızını, hafıza ve ruh sağlıklarının nasıl olduğunu belirlemektir. Bunun için yaşları 50-89 arasında olan kişilerle çalışmıştır. Çalışmanın sonuçları, çocukluk döneminde yoksulluk içerisinde olan kişilerin, yetişkinlik dönemlerinde, zayıf hafıza gücü, konuşma hızında yavaşlama ve daha fazla depresyon yaşadıkları yönünde olmuştur.

Vatruba-Drzal ve arkadaşları (2016), yoksulluk ile akademik yetenekler arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Amerika’da yaptıkları çalışmada, makro sistemin bir parçası olarak yoksulluğun, kırsal ve kentsel alanlarda değişik düzeylerde etkili olduğu ve bunun sonucunda da, gelir ve çocuğun akademik yetenekleri arasında bir ilişki olduğunu bulmuşlardır. Gelir düzeyleri düşük bölgelerdeki çocukların akademik yeteneklerinin kısıtlı olduğu, ulaştıkları sonuçlardan bir diğeridir.

2.3.2. Türkiye’de Yoksullukla İlgili Yapılan Çalışmalar

Çocuk yoksulluğu konusunda Türkiye’de yapılan çalışmalar tarih sırasına göre aşağıda sıralanmıştır.

Aktaş 2013 yılında, kadınların yoksulluğu nasıl algıladıklarına yönelik yaptığı derleme türü çalışmada, kadınların sadece maddi sıkıntı yaşamadıkları, bunun yanında karar mekanizmalarına katılma, eğitim ve meslek edinme, sosyal çevre oluşturma da tercihte bulunma konusunda güç eşitsizlikleri yaşadıkları sonucuna ulaşmıştır.

Adaman ve Keyder (2005), Avrupa Komisyonu Çalışma Sosyal İşler ve Fırsat Eşitliği Daire Başkanlığı tarafından desteklenen proje raporlarında, Türkiye’de büyük kentlerin gecekondü ve çöküntü mahallelerinde yaşanan yoksulluk ve sosyal dışlanma durumunu incelemişlerdir. Araştırma Adana, Ankara, Diyarbakır, Gaziantep, İstanbul ve İzmir olmak üzere altı büyük metropolde gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamında 12 odak grup çalışması ve 1863 kişiye anket çalışması uygulanmıştır. Araştırma kapsamında, İstanbul ve Gaziantep olmak üzere iki adet çalışma gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonuçları incelendiğinde, dışlanmaya kent içi çöküntü alanlarında ve

gecekondu alanlarında yaşayanların maruz kaldığı görülmektedir. Dışlanmışlık hissi, genç, az eğitilmiş, Kürt kökenli, yeni göçmen, engelli, yedi aydan fazla süredir işsiz, sosyal sigortası olmayan ve maddi güvencesi olmayan kişiler arasında daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

İşeri ve arkadaşları(2005), İzmir’de çalışan çocukların karşılaştıkları problemleri belirlemek amacıyla bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. Çalışma sonucunda, çalışan çocukların tamamının erkek ve 16 yaş, ilk işe başlama yaşlarının 13 olduğu, anne-babalarının eğitim düzeylerinin düşük olduğu belirlenmiştir. Çocukların işyerinin fiziki ortamının kirli, gürültülü, kötü havalandırma koşullarında olması ve çalışma şekillerinin uygun olmamasından dolayı risk altında oldukları tespit edilmiştir. Çocukların yapılan sağlık taramasında, ağız ve diş problemleri, gelişme geriliği, solukluk, anemi bulgularına rastlanmıştır. Ayrıca bu çocukların madde kullanım oranları da yüksek bulunmuştur.

Kahraman ve Sallan-Gül (2015), yaptıkları çalışmada, Gaziantep’te göçmen olarak yaşayan çocukların, yoksullukla ilgili çok boyutlu görünümünün ortaya çıkarılması amacıyla bir çalışma yürütmüşlerdir. Araştırmada 20 çocuk ve 20 ebeveyn ile derinlemesine nicel ve nitel veriler kullanılarak görüşmeler yapılmıştır. Araştırma sonucunda, hane büyüklüklerinin Türkiye ortalamasının üzerinde olduğu, çocuk sayısının fazla olduğu, çoğunluğunun akrabalarının yanında yaşadığı, ebeveynlerin eğitim düzeylerinin ilköğretim seviyesinde olduğu, aylık gelirlerinin asgari ücretin altında olduğu, çocuklarında eve katkı sağlamak amacıyla çalıştıkları sonucuna ulaşılmıştır. Çocukların yeterli beslenemediklerini, ihtiyaçlarını karşılayamadıklarını, eğitimlerinde yeterli desteği alamadıklarını, arkadaşlarını eve davet edemediklerini, onlarla oyun oynayamadıkları da ifade edilen sonuçlar arasındadır.

Bal (2007), Isparta ve Van’daki çocuk suçlular üzerinde bir çalışma gerçekleştirmiştir. Araştırmada nicel veriler kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, her iki ildeki ailelerin gelir düzeylerinin birbirine yakın ve açlık sınırının altında olduğu, babalarının gelir getirici bir işe sahip olmadığı, ailelerinin yapılan yardımlardan yararlandığı, anne-babaların eğitim düzeylerinin düşük olduğu, ailelerin sosyal güvencelerinin olmadığı, suç işleme yaşının, her iki ilde de 11-15 yaşları arasında olduğu, suçların seneye göre artış gösterdiği, çocukların çoğunluğunun ilköğretim terk

oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Suç davranışları tekrarlanırken, bu çocukların sokakta yaşadıkları ulaşılan sonuçlar arasındadır.

İkizoğlu ve arkadaşları (2007), çalışan çocukların sorunlarının neler olduğu belirlemek ve gelecek beklentilerini değerlendirmek amacıyla bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. Çalışma sonucunda, çocuğun çalışmasında en önemli faktörün ailenin içinde bulunduğu ekonomik durumlar olduğu, çocukların çalışma saatlerinin çok fazla olduğu, çocukların kendilerine yeterince zaman ayıramadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca, çocukların umutsuzluk puanlarına bakıldığında, çocukların çalışma koşullarından memnun olmasıyla, umutsuzluk düzeyleri arasında ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Açıkalın (2008), yapmış olduğu araştırmada, yoksulluk ve genç kuşakların toplumsal hareketlilik olanaklarını İstanbul ve Gaziantep örnekleri üzerinden açıklamayı amaçlamıştır. Araştırma kapsamında, İstanbul ve Gaziantep illerinde, her ilden 100'er olmak üzere toplam 200 haneyi içeren anket çalışması, derinlemesine görüşmeler ve odak grup teknikleri kullanılmıştır. Bu bağlamda, hanede yaşayanların meslekleri, yaptıkları işler, çalışma koşulları, göç örüntüleri, tüketim kalıpları, aile içi ilişkiler, kadının ve çocuğun konumu, toplumsal ilişki özellikleri hakkında veriler toplanmıştır. Ayrıca, 6-24 yaş arasındaki 31 çocuk ve genç ile anket ve derinlemesine görüşmeler yapılarak, bu gençlerin ekonomik ve sosyal olanaklarından yararlanma fırsatları ve toplumsal hareketlilik olanakları incelenmiştir. Araştırma sonuçları incelendiğinde, yoksulluğun en çok okur-yazar olmayan hane reislerinin bulunduğu hanelerde yaşandığı, yoksulluk riskini en fazla taşıyan haneler sezonluk ya da geçici işçi statüsünde çalışan hane reislerinin bulunduğu hanelerden oluştuğu görülmüştür. Araştırma bulgularına göre, yoksullar arasında, İstanbul göç kararında en cazip kent olmuştur. Gaziantep'te yaşayan kent yoksullarının önemli bir kısmının, İstanbul da yaşam koşullarının pahalı olması nedeniyle İstanbul yerine memleketlerinde kalmayı ya da memleketlerine en yakın büyük kenti tercih etme eğiliminde oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuçlara ek olarak, eğitim olanaklarına ulaşabilirlik konusunda yaşanan sıkıntıların, yoksulluğun bir miras olarak kuşaklararası devam ettiğinin bir göstergesi olarak düşünülmektedir.

Özmen ve arkadaşları (2008), yoksulluğun ergenlerin ruh sağlığını nasıl etkilediğini belirlemek amacıyla bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. Araştırmada veri

toplama aracı olarak Beck Umutsuzluk Ölçeği, Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği, Çocuklar için Depresyon Ölçeği ile toplanmıştır. Araştırma sonucunda, yoksulluğun ergenlerin ruh sağlığını olumsuz yönde etkiledikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Öztürk (2008), Ankara’da kentteki çocuk yoksulluğunun temel çocuk hakları olan yaşama, sağlık ve beslenme, eğitim ve korunma haklarını nasıl etkilediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirdiği çalışmada, 137 anneyle görüşülmüştür. Araştırmanın sonucunda, yoksul olan çocukların temel çocuk haklarından yoksun oldukları, sağlık sorunları yaşadıkları, çalışmak zorunda kaldıkları ve ailelerinin çocuklarının disiplinde, istismar yöntemlerini kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Bilgin (2009), Diyarbakır’da çalışan çocuklar üzerinde bir araştırma gerçekleştirmiştir. Araştırmada, çocukların çalışma nedenleri olarak göç ve yoksulluk faktörleri ön plana çıkmıştır. Çocuklara yönelik olarak hazırlanmış nicel sorular araştırmanın veri toplama aracıdır. Bu çocukların istismar ve ihmale daha fazla maruz kaldıkları, suça eğilimli oldukları bulunmuştur.

Eryurt ve Koç (2009), yaptıkları araştırmalarında, yoksulluk ve çocuk ölümlerini incelemişlerdir. Araştırmanın amacı, yoksulluğun Hanehalkı refah düzeyi ve çocuk ölümlülüğü üzerindeki etkisini incelemektir. Araştırma kapsamında veri toplama kaynağını, Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması, 2003 (TNSA-2003) oluşturmuştur. Araştırma doğurganlık düzeyi ve eğilimi, bebek ve çocuk ölümlülüğü, aile planlaması, anne ve çocuk sağlığı, beslenme, aşılama oranları gibi konularda bilgi toplamayı amaçlamaktadır. TNSA-2003 kapsamında 10836 hane halkıyla ve bu hanelerde bulunan 15-49 yaşları arasında olup, en az bir kere evlenmiş 8075 kadınla görüşme yapılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak Hanehalkı Soru kağıdı ve Evlenmiş Kadın Soru kağıdı kullanılmıştır. Araştırma sonuçları incelendiğinde, yoksul aileye sahip çocukların bir yaşını tamamlamadan ölme ihtimallerinin, maddi durumu iyi olan aileye sahip ailelerin çocuklarının 4,7 kat daha fazla olduğu görülmüştür. Benzer şekilde yoksul ailelerin çocuklarının, beşinci yaş gününü kutlayamadan ölme ihtimallerinin de 3,5 kat daha fazla olduğu; yoksul hanelerde yaşayan çocukların anne-babalarının daha eğitimsiz oldukları, yaşanılan konutta hijyen koşullarının yeterince sağlanmadığı, çoğunluğunun sağlık güvencesinden yoksun oldukları, doğum öncesinde ve doğum sırasında eğitimli bir sağlık personelinden yardım almadıkları görülmüştür.

Tümkaya ve arkadaşları (2010), yoksul ailelerden gelen ergenlerde psiko-sosyal bir olgu olarak umutsuzluk ve boyun eğici davranışları incelemek amacıyla, bir araştırma yapmışlardır. Araştırmanın örneklemini, Adana ilinin Yüreğir ilçesindeki liselere devam eden ve yoksul ailelerden gelen 164'n kız, 116'sını erkek ergen oluşturmıştır. Veri toplama aracı olarak Sosyo-Ekonomik Düzey lçeği, Beck Umutsuzluk lçeği ve Boyun Eğici Davranışlar lçeği kullanılmıştır. Sonuçlar incelendiğinde, erkeklerde umutsuzluğun, kızlarda ise boyun eğici davranışların daha fazla olduğu görülmüştür. Yaşı göre boyun eğici davranışlarda anlamlı bir fark bulunamazken, yaşı göre umutsuzluk düzeyinde anlamlı bir fark bulunmuştur. Ailenin gelir düzeyi göz önüne alındığında düşük gelirli ailelerden gelen ergenlerde umutsuzluğun daha fazla olduğu; ailedeki birey sayısındaki artışın umutsuzluk düzeyindeki artışı da beraberinde getirdiği ortaya çıkan sonuçlar arasındadır.

Kaya (2011), Türkiye'de yoksulluk analizi: bir probit model uygulaması amacıyla bir araştırma yapmıştır. Bu amaçla Kaya, Türkiye'de yoksulluğun boyutunu Dünya Bankası'nın mutlak yoksulluk yaklaşıma göre birey bazında ele alarak incelemiş, yoksulluğun belirleyici faktörlerini ortaya koymuştur. Araştırmada veri toplama aracı olarak, TK'in 2005, 2006, 2007, 2008 ve 2009 yıllarını kapsayan Hanehalkı Bütçe Anketi veri seti kullanılmıştır. Sonuçlar incelendiğinde yoksulluğun cinsiyete göre dağılımında 2005 yılında, yoksul kadın oranı toplumun yaklaşık %40'ını oluşturunca, bu oranın 2009 yılında %60'ını, 2008 yılında yoksul nüfusun yaklaşık %70'ini oluşturduduğı gözlenmiştir. Yoksulluğun yaşı grubuna göre dağılımı incelendiğinde ise, yoksul bireylerin çoğunluğunu çocukların ve yaşıların oluşturduduğı ve yoksul çocuk ve yaşı oranında ise yıllara göre artış gösterdiği göze çarpan sonuçlar arasındadır. Araştırma sonucunda ayrıca eğitim durumu ve yoksulluk düzeyi arasında ters orantı olduğu saptanmış, bireyin eğitim düzeyi arttıkça yoksulluk oranının arttığı görülmüştür.

Koyun ve Çiçekoğlu (2011), sokakta çalışan çocukların ve annelerinin sosyodemografik özelliklerini ve sağlık durumlarını belirlemek amacıyla yürüttükleri yüz yüze yürüttükleri ve sorularını da bu temalar üzerinde şekillendirdikleri çalışmada, araştırmaya katılan ailelerin çoğunluğunun  ve üzeri çocuğa sahip oldukları, gecekondü bölgesinde yaşıadıkları, eğitim düzeylerinin düşük olduğu ve işsiz oldukları

sonucuna ulaşmışlardır. Çocukların büyük çoğunluğunun çalıştığı ve okula gidemediği, çalıştıkları yerde iş kazaları geçirdikleri ve sağlık güvencelerinin olmadığı bulunmuştur.

Sunal (2011) çocuk işçiliği ile yoksulluk arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla bir çalışma gerçekleştirmiştir. Araştırmanın amacı, 148 ülkedeki çocuk işçilik oranı ile yoksulluk arasındaki ilişkinin belirlenmesidir. Araştırmada ülkeler dört düzeye göre gelir grubuna ayrılmıştır. İlk grupta gelirleri 100\$ - 1000\$ arasında yer alan 43 ülke; ikinci grupta gelirleri 1001\$- 2000\$ olan 16 ülke; üçüncü grupta gelirleri 2001\$- 4000\$ olan 22 ülke ve dördüncü grupta gelirleri 4001\$ -9000\$ olan 15 ülke bulunmaktadır. Bu ülkelerdeki ekonomik göstergeler ve çocuk işçiliği durumu derinlemesine incelenmiştir. Araştırma sonucunda, çocuk işçilik ile kişi başına düşen ortalama gelir arasında anlamlı yönde bir ilişki belirlenmiştir.

Baş ve Karataş (2012), yoksulluğun bir- dört yaş arasındaki çocukların hastalanma sıklıkları ile ilişkisinin olup olmadığını belirlemek amacıyla, Muş ilinin iki mahallesinde bir araştırma yapmışlardır. Araştırmada veriler, ev ziyaretleri yoluyla ve annelere verilen anketlerle toplanmıştır. Araştırma sonucunda, Yeşilyurt mahallesindeki çocukların %16,9'unun yılda üç kez kulak enfeksiyonu, %20,9'unun en az beş kez ishal-kusma, %19,5'inin en az beş kez idrar yolu enfeksiyonu; Kültür-2 mahallesindeki çocukların yılda %89,3'ünün bir kez kulak enfeksiyonu, %62,9'unun bir-iki kez ishal-kusma, %90'ının ise yılda bir-iki kez idrar yolu enfeksiyonu geçirdikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Kahraman ve Şen (2012), İstanbul'da çalışan çocukların durumlarını belirlemek için 20 çocuk işçiyle derinlemesine görüşmeler yoluyla gerçekleştirdikleri araştırmalarında, şu sonuçlara ulaşılmıştır. Çocukların çoğu, kendisinden büyük olan birinin yanında kalan göçmen çocuklardır. Çoğunluğu, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinden gelmişlerdir. Aileleri genelde kalabalık ailedir. Çoğunluğu 14-15 yaş grubundadır. Eğitime devam etmemekte, zor işlerde çalışmakta ve elde ettikleri geliri aile bütçesine katkı yapmak için kullanmaktadırlar.

Keskinkılıç-Kara ve Çalık (2012), Ankara İli Altındağ İlçesinde ilköğretim okuluna devam eden ve sokakta çalışan çocuklara yönelik olarak bu çocukların eğitim ihtiyaçlarını belirlemek amacıyla bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. Araştırmada veriler, araştırmacılar tarafından geliştirilen gözlem ve görülme formları ile toplanmıştır.

Araştırmanın sonucunda, çocukların Türkçeyi doğru ve akıcı kullanma, okuduğunu anlama, kendini ifade etme ve dinleme konularında eğitime ihtiyaçlarının olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Bilge ve arkadaşları (2013), alt sosyoekonomik düzeyde yaşayan ailelerin, çocuklarına uyguladıkları disiplin yöntemlerini araştırmak istemişlerdir. Araştırma, Ankara Eğitim ve Araştırma Hastanesi Çocuk Polikliniği ve Acil Servise başvuran 1043 çocuğun aileleri ile yapılmıştır. Araştırmada ailelere, sosyodemografik özelliklerini, kendi çocukluklarında yaşamış oldukları ihmal ve istismara yönelik yaşantılarını, ihmal ve istismara yönelik düşüncelerini belirlemek amacıyla sorular sorulmuştur. Araştırma sonucunda, istismar ve ihmal geçmişleri olan ailelerin, kendi çocuklarına istismar ve ihmal uyguladıkları ve anne-babanın eğitim düzeyinin artmasıyla, çocuklara uygulanan ihmal ve istismarın azaldığı görülmüştür.

Ceren (2013), yapmış olduğu araştırmasında, Adıyaman ilindeki kentsel yoksulluğu araştırmıştır. Araştırmanın amacı, kentsel yoksullukla mücadelede kamu kurumları ve sivil toplum kuruluşları tarafından yapılmakta olan sosyal yardımların etkinliğini, Adıyaman kent yoksulları açısından ortaya koymaktır. Araştırma kapsamında, sosyal yardımların etkili bir şekilde ihtiyaç sahiplerine ulaştırılması, kamu kurumları ve sivil toplum kuruluşlarının yoksullukla mücadele politikaları incelenmiştir. Araştırmada veri toplama aracı olarak anket çalışması yapılmıştır. Bu bağlamda, Adıyaman da ikamet eden 513 hane reisine yoksullukla ilgili anket soruları yöneltilmiştir. Sonuçlar incelendiğinde, kadınların erkeklere oranla daha fazla yoksulluk yaşadığı, yoksul ailelerin yaşam alanlarının ve yapılan sosyal yardımların yetersiz olduğu, yoksulluğun en önemli nedenlerinden birinin eğitim yetersizliği olduğu görülmüştür.

Yıldız ve Duy (2015), Diyarbakır İl merkezinde bulunan çalışan ve çalışmayan çocukların benlik saygısı ve yaşam doyumlarının karşılaştırılması amacıyla bir çalışma yapmışlardır. Araştırmada veri toplama kaynağı olarak Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği, Çok Boyutlu Öğrenci Yaşam Doyumu Ölçeği, Çocuklar için Depresyon Ölçeği kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, hem sokakta çalışan, hem de alt gelir grubunda bulunan çocukların risk altında oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Bu çocukların gelir düzeyi yüksek olan çocuklarla karşılaştırıldığında, benlik saygısı ve yaşam doyumlarının düşük, depresif belirtilerinin yüksek olduğu bulunmuştur.

Yusufoğlu ve Kızmaz (2015) Elazığ'da 195 evde parçalanmış ailelerdeki kadınların ve çocukların yaşadıkları sorunları belirlemek amacıyla bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. Araştırmada, araştırmaya katılmayı kabul eden kişilere 77 sorudan oluşan bir anket uygulanmıştır. Araştırma sonucunda, sosyal dışlanma, mahalle baskısının, ötekileştirme ve kötüleme gibi olumsuz durumların daha sık yaşandığını, kadınların ve çocukların dışarıdan destek alamadıkları, hatta olumsuz davranışlarla karşılaştıkları sonucuna ulaşmışlardır.

3.YÖNTEM

Mamak ilçesindeki çocuk yoksulluğu durumunun betimlenmesi ve betimlenen durumlardan hareket ile bölgedeki çocuk yoksulluğunun önlenmesi amacıyla nelerin yapılabileceği konusunda önerilerin sunulması amacıyla yapılan araştırmanın yöntem bölümünde öncelikle araştırmanın modeli, evreni ve örnekleme, çalışma grubu açıklanmış sonra, veri toplama araçlarının geliştirilmesi, verilerin toplanması, çözümlenmesi ve yorumlanmasına ilişkin bilgiler sunulmuştur.

3.1.Araştırmanın Modeli

Mamak ilçesindeki çocuk yoksulluğunun betimlenmesi ve betimlenen durum üzerinden çocuk yoksulluğunun önlenmesine yönelik çalışmaların yapılması amacıyla gerçekleştirilen araştırmada, hane halklarının genel durumlarının, ev/yaşam mekânlarının ve çocuklarına ilişkin durumların tespitinin ortaya koyulması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda, kapsam ve yöntem açısından durum analiz edilmeye ve derinlemesine incelenmeye çalışıldığından, araştırmada nicel ve nitel araştırma yöntemlerinin bir arada kullanıldığı karma model kullanılmıştır. Araştırmada nicel veriler betimsel tarama modeli kullanılarak elde edilmiştir. Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırmalara uygun bir modeldir (Karasar, 1999).

Araştırma kapsamında bölgedeki çocuk yoksulluğunun önlenmesi amacıyla, çocuk yoksulluğu ile ilgili derinlemesine bilgiye ihtiyaç duyulmaktadır. Bu nedenle de çalışma kapsamında bölgedeki kişilerin çocuk yoksulluğuna ilişkin görüşlerini ortaya koymak ve öznel değerlendirmelerini alabilmek için görüşmeler yapılmıştır. Çocuk yoksulluğunu belirlemek amacıyla planlanan araştırmada, hem aile hem de çocuk boyutunun ortaya koyulması amacıyla, hem aile hem de çocuklar ile yüz yüze bireysel görüşmeler yapılmıştır.

Araştırmada nicel ve nitel veriyi desteklemek amacıyla Mamak bölgesinde bulunan ve o bölgeye katkı sağlayabilecek kişilerin katılım sağladığı bir çalıştay gerçekleştirilmiştir. Çalıştay kapsamında çıktı olarak bölgede uygulanabilecek bir eylem planı oluşturulmuştur.

3.2.Evren Örneklem ve Çalışma Grubu

Araştırmanın evrenini, Mamak ilçesinde Mamak Kaymakamlığı'nda bulunan Mamak Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'na sosyal yardım desteğinde bulunmak için başvuruda bulunan veya bu destekten faydalanan yaklaşık 60 000 kişi oluşturmaktadır. Mamak Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı ile yapılan görüşmelerde, 10 000 civarında aktif kayıtlı dosya olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Aktif kayıtlı dosya, bu kişilerin yardım almaları ile ilgili bir sürecin devam ettiğini ifade etmektedir. Bu evrenin tümüne zaman ve olanak kısıtlılığı nedeniyle ulaşılamayacağından, evrenden örnekleme alınmıştır. Örneklem seçiminde ise amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme kullanılmıştır. Ölçüt örnekleme, örneklem kapsamında bulunanların bir ölçüt doğrultusunda seçilmesini ifade etmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2005). Örneklem ölçütü olarak ise, seçilen kişilerin Mamak Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'na sosyal yardım desteğinden faydalananlar için başvuruda bulunan veya bu destekten faydalanan kişiler olması şeklinde belirlenmiştir. Örneklem sayısının belirlenmesi için ise %95 Güven Düzeyi, %5 hata payı dikkate alınarak örneklem sayısı Tablo 3.1. de görüldüğü gibi belirlenmiştir.

Tablo 3.1. İki Ayrı Güven Düzeyi ve Çeşitli Kesinlik (Göz Yumulabilir Yanılgı) Sınırları İçin Örnek Büyüklükleri (Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2004).

Evren Büyüklüğü	Kesinlik (Göz Yumulabilir Hata)				
	+ 1%	+ 2%	+ 3%	+ 4%	+ 5%
1.000	**	**	**	375	278
2.000	**	**	696	462	322
3.000	**	1334	787	500	341
4.000	**	1500	842	522	350
5.000	**	1622	879	536	357
10.000	4899	1936	964	566	370
20.000	6489	2144	1013	583	377
50.000	8057	2291	1045	593	381
100.000	8763	2345	1056	597	383
500.000 to ∞	9423	2390	1065	600	384

Tablo 3.1.'de görüldüğü üzere 60 000 kişilik başvuru kaydı göz önünde bulundurulduğunda örneklemin minimum 383 olması gerekmektedir. Proje de örneklem kapsamında 300 kişi taahhüt edilmiştir ancak proje sürecinde, evrenin kesin sayısının belirlenmesi ile örneklemin en az 383 kişi olması gerekliliğine ulaşılmıştır. Araştırma kapsamında 383 anne/baba örneklem kapsamında belirlenmiştir. Ancak proje ekibi 408 anne/babaya ulaşmıştır. Bu bağlamda, çalışmaya katılan 408 anne-baba örneklem olarak kabul edilmiştir.

Araştırmanın nitel boyutundaki verilerin toplanması için çalışma grubu belirlenmiştir. Çalışma grubunda ise anne/baba ve çocuklar ile görüşmeler yapılmıştır. Çalışma grubundaki kişilerin, ölçüt örneklemede olduğu gibi Mamak Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'na sosyal yardım desteğinde bulunmak için başvuruda bulunan veya bu destekten faydalanan kişilerin ve bu kişilerin çocuklarının olmasına dikkat edilmiştir. Bu kapsamda, çalışmaya gönüllü katılmayı kabul eden, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'ndan sosyal yardım desteği alan, başvuruda bulunmuş olan ve çocuğu olan 20 ebeveyn ile görüşülmüştür. Ayrıca araştırma kapsamında 20 çocuk ile de görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Araştırma kapsamında nicel ve nitel verileri desteklemek amacıyla oluşturulan çalıştayın çalışma grubunu ise 50 kişi oluşturmaktadır. Çalıştay çalışma grubu kapsamında, Ankara Üniversitesi'nden yedi akademisyen, Çankırı Karatekin Üniversitesi'nden bir akademisyen, Hacettepe Üniversitesi'nden bir akademisyen, Mamak bölgesinde görev yapan 4 okul müdürü ve 12 öğretmen, Mamak Sosyal Hizmet Müdürlüğü'nden bir sosyal hizmet uzmanı ve bir psikolog, Ankara İl Göç İdaresi'nden bir uzman yardımcısı, Türk Kızılay'ından iki uzman, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nden bir sosyal hizmet uzmanı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nden bir çocuk gelişimci, Çocuk Gelişimi Derneği'nden bir çocuk gelişimci, Mamak Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'ndan bir sosyal hizmet uzmanı, Gelişimsel Pediatri Derneği'nden iki kişi, Ankara Kalkınma Ajansı'ndan iki kişi, Mamak Belediyesi'nden üç yetkili kişi, Mamak bölgesinde görev yapan iki muhtar ve iki aza, Ankara Üniversitesi'nden üç sorumlu ve üç okul öncesi öğretmeni katılım sağlamıştır.

3.3.Araştırmanın Etik Boyutu

Araştırmanın uygulanmasına başlamadan önce, 2016 Ocak ayında Mamak Kaymakamlığı ile görüşmeler gerçekleştirilmiş ve işbirliğine ilişkin yazışmalar yapılmıştır. Anketlere yanıt veren ebeveynlere anket öncesinde anketin içeriğine ilişkin bilgilendirmeler yapılmıştır. Görüşme yapılan ebeveynlere ise görüşme öncesinde bilgilendirme yapılmış, onamları alınmıştır. Görüşme yapılan çocuklara ise bilgilendirme yapılmış, ebeveynleri tarafından da onam alınmış ve gönüllü katılımın olmasına dikkat edilmiştir. Anket ya da görüşmeye devam etmek istemeyenler zorlanmamış ve bu katılımcılara ait veriler değerlendirme dışı bırakılmıştır.

3.4. Veri Toplama Araçları

Araştırmanın betimsel araştırma boyutuna ilişkin veriler, araştırmacılar tarafından araştırma için oluşturulan anket (Ek-1) ile, araştırmanın nitel görüşmeleri ile toplanacak verileri ise yine araştırmacılar tarafından oluşturulan yarı yapılandırılmış görüşme formu (Ek-2) ile toplanmıştır.

“Mamak İlçesi Çocuk Yoksulluğu Haritalandırılması Anket”ini hazırlamak için, konu ile ilgili literatür taranmış ve ilgili araştırmalar (Uzun, 2003; Özmen, 2008; Öztürk, 2008; Ertürk, 2010; Tümkeya ve arkadaşları, 2010; Arpacıoğlu ve Yıldırım, 2011; Bekman ve Koçak, 2011; Arpacıoğlu, 2011; Karakuş ve Tekin, 2012; Mutlu ve arkadaşları, 2012; Eryurt ve Koç, 2009; Fırat, 2013; Özgenç, 2013; Yan Ho ve arkadaşları, 2014; Garcia ve Ritterbusch, 2015; Kimberly ve arkadaşları, 2015; King ve Ling, 2015; Yıldız, 2015) incelenmiştir. Literatürde yer alan yoksulluk kriterleri, yoksulluk kriterlerinin boyutları ve günlük yaşama yansımaları detaylı olarak incelenmiştir. Elde edilen bilgiler ışığında, 22.01.2016 tarihinde oluşturulan taslak anket, proje ekibinde bulunan tüm araştırmacılar ile paylaşılmıştır. Taslak ankete ilişkin araştırma ekibinde bulunan yedi kişinin görüş ve önerileri doğrultusunda 02.02.2016 tarihinde anketin tekrar güncellenmesi gerçekleştirilmiştir. Proje ekibi 08.02.2016 tarihinde bir araya gelerek anketle ilgili son düzenlemeleri vermiştir. Son şekli verilen anket, ölçme ve değerlendirme alanında çalışan iki öğretim üyesinin görüşüne sunulmuş ve öneriler doğrultusunda düzenlemeler yapılmıştır. 09.02.2016 tarihinde ise 20 kişiye uygulanarak pilot uygulaması yapılmış ve Ek 1’de yer alan “Mamak İlçesi Çocuk Yoksulluğu Haritalandırılması Anket” ine son şekli verilmiştir.

Araştırmanın nitel boyutunu oluşturan görüşmelerin gerçekleştirilmesi amacıyla proje ekibi tarafından taslak görüşme soruları oluşturulmuştur. Oluşturulan görüşme soruları, 23.02.2016 tarihinde proje ekibi ve proje ekibi dışında bulunan bir ölçme değerlendirme uzmanı ve bir yoksulluk alanında çalışmalar sürdüren uzmana iletilmiştir. Uzman görüşlerinin ardından düzenlenen görüşme formundaki sorular çalışma grubu dışındaki 3 anneye ve 2 çocuğa uygulanarak pilotlaması yapılmıştır. Uygulamadan sonra yarı yapılandırılmış görüşme formuna son şekli verilmiştir (Ek-2).

Araştırmanın nicel ve nitel verilerinin desteklenmesi amacıyla oluşturulan çalıştayda planlanan sorular (Ek-3) araştırma ekibinde yer alan uzmanların görüşleri

alınarak hazırlanmıştır. Açık uçlu dört sorudan oluşan sorular, sıra ile kullanılmıştır. Ayrıca çalıştayda SWOT analizinin yapılabilmesi için formlar oluşturulmuştur (EK-4).

3.5. Verilerin Toplama Yöntemi

Verilerin toplanması sürecinde, Mamak Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı ile işbirliği içerisinde çalışmalar sürdürülmüştür. Mamak Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı tarafından verilen sosyal yardımlara ilişkin kişinin müracaatıyla dosya oluşturmakla başlayan süreç, Vakıf personelinin hane incelemesiyle devam etmektedir. Yapılan hane incelemesi sonucu yazılan sosyal inceleme raporları haftalık toplanan mütevelli heyeti toplantılarında değerlendirilmektedir. Hanenin geliri ve incelemeye giden personelin görüşleri de dikkate alınarak heyet tarafından yardıma uygun olup olmadığı yönünde bir karar verilmektedir.

Araştırma ekibi de bu doğrultuda öncelikli olarak Mamak Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'na başvuruda bulunmuş ya da vakıftan sosyal yardım alan kişiler ile görüşerek anket yoluyla verileri toplamıştır. Ancak, yalnızca vakfa gelen kişilerden veri toplanması, kişilerin yaşam ortamlarının görülmesi ve çeşitliliği açısından yeterli olmadığından, vakıf personelinin hane incelemesi yaptığı hanelere de gidilerek veri toplanmıştır. Hanelere ziyaretler, vakıf personelinin bilgisi dahilinde ve planlaması ile gerçekleştirilmiştir.

Hanelere yapılan ziyaretlerin ilk gününde, vakıf personeli ile bölge ziyaret edilmiştir. Bu şekilde araştırmacıların, katılımcılara güven vermeleri sağlanmıştır. Veri toplama süreci sırasında, katılımcılar araştırmacılara kendilerini vakıf ekibi ile gördükleri için güvenerek evlerine aldıklarını sıklıkla belirtmişlerdir. Kimi zaman araştırma ekip üyelerinden bazıları aranarak, bölgede dolaşan diğer araştırmacıların ekipten olup olmadığı sorulmuştur.

Yardım beklentisi içerisinde olan katılımcılar, veri toplama sürecinde anket sorularını gönüllükle yanıtlamışlardır. Anket verilerinin toplanmasında, genellikle araştırmacılar tarafından sorular sorulmuş ve katılımcı tarafından verilen yanıtlar araştırmacı tarafından anket formuna işaretlenmiştir. Araştırmacılar tarafından 9 Şubat 2016- 11 Mart 2016 tarihleri arasında veriler toplanmıştır. Bu tarihler arasında çalışmaya gönüllü katılan 408 ebeveynle bireysel görüşmeler yapılarak anketler doldurulmuştur.

Araştırma kapsamında, nitel verilerin elde edilmesi görüşmeler aracılığı ile gerçekleştirilmiştir. Yarı yapılandırılmış sorular aracılığı ile veri toplama süreci 01 Mart 2016-11 Mart 2016 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler amacıyla ev ziyaretlerinde bulunulmuştur. Yapılan görüşmelerde izin verilmediği için ses kaydı alınmamıştır, verilen yanıtlar kaydedilmiştir. Görüşme soruları aracılığı ile, 20 ebeveyn ve 20 çocuktan veri toplanmıştır.

Çalıştay kapsamında elde edilen verilerin toplanması çalıştayın gerçekleştiği 15.04.2016 tarihinde yapılmıştır. Çalıştay kapsamında katılımcılarının üç gruba ayrılması ve çalıştay soru formundaki sorulara ve SWOT analizi çalışması doğrultusunda gerçekleştirilmiştir. Her grup kendi içerisinde sorulara ilişkin yanıtlarını raporlaştırmıştır. Bunun yanı sıra SWOT analizine ilişkin görüşlerde paylaşılarak raporlanmıştır.

3.6.Verilerin Analizi

Araştırma kapsamında, Mamak İlçesi Çocuk Yoksulluğu Haritalandırılması Anket’inden 408, “Aile Bireysel Görüşme Formu” aracılığı ile 20, “Çocuk Bireysel Görüşme Formu” aracılığı ile 20 veri toplanmıştır.

Mamak İlçesi Çocuk Yoksulluğu Haritalandırılması Anket’inden elde edilen ebeveyn genel bilgileri, ev ile ilgili bilgiler ve çocuk ile ilgili bilgiler SPSS 16.0 paket programı aracılığı ile çözümlenmiştir. Verilerin çözümlenmesinde, çocuk ve ailelerin sosyodemografik özellikleri frekans ve yüzdeye ilişkin bilgiler kullanılarak betimlenmiştir.

Nitel görüşme formu ile elde edilen verilerin çözümlenmesi için, MAXQDA programı kullanılmıştır. Nitel verilerin çözümlenmesinde annelerin ve çocukların verdikleri cevaplar için ayrı olarak kategori geliştirilmiş ve geliştirilen bu kategoriler sonucunda değerler uygun grafiklerle sunulmuştur.

Çalıştay kapsamında elde edilen verilerin analizi ise çalıştay raporu oluşturularak elde edilmiştir. Öncelikle tüm grupların çalıştay soruları kapsamında raporları değerlendirilmiş ve bu doğrultuda çalıştay raporu oluşturulmuştur.

4. BULGULAR

Bu bölümde nicel araştırma kapsamında anket formu aracılığı ile elde edilen bulgulara, nitel araştırma kapsamında görüşme aracılığı ile elde edilen araştırma bulgularına yer verilecektir. Nicel ve nitel araştırma verilerini desteklemek amacıyla araştırma kapsamında çalıştay gerçekleştirilmiştir. Çalıştayda elde edilen bulgular Çalıştay Raporu olarak (Ek 5) olarak ekte yer almaktadır. Çalıştayın çıktısı olarak ise Eylem Planı oluşturulmuştur. Eylem Planı’da ekte (EK 6) yer almaktadır.

Anketi Yanıtlayanlara İlişkin Genel Bilgiler

Sorulara yanıt veren ebeveyn türüne ilişkin bulgular Tablo 4.1’de yer almaktadır.

Tablo 4.1. Anketi Yanıtlayan Ebeveyne Göre Dağılımlar

Yanıtlayan Ebeveyn	n	%
Anne	337	82,6
Baba	69	16,9
Cevapsız	2	0,5
Toplam	408	100,0

Tablo 4.1’de görüldüğü üzere anketi yanıtlayanların 337 (%82,6)’si anne, 69 (%16,9)’u babadır. 2 (%0,5) ebeveyn ise bu soruyu yanıtlamamıştır.

Tablo 4.2. anketi yanıtlayan babaların yaş durumu yer almaktadır.

Tablo 4.2. Anketi Yanıtlayan Babaların Yaşlarına Göre Dağılımlar

Yanıtlayan babanın yaşı	n	%
15-25	1	1,5
26-36	19	27,5
37-47	30	43,5
48-58	17	24,6
59 ve üzeri	2	2,9
Toplam	69	100,0

Tablo 4.2.’de görüldüğü üzere anketi yanıtlayan babaların 30 (%43,5)’u 37-47 yaş, 19 (%27,5)’u 26-36 yaş, 17 (%24,6)’si 48-58 yaş, 2 (%2,9)’si 59 ve üzeri yaş ve 1 (%1,5)’i ise 15-25 yaş aralığındadır.

Tablo 4.3’de ise anketi yanıtlayan annelerin yaş durumları yer almaktadır.

Tablo 4.3. Anketi Yanıtlayan Annelerin Yaşlarına Göre Dağılımlar

Yanıtlayan Annenin Yaşı	n	%
-------------------------	---	---

15-25	20	5,9
26-36	119	35,1
37-47	165	48,6
48-58	30	8,7
59 ve üzeri	4	1,1
Cevapsız	2	0,6
Toplam	339	100

Tablo 4.3’de görüldüğü üzere anketi yanıtlayan annelerin 165 (%48,6)’i 37-47 yaş, 119 (%35,1)’u 26-36 yaş, 30 (%8,7)’u 48-58 yaş, 20 (%5,9)’si 15-25 yaş, 4 (%1,1)’ü 59 yaş üzeri yaş aralığındadır. 2 (%0,6) anne ise anketi yanıtlamamıştır.

Tablo 4.4.’de anketi yanıtlayan babaların eşlerinin yaş durumları yer almaktadır.

Tablo 4.4. Anketi Yanıtlayan Babaların Eşlerinin Yaşlarının Dağılımı

Anketi yanıtlayan babaların eşlerinin yaşları	n	%
15-25	6	8,7
26-36	21	30,4
37-47	30	43,5
48-58	11	16,0
59 ve üzeri	1	1,4
Toplam	69	100

Tablo 4.4’de görüldüğü üzere anketi yanıtlayan babaların 30 (%43,5)’unun eşi 37-47 yaş, 21 (%30,4)’inin eşi 26-36 yaş, 11 (%16,0)’inin eşi 48-58 yaş, 6 (%8,7)’sının eşi 15-25 yaş aralığındadır.

Tablo 4.5’de ise anketi yanıtlayan annelerin eşlerinin yaş durumları yer almaktadır.

Tablo 4.5. Anketi Yanıtlayan Annelerin Eşlerinin Yaşlarının Dağılımı

Anketi yanıtlayan annelerin eşlerinin yaşları	n	%
15-25	8	2,3
26-36	75	22,1
37-47	147	43,5
48-58	59	17,4
59 ve üzeri	2	0,6
Cevapsız	48	14,1
Toplam	339	100

Tablo 4.5’de görüldüğü üzere anketi yanıtlayan annelerin 147 (%43,5)’sinin eşi 37-47 yaş, 75 (%22,1)’inin eşi 26-36 yaş, 59 (%17,4)’unun eşi 48-58 yaş, 8 (%2,3)’inin eşi 15-25 yaş aralığındadır. 48 (%14,1)’i ise soruyu yanıtsız bırakmıştır.

Tablo 4.6’da anketi yanıtlayan babaların eğitim durumlarını göstermektedir.

Tablo 4.6. Anketi Yanıtlayan Babaların ve Eşlerinin Eğitim Durumlarının Dağılımları

Anketi yanıtlayan babanın eğitim durumu	n	%	Yanıtlayan babanın eşinin eğitim durumu	n	%
Okur-yazar değil	4	5,8	Okur-yazar değil	13	18,9
Okur-yazar	4	5,8	Okur-yazar	8	11,6
İlköğretim	47	68,1	İlköğretim	38	55,1
Lise terk	6	8,7	Lise terk	4	5,6
Lise	5	7,2	Lise	3	4,4
Önlisans mezunu	1	1,5	Önlisans mezunu	0	0
Üniversite mezunu	0		Üniversite mezunu	0	0
Cevapsız	2	2,9	Cevapsız	3	4,4
Toplam	69	100	Toplam	69	100

Tablo 4.6’da görüldüğü üzere anketi yanıtlayan babaların 47 (%68,1)’si ilköğretim, 6 (%8,7)’si lise terk, 5 (%7,2)’i lise, 4 (%5,8)’ü okur yazar, 4 (%5,8)’ü okur yazar değil, 1 (%1,5)’i ise ön lisans mezunu düzeyinde eğitime sahip olduğu görülmüştür. Anketi yanıtlayan babaların yanıtlarından eşlerinin eğitim durumu ile ilgili 38 (%55,1)’inin ilköğretim, 13 (%18,9)’ünün okuryazar olmadığı, 8 (%11,6)’inin okuryazar olduğu, 4 (%5,6)’ünün lise terk olduğu, 3 (%4,4)’ünün ise lise mezunu olduğu görülmektedir. Babalardan 2 (%2,9)’si kendi eğitim durumunu, 3 (%4,4)’ü ise eşinin eğitim durumunu yanıtlanamamıştır.

Tablo 4.7’de ise anketi yanıtlayan annelerin kendi eğitim durumları ve eşlerinin eğitim durumlarına ilişkin dağılımlar yer almaktadır.

Tablo 4.7. Anketi Yanıtlayan Annelerin ve Eşlerinin Eğitim Durumlarının Dağılımı

Anketi yanıtlayan annenin eğitim durumu	N	%	Yanıtlayan babanın eşinin eğitim durumu	n	%
Okur-yazar değil	40	11,8	Okur-yazar değil	24	7,1
Okur-yazar	47	13,9	Okur-yazar	23	6,8
İlköğretim	216	63,7	İlköğretim	211	62,2
Lise terk	7	2,0	Lise terk	9	2,7
Lise	16	4,7	Lise	21	6,2
Önlisans mezunu	2	0,6	Önlisans mezunu	0	0
Üniversite mezunu	1	0,3	Üniversite mezunu	3	0,9
Cevapsız	10	3,0	Cevapsız	48	14,1
Toplam	339	100	Toplam	339	100

Tablo 4.7’de görüldüğü üzere anketi yanıtlayan annelerin 216 (%63,7)’si ilköğretim mezunu, 47 (%13,9)’si okur-yazar, 40 (%11,8)’i okur-yazar değil, 16 (%4,7)’si lise mezunu, 7 (%2,0)’si lise terk, 2 (%0,6)’si ön lisans mezunu, 1 (%0,3) üniversite mezunu düzeyinde eğitime sahiptir. 10 (%3,0) anne ise soruyu yanıtlanamamıştır. Yanıtlayan annelerin eşlerinin eğitim durumu incelendiğinde, 211 (%62,2)’i ilköğretim mezunu, 24 (%7,1)’ü okur-yazar değil, 23 (%6,8)’ü okur yazar, 21

(%6,2)'i lise, 9 (%2,7)'u lise terk, 3 (%0,9)'ünün ise üniversite mezunu düzeyinde eğitime sahip olduğu görülmektedir. 48 (%14,1)'i anne ise soruyu yanıtlamamışlardır.

Tablo 4.8'de ise anketi yanıtlayan ebeveynlerin evlilik durumuna ilişkin dağılımlara yer verilmiştir.

Tablo 4.8. Anketi Yanıtlayan Ebeveynlerin Evlilik Durumlarına İlişkin Dağılımlar

	Anketi Cevaplayan babanın medeni durumu		Anketi Cevaplayan babanın medeni durumu	
	n	%	n	%
Medeni Durum				
Evli Resmi Nikahlı	63	91,3	241	71,9
Evli Resmi Nikahsız	0		7	2,1
Boşanmış	5	7,2	69	20,6
Dul (Eşin vefatı)	1	1,5	18	5,4
Toplam	69	100	335	100
Evlilik Sayısı				
1. evliliği	18	26,1	106	31,6
2. evliliği	4	5,8	13	3,9
3. evliliği	0		1	0,3
4. evliliği	0		2	0,6
Cevapsız	47	68,1	213	63,6
Toplam	69	100	335	100
Evlilik Yılı				
1-5	4	5,8	17	5,1
6-10	14	20,3	42	12,5
11-15	21	30,5	62	18,5
16-20	14	20,3	73	21,8
21 ve üzeri	10	14,4	59	17,6
Cevapsız	6	8,7	82	24,5
Toplam	69	100	335	100
Evlilik Yaşı				
13-17	7	10,1	132	39,4
18-22	27	39,1	125	37,3
23-27	22	31,9	37	11,0
28-32	7	10,2	10	2,9
33 ve üzeri	2	2,9	2	0,6
Cevapsız	4	5,8	29	8,6
Toplam	69	100	335	100

Tablo 4.8'de görüldüğü üzere araştırmaya katılan babaların 63 (%91,3)'ü resmi nikahla evliyken, resmi nikahsız evli bir baba bulunmamaktadır. Babaların 5 (%7,2)'i boşanmış iken, 1 (%1,5) i eşini kaybetmiştir. Araştırmaya katılan annelerin durumuna bakıldığında ise, 241 (%71,9)'inin resmi nikahlı, 69 (%20,6)'unun boşanmış, 18 (%5,4)'inin eşinin vefat ettiği, 7 (%2,1)'sinin ise resmi nikahsız evli olduğu görülmektedir.

Evli olan babaların evlilik sayıları incelendiğinde ise 18 (%26,1)'inin birinci evliliği, 4 (%5,8)'ünün ise ikinci evliliği olduğu görülmektedir. 47 (%68,1) baba ise soruyu yanıtlamamıştır. Evli olan annelerin evlilik sayıları incelendiğinde 106 (%31,6)'sının birinci evliliği, 13 (%3,9)'ünün ikinci evliliği, 2 (0,6)'sinin dördüncü evliliği, 1 (%0,2) üçüncü evliliği, 2 (%0,5) kişinin dördüncü evliliğidir. 213 (%63,6) anne ise bu soruyu cevaplamamışlardır.

Evlilik yılı açısından ankete katılan babaların durumuna bakıldığında ise, 21 (%30,5)'i 11-15 yıl arasında, 14 (%20,3)'ü 6-10 yıl arasında, 14 (%20,3)'ü 16-20 yıl arasında, 10 (%14,4)'u 21 yıldan fazla, 4 (%5,8)'ü ise 1-5 yıl arasında evlidir. 6 (%8,7) baba ise soruyu yanıtlamamıştır. Anketi yanıtlayan annelerin evlilik yılına ilişkin verileri incelendiğinde, 73 (%21,8)'ü 16-20 yıl arasında, 62 (%18,5)'si 11-15 yıl arasında, 59 (%17,6)'u 21 yıldan fazla, 42 (%12,5)'si 6-10 yıl arasında evlidir. Evlilik yaşı ile ilgili veriler incelendiğinde babaların 27 (%39,1)'si 18-22 yaş, 22 (%31,9)'si 23-27 yaş, 7 (%10,1)'si 13-17 yaş, 7 (%10,1)'si 28-32 yaş, 2 (%2,9)'si ise 33 yaşından büyük iken evlenmiştir. 4 (%5,8) baba ise soruyu yanıtlamamıştır. Annelerin evlilik yaşları incelendiğinde 132 (%39,4)'sinin 13-17 yaşlarında, 125 (37,3)'inin 18-22 yaşlarında, 37 (%11,0)'sinin 23-27 yaşlarında, 10 (2,9)'ünün 28-32 yaşlarında, 2 (%0,6)'sinin ise 33 yaşından büyük bir yaşta evlendiği görülmektedir. 29 (%8,6) anne ise soruyu yanıtlamamıştır.

Tablo 4.9. Ebeveynlerin Boşanma Nedenleri ve Nafaka Durumlarına Göre Dağılımları

<i>Ayrılma Nedeni</i>	n	%
Maddi sıkıntı	24	19,2
İşsizlik	12	9,6
Şiddet	38	30,4
İçki-kumar gibi alışkanlıklar	21	16,8
Başka biriyle ilişki	10	8
Diğer	12	9,6
Cevapsız	8	6,4
Toplam	125	100
<i>Nafaka Alma Durumu</i>		
Evet	7	9,5
Hayır	67	90,5
Toplam	74	100,0
<i>Nafaka Miktarı</i>		
0-200 TL	1	14,3
201-400 TL	4	57,1
401-600TL	2	28,6
Toplam	7	100

Tablo 4.9’da görüldüğü üzere ebeveynlerin 38 (%30,4)’i şiddet, 24 (%19,2)’ü maddi sıkıntı, 21 (%16,8)’i içki- kumar gibi alışkanlıklar, 12 (%9,6)’si işsizlik, 10 (%8)’u başka biriyle ilişki nedeniyle ayrılmıştır. Yanıtlayanların 12 (%9,6)’si ise diğer nedenlerle eşlerinden ayrılmıştır. Diğer nedenlerle eşlerinden ayrılanların 3 (%2,4)’ü anlaşmazlıktan dolayı, 3 (%2,4)’ü geçimsizlikten dolayı, 2 (%1,6)’si engelli çocuğa sahip olduğundan, 1 (%0,8)’i yurtdışına gitmesinden, 1 (%0,8)’i uyuşturucu bağımlılığından, 1 (%0,8)’i çocuklarla problem olmasından, 1 (%0,8)’i psikolojik şiddetten ayrıldığını belirtmiştir. Boşanan kişilerin 67 (%90,5) si eşinden nafaka almazken, 7’si (%9,5) nafaka almaktadır. Alınan nafaka miktarlarına bakıldığında 4 (%57,1) 201- 400 lira; 2 (%28,6) 401- 600 lira; 1 (%14,3) 0-200 lira nafaka almaktadırlar.

Tablo 4.10 da araştırmaya katılan ailelerin anne-babadan ve devletten aldıkları yardım miktarlarının dağılımına yer verilmiştir.

Tablo 4.10. Anketi Yanıtlayan Ebeveynlerin Anne-Babadan/Dul-Yetim Aylık Alma Durumuna Göre Dağılımlar

	n	%
<i>Anne Babadan Aylık Alma Durumu</i>		
Evet	5	5,2
Hayır	88	91,7
Cevapsız	3	3,1
Toplam	96	100,0
<i>Anne Babadan Aylık Miktarı</i>		
201-400 TL	1	12,5
401-600TL	2	25
601TL ve üzeri	2	25
Cevapsız	3	37,5
Toplam	8	100,0
<i>Dul ve Yetim Aylığı Alma Durumu</i>		
Evet	8	42,1
Hayır	11	57,9
Cevapsız	0	
Toplam	19	100,0
<i>Dul ve Yetim Aylığı Miktarı</i>		
401-600TL	4	50
601TL ve üzeri	4	50
Toplam	8	100,0

Tablo 4.10’da görüldüğü üzere anketi yanıtlayan ebeveynlerin 88 (%91,7)’si anne babasından aylık almazken, anne-babasından aylık alan 5 (%5,2) kişi vardır. Bu soruya yanıt vermeyen 3 (%3,1) ebeveyn vardır. Anne-babadan alınan aylık miktarları açısından bakıldığında ise, 2 (%25) kişi 601 lira ve üzeri; 2 (%25) 401- 600 lira; 1 (%12,5) 201-400 lira almaktadır. Bu soruya yanıt vermeyen 3 (%37,5) kişi vardır.

Devletten dul-yetim aylığı alma durumu incelendiğinde, 11 (%57,9) kişi yardım almazken, 8 (%42,1) kişi yardım almaktadır. Alınan aylık miktarı açısından ise, 4 (%50) ebeveyn 601 lira ve üzeri; 4 (%50) ebeveyn 401-600 lira almaktadır.

Tablo 4.11’de anketi yanıtlayan ebeveynlerin göç durumları ile ilgili olan bilgilerinin dağılımları yer almaktadır.

Tablo 4.11. Anketi Yanıtlayan Ebeveynlerin Doğum ve Göç ile Bilgilerinin Dağılımı

	<i>Anketi yanıtlayan babanın</i>		<i>Anketi yanıtlayan annenin</i>	
<i>Doğum Yeri</i>	n	%	n	%
İl	35	50,7	237	69,9
İlçe	23	33,3	67	19,8
Kasaba/Köy	11	16,0	31	9,1
Cevapsız	0	0	4	1,2
Toplam	69	100	339	100
<i>Göç Durumu</i>				
Evet	29	42,0	106	31,3
Hayır	38	55,1	218	64,3
Cevapsız	2	2,9	15	4,4
Toplam	69	100	339	100
<i>Nereden Göç Edildiği</i>				
Köy/Kasaba	11	34,4	23	22,4
İlçe	8	25	37	36,0
İl	8	25	40	38,8
Yurt dışı	1	3,1	2	1,9
Cevapsız	4	12,5	1	0,9
Toplam	32	100	103	100
<i>Göç Etme zamanı</i>				
0-2 Yıl	3	10,7	9	8,4
3-5 Yıl	9	32,1	3	2,9
6-11 Yıl	5	17,9	32	29,9
12-20Yıl	4	14,3	36	33,6
21 yıl ve üzeri	6	21,4	26	24,3
Cevapsız	1	3,6	1	0,9
Toplam	28	100	107	100
<i>Göç Etme Nedeni</i>				
İş olanakları	17	67,4	53	22,3
Çocukların eğitimi	2	7,7	5	2,1
Evlilik	2	7,7	43	18,2
Sağlık sorunları	3	11,4	126	53,2
Güvenlik	0	0	1	0,4
Diğer	1	3,9	7	3,0
Cevapsız	1	3,9	2	0,8
Toplam	26	100	237	100
<i>Kaç yıldır Ankara’da Yaşandığı</i>				
0-2 Yıl	4	5,8	7	2,1
3-5 Yıl	7	10,1	7	2,1
6-11 Yıl	6	8,9	39	11,5
12-20Yıl	14	20,3	59	17,4
21 yıl ve üzeri	35	50,6	207	61,0
Cevapsız	3	4,3	20	5,9
Toplam	69	100	339	100

Tablo 4.11’de görüldüğü üzere anketi yanıtlayan babaların 35 (%50,7)’i ilde, 23 (33,3)’ü ilçede, 11 (%16,0)’i kasaba/köyde doğmuştur. Anketi yanıtlayan annelerin durumları incelendiğinde ise 237 (%69,9)’si ilde, 67 (%19,8)’si ilçede, 31 (%9,1) kasaba/köyde doğmuştur. 4 (%1,2) anne ise soruyu yanıtlamamıştır.

Anketi yanıtlayan babaların 38 (%55,1)’i göç etmediğini belirtirken, 29 (%42,0)’u göç ettiğini belirtmiştir. 2 (%2,9) baba ise anketi yanıtlamamıştır. Anketi yanıtlayan annelerin ise 218 (64,3)’i göç etmediğini söylerken, 106 (%31,3)’sı göç ettiğini belirtmiştir. 15 (%4,4) anne ise soruyu yanıtlamamıştır. Anketi yanıtlayan babalara nerden göç ettiği sorulduğunda 11 (%34,4)’i köy/kasabadan, 8 (%25)’i ilçeden, 8 (%25)’i ilden, 1 (%3,1)’i ise yurt dışından göç ettiğini belirtmiştir. 4 (%12,5) baba ise soruyu yanıtsız bırakmıştır. Nereden göç edildiği sorusunu yanıtlayan annelerin cevapları incelendiğinde, 40 (%38,8)’i ilden, 37 (%36,0)’si ilçeden, 23 (%22,4)’ü köy/kasabadan, 2 (%1,9)’si ise yurt dışından göç ettiğini belirtmiştir. 1 (%0,9) anne ise soruyu yanıtsız bırakmıştır. Ankete katılan anne ve babalara göç etme zamanları sorulmuştur. Babaların 9 (%32,1)’u 3-5 yıl önce, 6 (%21,4)’sı 21 yıldan daha önce, 5 (%17,9)’i 6-11 yıl önce, 4 (%14,3)’ü 12-20 yıl önce, 3 (%10,7)’ü 0-2 yıl önce göç ettiğini belirtmiştir. 1 (%3,6) baba ise soruyu yanıtlamamıştır. Anketi yanıtlayan annelerin yanıtları incelendiğinde 36 (%33,6)’sı 12-20 yıl önce, 32 (%29,9)’si 6-11 yıl önce, 26 (%24,3)’sı 21 yıldan önce, 9 (%8,4)’u 0-2 yıl önce, 3 (%2,9)’ü 3-5 yıl önce göç ettiğini belirtmiştir. 1 (%0,9) anne ise soruyu yanıtsız bırakmıştır. Anne ve babalara neden göç ettikleri sorulmuştur. Babaların 17 (%67,4)’si iş olanakları nedeniyle, 3 (%11,4)’ü sağlık sorunları nedeniyle, 2 (%7,7)’si çocukların eğitimi için, 2 (%7,7)’si evlilik nedeniyle göç ettiğini belirtmiştir. Diğer yanıtını veren 1 (%3,6) baba ise terör nedeniyle göç ettiğini belirtmiştir. Annelerin yanıtları incelendiğinde 126 (%53,2)’sı sağlık sorunları nedeniyle, 53 (%22,3)’ü iş olanakları nedeniyle, 43 (%18,2)’ü evlilik nedeniyle, 5 (%2,1)’i çocuklarının eğitimi için, 1 (%0,4) güvenlik nedeniyle göç ettiğini belirtmiştir. 7 (%3) anne ise diğer yanıtını vermiştir. Diğer yanıtını verenlerin 2 (0,8)’si terör, 2 (0,8)’si kentsel dönüşüm, 1 (%0,4)’i yurt dışı vatandaşlık iptali, 1 (%0,4)’i ailevi sebepler, 1 (0,4)’i mecburiyet cevabını vermiştir. 2 (0,8) anne ise soruyu yanıtsız bırakmıştır. Ankete katılım sağlayan anne ve babaların kaç yıldır Ankara’da yaşadıkları sorulmuştur. Anketi yanıtlayan babaların 35 (%50,6)’i 21 yıldan uzun, 14 (%20,3)’ü 12-20 yıl süredir, 7 (%10,1)’si 3-5 yıldır, 6 (%8,9)’sı 6-11 yıldır, 4 (%5,8) 0-2 yıldır Ankara’da yaşamaktadır. Babaların 3 (%4,3)’ü soruyu

yanıtlamamıştır. Anketi yanıtlayan annelerin ise 207 (%61,0)'si 21 yıldan uzun süredir, 59 (%17,4)'u 12-20 yıldır, 39 (%11,5)'u 6-11 yıldır, 7 (%2,1)'si 3-5 yıldır, 7 (%2,1)'si ise 0-2 yıldır Ankara'da yaşamaktadır. 20 (%5,9) anne ise soruyu yanıtsız bırakmıştır.

Tablo 4.12'de ise anketi yanıtlayan ebeveynlerin borçlarına ilişkin dağılımlar yer almaktadır.

Tablo 4.12. Anketi Yanıtlayan Ebeveynlerin Borçlara İlişkin Duruma Göre Dağılımlar

Borç Durumu	n	%
Var	357	87,5
Yok	47	11,5
Cevapsız	4	1,0
Toplam	408	100,0
<i>Borç Miktarı</i>		
0-500 Lira	18	5,0
501-1500 Lira	40	11,0
1501-3000 Lira	67	18,5
3001-5000 Lira	57	15,8
5001 Lira ve üzeri	174	48,3
Cevapsız	5	1,4
Toplam	361	100
<i>Kime Borçlu Olunduğu</i>		
Şahsa	90	18,75
Esnaf (Bakkal vb.)	41	8,5
Ev sahibine	18	3,75
Mağazaya	42	8,75
Bankaya	226	55,4
Fatura borcu	44	9,2
Diğer	7	1,5
Cevapsız	12	2,5
Toplam	480	100

Tablo 4.12'de görüldüğü üzere, anketi yanıtlayan ebeveynlerin 357 (%87,7)inin borcu varken; 47 (%11,5) borcu olmadığını ifade etmiştir. 3 (%0,7) ebeveyn ise bu soruyu yanıtlamamıştır. Borçlu olan ebeveynlerin borç miktarları açısından bakıldığında; 174 (%48,6)'nın 5001 lira ve üzeri, 67 (%18,5)'sinin 1501-3000 lira, 57 (%15,8)'sinin 3001- 5000 lira, 40 (%11,4)'ünün 501- 1500 lira ve 18 (%5,0)'inin 0-500 lira arasında borcu olduğu görülmektedir. 52 (%14,4) ebeveyn ise bu soruya yanıt vermemiştir. Borçlu olunan yer açısından bakıldığında, 226 (%59,3) bankaya, 90 (%24,7)'i şahsa, 44 (%11,6)'ü fatura borcu, 42 (%11,0)'si mağazaya, 41 (%10,8)'i esnaf(bakkal vb), 18 (%4,7)'i ev sahibine, 7 (%1,8)'si ise diğer borçları olduğunu belirtmişlerdir. Diğer borçları olduğunu belirten 7 kişinin birinin olmayan taşıtlarının vergisi borcu olduğunu, birinin ise hastane borcu olduğunu belirtmiştir. 12 (%3,2) ebeveyn ise bu soruyu cevaplamamışlardır.

Tablo 4.13’de ise kişilerin sağlık güvence durumlarının dağılımı yer almaktadır.

Tablo 4.13. Sağlık Güvencesine Sahip Olunma Durumuna Göre Dağılımlar

Sağlık Güvencesi	n	%
Yok	34	8,3
SSK	90	22,1
BAĞKUR	11	2,7
Emekli sandığı	7	1,7
Yeşil Kart	260	63,7
Cevapsız	6	1,5
Toplam	408	100,0

Tablo 4.13’de görüldüğü üzere 260 (%63,7)’i yeşil kart sahibi, 90 (%22,1)’i SSK; 34 (%8,3)’ünün sağlık güvencesi yok, 11 (%2,7)’i BAĞKUR; 7 (%1,7)’si Emekli Sandığı sağlık güvencesine sahiptir. 6 (%1,5) ebeveyn ise soruyu yanıtlamamıştır.

Tablo 4.14’de araştırmaya katılan ebeveynlerin gelir ve iş durumlarının dağılımları yer almaktadır.

Tablo 4.14. Anketi Yanıtlayan Ebeveynlerin Gelir-İş Durumuna Göre Dağılımları

İşte Çalışma Durumu	n	%
Evet	68	16,7
Emekli	12	2,9
Hayır	319	78,2
Cevapsız	9	2,2
Toplam	408	100
Ne iş Yapıldığı		
İnşaat işçisi	6	8,8
Seyyar satıcı	2	2,9
Sanayi işçisi	10	14,8
Gündelikçilik	31	45,6
El işi	3	4,4
Çocuk Bakımı	1	1,5
Diğer	15	22,1
Toplam	68	100,0
Eşin Çalışma Durumu		
Evet	138	33,8
Hayır	147	36
Cevapsız	123	30,1
Toplam	408	100,0
Ailede Çalışan Başka Kişi		
Evet	21	5,1
Hayır	158	38,7
Cevapsız	229	56,1
Toplam	408	100,0
Ailenin Ortalama Geliri		
0 TL	44	10,8
0-400 TL	105	25,7
401-800 TL	105	25,7
801-1200TL	65	15,9

1201-1600TL	62	15,2
1601-2000	14	3,4
2001 ve üzeri TL	4	1
Cevapsız	9	2,2
Toplam	408	100

Tablo 4.14’de görüldüğü üzere, 319 (%78,2) ebeveyn çalışmazken, 68 (%16,7) ebeveyn çalışmakta ve 12 (%2,9) ebeveyn emeklidir. 9 (%2,2) ebeveyn bu soruyu yanıtlamamıştır. Çalışan ebeveynlerin yaptıkları işler açısından ise, 31 (%45,6)’i gündelikçi, 15 (%22,1)’i diğer işler, 10 (%14,8)’u sanayi işçisi, 6 (%8,8)’sı inşaat işçisi, 3 (%4,4)’ü el işi, 2 (%2,9)’si seyyar satıcı, 1 (%1,5)’i ise çocuk bakımı işlerinde çalışmaktadır. Diğer yanıtını veren ebeveynlerin 2 (%2,9)’si kağıt toplamakta, 2 (%2,9)’si temizlikçi, 2 (%2,9)’si apartman temizliği, 2 (%2,9)’si ise plastik toplamakta, 1 (%1,5)’i mobilyacı, 1 (%1,5)’i kapıcı, 1 (%1,5)’i kazancı, 1 (%1,5)’i kuaför, 1 (%1,5)’i otelde temizlikçi, 1 (%1,5)’i güvenlik, 1 (%1,5)’i servis görevlisidir. Anketi yanıtlayanların eşlerinin çalışma durumları açısından ise, 147 (%36)’si çalışmazken; 138 (%33,8)’i çalışmaktadır. Ailede çalışan başka kişi açısından bakılacak olursa, 158 (%38,7)’i başka kimse çalışmazken, 21 (%5,1)’i başka kişilerinde çalıştığını ifade etmiştir. 229 (%56,1) ebeveyn ise bu soruya cevap vermemiştir. Ailenin ortalama geliri açısından bakıldığında ise, 105 (%25,7) ebeveyn 0-400 lira, 105 (%25,7) ebeveyn 401-800 lira, 65 (%15,9) ebeveyn 801-1200 lira, 62 (%15,2) ebeveyn 1201-1600 lira, 44 (%10,8) ebeveyn 0 lira, 14 (%3,4) ebeveyn 1601- 2000 lira, 4 (%1) ebeveyn 2001 lira ve üzeri olduğunu belirtirken, 9 (%2,2) ebeveyn bu soruyu yanıtlamamıştır.

Tablo 4.15’de ise araştırmaya katılan ebeveynlerin işsiz kaldıkları dönemlere ait bilgilerin dağılımı yer almaktadır.

Tablo 4.15. Ebeveynlerin İşsizlik Durumuna Göre Dağılımları

Eşinin ya da Kendinin İşsiz Kalma Durumu	N	%
Evet	266	65,2
Hayır	19	4,7
Hiç çalışmadı	68	16,7
Cevapsız	55	13,5
Toplam	408	100,0
<i>Kaç yıldır çalışılmadığı</i>	N	%
0-6 ay	15	4,6
7 ay-1 yıl	13	4,02
1-2 yıl	9	2,8
2-3 yıl	130	40,2
3 yıl ve üzeri	138	42,7
Hiç:	18	5,6
Toplam:	323	100,0
Eşin İşsizliğinde Geçim Durumu		

Akraba yardımı	91	16,1
Komşu yardımı	42	7,4
Belediye	214	38
Vakıf	39	7
Sosyal Yardımlaşma	138	24,5
Diğer	10	1,8
Cevapsız	30	5,3
Toplam	564	100

Tablo 4.15’de görüldüğü üzere 138 (%42,7) 3 yıl ve üzeri dönemde çalışmamakta; 130 (%40,2) 2-3 yıldır; 18 (%5,6) hiç çalışmamış; 15 (%4,6) 0-6 ay; 13 (%4,02) 7 ay- 1 yıl arasında işsiz kalmışlardır. İşsiz kaldıkları süreçte geçimlerinin nasıl sağlandığına bakıldığında; 213 (%31,7) belediye; 189 (%28,2) sosyal yardımlaşma; 97 (%14,5) akraba yardımı; 51 (%7,6) vakıf; 49 (%7,3) komşu yardımı; 6 (%0,9) diğer yardım şekillerini belirtirken; 66 (%9,8) bu soruya yanıt vermek istememişlerdir. Diğer yanıtını veren ebeveynlerin 4 (%0,6)’ü daha önceki birikimleri ile, 3 (%0,4)’ünün eşi çalışmakta, 2 (%0,3)’si dul maaşı almakta, 1 (%0,1)’i banka faizi olarak, 1 (%0,1)’i işsizlik yardımı, 1 (%0,1)’i eski eşinden yardım olarak, 1 (%0,1)’i temizliğe giderek, 1 (%0,1)’i fitreler ile, 1 (%0,1)’i arkadaşının evinde kalarak, 1 (%0,1)’i çocuk parası olarak, 1 (%0,1)’i komşularından yardım olarak, 1 (%0,1)’i borç olarak, 1 (%0,1)’i başbakanlık yardımı olarak geçindiklerini belirtmişlerdir. Eşin işsiz kalma durumu açısından incelenecek olursa; 266 (%65,2)’nin eşi işsiz kalmışken; 68 (%16,7) eşi hiç çalışmamış; 19 (%4,7) eşi işsiz kalmamıştır. 55 (%13,5) kişi ise bu soruya yanıt vermemiştir. Eşin işsizliğinde geçim durumlarının nasıl sağlandığına yönelik soruyu ise katılımcılar; 214 (%38) belediye; 138 (%24,5) sosyal yardımlaşma; 91 (%16,1) akraba yardımı; 42 (%7,4) komşu yardımı; 39 (%7) vakıf; 10 (%1,8) diğer yardım şekillerini belirtirken; 30 (%5,3) kişi ise bu soruya cevap vermemişlerdir.

Tablo 4.16’da araştırmaya katılanların çalışmayı isteme durumlarına ilişkin dağılımlar yer almaktadır.

Tablo 4.16. Anketi Yanıtlayan Ebeveynlerin Çalışmayı İsteme Durumuna Göre Dağılımlar

<u>Düzenli gelir getiren işte çalışma isteği</u>	n	%
Evet	279	68,4
Hayır	76	18,7
Cevapsız	53	13
Toplam	408	100,0
<u>Çalışmayı isteme nedeni</u>		
İstedigimi alabilmek için	62	17,9
Eşime destek olmak için	79	22,7
Çocuklarımla ihtiyaçlarını karşılamak için	146	42

Borçlarımızı ödemek için	54	15,6
Diğer	3	0,9
Cevapsız	3	0,9
Toplam	347	100
<u>Çalışmayı istememe nedeni</u>		
Eşim izin vermiyor	18	21,7
Sağlık sorunlarımdan dolayı	20	24,1
Çocuklarıma bakacak kimse yok	40	48,2
İş bulamıyorum	1	1,2
Yaşlılık	1	1,2
Diğer	1	1,2
Cevapsız	2	2,8
Toplam	83	100
Mutfak masraflarına	85	22,5
Isınmaya	16	4,2
Borçlara	101	26,8
Çocukların eğitime	32	8,5
Diğer	4	1
Cevapsız	140	37
Toplam	378	100

Tablo 4.16’da görüldüğü üzere düzenli gelir getiren çalışma isteğinde bulunanlar 279 (%68,4) iken; istemeyen 76 (%18,7) ebeveyn vardır. Soruyu cevapsız bırakanlar ise 53 (%13) tür. Çalışmayı isteyenlerin çalışma isteme nedenleri açısından bakıldığında, 146 (%42)’sı çocuklarının ihtiyaçlarını karşılamak için çalışmak isterken, 79 (%22,7)’u eşine destek olabilmek için, 62 (%17,9)’si istediklerini alabilmek için, 54 (%15,6)’ü borçlarını ödeyebilmek için, 3 (%0,9)’ü diğer nedenlerle çalışmak istediklerini belirtmişlerdir. Diğer yanıtını verenler ise kendi ayaklarının üzerinde durmak için, emeklilik ve daha iyi bir yerde yaşamak için olduğunu belirtmişlerdir. 3 (%0,9) kişi ise bu soruyu cevaplamamışlardır. Çalışmayı istememe nedenleri açısından bakıldığında ise; 40 (%48,2) çocuklarına bakacak kimse olmadığı için; 20 (%24,1) sağlık sorunlarından dolayı; 18 (%21,7) eşi izin vermediği için; 1 (%1,2) iş bulamadığı için; 1 (%1,2) yaşlılık; 1 (%1,2) diğer nedenleri belirtmişlerdir. Diğer nedenini belirten kişi ise denedim olmadı yanıtını vermiştir. 2 (%2,8) kişi ise bu soruyu cevaplamamışlardır. Tabloya göre; 101 (%26,8) borçlara; 85 (%22,5) mutfak masraflarına; 32 (%8,5) çocukların eğitime; 16 (%4,2) ısınmaya; 4 (%1) diğer masraflara harcanmaktadır. 140 (%37) kişi ise cevap vermemiştir.

Tablo 4.17 anketi cevaplayanların sağlık durumlarına yönelik bilgilerin dağılımı yer almaktadır.

Tablo 4.17. Anketi Yanıtlayanların Sağlık ile İlgili Bilgilere Göre Dağılımlar

Hanede sağlık sorunu olma durumu	n	%
Var	119	29,2

Yok	286	70,1
Cevapsız	3	,7
Toplam	408	100,0
İlaç tedavisi gören birey		
Var	92	22,5
Yok	310	76,0
Cevapsız	6	1,5
Toplam	408	100,0
İlacın devlet tarafından karşılanma durumu		
Evet	74	80,5
Hayır	18	19,6
Toplam	92	100,0
Ailede engelli birey		
Var	67	16,4
Yok	333	81,6
Cevapsız	8	2,0
Toplam	408	100,0
Engelli birey için devlet desteği		
(2022)	32	45,1
Evde Bakım Parası	17	24
Hayır	22	31
Toplam	71	100,0
Engelli birey için alınan destek miktarı		
0-200 TL	5	10,2
201-400 TL	16	32,7
401-600TL	7	14,3
601TL-800	7	14,3
801 ve üzeri	14	28,6
Toplam	49	100,0
Alınan Yardım türü	n	%
Barınma	206	17,3
Gıda	327	27,5
Giyim	64	5,4
Eğitim	186	15,7
Sağlık	258	21,7
Engelli yardımı	36	3
Hiçbiri	18	1,5
Diğer	92	7,7
Cevapsız	4	0,3
Toplam	1191	100
Sağlık Yardımı alma durumu		
Evet	357	87,5
Hayır	43	10,5
Cevapsız	8	2,0
Toplam	408	100,0
Sağlık Yardımı Neden Alınmadığı		
Sağlık güvencemiz yok	30	70
Zamanımız yok	1	2,3
Diğer	8	18,6
Cevapsız	4	9,3
Toplam	43	100,0

Tablo 4.17'ye göre hanede sağlık sorunu olma durumuna göre 286 (%70,1) olmadığını belirtirken, 119 (%29,2) sağlık sorununun olduğunu belirtmiştir. 3 (%0,7) kişi cevap vermemiştir. 310 (%76) ilaç tedavisi gören birey olmadığını ifade etmiş, 92

(%22,5) ilaç tedavisi gören kişilerin olduğunu belirtmiştir. 6 (%1,5) kişi ise cevap vermemiştir. İlaç kullanan kişilerin 74 (%80,5) ilaçları devlet tarafından karşılanırken; 18 (%19,6) ilaçların devlet tarafından karşılanmadığını belirtmişlerdir. 333 (%81,6) kişinin ailesinde engelli birey yokken, 67 (%16,4) ailesinde engelli birey bulunmaktadır. 8 (%2) kişi ise cevap vermemiştir. Ailede engelli birey olan kişiler açısından, 32 (%45,1) 2022 yardımı almakta; 22 (%31) yardım almamakta; 17 (%24) evde bakım parası almaktadır. Engelli birey için alınan destek miktarı açısından bakıldığında; 16 (%32,7) 201- 400 TL; 14 (%28,6) 801 TL ve üzeri; 7 (%14,3) 401- 600 TL; 14 (%28,6) 601- 800 TL; 5 (%10,2) 0- 200 TL almaktadır. Araştırmaya katılan ailelerin 357 (%87,5) sağlık yardımı alırken; 43 (%10,5) sağlık yardımı almamaktadır. 8 (%2) kişi ise cevap vermemeyi tercih etmiştir. Sağlık yardımı almayanların neden almadıkları araştırıldığında ise, 30 (%70) sağlık güvencesinin olmadığını; 8 (%18,6) diğer nedenleri; 1 (%2,3) zamanlarının olmadığını belirtmişlerdir. Diğer yanıtı verenlerin SSK emeklisi oldukları için ve nedenini bilmediklerini belirtmişlerdir. 4 (%9,3) kişi ise cevap vermemiştir. Tabloya göre; 327 (%27,5) gıda yardımı; 258 (%21,7) sağlık yardımı; 206 (%17,3) barınma yardımı; 186 (%15,7) eğitim yardımı; 64 (%5,4) giyim yardımı; 36 (%3) engelli yardımı; 18 (%1,5) hiçbir yardım almamakta olduğunu; 92 (%7,7) diğer yardım çeşitlerini aldıklarını belirtmişlerdir. Diğer yardım çeşitlerini belirtenlerin 84 (%7)'ü kömür, 3 (%0,25)'ü çocuk yardımı almakta olduğunu, 1 (%0,08) kira, 1 (%0,08)'i ise ekmek yardımı aldığını belirtmiştir. 4 (%0,3) kişi ise cevap vermemiştir.

Tablo 4.18'de araştırmaya katılan kişilerin ruh durumu/ruhsal durumu ile ilgili bilgilerin dağılımı yer almaktadır.

Tablo 4.18. Anketi Yanıtlayan Ebeveynlerin Ruh Durumu/ Ruhsal Durum ile İlgili Bilgilerin Dağılımı

Son bir haftada kendini aşırı mutsuz/depresyonda hissetme süresi	n	%
0	73	17,9
1-2	82	20,1
3-4	74	18,1
5-7	175	42,9
Cevapsız	4	1,0
Toplam	408	100,0
Uzun süreli ilgi yitirme		
Evet	272	66,6
Hayır	132	32,4
Cevapsız	4	1,0
Toplam	408	100,0
İki yıl depresyonda hissetme		

Evet	299	73,2
Hayır	105	25,7
Cevapsız	4	1
Toplam	408	100,0

Tablo 4.18’de görüldüğü üzere 175 (%42,9) kişi bir haftada kendini 5-7 kez depresyonda hissetmiş; 82 (%20,1) kendini haftada 1-2 kez depresyonda hissetmiş; 74 (%18,1) kişi haftada 3-4 kez kendini depresyonda hissetmiş; 73 (%17,9) kişi hiç depresyonda hissetmemiştir. 4 (%1) kişi ise cevap vermemiştir. Katılımcıların 272 (%66,6) sı uzun süreli ilgi yitimi tanımlamışken; 132 (%32,4) uzun süreli ilgi yitimi hissetmemiştir. 4 (%1) kişi ise cevap vermemiştir. İki yıldır depresyonda hissedenler 299 (%73,2) iken; iki yıldır depresyonda hissetmeyen 105 (%25,7) kişidir. 4 (%1) kişi ise cevap vermemiştir.

Tablo 4.19’da ise araştırmaya katılanların tüketim ve beslenme ile ilgili durumlarının dağılımı yer almaktadır.

Tablo 4.19. Anketi Yanıtlayan Ebeveynlerin Tüketim Ve Beslenme İle İlgili Bilgilerin Dağılımları

Mutfak alışveriş yeri	n	%
Pazar	308	52,9
Market	189	32,5
Seyyar satıcı	38	6,5
Manav	3	0,5
Bakkal	22	3,8
Diğer	17	2,9
Cevapsız	5	0,8
Toplam	582	100
Kıyafet alışveriş		
Mağaza	132	24,2
Pazar	178	32,6
Seyyar satıcı	47	8,6
İkinci el kullanılmış	33	6
Akraba/komşu	71	13
Yardım	85	15,6
Toplam	546	100
Et tüketim sıklığı		
Haftada birkaç kez	2	,5
Haftada bir kez	24	5,9
Ayda bir kez	143	35
Senede birkaç kez	68	16
Hiç	169	41,4
Cevapsız	2	,5
Toplam	408	100,0
Süt ürünleri tüketim sıklığı		
Hemen hemen her gün	32	7,8
Haftada birkaç kez	133	32,6
Haftada bir kez	126	30,9

Ayda bir kez	108	26,5
Hiç	6	1,5
Cevapsız	3	,7
Toplam	408	100,0
Sebze tüketim sıklığı		
Hemen hemen her gün	6	1,5
Haftada birkaç kez	70	17,2
Haftada bir kez	159	39,0
Ayda bir kez	164	40,2
Hiç	7	1,7
Cevapsız	2	,5
Toplam	408	100,0
Meyve tüketim sıklığı		
Hemen hemen her gün	3	,7
Haftada birkaç kez	26	6,4
Haftada bir kez	132	32,4
Ayda bir kez	224	55
Senede birkaç kez	17	4,2
Hiç	4	1,0
Cevapsız	2	,5
Toplam	408	100,0

Tablo 4.19’da görüldüğü üzere kişiler mutfak alışverişlerini 308 (%52,9) pazardan; 189 (%32,5) marketten; 38 (%6,5) seyyar satıcıdan; 22 (%3,8) bakkaldan; 17 (%2,9) diğer yollarla; 3 (%0,5) manavdan alışveriş yapmaktadırlar. 5 (%0,8) kişi cevap vermemiştir. Diğer yollarla mutfak alışverişlerini yaptığını belirtenlerin 3 (%0,5)’ü pazardan çürükleri topladıklarını, 4 (%0,7)’ü yardım aldıklarını, 1 (%0,1)’i çöp toplayarak, 1 (0,1)’i akrabalarından yardım alarak, 1 (%0,1)’i komşularından yardım aldığını belirtmiştir. Kıyafet alışverişini nereden yaptıklarına yönelik olarak, 178 (%32,6) pazardan; 132 (%24,2) mağazadan; 85 (%15,6) yardımla; 71 (%13) akraba/komşu; 47 (%8,6) seyyar satıcı; 33 (%6) ikinci el kullanılmış kıyafet almaktadırlar. Et tüketim sıklığı açısından, 169 (%41,4) hiç et yememekte; 143 (%35) ayda bir kez; 68 (%16) senede birkaç kez; 24 (%5,9) haftada bir kez; 2 (%0,5) haftada birkaç kez et yediklerini belirtirken; 2 (%0,5) kişi cevap vermemiştir. Süt ürünleri açısından bakıldığında, 133 (%32,6) haftada birkaç kez; 126 (%30,9) haftada bir kez; 108 (%26,5) ayda bir kez; 32 (%7,8) hemen hemen her gün; 6 (%1,5) hiç tüketmediğini belirtmiştir. 3 (%0,7) kişi ise cevap vermemiştir. Sebze tüketim sıklığı açısından, 164 (%40,2) ayda bir kez; 159 (%39) haftada bir kez; 70 (%17,2) haftada birkaç kez; 7 (%1,7) hiç sebze tüketmemekte; 6 (%1,5) hemen hemen her gün; 2 (%0,5) kişi ise cevap vermemiştir. Meyve tüketim sıklığı açısından ise, 224 (%55) ayda bir kez; 132 (%32,4) haftada bir kez; 26 (%6,4) haftada birkaç kez; 17 (%4,2) senede birkaç kez; 4 (%1) hiç meyve yememekte; 3 (%0,7) hemen hemen her gün meyve yemektedir. 2 (%0,5) cevap vermemiştir.

Tablo 4.20’de anketi yanıtlayanların evinin türü ve durumu ile ilgili bilgilerin dağılımı yer almaktadır.

Tablo 4.20. Anketi Yanıtlayan Ebeveynlerin Ev Türü ve Durumuna İlişkin Dağılımlar

Ev Türü	n	%
Gecekondu	57	14,0
Müstakil ev	13	3,2
Apartman Dairesi	335	82,1
Cevapsız	3	,7
Toplam	408	100,0
Evin Durumu		
Kira	190	46,6
Kendine ait	202	49,5
Anne babaya ait	5	1,2
Kayınvalide/Kayınpedere ait	2	,5
Yardımsıver birine ait	3	,7
Cevapsız	6	1,5
Toplam	408	100,0
Aylık kira bedeli		
0-200 TL	92	48,5
201-400 TL	67	35,2
401-600 TL	28	14,7
601 -800 TL	1	0,5
Cevapsız	2	1,1
Toplam	190	100,0
Evin oda sayısı		
Bir	4	1,0
İki	272	66,7
Üç	87	21,3
Dört	35	8,6
Beş ve daha fazla	1	,2
Cevapsız	9	2,2
Toplam	408	100,0
Evin İç Yapısı		
Mutfak ayrı	168	16,5
Mutfak ayrı değil	163	16
Banyo ayrı	82	8,1
Banyo ve Tuvalet birlikte	276	27,2
Tuvalet içerde	284	28
Tuvalet dışarıda	6	0,6
Cevapsız	36	3,5
Toplam	1015	100
Evde Bulunmayan Eşyalar		
Buzdolabı	5	,2
Televizyon	8	,3
Çamaşır Makinesi	116	4,8
Bilgisayar	362	15,1
Ütü	193	8
Telefon	394	16,4
Fırın	214	9
Bulaşık makinası	334	14
Elektrik süpürgesi	153	6,4
Kombi- şofben	205	8,5
Cep Telefonu	20	,8
Tablet	395	16,4

Cevapsız	3	.1
Toplam	2402	100

Tablo 4.20'ye göre anketi yanıtlayan ebeveynlerin 335 (%82,1)'i apartman dairesi, 57 (%14)'si gecekondur, 13 (%3,2)'ü müstakil evde yaşamaktadırlar. 3 (%0,7)'ü ise soruyu yanıtlamamıştır. Evin kira olup olmama durumuna göre bakıldığında ise, 202 (%49,5) kendilerine ait, 190 (%46,6) kira, 5 (%1,2) anne-babaya ait, 3 (%0,7) yardımsever birine ait, 2 (%0,5) kayınvalide/kayınpedere aittir. 6 (%1,5) kişi ise cevap vermemiştir. Kira bedeli olarak, 92 (%22,7) ebeveyn 0-200 TL kira ödemekte, 67 (%16,5) ebeveyn 201-400 TL kira ödemekte, 28 (%6,9) ebeveyn 401- 600 TL kira ödemekte, 1 (%0,2) ebeveyn ise 601- 800 TL kira ödemektedir. 218 (%53,7) kişi soruyu yanıtlamamıştır. Evin oda sayısı açısından bulgular incelendiğinde, 272 (%66,7)'nin iki odalı, 87 (%21,3)'sinin üç odalı, 35 (%8,6)'inin dört odalı, 4 (%1)'ünün bir odalı, 1 (%0,2)'inin beş ve daha fazla odalı olduğu görülmektedir. 9 (%2,2) kişi ise cevap vermemiştir. Evin içyapısı açısından değerlendirildiğinde, 284 (%28) tuvalet içeride, 276 (%27,2) banyo ve tuvalet birlikte, 168 (%16,5) mutfak ayrı, 163 (%16) mutfak ayrı değil, 82 (%8,1)banyo ayrı, 6 (%0,6) tuvalet dışarıdadır. 36 (%3,5) ebeveyn ise soruyu yanıtlamamıştır. Evde sahip olmadıkları eşyalar açısından incelendiğinde, 395 (%16,4) tablet, 394 (%16,4) telefon, 362 (%15,1) bilgisayar, 334 (%14) bulaşık makinası, 214 (%9) fırın, 205 (%8,5) kombi-şofben, 193 (%8) ütü, 153 (%6,4) elektrik süpürgesi, 116 (%4,8) çamaşır makinası, 20 (%0,8) cep telefonu, 8 (%0,3) televizyon, 5 (%0,2) buzdolabından yoksundur. 3 (%0,1) ebeveyn ise bu soruya cevap vermemiştir.

Tablo 4.21'de evde yaşayan kişi sayılarının dağılımı yer almaktadır.

Tablo 4.21. Anketi Yanıtlayan Ebeveynlerin Evinde Yaşayan Kişi Sayısını Dağılımları

Evde Akraba Yaşama Durumu	n	%
Evet	24	5,9
Hayır	379	92,9
Cevapsız	5	1,2
Toplam	408	100,0
Evde Yaşayan Akraba		
Annem-Babam	12	50
Kayınvalidem-Kayınpederim	9	37,5
Kız/Erkek kardeşim	1	4,2
Eşimin kız/erkek kardeşi	1	4,2
Diğer	1	4,2
Toplam	24	100
Hanede Yaşayan Kişi Sayısı		
1	3	,7
2	34	8,3
3	80	19,6

4	149	36,5
5	86	21,1
6	36	8,8
7	11	2,7
8	3	,7
9	1	,2
Cevapsız	5	1,0
Toplam:	408	100,0

Tablo 4.21'e göre, 379 (%92,9) evde akrabası olmadığını ifade ederken, 24 (%5,9)'ü evde akrabası ile yaşadığını belirtmiştir. 5 (%1,2) ebeveyn ise soruyu yanıtlamamıştır. 12 (%50) ebeveyn ise evde anne-babası ile yaşamaktadır. 9 (%37,5) ebeveyn ise kayınvalide/kayınpederi ile yaşamaktadır. 1 (%4,2)'i kız/erkek kardeşi ile; 1 (%4,2)'i eşinin kız/erkek kardeşi ile, 1 (%4,2)'i diğer bir kişi ile yaşadıklarını belirtmişlerdir. Hanede yaşayan kişi sayısı açısından bakıldığında ise, 149 (%36,5) ebeveyn 4 kişilik, 86 (%21,1) ebeveyn 5 kişilik, 80 (%19,6) ebeveyn 3 kişi, 36 (%8,8) ebeveyn 6 kişilik, 34 (%8,3) ebeveyn 2 kişi, 11 (%2,7) ebeveyn 7 kişi, 3 (%0,7) ebeveyn tek kişi, 3 (%0,7) ebeveyn 8 kişi, 1 (%0,2) ebeveyn 9 kişilik ailede yaşadıklarını belirtmişlerdir. 5 (%1) ebeveyn ise cevap vermemişlerdir.

Evin ısınma ve yakıtı ile ilgili katılımcılara “Isınma ihtiyacınızı ne tür enerji ile sağlıyorsunuz?”, “Ne ile ısıniyorsunuz?”, “Su ihtiyacınızı nasıl karşılıyorsunuz?” ve “Yemeklerinizi ne ile pişiriyorsunuz?” soruları yöneltilmiştir. Sorulara ilişkin alınan yanıtlar Tablo 4.22’de yer almaktadır.

Tablo 4.22. Anketi Yanıtlayan Ebeveynlerin Evin Isınma, Yakıt ve Su Durumuna İlişkin Dağılımlar

Isınma Türü	n	%
Doğalgaz	109	26,7
Elektrik	5	1,2
Odun	5	1,2
Kömür	248	60,8
Odun ve Kömür	34	8,3
Diğer	1	0,2
Cevapsız	6	1,5
Toplam	408	100,0
Isınma aracı		
Soba	66	16,2
Müşterek veya merkezi ısıtma kalorifer	245	60,0
Kombi/kat kaloriferi	86	21,1
Diğer	3	0,7
Cevapsız	8	2,0
Toplam:	408	100,0
İçme Suyu kullanımı		
Evde musluk suyundan	390	95,6
Dışarıda musluk suyundan	12	2,9

Damacana/Hazır su	1	0,2
Cevapsız	5	1,2
Toplam	408	100,0
Yemek pişirimi		
Tüp gaz	288	67,6
Doğalgaz	96	22,5
Elektrik	1	0,2
Odun	12	2,8
Kömür	23	5,4
Cevapsız	6	1,4
Toplam	426	100

Tablo 4.22 incelendiğinde, katılımcılar evlerinin ısınma ihtiyacını karşıladıkları enerji türüne 248 (%60,9)'i kömür, 109 (%26,7)'u doğalgaz, 34 (%8,3)'ü hem odun hem kömür, 5 (%1,2)'i elektrik, 5 (%1,2)'i odun ve 1 (%0,2)'i ise diğer olarak cevap vermişlerdir. 6 kişi ise soruyu cevapsız bırakmıştır. Katılımcılar ısınma araçlarına ilişkin soruya ise 245 (%60)'i müşterek veya merkezi ısıtma kalorifer, 86 (%21,1)'sı kombi/kat kaloriferi, 66 (%16,2)'sı soba ve 3 (%0,7)'ü diğer seçeneğini işaretlemiştir. Diğer yanıtını verenlerin 2 (%0,5)'si ufo yanıtını vermiştir. 8 kişi ise ısınma araçları ile ilgili soruya yanıt vermemiştir. Araştırmaya katılanlara yöneltilen bir başka soru ise su kullanımı ile ilgilidir. Bu soruya alınan yanıtların 390 (%95,6)'ı evde musluk suyu, 12 (%2,9)'si dışarıda musluk suyu, 1 (%0,2)'i damacana/hazır su olduğu görülmektedir. 5 kişi ise soruyu yanıt vermemiştir. Katılımcıların araştırma kapsamında yemek pişirimi ile ilgili sorulara verdikleri yanıtlar incelendiğinde katılımcıların 288 (%67,6)'si tüp gaz, 96 (%22,5)'sı doğalgaz, 23 (%5,4)'ü kömür, 12 (%2,8)'si odun ve 1 (%0,2)'i ise elektrik yanıtını vermiştir.

Araştırma kapsamında ziyaret edilen 408 hanedeki ebeveynlere evleri ile ilgili şikayetleri sorulmuştur. Alınan yanıtlardan elde edilen bulgular Tablo 4.23'de yer almaktadır.

Tablo 4.23. Anketi Yanıtlayan Ebeveynlerin Ev İle İlgili Şikayetlerine İlişkin Dağılımlar

Ev ile ilgili şikayetler	n	%
Oda sayısının yetersiz olması	241	32,7
Soğuk olması	238	32,3
Ev'in rutubetli olması	85	11,5
Banyonun/Tuvaletin olmaması	4	0,5
Güvenlik sorunu	115	15,6
Böcek/Fare	14	1,9
Ev'in yeterince aydınlanmaması	8	1
Diğer	10	1,4
Cevapsız	22	3
Toplam	737	100

Tablo 4.23'de görüldüğü üzere katılımcıların 241 (%32,7)'si oda sayısının yetersiz olması, 238 (%32,3)'i evin soğuk olması, 115 (%15,6)'i güvenlik sorunu olması, 85 (%11,5)'i evin rutubetli olması, 14 (%1,9)'ü evde böcek, fare olmasından dolayı, 8 (%1)'i evin yeterince aydınlanmaması ve 4 (%0,5)'ü evde banyonun, tuvaletin olmamasından dolayı evlerinden şikayetçidirler. 10 kişi ise bu yanıtlar dışında yanıtlar verirken, 22 kişi soruya yanıt vermemiştir. Diğer yanıtını veren ebeveynler, 1 (%0,1)'i alt yapı sorunu, 1 (%0,1)'i sus sistemi, 1 (%0,1)'i ses yalıtımı, 1 (%0,1)'i evin işçiliğinin zayıf olması, 1 (%0,1)'i ise evin merkeze uzak olması şeklinde yanıt vermişlerdir.

Katılımcılara ev değiştirme sayıları sorulmuştur. Soruyu yanıtlayan katılımcılara ilişkin bulgular Tablo 4.24'de yer almaktadır.

Tablo 4.24. Anketi Yanıtlayan Ebeveynlerin Ev Değiştirme Sayılarının Dağılımı

Son iki yılda ev değiştirme sayısı	N	%
Hiç	240	58,8
1	112	27,5
2	31	7,6
3	12	2,9
4	1	0,2
5	2	0,5
Cevapsız	10	2,5
Toplam	408	100,0

Tablo 4.24'de görüldüğü üzere katılımcılar son iki yıl içerisinde 240 (%58,8)'i hiç ev değiştirmezken, 112 (%27,5)'si bir, 31 (%7,6)'i iki, 12 (%2,9)'si üç, 1 (%0,2)'i dört ve 2 (%0,5)'si beş defa ev değiştirmiştir. 10 kişi ise bu soruya yanıt vermemiştir.

Ebeveynlere yetişkin denetimi olmadan çocuklarını evde yalnız bırakıp bırakmadıkları sorulmuştur. Elde edilen yanıtlar Tablo 4.25'de yer almaktadır.

Tablo 4.25. Anketi Yanıtlayan Ebeveynlerin Çocuklarını Evde Yetişkin Denetimi Olmadan Yalnız Kalma Durumunun Dağılımı

Yetişkin denetimi olmadan evde yalnız kalan çocuklar	n	%
Evet	14	3,4
Hayır	389	95,3
Cevapsız	5	1,3
Toplam	408	100,0

Tablo 4.25'de görüldüğü üzere 389 (%95,3)'ü çocukları evde yalnız bırakmazken, 14 (%3,4)'ü çocuklarını evde yalnız bırakmaktadır. 5 kişi ise soruya cevap vermemiştir.

Çocuk İle İlgili Bulgular

Araştırma kapsamında ebeveynlere çocuklarına ilişkin bilgilerde sorulmuştur. Ebeveynlere kaç çocuğa sahip oldukları, çocukların öğrenim durumu, yaş ve öğrenim durumu ilişkisine ilişkin sorular sorulmuştur. Elde edilen bulgular Tablo 4.26'da yer almaktadır.

Tablo 4.26. Anketi Yanıtlayan Ebeveynlerin Çocuk Sayısı, Öğrenim Durumu, Çocuklarının Yaş Ve Öğrenim İlişkisine Dair Dağılımlar

	n	%
Çocuk Sayısı		
Bir	72	17,6
İki	154	37,7
Üç	113	27,7
Dört	49	12,0
Beş ve üzeri	16	4,0
Cevapsız	4	1,0
Toplam	408	100,0
Çocukların öğrenim durumu		
Okula Gitmiyor	247	25,8
İlkokulu	253	26,4
Ortaokul	213	22,3
Lise	183	19,1
Üniversite ve Üzeri	17	1,8
Diğer:	8	0,8
Cevapsız:	37	3,9
Toplam:	958	100
Yaş ve öğrenim durumu ilişkisi		
Evet	731	77
Hayır	184	19,3
Cevapsız:	35	3,7
Toplam:	950	100

Tablo 4.26 incelendiğinde soruları yanıtlayan ebeveyn sayısının 154 (%37,7)'ünün iki, 113 (%27,7)'ünün üç, 72 (%17,6)'sinin bir, 49 (%12)'unun dört, 16 (%4)'sının beş ve üzeri çocuğu vardır. 4 kişi ise bu soruyu yanıtsız bırakmıştır. Ebeveynlerin sahip oldukları çocuklardan 253 (%26,4)'ü ilkokul, 247 (%25,8)'si okula gitmiyor, 213 (%22,3)'ü ortaokul, 183 (%19,1)'ü lise, 17 (%1,8)'si üniversite ve üzeri şeklinde cevaplamışlardır. 37 (%3,9)'si ise soruyu yanıtsız bırakmıştır. Çocukların öğrenim düzeyi ve yaş ilişkisi incelendiğinde 731 (%77)'in öğrenim düzeyi ile yaşının uygun olduğu, 184 (%19,3)'ünün ise yaşı öğrenim düzeyi ile uyum göstermemektedir. 35 kişi ise soruyu yanıtsız bırakmışlardır.

Tablo 4.27’de ise ebeveynlerin çocuklarının eğitim durumlarına ilişkin dağılımlar yer almaktadır.

Tablo 4.27. Anketi Yanıtlayan Ebeveynlerin Birinci Çocuklarının Öğrenim Durumlarının Dağılımları

Çocukların öğrenim durumu	n	%
1. çocuğun öğrenim durumu		
Okula Gitmiyor	80	19,6
İlkokulu	85	20,8
Ortaokul	100	24,5
Lise	96	23,5
Üniversite ve Üzeri	10	2,5
Diğer:	4	0,9
Cevapsız:	33	8,1
Toplam:	408	100,0
1. çocuğun Yaş ve öğrenim durumu ilişkisi		
Evet	290	71,1
Hayır	83	20,3
Cevapsız:	35	8,6
Toplam:	408	100

Tablo 4.27’de görüldüğü üzere anketi yanıtlayan ebeveynlerin birinci çocuklarının öğrenim durumu incelendiğinde 100 (%24,5)’ünün ortaokul, 96 (%23,5)’sının lise, 85 (%20,8)’inin ilkokul, 80 (%19,5) okula gitmediği, 10 (%2,5)’unun üniversite ve üzeri öğrenim gördüğü görülmektedir. 4 (%0,9) kişi ise diğer yanıtını vermiştir. Diğer yanıtını veren kişilerin 4 (%0,9)’u çocukların özel eğitime devam ettiğini vurgulamışlardır. Çocukları yaş ve öğrenim durumu ilişkisi incelendiğinde, 290 (%71,1)’ının yaşına uygun öğrenim düzeyine devam ettiği, 83 (%20,3)’ünün yaşına uygun öğrenim düzeyine devam etmediği görülmüştür. 35 (%8,6) ebeveyn ise bu soruyu yanıtsız bırakmıştır.

Tablo 4.28’de ise ikinci çocuklara ilişkin öğrenim durumlarının dağılımı yer almaktadır.

Tablo 4.28 Anketi Yanıtlayan Ebeveynlerin İkinci Çocuklarının Öğrenim Durumlarının Dağılımları

Çocukların öğrenim durumu	N	%
2. çocuğun öğrenim durumu		
Okula Gitmiyor	74	22,0
İlkokulu	92	27,4
Ortaokul	68	20,2
Lise	63	18,8
Üniversite ve Üzeri	6	1,8
Diğer:	2	0,6

Cevapsız:	31	9,2
Toplam:	336	100
2. çocuğun Yaş ve öğrenim durumu ilişkisi		
Evet	252	75,0
Hayır	53	15,8
Cevapsız:	31	9,2
Toplam:	336	100

Tablo 4.28’de görüldüğü üzere ikinci çocuğun 92 (%27,4)’si ilkokul, 74 (%22,0)’ü okula gitmiyor, 68 (%20,2)’si ortaokul, 63 (%18,8)’ü lise, 6 (%1,8)’sı üniversite ve üzeri olduğunu belirtmiştir. 2 (%0,6) kişi ise diğer yanıtını vermiştir. Diğer yanıtını verenler çocuklarının özel eğitime gittiğini belirtmişlerdir.

Tablo 4.29’da ise üçüncü çocuklara ilişkin eğitim durumlarına ilişkin dağılımlar yer almaktadır.

Tablo 4.29. Anketi Yanıtlayan Ebeveynlerin Üçüncü Çocuklarının Öğrenim Durumlarının Dağılımları

Çocukların öğrenim durumu	n	%
3. çocuğun öğrenim durumu		
Okula Gitmiyor	60	33,0
İlkokulu	51	28,0
Ortaokul	33	18,1
Lise	18	9,9
Cevapsız:	20	11,1
Toplam:	182	100
3. çocuğun Yaş ve öğrenim durumu ilişkisi		
Evet	128	70,3
Hayır	34	18,6
Cevapsız:	20	11,1
Toplam:	182	100

Tablo 4.29 incelendiğinde, üçüncü çocukların 60 (%33,0)’ünün okula gitmediği, 51 (%28,0) ilkokula gittiği, 33 (%18,1)’ünün ortaokula gittiği, 18 (%9,9)’inin liseye gittiği görülmektedir. 20 (%11,1) kişi ise sorulara yanıt vermemiştir. Yanıtlayanların 128 (%70,3)’i çocuklarının yaşı ile orantılı öğrenime devam ettiğini belirtirken, 34 (%18,6)’ü çocuklarının yaşı ile orantılı öğrenime devam etmediğini belirtmiştir. 20 (%11,1) kişi ise bu soruyu yanıtsız bırakmıştır.

Tablo 4.30’da ise dördüncü çocukların öğrenim durumlarının dağılımına yer verilmiştir.

Tablo 4.30. Anketi Yanıtlayan Ebeveynlerin Birinci Çocuklarının Öğrenim Durumlarının Dağılımları

Çocukların öğrenim durumu		
4. çocuğun öğrenim durumu		
Okula Gitmiyor	24	34,8
İlkokulu	17	24,6
Ortaokul	10	14,5
Lise	6	8,8
Üniversite ve Üzeri	1	1,4
Diğer:	1	1,4
Cevapsız:	10	14,5
Toplam:	69	100
4. çocuğun Yaş ve öğrenim durumu ilişkisi		
Evet	49	71,0
Hayır	10	14,5
Cevapsız:	10	14,5
Toplam:	69	100

Tablo 4.30’da görüldüğü üzere dördüncü çocukların 24 (%34,8)’ü okula gitmiyor, 17 (%24,6)’si ilkokul, 10 (%14,5) ortaokul, 6 (%8,8)’sı lise, 1 (%1,4) üniversite ve üzeri eğitim almaktadır. 1 (%1,4) kişi ise diğer seçeneğini özel eğitim alıyor olarak belirtmiştir. Yaş ve öğrenim durumu ilişkisi incelendiğinde 49 (%71,0) çocuğun yaşı ile orantılı öğrenim düzeyine devam ettiği, 10 (%14,5) kişinin ise yaşı ile orantılı öğrenim düzeyine devam etmediği görülmektedir. 10 (%14,5) kişi ise soruyu yanıtı bırakmıştır.

Tablo 4.31’de ise 5 ve üzeri çocuklara ilişkin öğrenim durumlarının dağılımına yer verilmiştir.

Tablo 4.31. Anketi Yanıtlayan Ebeveynlerin 5 ve üzeri Çocuklarının Öğrenim Durumlarının Dağılımları

Çocukların öğrenim durumu	n	%
5 ve üzeri çocuğun öğrenim durumu		
Okula Gitmiyor	9	17,0
İlkokulu	8	15,0
Ortaokul	2	3,8
Cevapsız:	34	64,2
Toplam:	53	100
5 ve üzeri çocuğun Yaş ve öğrenim durumu ilişkisi		
Evet	14	26,4
Hayır	5	9,4
Cevapsız:	34	64,2
Toplam:	53	100

Tablo 4.31 incelendiğinde 5 ve üzeri çocukları öğrenim durumları görülmektedir. Çocukların 9 (%17,0)’nun okula gitmediği, 8 (%15,0)’inin ilkokula gittiği, 2 (%3,8)’sinin ortaokula gittiği görülmektedir. 34 (64,2) kişi ise soruları yanıtlamamıştır. Çocukların yaş ve öğrenim durumları incelendiğinde 14 (%26,4)’ünün

yaşı ile öğrenim durumunun uyduğu, 5 (%9,4)'inin ise yaşı ile orantılı öğrenim düzeyine devam etmediği görülmektedir. 34 (%64,2) kişi ise soruyu yanıtlamamıştır.

Tablo 4.32'de ise doğduktan sonra ölen çocuk durumlarının dağılımına yer verilmiştir.

Tablo 4.32. Anketi Yanıtlayan Ebeveynlerin Doğduktan Sonra Ölen Çocuk Durumlarının Dağılımı

Doğduktan sonra ölen çocuk durumu	n	%
Evet	68	16,7
Hayır	329	80,6
Cevapsız	11	2,7
Toplam	408	100,0

Tablo 4.32'de görüldüğü üzere, 68 (%16,7) kişinin doğduktan sonra ölen çocuğa sahip olduğu, 329 (%80,6)'sının ise doğduktan sonra ölen çocuğunu olmadığı görülmüştür. 11 kişi ise soruyu yanıtlamamıştır.

Tablo 4.33'de ise çocuğun sağlık güvencesi ve sağlık güvencesinden yararlanma durumu yer almaktadır.

Tablo 4.33. Anketi Yanıtlayan Ebeveynlerin Çocuklarının Sağlık Güvencesi Ve Sağlık Güvencesinden Yararlanma Durumlarının Dağılımı

Çocuğun sağlık güvencesinden yararlanma durumu	n	%
Evet	384	94,1
Hayır	18	4,4
Cevapsız	6	1,5
Toplam	408	100,0
Çocuğun sağlık güvencesi		
SSK	90	22,1
Bağkur	8	1,9
Emekli sandığı	3	0,7
Yeşil Kart	283	69,4
Cevapsız	24	5,9
Toplam	408	100,0

Tablo 4.33'de görüldüğü üzere katılımcıların 384 (%94,1)'ü sağlık güvencesinden yararlanmaktadır. 18 (%4,4)'i ise sağlık güvencesinden yararlanamamaktadır. 6 kişi ise soruyu yanıtsız bırakmıştır. Katılımcı yanıtlarından görüldüğü üzere, 283 (%69,4)'ü yeşil kart, 90 (%22,1)'i SSK, 8 (%2,0)'i Bağkur, 3 (%0,4)'ü emekli sandığı tarafından sağlık güvencesine sahiptir. Katılımcıların cevap vermeyen 24'ü ise sağlık güvencesi almayanlardır.

Tablo 4.34’de ise kadın ve çocukların sağlık kontrollerine ve çocukların aşılarına ilişkin bulguların dağılımına yer verilmiştir.

Tablo 4.34. Kadın Ve Çocukların Sağlık Kontrolü Ve Çocuk Aşılarının Dağılımlarına İlişkin Dağılımlar

Hamileyken sağlık kontrolü	n	%
Ayda bir	141	34,6
3-6 kez	98	24,0
1-2 kez	109	26,7
Hiç	51	12,5
Cevapsız	9	2,2
Toplam	408	100,0
Bebek sağlık kontrolü		
Ayda bir	169	41,4
2-3 ayda bir	118	28,9
4-8 ayda bir	74	18,1
12 ayda bir	26	6,4
Hiç	15	3,7
Cevapsız	6	1,5
Toplam	408	100,0
Çocuk aşılarının düzenli yapılması		
Evet	398	97,5
Hayır	4	1,0
Cevapsız	6	1,5
Toplam	408	100,0
Sağlık probleminde çocuğu sağlık merkezine götürme		
Evet	378	92,6
Hayır	23	5,6
Cevapsız	7	1,7
Toplam	408	100,0

Tablo 4.34’de görüldüğü üzere kadınların hamileyken kontrol sayıları 141 (%34,6)’i ayda bir kez, 109 (%26,7)’u toplamda 1-2 kez, 98 (%24,0)’i 3-6 kez, 51 (%12,5)’i ise hiç gitmemiştir. 9 kişi ise soruya herhangi bir yanıt vermemiştir. Bebeklerin sağlık kontrol durumları incelendiğinde ise 169 (%41,4)’unun ayda bir, 118 (%28,9)’inin 2-3 ayda bir, 74 (%18,1)’ünün 4-8 ayda bir, 26 (%6,4)’sının 12 ayda bir, 15 (3,7)’inin ise hiç götürmediği görülmektedir. 6 kişi ise soruya herhangi bir yanıt vermemiştir. Çocukların aşı durumları incelendiğinde ise 398 (%97,5)’sinin düzenli aşı olduğu, 4 (%1)’ünün ise düzenli aşı olmadığı görülmektedir. 6 kişinin ise yanıt vermediği görülmektedir. Katılımcıların 378 (%92,6)’sı sağlık problemlerinde çocuğu sağlık merkezine götürdüğünü belirtirken, 23 (%5,6)’ü götürmediğini belirtmiştir. 7 kişi ise soruyu yanıtsız bırakmıştır.

Tablo 4.35’de ise çocukların sağlık durumlarına ilişkin bilgilerin dağılımına yer verilmiştir.

Tablo 4.35. Anketi Yanıtlayan Ebeveynlerin Çocuğun Hastalık Durumuna İlişkin Bilgilerin Dağılımı

Çocuğun önemli hastalığı olma	n	%
Evet	43	10,5
Hayır	360	88,2
Cevapsız	5	1,2
Toplam	408	100,0
Çocuğun tedavi edilmemiş sağlık sorunu olma		
Evet	27	6,6
Hayır	364	89,2
Cevapsız	17	4,2
Toplam	408	100,0
Çocuğun yetersiz beslenmeye bağlı sağlık problemi olması		
Evet	112	27,5
Hayır	283	69,3
Cevapsız	13	3,2
Toplam	408	100,0
Engelli çocuğa sahip olma		
Evet	55	13,5
Hayır	332	81,4
Cevapsız	21	5,1
Toplam	408	100,0

Tablo 4.35’de görüldüğü üzere çocuklardan 360 (%88,2)’nın önemli bir hastalığı yok iken, 43 (%10,5)’ünün önemli bir hastalığı olduğu görülmektedir. 5 kişi ise hastalık durumuna ilişkin yanıt vermemiştir. Çocukların tedavi edilmemiş sağlık durumu incelendiğinde 364 (%89,2)’ünün tedavi edilmemiş bir sağlık sorunu yok iken, 27 (%6,6)’sinin sağlık sorunu olduğu görülmektedir. Katılımcıların verdiği yanıtlarda 112 (%27,5)’sinin yetersiz beslenmeye bağlı sağlık problemi olduğu görülürken, 283 (%69,4)’ünün böyle bir problemi olmadığı görülmüştür. 13 (%3,2) kişi ise soruyu yanıtlamamıştır. Katılımcıların 55 (%13,5)’i engelli çocuğa sahiptir. Katılımcıların 332 (%81,4)’si ise engelli çocuğu yoktur. 21 kişi soruyu yanıtsız bırakmıştır.

Tablo 4.36’da ise çocukların öğün sayılarının dağılımına yer verilmiştir.

Tablo 4.36. Anketi Yanıtlayan Ebeveynlerin Çocuklarının Öğün Sayılarının Dağılımı

Çocuğun öğün sayısı	n	%
Üç	284	69,6
İki	87	21,3
Bir	6	1,5
Dört	14	3,4
Beş	1	0,2
Cevapsız	16	3,9
Toplam	408	100,0

Tablo 4.36’da görüldüğü üzere çocukların 284 (%69,6)’ü üç öğün, 87 (%21,3)’si iki öğün, 14 (%3,4)’ü dört öğün, 6 (%1,5)’si bir öğün ve 1 (%0,2)’i beş öğün olarak beslendiğini belirtmiştir. 16 kişi ise soruya herhangi bir yanıt vermemiştir.

Tablo 4.37’de ise çocukların ilkokula başlama ve okul öncesi eğitim durumlarına ilişkin bilgilerin dağılımına yer verilmiştir.

Tablo 4.37. Anketi Yanıtlayan Ebeveynlerin Çocuklarının İlkokula Başlama Ve Okul Öncesi Eğitim Durumlarının Dağılımı

Çocuğun zamanında ilkokula başlama durumu	n	%
Evet	349	85,5
Hayır	21	5,1
Cevapsız	38	9,3
Toplam	408	100,0
Çocuğun okul öncesi eğitim alma durumu		
Evet	40	9,8
Hayır	339	83,1
Cevapsız	29	7,1
Toplam	408	100,0
Çocuğun okul öncesi eğitim alma süresi		
0-1 yıl	37	92,5
2-3 yıl	2	5,0
4 yıl ve üzeri	1	2,5
Toplam	40	100,0

Tablo 4.37’de görüldüğü üzere çocukların 349 (%85,5)’u zamanında ilkokula başlamışken, 21 (%5,1)’i zamanında ilkokula başlayamamıştır. 38 kişi ise soruyu yanıtsız bırakmıştır. Katılımcıların verdiği yanıtlardan görüldüğü üzere 339 (%83,1)’u okul öncesi eğitim almazken 40 (%9,8)’i okul öncesi eğitim aldığını belirtmiştir. 29 kişi ise soruyu yanıtsız bırakmıştır. Okul öncesi eğitim alanların okul öncesi eğitim alma süreleri incelendiğinde 37 (%92,5)’unun 0-1 yıl süre ile, 2 (%5)’sinin 2-3 yıl süre ile, 1 (%2,5)’inin ise 4 yıl ve üzeri süre ile okul öncesi eğitim aldığı görülmektedir.

Tablo 4.38’de ise çocukların zorunlu eğitim çağına devam edememe durumları ile eğitime devam edememe nedenlerinin dağılımına yer verilmiştir.

Tablo 4.38. Anketi Yanıtlayan Ebeveynlerin Zorunlu Eğitim Çağına Devam Edemeyen Çocukların Durumu Ve Nedenlerinin Dağılımları

Zorunlu eğitim çağına devam edemeyen çocuk olması	n	%
Evet	31	7,6
Hayır	323	79,2
Cevapsız	54	13,2
Toplam	408	100,0
İlkokula devam edemeyen çocuk sayısı		
	7	17,5

Ortaokula devam edemeyen çocuk sayısı	6	15
Liseye devam edemeyen çocuk sayısı	27	67,5
Çocuğun okula gitmeme nedeni		
Maddi sıkıntılar	15	35,7
Okumak istemiyor	20	47,6
Çalışıyor	2	4,8
Diğer	5	11,9
Toplam	42	100

Tablo 4.38’de görüldüğü üzere hanelerin 323 (%79,2)’ünde zorunlu eğitim çağında okula devam edemeyen çocuk yok iken, 31 (%7,6)’inde zorunlu eğitim çağına devam edemeyen çocuk bulunmaktadır. Çocukların 27 (%67,5)’sinin liseye, 7 (17,5)’sinin ilkokul, 6 (%15)’sinin ise ortaokula devam edemediği görülmektedir. Çocukların eğitime devam edememe durumları sorulduğunda 20 (%47,6)’si çocuğun okumak istemediğini, 15 (%35,7)’i maddi sıkıntılar nedeniyle olduğunu, 2 (%4,8)’si ise çalıştığı için yanıtını vermiştir.

Tablo 4.39’da ise eğitime devam eden çocukların eğitime düzenli devam edip etmediklerine ilişkin sorular sorulmuştur.

Tablo 4.39. Anketi Yanıtlayan Ebeveynlerin Çocuğun Eğitime Düzenli Devamına İlişkin Dağılımlar

Çocuğun eğitime düzenli devamı	n	%
Evet	344	84,3
Hayır	18	4,4
Cevapsız	46	11,3
Toplam	408	100,0

Ebeveynlerden çocuklarının düzenli eğitime devam etme durumlarına ilişkin 344 (%84,3)’ü düzenli devam ettiğini söylerken 18 (%4,4)’i düzenli devam etmediğini söylemiştir. 46 kişi ise soruyu yanıtsız bırakmıştır.

Tablo 4.40’da ise çocuğun okul masraflarının karşılanma durumu, çocuğun eğitimi için aylık harcanan para, eğitim için harcanan paranın nereye harcandığına ilişkin dağılımlara yer verilmiştir.

Tablo 4.40. Anketi Yanıtlayan Ebeveynlerin Çocuğun Eğitim Masraflarının Karşılanma Durumu, Çocuğa Aylık Harcanan Para Ve Nereye Harcandığına İlişkin Dağılımlar

Çocuğun okul masraflarının karşılanma durumu	n	%
Evet	173	42,4
Hayır	198	48,5
Cevapsız	37	9,1

Toplam	408	100,0
Çocuğun eğitimi için aylık harcanan para		
0 TL	72	17,6
1-100	179	43,9
101-300	103	25,2
301-500	8	2
501 ve üzeri	1	0,2
Cevapsız	45	11
Toplam	408	100
Çocuğun eğitimi için harcanan paranın nereye harcandığı		
Okul harçlığı	144	24,7
Defter, kitap vb kırtasiye malzemeleri	194	33,3
Servis ücreti	15	2,6
Okul aidatı	88	15,1
Kıyafet vb.	48	8,2
Diğer	4	0,7
Cevapsız	90	15,4
Toplam	583	100

Tablo 4.40 incelendiğinde 198 (%48,5)'inin çocuğun okul masraflarını karşılayamadığı, 173 (%42,4)'ünün ise karşıladığını belirttiği görülmektedir. 37 kişi ise bu soruyu yanıtlamamıştır. 179 (%43,9) kişi aylık 1-100 TL aralığında para harcarken, 103 (%25,2) kişi 101-300 TL aralığında harcama yaptığını, 72 (%17,6) kişi hiç harcama yapmadığını belirtirken, 8 (%2) kişi 301-500 TL harcama yaptığını, 1 (%0,2) kişi ise 501 TL üzere harcama yaptığını belirtmiştir. 45 kişi ise soruya herhangi bir yanıt vermemiştir. Çocuğun eğitimi için harcanan paranın nereye harcandığına ise 194 (%33,3)'ü defter, kitap vb kırtasiye malzemelerine, 144 (%24,7)'ü okul harçlığına, 88 (%15,1)'i okul aidatına, 48 (%8,2) kıyafet vb, 15 (%2,6)'i servis ücretine harcadığını belirtmiştir. 90 kişi ise soruya herhangi bir yanıt vermemiştir.

Tablo 4.41'de ise çocukların eğitim ihtiyaçlarına ilişkin destek alma durumu ve çocuğun eğitim ihtiyaçları için destek alınan yerlere ait bilgiler paylaşılmıştır.

Tablo 4.41 Anketi Yanıtlayan Ebeveynlerin Çocuğun Eğitim İhtiyaçları İçin Destek Alma Durumu Ve Destek Alınan Yerlerin Dağılımları

Çocuğun eğitim ihtiyaçları için destek alınma durumu	n	%
Evet	255	62,5
Hayır	110	27,0
Cevapsız	43	10,5
Toplam	408	100,0
Çocuğun eğitim ihtiyaçları için destek alınan yerler		
Aile/Akrabalar	44	9,7
Okul	68	15
SYDV	187	41,2
Belediye	5	1,1
Vakıf/Dernek	8	1,8
Cevapsız	141	31,1

Toplam	453	100
--------	-----	-----

Tablo 4.41’de görüldüğü üzere ailelerin 255 (%62,5)’i çocukların eğitim ihtiyacı için bir yerden destek alırken, 110 (%27,0)’u herhangi bir yerden destek almadığını belirtmiştir. 43 kişi soruyu yanıtızsız bırakmıştır. Destek alanların 187 (%41,2)’si Sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakfından, 68 (%15)’i okuldan, 44 (%9,7) aile ve akrabalarından, 8 (%1,8)’i bazı vakıf ve derneklerden, 5 (%1,1)’i belediyeden destek aldığını söylemiştir. 141 kişi ise soruyu yanıtızsız bırakmıştır.

Tablo 4.42’de ise çocuğun gelecek tercihi, çalışmayı tercih etme ve çocuğun eğitiminin aileye katkı sağlayacağına katılma ve katkı türüne ilişkin dağılımlar yer verilmiştir.

Tablo 4.42. Anketi Yanıtlayan Ebeveynlerin Çocuğun Gelecek Tercihi, Çalışmayı Tercih Etme Nedeni, Aileye Katkı Sağlama Durumu Ve Sağlayacağı Katkıya İlişkin Dağılımlar

Çocuk için gelecek tercihi	n	%
Okumasını	394	96,6
Çalışmasını	4	1,0
Cevapsız	10	2,5
Toplam	408	100,0
Çocuğun çalışmasını tercih etme nedenleri		
Paraya ihtiyacımız olduğu için	3	75
Meslek öğrenip iş sahibi olması için	1	25
Toplam	4	100,0
Çocuğun eğitiminin aileye katkı sağlayacağına katılma		
Evet	394	96,6
Hayır	5	1,2
Cevapsız	9	2,2
Toplam	408	100,0
Çocuğun eğitiminin aileye sağlayacağı katkı türü		
Kolay iş bulur/Mesleği olur	303	69,3
Bize bakarlar	48	11
Bilgili insan olurlar	75	17,1
Cevapsız	11	2,5
Toplam	437	100

Tablo 4.42’de görüldüğü üzere ailelerin 394 (%96,6)’ü çocuklarının okumasını isterken, 4 (%1) çalışmasını istemektedir. Bu soru 10 kişi tarafından yanıtlanmamıştır. Çocuklarının çalışmasını tercih eden 4 aileden 3 (%75)’ü paraya ihtiyaçları olduğu için, 1 (%25)’i meslek öğrenip iş sahibi olması için çalışmasını istediklerini belirtmişlerdir. Katılımcıların 394 (%96,6)’ü eğitimin aileye katkı sağlayacağını belirtirken, 5 (%1,2) eğitimin aileye katkı sağlayacağına katılmamaktadır. Çocuğun eğitiminin aileye sağlayacağı katkı türüne ise ailelerin 303 (%69,3)’ü kolay iş bulur mesleği olur, 75

(%17,1)'i bilgili insan olur, 48 (%11)'i bize bakarlar şeklinde yanıt vermişlerdir. 11 kişi ise soruyu yanıtızsız bırakmıştır.

Tablo 4.43'de ise çocukların hangi ihtiyaçlarının karşılanmadığına ilişkin dağılımlara yer verilmiştir.

Tablo 4.43. Anketi Yanıtlayan Ebeveynlerin Çocuklarının Karşılanmayan İhtiyaçlarına İlişkin Dağılımları

Çocuğun karşılanmayan ihtiyacı	n	%
Bilgisayar	190	21
Oyuncak	98	10,8
Giyisi	268	29,6
Yiyecek	188	20,7
Telefon	123	13,6
Yok	13	1,4
İlaç	11	1,2
Cevapsız	14	1,6
Toplam	905	100

Tablo 4.43'de görüldüğü üzere çocukların karşılanmayan ihtiyaçları için 268 (29,6) kişi giysi, 190 (%10,8) kişi bilgisayar, 188 (%20,7) kişi yiyecek, 123 (%13,6) kişi telefon, 98 (%10,8) kişi oyuncak, 11 (%1,2) kişi ise ilaç yanıtını vermiştir. 13 (%1,4) kişi ise herhangi bir ihtiyacı olmadığını belirtmiştir. 14 kişi de soruyu yanıtızsız bırakmıştır.

Tablo 4.44'de ise çocukların harçlık durumlarına ilişkin bilgiler paylaşılmıştır.

Tablo 4.44. Anketi Yanıtlayan Ebeveynlerin Çocukların Harçlık Durumlarına İlişkin Dağılımlar

Çocuğa harçlık verme durumu	n	%
Evet	201	49,3
Hayır	194	47,5
Cevapsız	13	3,2
Toplam	408	100,0
Çocuğa verilen harçlık miktarı		
0-1	70	36
2-3	75	38,7
4-5	27	14
6-7	3	1,5
8 lira ve üzeri	19	9,8
Toplam:	194	100

Tablo 4.44'de görüldüğü üzere 201 (%49,3) kişi çocuklarına harçlık verirken, 194 (%47,5) kişi vermediğini belirtmiştir. 13 kişi ise soruyu yanıtızsız bırakmıştır. Çocuklara verilen harçlık miktarı incelendiğinde 75 (%38,7) kişi 2-3 TL, 70 (%36) kişi

0-1 TL, 27 (%14) kişi 4-5 TL, 19 (%9,8) kişi 8 TL ve üzeri, 3 (%1,5) kişi ise 6-7 TL harçlık verdiğini belirtmiştir.

Tablo 4.45’de ise ailelerin çalışan çocuğa sahip olma durumları, çocukların çalıştıkları işler ve çalışma başlangıç yaşı ile ilgili dağılımlara yer verilmiştir.

Tablo 4.45. Anketi Yanıtlayan Ebeveynlerin Çalışan Çocuğa Sahip Olma, Çocukların Çalıştıkları İşler ve Çalışma Başlangıç Yaşlarının Dağılımları

Çalışan çocuğa sahip olma	n	%
Evet	9	2,2
Hayır	386	94,6
Cevapsız	13	3,2
Toplam	408	100,0
Çocukların çalıştıkları işler		
Tamircide çalışıyor	3	33,3
Kafe/Restourantta çalışıyor	3	33,3
Market/Pazarda çalışıyor	1	11,1
Diğer	2	22,2
Toplam	9	100,0
Çocuğun çalışma başlangıç yaşı		
4-7	1	11,1
12-15	1	11,1
16-19	7	77,7
Toplam	9	100,0

Tablo 4.45 incelendiğinde 386 (%94,6) ailenin çocuğunun çalışmadığı, 9 (%2,2)’unun çalıştığı görülmüştür. 13 kişi ise soruya yanıt vermemiştir. Çalışan çocuklardan 3 (%33,3)’ünün tamircide, 3 (%33,3)’ünün kafe/restauranтта, 2 (%22,2)’sinin farklı işlerde, 1 (%11,1)’inin ise market/pazarda çalıştığı görülmektedir. Çocuklardan 7 (%77,7)’si 16-19 yaş aralığında, 1 (%11,1)’i 12-15 yaş aralığında, 1 (%11,1)’i ise 4-7 yaş aralığında çalışmaya başladığı görülmektedir.

Tablo 4.46’da ise çocukların günlük ve haftalık çalışma saatleri ile çalışma zamanlarına yer verilmiştir.

Tablo 4.46. Çocukların Günlük, Haftalık Çalışma Saatleri Ve Çalışma Zamanlarına İlişkin Dağılımlar

Çocuğun günlük çalışma saati	n	%
0-3	1	11,1
4-7	1	11,1
8-11	3	33,3
12 ve üzeri	4	44,4
Toplam	9	100,0
Çocuğun haftalık çalışma saati		
16-25	2	22,2
36 ve üzeri	7	77,7

Toplam	9	100,0
Çocuğun çalışma zamanları		
Okul çıkışında	1	11,1
Hafta sonları	1	11,1
Okula gitmediği için her gün	7	77,7
Toplam	9	100,0

Tablo 4.46 incelendiğinde çocuklardan 4 (%44,4)'ünün günde 12 saatten fazla, 3 (%33,3)'ünün günde 8-11 saat arasında, 1 (%11)'inin günde 4-7 saat, 1 (%11,1)'inin ise günde 0-3 saat çalıştığı görülmektedir. Çocukların haftalık çalışma saatleri incelendiğinde 7 (%77,7)'sinin haftada 36 saatten fazla, 2 (%22,2)'sinin ise 16-25 saat aralığında çalıştıkları görülmektedir. Çocukların 7 (%77,7)'sinin okula gitmediği için her gün, 1 (%11,1)'inin hafta sonlarında, 1 (11,1)'inin ise okul çıkışında çalıştığı görülmektedir.

Tablo 4.47'de ise çocuğun çalıştığı parayı harcama yerine ilişkin dağılımlara yer verilmiştir.

Tablo 4.47. Çocuğun Parayı Harcama Yerine İlişkin Dağılımlar

Çocuğun kazandığı parayı harcama yeri	N	%
Eve destek oluyor	7	77,7
Okul harçlığını çıkarıyor	2	22,2
Toplam	9	100,0

Tablo 4.47'de görüldüğü üzere 7 (%77,7) kişi eve destek olarak, 2 (%22,2) kişi ise okul harçlığı için kullanarak kazandığı parayı harcamaktadır.

Tablo 4.48'de ise çocuğun yaptığı işi sevme durumu, çalışırken korkma üzülmeye durumu ve çocuğa arkadaşlarının davranışlarına ilişkin dağılımlara yer verilmiştir.

Tablo 4.48. Çocuğun İşine İlişkin Durumu Ve Arkadaşlarının Davranışlarına İlişkin Dağılımlar

Çocuğun yaptığı işi sevme durumu	n	%
Evet	8	88,8
Hayır	1	11,1
Toplam	9	100,0
Çocuğun çalışırken korkma üzülmeye durumu		
Evet	1	11,1
Hayır	8	88,8
Toplam	9	100,0
Çocuğa arkadaşlarının davranışları		
İyi	324	79,4
Kötü	38	9,3
Cevapsız	46	11,3

Toplam	408	100,0
--------	-----	-------

Tablo 4.48’de görüldüğü üzere çocuklardan 8 (%88,8)’i yaptığı işi severken, 1 (%11,1)’i yaptığı işi sevmemektedir. Yaptığı işi sevmeyen çocuk tamircide çalıştığını ve ustaları kendisine sert davrandığı için yaptığı işi sevmediğini belirtmiştir. Çocuklardan 8 (%88,8)’i çalışırken korkmadığını ve üzülmediğini belirtirken, 1 (%11,1)’i çalışırken korktuğunu ve üzüldüğünü belirtmiştir. Ebeveynlere çocuklarına arkadaşlarının nasıl davrandığı sorusu yöneltilmiştir. Bu soru doğrultusunda 324 (%79,4)’ü iyi, 38 (%9,3)’ü kötü yanıtını vermiştir. 46 kişi ise soruları yanıtsız bırakmıştır.

Tablo 4.49’da çocukların oyuna zaman ayırma durumunun dağılımına yer verilmiştir.

Tablo 4.49. Çocuğun Oyuna Zaman Ayırma Durumunun Dağılımı

Çocuğun Oyuna zaman ayırması	n	%
Evet	298	73,0
Hayır	83	20,3
Cevapsız	27	6,6
Toplam	408	100,0

Tablo 4.49’da görüldüğü üzere çocukların 298 (%73)’ü oyuna zaman ayırırken 83 (%20,3)’ü oyuna zaman ayırmamaktadır. 27 kişi ise bu soruyu yanıtsız bırakmıştır.

Tablo 4.50’de çocuğun eve gelmeme sokakta kalma durumu, eve habersiz gelmeme süresine ilişkin dağılımlar paylaşılmıştır.

Tablo 4.50. Çocuğun Eve Gelmeme Durumu Ve Eve Habersiz Gelmeme Süresine İlişkin Dağılımlar

Çocuğun eve gelmeme sokakta kalma durumu	n	%
Evet	21	5,1
Hayır	364	89,2
Cevapsız	23	5,6
Toplam	408	100,0
Çocuğun eve habersiz gelmeme süresi		
Bir gün	4	19,1
Birkaç gün	4	19,1
Bir-iki hafta	1	4,7
Cevapsız	12	57,1
Toplam	21	100,0

Tablo 4.50’de görüldüğü üzere çocuklardan 364 (%89,2)’ü sokakta kalmazken, 21 (%5,1)’i eve gelmeyerek sokakta kalmaktadır. Soruya 23 kişi yanıt vermemiştir. 21

çocuğun eve habersiz gelmeme sokakta kalma süresine bakıldığında 4 (%19,1)'ü bir gün, 4 (%19,1)'ü birkaç gün, 1 (%4,7)'nin ise bir iki hafta gelmediği görülmektedir. 12 kişi ise soruyu yanıtsız bırakmışlardır.

Tablo 4.51'de ise çocuğun sokakta yaşayan ya da çalışan arkadaşına sahip olma durumu incelenmiştir.

Tablo 4.51. Çocuğun Sokakta Yaşayan/Çalışan Arkadaşına Sahip Olma Durumuna İlişkin Dağılımlar

Çocuğun sokakta yaşayan/çalışan arkadaşına sahip olma durumu	n	%
Evet	34	8,3
Hayır	336	82,4
Cevapsız	38	9,3
Toplam	408	100,0

Tablo 4.51'de görüldüğü üzere 336 (%82,4)'ünün sahip olmadığı, 34 (%8,3)'ünün sahip olduğu görülmektedir. 38 kişi ise soruyu yanıtsız bırakmıştır.

Tablo 4.52'de ise çocuğun kötü alışkanlığının olma durumu, kötü alışkanlık türleri, suça karışma durumu, karıştığı suçtan ceza alma durumu ve yanlış davranışa karşı gösterilen davranışlara dair bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 4.52 Kötü Alışkanlık Olma Durumu, Türleri, Suça Karışma Ve Suçtan Alınan Ceza İle Çocuğun Yanlış Davranışına Gösterilen Cezaların Dağılımları

Çocuğun kötü alışkanlığının olması	n	%
Evet	62	15,2
Hayır	322	78,9
Cevapsız	24	5,8
Toplam	408	100,0
Çocuğun kötü alışkanlık türleri		
Yalan söyleme	31	33,7
Hırsızlık	4	4,3
Bali/Tiner kullanma	2	2,1
Sigara içme	36	39,2
Alkol kullanma	8	8,8
Evden kaçma	5	5,4
Diğer	6	6,5
Toplam	92	100
Çocuğun daha önce suça karışma durumu		
Evet	14	3,4
Hayır	373	91,4
Cevapsız	21	5,1
Toplam	408	100,0
Çocuğun karıştığı suçtan ceza alma durumu		
Evet	10	71,4
Hayır	4	28,6

Toplam	14	100,0
Çocuğun yanlış davranışına karşı gösterilen davranış		
Dövüyoruz	57	11
Bağırıp kızıyoruz	257	49,8
Görmezden geliyoruz	17	3,3
Yanlış üzerine konuşuyoruz	163	31,6
Diğer	7	1,4
Cevapsız	15	2,9
Toplam	516	100

Tablo 4.52’de görüldüğü üzere 322 (%78,9)’si çocuğunun kötü alışkanlığının olmadığını, 62 (15,2) si ise kötü alışkanlığının olduğunu belirtmiştir. 24 kişi ise soruyu yanıtlamamıştır. Kötü alışkanlığa sahip olan çocukların, 36 (%39,2)’sı sigara içme, 31 (%33,7) yalan söyleme, 8 (%8,8)’i alkol kullanma, 5 (%5,4)’i evden kaçma, 4 (%4,3)’ü hırsızlık, 2 (%2,1)’si bali ve tiner kullanmaktadır. Çocuklarının daha önce suça karışma durumuna ise 373 (%91,4)’ü daha önce suça karışmadığını, 14 (%3,4)’ü ise daha önce suça karıştığını belirtmiştir. 21 kişi ise soruyu yanıtsız bırakmıştır. Çocuğun karıştığı suçtan ceza alma durumuna ise 10 (%71,4)’u ceza aldığını, 4 (%28,6)’ü almadığını belirtmiştir. Ebeveynler çocuğun yanlış davranışına gösterdikleri tepkilere ise 257 (%49,8)’si bağırıp kızdığını, 163 (%31,6) yanlış üzerine konuşuyoruz, 57 (%11)’si dövüyoruz, 17 (%3,3)’si görmezden geliyoruz yanıtlarını vermişlerdir. 15 kişi ise soruyu cevaplamamıştır.

Tablo 4.53’de ise koruma altında ya da evlat edinilmiş çocuğa sahip olma durumuna ilişkin bilgiler paylaşılmıştır.

Tablo 4.53. Koruma Altında Ya Da Evlat Edinilmiş Çocuğa Sahip Olma Durumunun Dağılımları

Koruma altında ya da evlat edilmiş çocuğa sahip olma durumu	n	%
Evet	6	1,5
Hayır	392	96,1
Cevapsız	10	2,4
Toplam	408	100,0

Ebeveynlerin 392 (%96,1)’si koruma altında ya da evlat edinilmiş çocuğa sahip olmadığını belirtirken, 6 (%1,5)’sı olduğunu belirtmiştir. 10 kişi ise soruyu yanıtsız bırakmıştır.

Tablo 4.54’de ise çocuğun kendine ait odasının olması ve oyuncağının olması durumu paylaşılmıştır.

Tablo 4.54. Çocuğun Kendine Ait Oda Durumu Ve Kendine Ait Oyunağa Sahip Olma Durumunun Dağılımı

Çocuğun kendine ait odaya sahip olma durumu	n	%
Evet	39	9,6
Hayır	362	88,7
Cevapsız	7	1,7
Toplam	408	100,0
Çocuğun kendine ait oyunağa sahip olma durumu		
Evet	154	37,7
Hayır	244	59,8
Cevapsız	10	2,5
Toplam	408	100,0

Ebeveynlerin 362 (%88,7)'si çocuklarının kendine ait bir odaya sahip olmadığını belirtirken, 39 (%9,6)'u kendine ait bir odası olduğunu belirtmiştir. 7 kişi ise soruyu yanıtsız bırakmıştır. Ebeveynlerin 244 (%59,8)'ü çocuğun kendine ait bir oyuncağının olmadığını belirtirken, 154 (%37,7)'ü olduğunu belirtmiştir. 10 kişi ise soruları yanıtsız bırakmıştır.

Tablo 4.55'de ise çocukların günlük TV izleme sürelerine ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

Tablo 4.55. Çocuğun Günlük TV İzleme Süresine İlişkin Dağılımlar

Çocuğun günlük tv izleme süresi	n	%
1-2 saat	174	42,6
3-4 saat	156	38,2
5 ve Üzeri saat	25	6,2
Cevapsız:	53	13
Toplam:	408	100

Tablo 4.55'de görüldüğü üzere çocukların 174 (%42,6)'ü günde 1-2 saat, 156 (%38,2)'si günde 3-4 saat, 25 (%6,2)'i ise günde 5 saat ve üzeri televizyon izlemektedir. 53 kişi ise soruyu yanıtsız bırakmıştır.

Tablo 4.56'da ise çocuğun sağlıklı beslenme durumuna ilişkin bilgiler yer almaktadır.

Tablo 4.56. Çocuğun Sağlıklı Beslenme Durumuna İlişkin Dağılımlar

Çocuğun sağlıklı beslenme durumu	n	%
Evet	68	16,7
Hayır	335	82,1
Cevapsız	5	1,2
Toplam	408	100,0

Tablo 4.56’da görüldüğü üzere ebeveynlerin 335 (%82,1)’i çocuğunun sağlıklı beslenemediğini, 68 (%16,7)’i ise sağlıklı beslendiğini söylemiştir.

Tablo 4.57’de ise çocuğun istekleri ve bunların karşılanma durumuna ilişkin bilgiler verilmiştir.

Tablo 4.57. Çocuğun Karşılanamayacak İsteklerinin Olması, İstekleri Ve İsteği Karşılanmayan İsteğe Tepkiye İlişkin Dağılımlar

Çocuğun karşılanamayacak isteklerinin olması	n	%
Evet	334	81,9
Hayır	65	15,9
Cevapsız	9	2,2
Toplam	408	100,0
Çocuğun karşılamak için zorlanılan istekleri		
Yiyecek	146	18,9
Eğitime yönelik ihtiyaçlar	88	11,4
Bilgisayar/Cep telefonu	211	27,4
Kıyafet	196	25,5
Gezmek/Tatile gitmek	39	5
Diğer	24	3,1
Cevapsız	67	8,7
Toplam	771	100
İsteği karşılanmayan çocuğun tepkisi		
Ağlıyor/Üzülüyor	194	38,8
Kıyaslama yapıyor	56	11,2
Küsüyor	60	12
Bizleri suçluyor	39	7,8
Anlayışlı davranıyor	83	16,6
Diğer	2	0,4
Cevapsız	66	13,2
Toplam	500	100

Tablo 4.57’de görüldüğü üzere 334 (%81,9)’u çocuklarının karşılanamayacak isteklerinin olduğunu belirtirken, 65 (%15,9)’i olmadığını belirtmiştir. 9 kişi ise soruyu yanıtlamamıştır. Çocukların karşılamak için zorlanılan istekleri ise 211 (%27,4)’i bilgisayar/cep telefonu, 196 (%25,5)’sı kıyafet, 146 (%18,9)’sı yiyecek, 88 (%11,4)’i eğitime yönelik ihtiyaçlar, 39 (%5)’u gezmek/tatile gitmek şeklindedir. İsteği karşılanmayan çocukların 194 (%38,8)’ü ağlıyor/üzülüyor, 83 (%16,6)’ü anlayışlı davranıyor, 60 (%12)’i küsüyor, 56 (%11,2)’sı kıyaslama yapıyor, 39 (%7,8)’u ebeveynini suçluyor şeklindedir.

Tablo 4.58’de ise çocuğun geleceğinden kaygılanma durumuna ilişkin dağılımlar yer almaktadır.

Tablo 4.58. Çocuğun Geleceğinden Kaygılanma Durumuna İlişkin Dağılımlar

Çocuğun geleceğinden kaygılanma durumu	n	%
Evet	323	79,2
Hayır	58	14,2
Cevapsız	27	6,6
Toplam	408	100,0

Anket dahilinde ailelere sorulan Çocuğunuza ilişkin geleceğe ait kaygılarınız nelerdir? Sorusunun yanıtı olarak 210 kişi eğitim ile ilgili, 80 kişi iş ile ilgili, 43 kişi güvenlik ile ilgili, 32 kişi geçim ve maddi kaynaklarla ilgili, 9 kişi gelecek ile ilgili, 20 kişi kötü alışkanlıklarla ilgili 12 kişi çevre ve kötü arkadaşlar ile ilgili, 15 kişi sağlık ile ilgili, 10 kişi ebeveyn kaybı ile ilgili, 3 kişi suç ile ilgili ve 3 kişi de evlilik ile ilgili kaygıları olduğunu belirtmiştir.

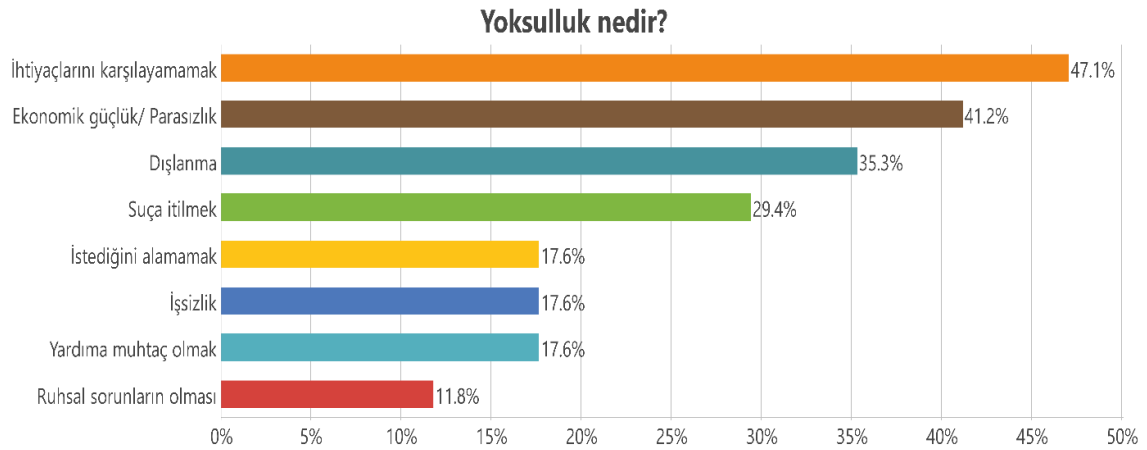
Yoksulluğun tanımı sizce nedir? Sorusuna yanıt olarak da 235 kişiden parasızlık, muhtaçlık gibi istediğini alamamaya ilişkin, 52 kişi zor ya da kötü bir şey olduğuna ilişkin, 46 kişi çaresizlik mutsuzluk, umutsuzluk gibi karamsar duygulara ilişkin, 34 kişi ise işsizliğe ilişkin tanımlar yapmışlardır.

4.1. Çocuklarla Yapılan Görüşmelere İlişkin Nitel Bulgular

Bu bölümde görüşmeye katılan çocuklara sorulan sorular ve cevaplara yönelik bilgilere yer verilecektir. Nitel analiz kapsamında 20 çocukla görüşülmüş olup sorulara verilen cevaplar bilgisayar yöntemiyle nitel veri analizine olanak sağlayan MASQDA12 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Görüşme sorularına verilen cevaplar aşağıda irdelenmektedir. “Çevrende yoksul insan var mı? Bana yoksulluğu tanımlar mısın?” sorusuna verilmiş olan cevaplar Şekil 4.1’de sunulmuştur.

Şekil 4.1. “Çevrende yoksul insan var mı? Bana yoksulluğu tanımlar mısın?” sorusuna verilmiş olan

cevaplar

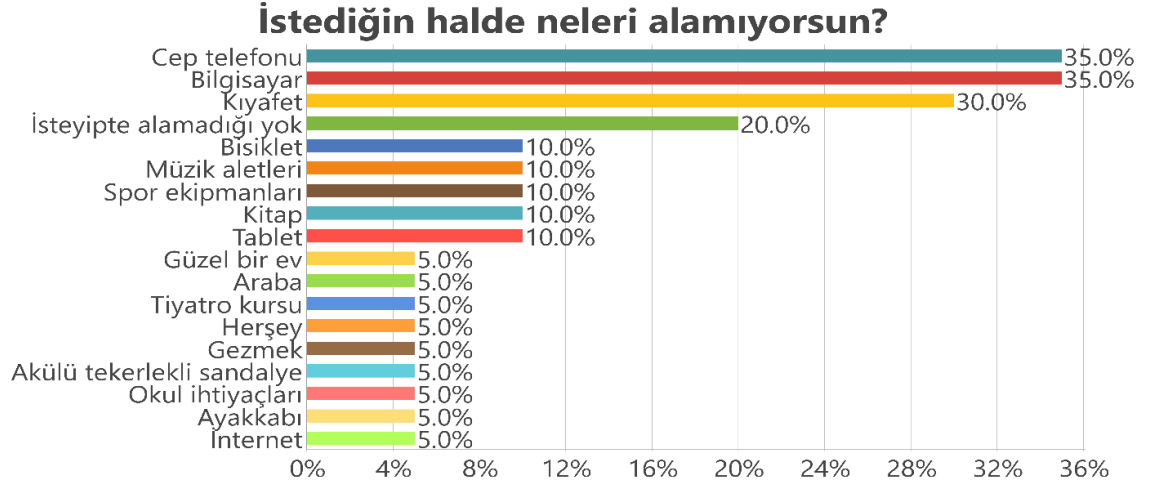
Şekil 4.1’de görüldüğü gibi “Çevrende yoksul insan var mı? Bana yoksulluğu tanımlar mısın?” sorusuna verilmiş olan cevaplar arasında ihtiyaçlarını karşılayamamak %47.1 ile en yüksek orana sahipken onu sırasıyla; %41.2 ile ekonomik güçlük/ parasızlık, %35.3 ile dışlanma, %29.4 ile suça itilmek, %17.6 ile istediğini alamamak, işsizlik ve yardıma muhtaç olmak, %11.8 ile ruhsal sorunların olması cevapları izlemiştir. Çocukların “Çevrende yoksul insan var mı? Bana yoksulluğu tanımlar mısın?” sorusuna ilişkin vermiş olduğu yanıtlardan birkaçı aşağıda verilmektedir:

“Evet var. Yırtık kıyafet giymek, okul ihtiyaçlarını alamamak, acil bir yere gidememek... Mesela hastalanınca otobüs parası yoksa gidememek (C1).”

“Yoksul çok kötü bir şey Allah kimsenin başına vermesin. Çünkü çevremizde cidden yoksul insanlar var ve yoksulluk olduğu içinde çevremizi kötü tanıtıyorlar. Paraya ihtiyacı olanlar, ayakkabıya ihtiyacı olanlar... Hırsızlık oluyor, kötü maddeler satıyorlar. Aslında çok güzel bir yere sahibiz ama bazı insanlar burayı kullanmayı bilmiyorlar zarar veriyorlar. Bazen cidden burada oturduğun için utanıyorum. Zaten ailelerimiz yoksulluktan buraya geldik. İnşallah Allah yardımcımız olur buradan kurtuluruz (C4).” “Var. Bana göre yoksulluk insanların yiyecek yemek, kalacak yeri ve üstüne giyecek kıyafetini alamayan. Çocuklarının gördüğü bir şeyi alamayan yani ihtiyaçlarını karşılayamayan yardıma muhtaç insanlardır (C11).”

“İstedğin halde neleri alamıyorsun?” sorusuna verilmiş olan cevaplar Şekil 4.2’de sunulmuştur.

Şekil 4.2. “İstediğin halde neleri alamıyorsun?” sorusuna verilmiş olan cevaplar

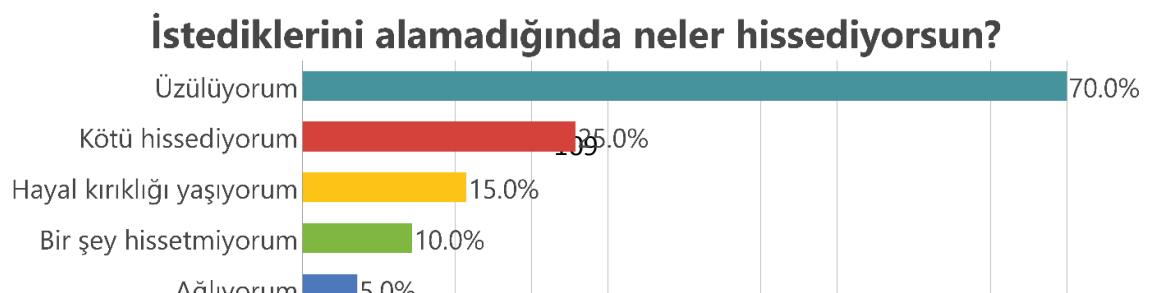

Şekil 4.2’de çocukların istediği halde alamadığı birçok şey olduğu görülmektedir. Bunlardan %35 ile bilgisayar ve cep telefonu, %30 ile kıyafet çocukların en çok istediği halde alamadığı eşyalardır. Ayrıca çocuklar %10 ile bisiklet, müzik aletleri, spor ekipmanları, kitap ve tableti; %5 ile güzel bir ev, araba, tiyatro kursu, gezmek, akülü tekerlekli sandalye, okul ihtiyaçları, ayakkabı ve interneti istedikleri halde alamadıklarını belirtmişlerdir. Çocuklardan isteyip de alamadığı bir şeyin olmadığını belirtenler %20, istediği hiçbir şeyi alamadığını belirtenler ise %5’dir. Çocukların “İstediğin halde neleri alamıyorsun?” sorusuna ilişkin vermiş olduğu yanıtlardan birkaçı aşağıda verilmektedir:

“İstediğim halde bir çok şeyi alamıyoruz. Ailemi zorlamak istemiyorum. Onların üzülmelerini istemiyorum, telefon, ihtiyacım olan giysiyi alamıyorum (C6).” “Kıyafet, telefon, ayakkabı, lüks arabamız olsun isterdim. Güzel eşyalı bir evimiz olmasını isterdim (C19).” “Var. Bilgisayar, internet, tablet, bisiklet, telefon, giysi (C8)”

“İstediklerini alamadığında neler hissediyorsun?” sorusuna verilmiş olan cevaplar Şekil 4.3’de sunulmuştur.

Şekil 4.3. “İstediklerini alamadığında neler hissediyorsun?” sorusuna verilmiş olan cevaplar

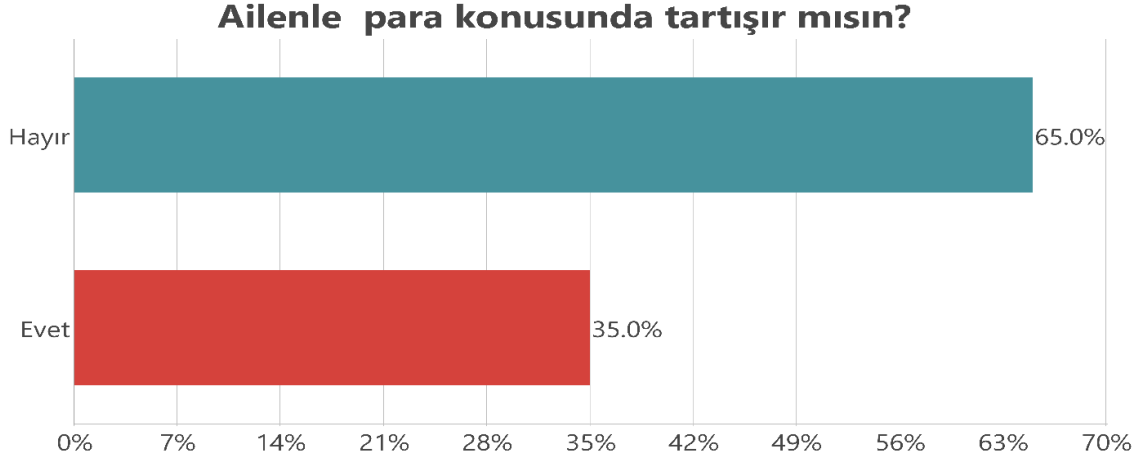

Şekil 4.3’de yer alan “İstediklerini alamadığında neler hissediyorsun?” sorusuna verilmiş olan cevaplar incelendiğinde çocukların %70’inin üzüntü hissettiği bunun yanında %25 ile kendilerini kötü hissettikleri ve %15 ile hayal kırıklığı yaşadıkları görülmektedir. Ayrıca ağlıyorum, mutsuz oluyorum, acı duyuyorum, kahroluyorum, utanıyorum cevaplarının her birinin oranı %5’tir. Çocukların %10’u hiçbir şey hissetmediklerini söylemişlerdir. Çocukların “İstediğin halde neleri alamıyorsun?” sorusuna ilişkin vermiş olduğu yanıtlardan birkaçı aşağıda verilmektedir:

“İsteklerimi alamadığım zaman ailemin haberi olmadan üzülüyorum. Bazen ağlıyorum ama kafama takıyorum. Ama zamanla unutuyorum geçiyor. Bizden daha kötülerini var şükrediyorum (C4).” “Yani her çocuk gibi üzülürüm ama elden bir şey gelmez. Ne yapayım der geçerim. Ama içim kötü oluyor. İnsan burukluk yaşıyor (C6).” “Kırgın hissederim. O istediğim her şeyi almak için çabalarım ve acı duyarım (C9).”

“Ailenle para konusunda tartışır mısın?” sorusuna verilmiş olan cevaplar Şekil 4.4’de sunulmuştur.

Şekil 4.4. “Ailenle para konusunda tartışır mısın?” sorusuna verilmiş olan cevaplar

Şekil 4.4’de yer alan “Ailenle para konusunda tartışır mısın?” sorusuna verilmiş olan cevaplar incelendiğinde “Evet” cevabı %65 ile en çok orana sahipken “Hayır” cevabının %35 ile en az orana sahip olduğu görülmektedir. Çocukların “Ailenle para konusunda tartışır mısın?” sorusuna ilişkin vermiş olduğu yanıtlardan birkaçı aşağıda verilmektedir:

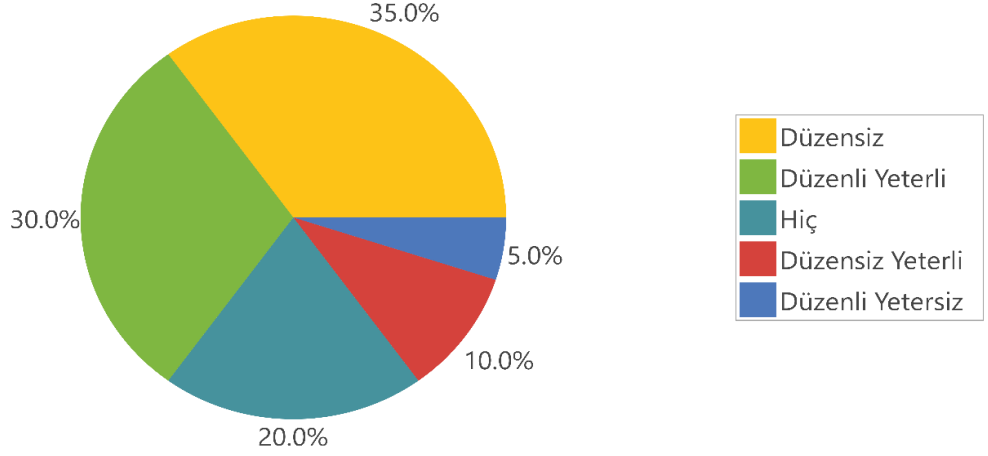
“Hayır. Çünkü ailemin durumunu bilirim. Haddimden fazlasını istemem (C5).” “Yani tartışmam çünkü onlar elinden geleni yapıyorlar. Onlara kızamam yetmiyorsa o onların suçu değil (C6).” “Evet zaman zaman tartışırım çünkü bazen 1 TL bile getiremiyorum. Maddi durum önemli değil ama yaşamak zor (C12).” “Bazen evet tartışırım onlara bir şey diyemiyorum. Ama bir süre sonra hırçınlaşıyorum. Bazen Kendi kendime diyorum ki neden bende yok neden ben değil diye saçma sapan sorular soruyorum ama bir süre sonra düşünüyorum da onlar bizim böyle olmamızı isterler miydi? tabi istemezlerdi. Ama işte oluyor (C4)”

“Ailen sana düzenli harçlık verebiliyor mu? Bu harçlık sence yeterli mi?” sorusuna verilmiş olan cevaplar Şekil 4.5’de sunulmuştur.

Şekil 4.5. “Ailen sana düzenli harçlık verebiliyor mu? Bu harçlık sence yeterli mi?” sorusuna verilmiş olan

cevaplar

Ailen sana düzenli harçlık verebiliyor mu? Yetiyor mu?

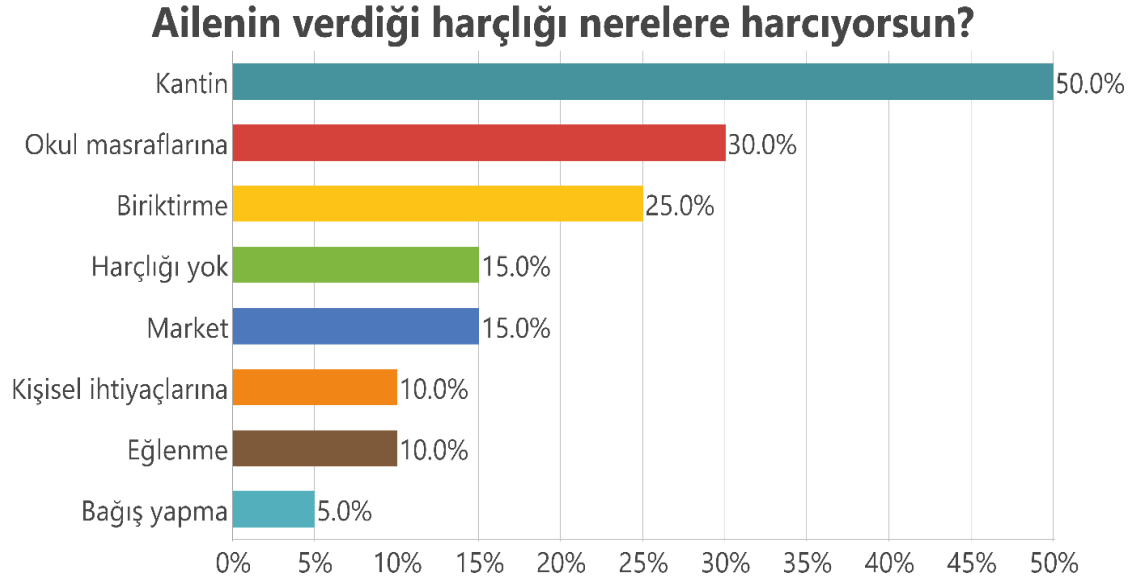

Şekil 4.5 incelendiğinde çocukların %40'ı aldıkları harçlıkları yeterli bulurken diğer %40'ı yetersiz bulmaktadır. Çocukların %20 'inin ise hiç harçlık almadığı görülmektedir. Çocukların “Ailen sana düzenli harçlık verebiliyor mu? Bu harçlık sence yeterli mi?” sorusuna ilişkin vermiş olduğu yanıtlardan birkaçı aşağıda verilmektedir:

“Düzenli harçlık almıyorum alsamda yeterli olmuyor bu yüzden bazen arkadaşlarıma özeniyorum (C12).” “Her zaman veriyorlar ve yetiyor, ailemle gurur duyuyorum (C14).”

“Ailenin verdiği harçlığı nerelere harcıyorsun?” sorusuna verilmiş olan cevaplar Şekil 4.6’da sunulmuştur.

Şekil 4.6 “Ailenin verdiği harçlığı nerelere harcıyorsun?” sorusuna verilmiş olan cevaplar

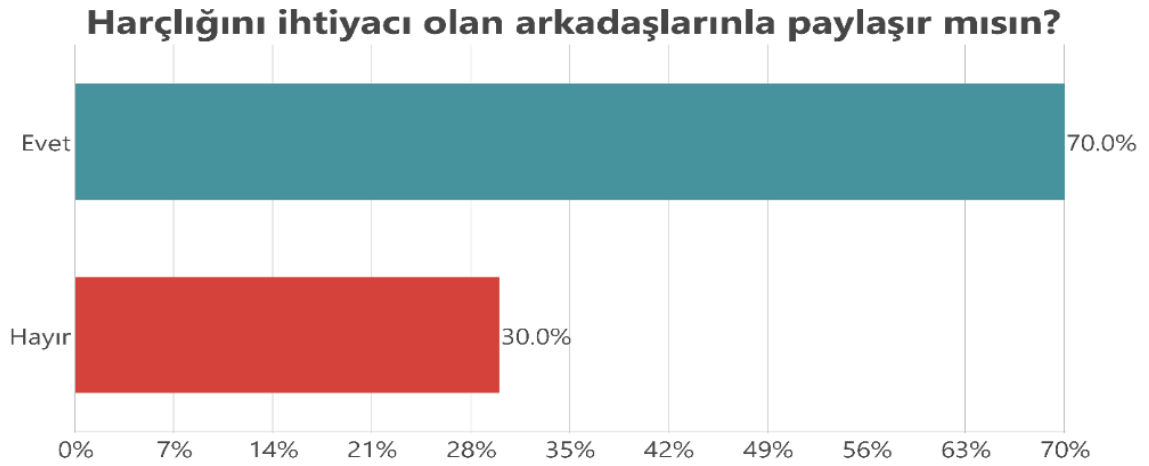

Şekil 4.6’ya göre çocuklar harçlıklarını %50 ile en yaygın olarak kantinde yemek ihtiyaçlarını karşılamak için kullanmaktadır. Bunun yanında çocuklara verilen harçlıkların %30 ile okul masraflarına, %15 ile marketten yemek ihtiyaçlarına, %10 ile kişisel ihtiyaçlara ve eğlenme amacıyla harcadıkları görülmektedir. Çocukların %25’i harçlıklarını biriktirebilmektedir ancak %15’inin harçlığının olmadığı görülmektedir. Çocukların “Ailenin verdiği harçlığı nerelere harcıyorsun?” sorusuna ilişkin vermiş olduğu yanıtlardan birkaçı aşağıda verilmektedir:

“Açsam yiyecek alır, aç değilsem biriktirir ya kitap alır yada bağışlarım (16)” “Öğle aralarında okulda yemek alıyorum (C10).” “Genelde azını harcar diğerini yani kalanını biriktirir, okul ihtiyaçlarımı alırım (C6).”

“Harçlığın olduğunda bunu arkadaşlarıyla paylaşıyor musun?” sorusuna verilmiş olan cevaplar Şekil 4.7’de sunulmuştur.

Şekil 4.7 “Harçlığın olduğunda bunu arkadaşlarıyla paylaşıyor musun?” sorusuna verilmiş olan cevaplar

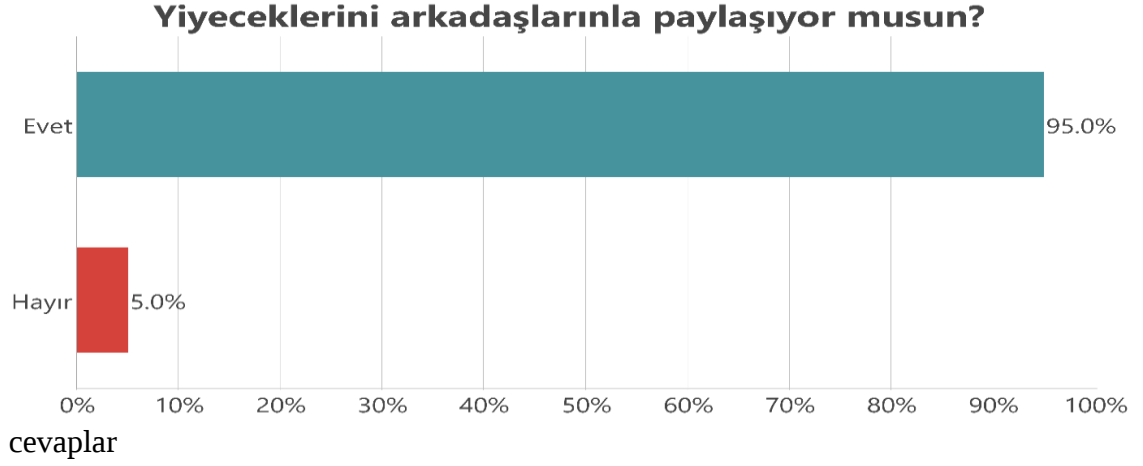
Şekil 4.7 incelendiğinde “Harçlığın olduğunda bunu arkadaşlarıyla paylaşıyor musun?” sorusuna verilmiş olan cevaplar arasında “Evet” %70 oranına sahipken, “Hayır” %30 oranına sahiptir. Çocukların “Harçlığın olduğunda bunu arkadaşlarıyla paylaşıyor musun?” sorusuna ilişkin vermiş olduğu yanıtlardan birkaçı aşağıda verilmektedir:

“Evet var. Bir arkadaşım ile paylaşıyoruz. Oda benle paylaşıyor (C12).”

“Evet var, babası cezaevinde, annesinde beyin tümörü var o yüzden paramın hepsini arkadaşım ile paylaşıyorum (C14).” “Evet var, okulun üçüncü bir köşesinde kimse görmeden paylaşıyorum onun rencide olmasını istemem (C16).” “Hayır, onların durumu benden iyi (C17).”

“Yiyeceklerini arkadaşlarıyla paylaşıyor musun?” sorusuna verilmiş olan cevaplar Şekil 4.8’de sunulmuştur.

Şekil 4.8 “Yiyeceklerini arkadaşlarıyla paylaşıyor musun?” sorusuna verilmiş olan

Şekil 4.8’de “Yiyeceklerini arkadaşlarıyla paylaşıyor musun?” sorusuna verilmiş olan cevaplar incelendiğinde “Evet” seçeneği %95 oranına sahipken, “Hayır” seçeneği %5 oranına sahiptir. Çocukların “Yiyeceklerini arkadaşlarıyla paylaşıyor musun?” sorusuna ilişkin vermiş olduğu yanıtlardan birkaçı aşağıda verilmektedir:

“Çoğu zaman veriyorum çünkü onların yiyeceksiz kalmalarına dayanamıyorum. Çok şükür benim azda olsa oluyor. Benimde o duruma düşebilirim diye aklıma geliyor (C16)” “Evet var. Bir arkadaşımınla paylaşıyoruz. Oda benle paylaşıyor (C12).”

“İstediğin şeyleri arkadaşlarında gördüğünde neler hissediyorsun?” sorusuna verilmiş olan cevaplar Şekil 4.9’da verilmiştir.

Şekil 4.9 “İstediğin şeyleri arkadaşlarında gördüğünde neler hissediyorsun?” sorusuna

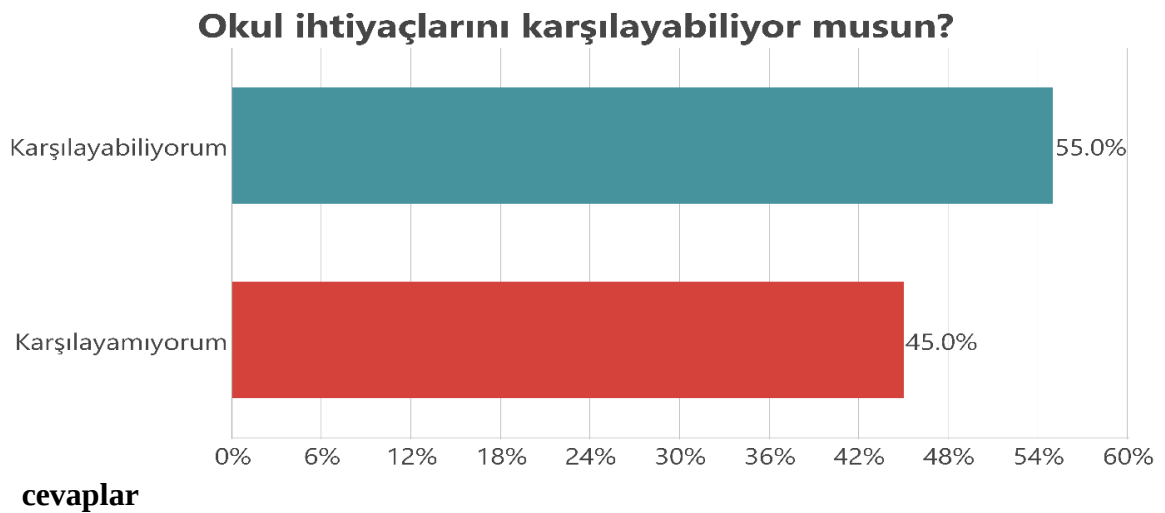
verilmiş olan cevaplar

“İstediğin şeyleri arkadaşlarında gördüğünde neler hissediyorsun?” sorusuna verilmiş olan cevaplar incelendiğinde “Üzülüyorum” %36.8 ile en yüksek orana sahipken verilen cevaplar arasında “Özeniyorum/ Canım istiyor”, “Kıskanıyorum”, “Mutlu olurum”, “Mutsuz olurum” ve “Bir şey hissetmen” de yer almaktadır. Çocukların “İstediğin şeyleri arkadaşlarında gördüğünde neler hissediyorsun?” sorusuna ilişkin vermiş olduğu yanıtlardan birkaçı aşağıda verilmektedir:

“Kıskançlık hissediyorum. İlk başta çok üzülüyorum. Ama sonra alışıyorum. Sonra boş veriyorum, Çünkü mutlu olmak sadece onlardan ibaret değil (C5)” *“Özeniyorum, düşünüyorum acaba benimde bir gün olacak mı öyle şeylerim diye. Özeniyorum, düşünüyorum acaba benimde bir gün olacak mı öyle şeylerim diye (C12)”*

“Okul ihtiyaçlarını karşılayabiliyor musun?” sorusuna verilmiş olan cevaplar Şekil 4.10’da sunulmuştur.

Şekil 4.10 “Okul ihtiyaçlarını karşılayabiliyor musun?” sorusuna verilmiş olan

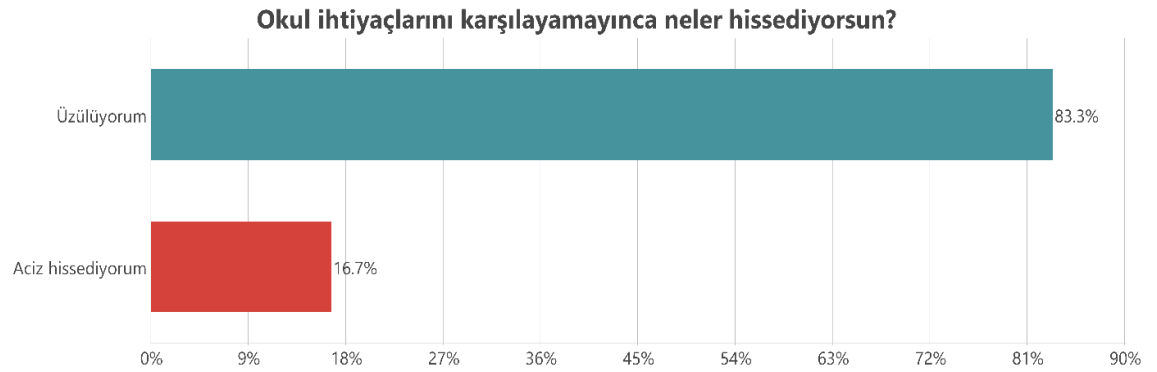
cevaplar

Şekil 4.10’da çalışmaya katılan çocukların neredeyse yarısının okul ihtiyaçlarını karşılayamadığı görülmektedir. Çocukların “Okul ihtiyaçlarını karşılayabiliyor musun?” sorusuna ilişkin vermiş olduğu yanıtlardan birkaçı aşağıda verilmektedir:

“Evet karşılayabiliyorum ve çok mutlu oluyorum arkadaşlarımdan bir şey istemek zorunda kalmıyorum, kimsenin diline düşmüyorum (C14).” “Hayır. O yüzden açık liseye gidiyorum. Yol masraflarını bile karşılayamıyorum (C3).” “Hayır. Üzülüyorum, derslerden geri kalıyorum (C1)”

“Okul ihtiyaçlarını karşılayamayınca neler hissediyorsun?” sorusuna verilmiş olan cevaplar Şekil 4.11’de sunulmuştur.

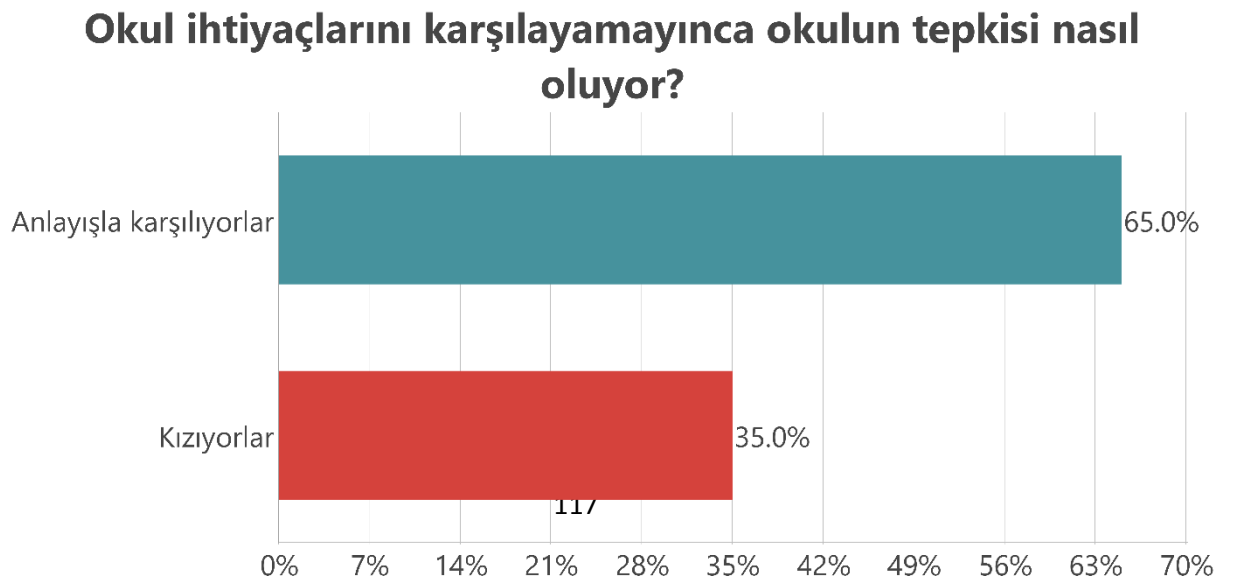
Şekil 4.11 “Okul ihtiyaçlarını karşılayamayınca neler hissediyorsun?” sorusuna verilmiş

olan cevaplar

Şekil 4.11 incelendiğinde okul ihtiyaçlarını karşılayamayan çocukların %83’ü üzüldüğünü %16’sı ise aciz hissettiğini belirtmiştir. “Okul ihtiyaçlarını karşılayamadığında müdür ya da öğretmenlerin nasıl davranıyorlar?” sorusuna verilmiş olan cevaplar Şekil 4.12’de sunulmuştur.

Şekil 4.12 “Okul ihtiyaçlarını karşılayamadığında müdür ya da öğretmenlerin nasıl

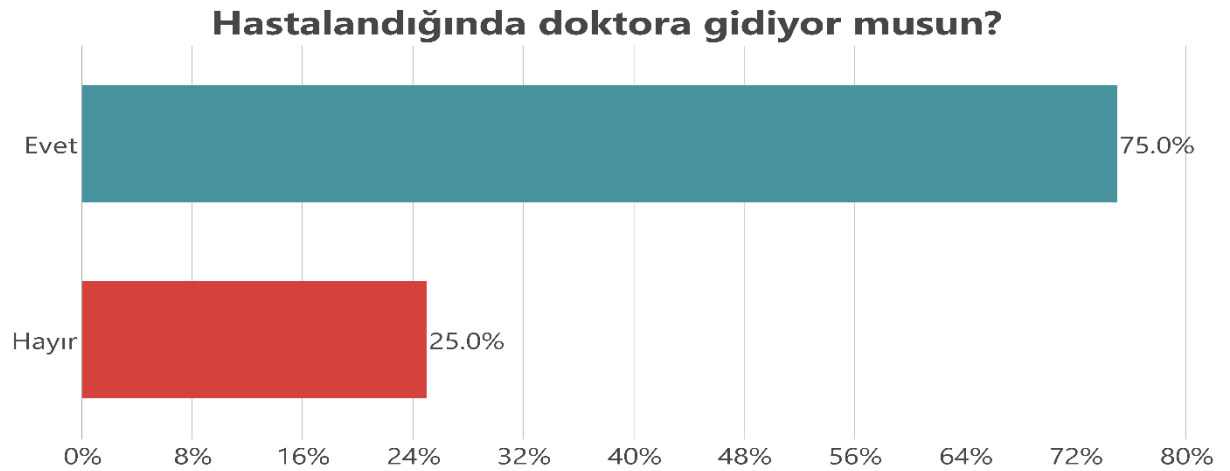
davranıyorlar?” sorusuna verilmiş olan cevaplar

Şekil 4.12’ye göre okul ihtiyaçlarını karşılayamayan çocuklara okul müdür ya da öğretmenleri %65 oranında anlayışla karşıladıkları ancak %35 oranında kızarak tepki gösterdikleri görülmektedir. Çocukların “Okul ihtiyaçlarını karşılayabiliyor musun?” sorusuna ilişkin vermiş olduğu yanıtlardan birkaçı aşağıda verilmektedir:

“Öğretmen kızmıyor ama mesela test kitabı alamıyorum. Müdür alamayacaksan niye okuyorsun diyor (C1)” “Kızıyorlar, arkadaşlarımın yanında rencide ediyorlar, forman, defterin yoksa okulda ne işin var diyorlar (C17).” “Öğretmenlerimiz ve müdürümüz çok iyi kızmazlar (C13).”

Hastalandığında doktora gidiyor musun?” sorusuna verilmiş olan cevaplar Şekil 4.13’de sunulmuştur

Şekil 4.13 “Hastalandığında doktora gidiyor musun? Doktor ilaç yazdığında bu ilaçları alıp içebiliyor musun?” sorusuna verilmiş olan cevaplar

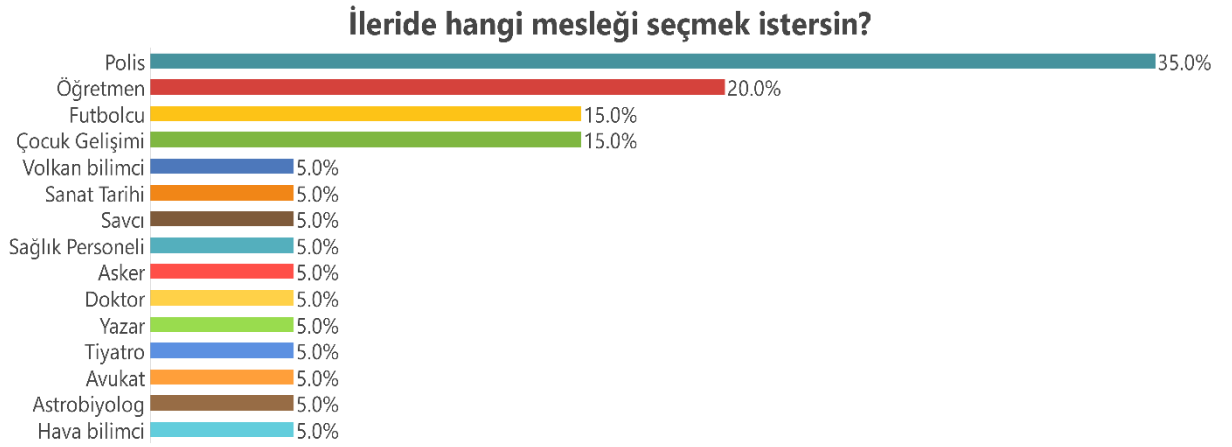

Şekil 4.13 incelendiğinde çocukların %75’inin hastalandıkları zaman sağlık kontrolüne gidebildiği ve doktorun yazdığı reçeteyi alabildiği ancak %25’inin hastaneye gidemediği görülmektedir. Çocukların “Hastalandığında doktora gidiyor musun? Doktor ilaç yazdığında bu ilaçları alıp içebiliyor musun?” sorusuna ilişkin vermiş olduğu yanıtlardan birkaçı aşağıda verilmektedir:

“Hastalandım zaman belli etmiyorum ki (C4).” “Evet gidiyorum. Ama ulaşım biraz zor. Çünkü yaşadığım yerde hastane yok. İlaçları gücümüz yettiği kadar alıyorum (C9).”

“İleride hangi mesleği seçmek istersin?” sorusuna verilmiş olan cevaplar Şekil 4.14’de sunulmuştur.

Şekil 4.14 “İleride hangi mesleği seçmek istersin?” sorusuna verilmiş olan cevaplar

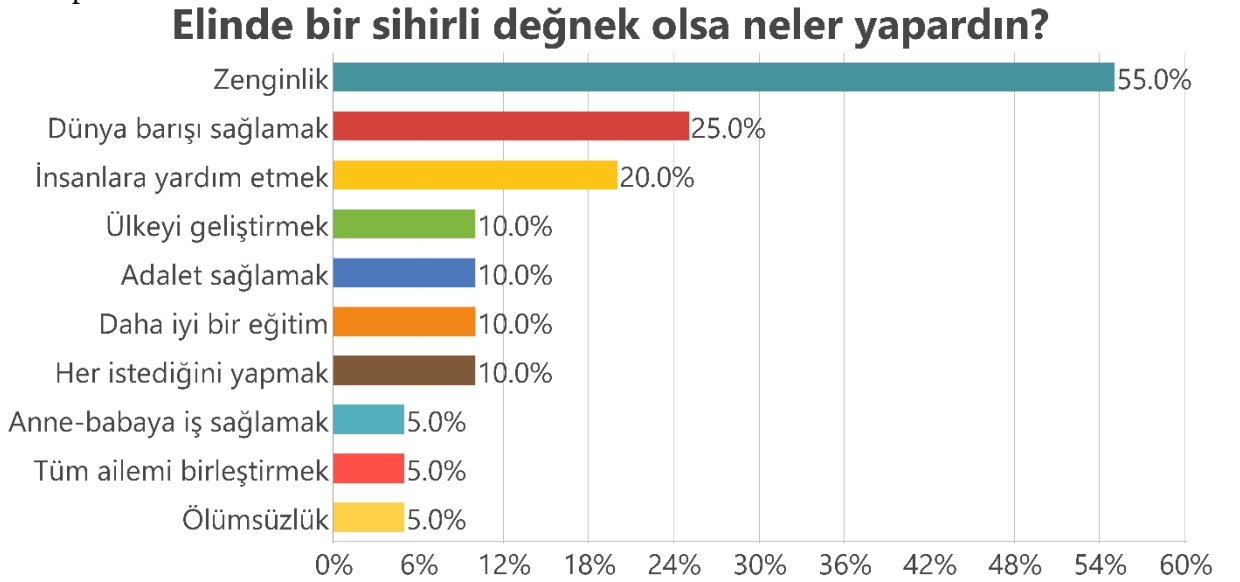

Şekil 4.14 incelendiğinde çocukların birçok meslek grubunu tercih edebileceği görülmektedir. Çocuklar %35 ile en çok polis olmayı istemekle beraber %20 ile öğretmen, %15 ile çocuk gelişimci ve futbolcu olmak istediklerini belirtmişlerdir. Çocukların “İleride hangi mesleği seçmek istersin?” sorusuna ilişkin vermiş olduğu yanıtlardan birkaçı aşağıda verilmektedir:

“En büyük hayalim çocuk gelişimi okuma en çok istediğim şey bu inşallah olurum. Bu mesleği istememin sebebi küçükken anasınıfına gidemedim ve çok istedim. İnşallah olacak (C4).” “Ben doktor olmayı istiyorum. Çocuk doktoru. Yoksul olan ailelerin çocuklarını iyileştirmek için (C6).” “Yazar yada Devlet tiyatrocusu olmak en büyük hayalim. Bu konuda da yetenekli olduğumu düşünüyorum (C5).”

“Elinde bir sihirli değnek olsa neler yapardın?” sorusuna verilmiş olan cevaplar Şekil 4.15’de sunulmuştur.

Şekil 4.15 “Elinde bir sihirli değnek olsa neler yapardın?” sorusuna verilmiş olan cevaplar

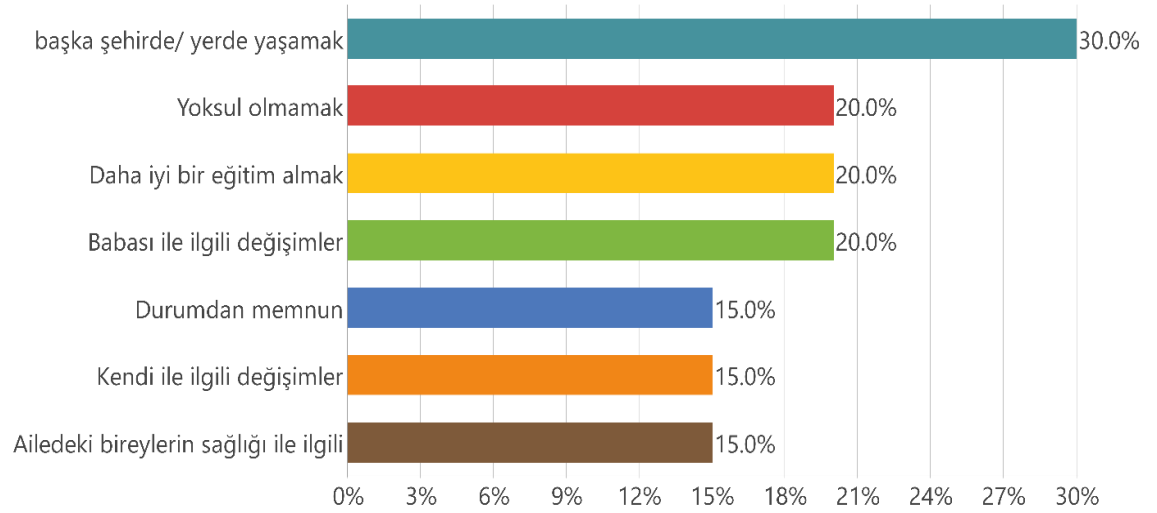

Şekil 4.15 incelendiğinde “Elinde bir sihirli değnek olsa neler yapardın?” sorusuna verilmiş olan cevaplar arasında zenginleşme isteği %55 ile en yüksek orana sahipken, ölümsüzleşme isteği %5 ile en düşük orana sahip olduğu göze çarpmaktadır. Katılımcılar Dünya barışı, insanlara yardım etme, ülkemizi geliştirme, adalet sağlama gibi birçok dilekleri ve yapmak istedikleri olduğunu belirtmişlerdir. Çocukların “Elinde bir sihirli değnek olsa neler yapardın?” sorusuna ilişkin vermiş olduğu yanıtlardan birkaçı aşağıda verilmektedir:

“İlk önce dünyaya barış huzur mutluluk sonra ailemin herkesin ölümsüz olmasını isterdim. Ailemin maddi durumunun iyi olmasını kardeşimin ayağa kalkmasını isterdim (C12).” “Şehit olan askerlerimizi ailesine kavuştururdum. Savaşın bitmesini isterdim. Yoksullara yardım ederdim (C20).”

“Yeniden dünyaya gelsen kendinle ve ailenle ilgili neleri değiştirmek isterdin?” sorusuna verilmiş olan cevaplar Şekil 4.16’da sunulmuştur.

Şekil 4.16 “Yeniden dünyaya gelsen kendinle ve ailenle ilgili neleri değiştirmek

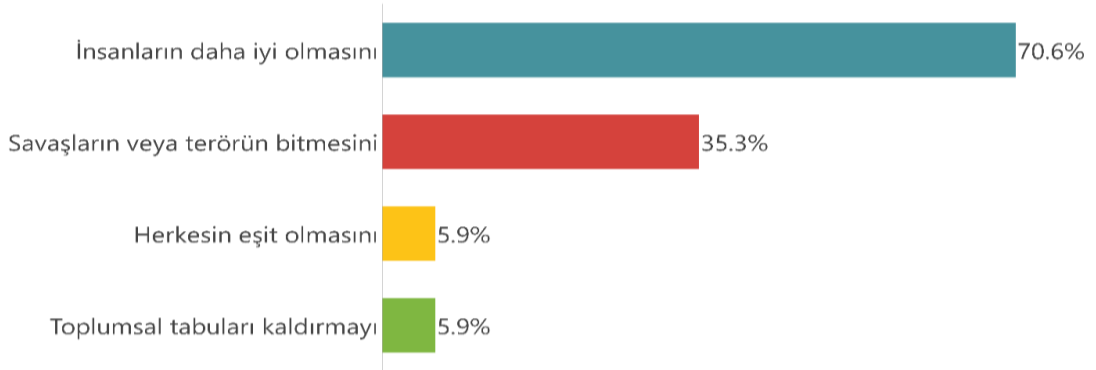
isterdin?” sorusuna verilmiş olan cevaplar

Şekil 4.16 ya göre katılımcıların %30’u başka bir yerde/ şehirde yaşamak istediğini belirtmiştir. Çocukların “Elinde bir sihirli değnek olsa neler yapardın?” sorusuna ilişkin vermiş olduğu yanıtlardan birkaçı aşağıda verilmektedir:

“Yeniden dünyaya gelsem annemle babamın birleşmesini isterdim. Güzel bir hayat, daha güzel yerlerde yaşamak çektiğimiz sıkıntıları unutmak isterdim (C16).”
“Hiçbir şey değiştirmezdim, ailemi çok seviyorum. Benim için her şeyi yapıyorlar, onlar çok değerliler (C13).”

“Yeniden dünyaya gelsen toplumla ilgili neleri değiştirmek isterdin?” sorusuna verilmiş olan cevaplar Şekil 4.17’de sunulmuştur.

Şekil 4.17 “Yeniden dünyaya gelsen toplumla ilgili neleri değiştirmek isterdin?”

sorusuna verilmiş olan cevaplar

Şekil 4.17 incelendiğinde çocukların %70 ile yaygın olarak insanların kötülük yapmamasını daha iyi bireyler olmasını istedikleri görülmektedir. Ayrıca çocukların %35’i savaşların ve terörün bitmesini istediğini belirtmiştir.

“Toplum çok acımasız onları mutlu ve barışa yöneltmek isterdim. Toplumun maddi zorluk çekmesini önlerdim (C12).” “İnsanların iyi olmasını, başkalarına karışmamasını ve kavgacı olmamasını isterdim (C1).”

4.2. Yetişkinlerle Yapılan Görüşmelere İlişkin Nitel Bulgular

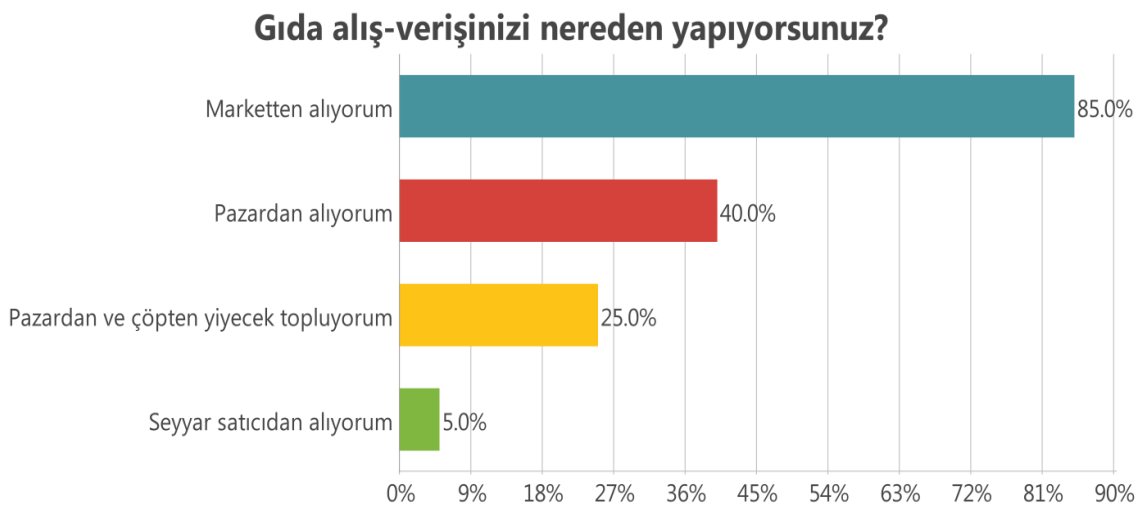
Bu bölümde görüşmeye katılan yetişkinlere sorulan sorular ve cevaplara yönelik bilgilere yer verilecektir. Nitel analiz kapsamında 20 yetişkinle görüşülmüş olup sorulara verilen cevaplar bilgisayar yöntemiyle nitel veri analizine olanak sağlayan MASQDA12 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Görüşme sorularına verilen cevaplar aşağıda irdelenmektedir. “Bir gününüz nasıl geçiyor” sorusuna verilmiş olan cevaplar Şekil 4.18’de sunulmuştur.

Şekil 4.18 “Bir gününüz nasıl geçiyor?” sorusuna verilmiş olan cevaplar.

Şekil 4.18’de görüldüğü gibi “Bir gününüz nasıl geçiyor” sorusuna verilmiş olan cevaplar arasında “Ev işi yaparak seçeneği %78.9 ile en yüksek orana sahipken, “İbadet yaparak” seçeneği %15.8 ile en az orana sahiptir. Ayrıca bu soruya verilmiş olan yanıtlar arasında “Çocuklarla ilgilenerek”, “Arkadaş/komşu ziyareti yaparak”, “Televizyon izleyerek” ve “Alışveriş yaparak” seçenekleride yer almaktadır. “Gıda alışverişinizi nereden yapıyorsunuz?” sorusuna verilmiş olan yanıtlar Şekil 4.19’da yer almaktadır.

Şekil 4.19 “Gıda alış-verişinizi nereden yapıyorsunuz?” sorusuna verilmiş olan cevaplar

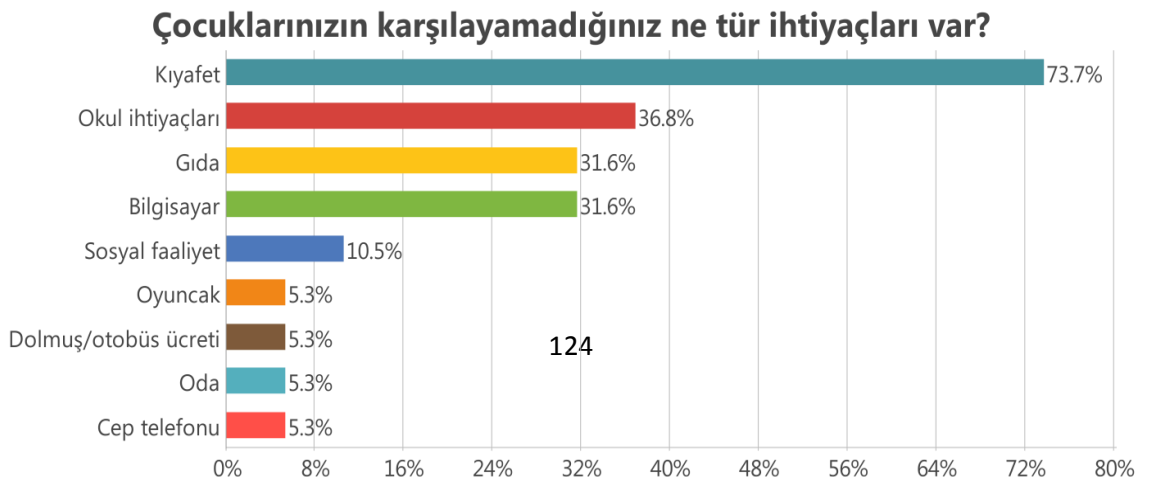
Şekil 4.19’da görüldüğü gibi “Gıda alışverişinizi nereden yapıyorsunuz?” sorusuna verilmiş olan yanıtlar arasında %85 ile “Marketten alıyorum” seçeneği en yüksek orana sahipken, “Pazardan alıyorum” %40, “Pazardan ve çöpten yiyecek topluyorum” %25, “Seyyar satıcıdan alıyorum” seçeneğinin ise %5 oranına sahip olduğu görülmektedir. Gıda alışverişinizi nereden yapıyorsunuz?” sorusuna görüşmeye katılan annelerden biri (Y3) Geç saatte pazardan topluyorum, çürükte olsa ne bulursam alıyorum. Ucuz olsun diye marketten günü geçmiş gıdalar alıyorum, çöpten aldığımızda oluyor” şeklinde yanıt vermiştir. “Çocuğunuz yeterli besleniyor mu?” sorusuna verilmiş olan yanıtlar Şekil 4.20 de yer almaktadır.

Şekil 4.20. “Çocuklarınız yeterli besleniyor mu?” sorusuna verilmiş olan cevaplar

“Çocuklarınız yeterli besleniyor mu?” sorusuna verilen cevaplar incelediğinde “Hayır” cevabını verenlerin oranı %90 iken “Evet” cevabı verenlerin oranının ise %10 olduğu görülmektedir. “Çocuklarınızın karşılayamadığınız ne tür ihtiyaçları var?” sorusuna verilmiş olan cevaplar Şekil 4.21’de verilmiştir.

Çizelge 4.21 “Çocuklarınızın karşılayamadığınız ne tür ihtiyaçları var?” sorusuna

verilmiş olan cevaplar

Şekil 4.21’de görüldüğü gibi “Çocuklarınızın karşılayamadığınız ne tür ihtiyaçları var?” sorusuna vermiş olan cevaplar arasında Kıyafet ihtiyacı %73.7 ile en yüksek orana sahipken onu sırasıyla; okul ihtiyaçları, gıda, bilgisayar, sosyal faaliyet, oyuncak, dolmuş/ otobüs ücreti, oda ve %5.3 oranla cep telefonu izlemiştir. “Çocukların ihtiyacını karşılayamayınca ne hissediyorsunuz?” sorusuna verilmiş olan cevaplar Şekil 4.22’de sunulmuştur.

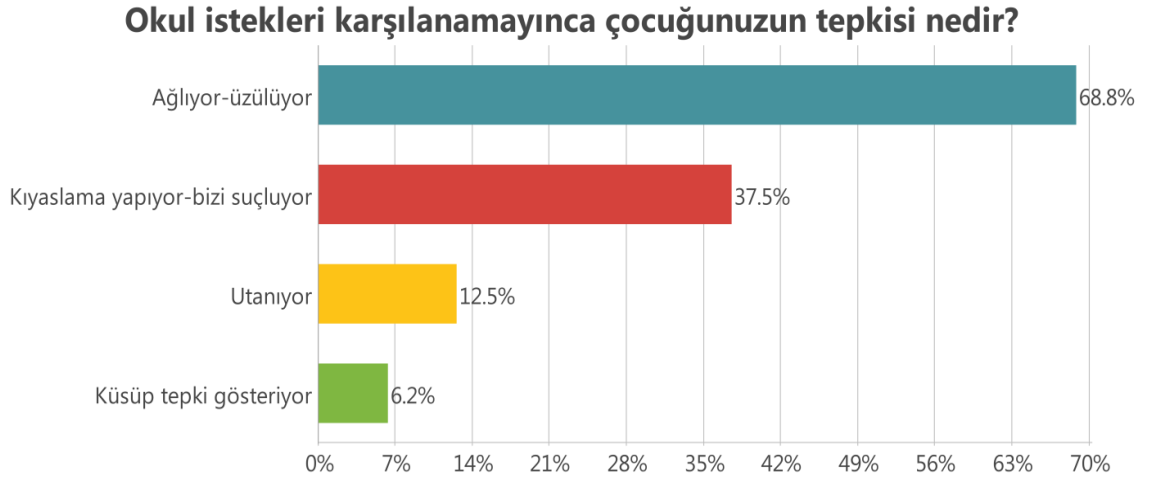
Şekil 4.22 “Çocukların ihtiyacını karşılayamayınca ne hissediyorsunuz?” sorusuna

verilmiş olan cevaplar

“Çocukların ihtiyacını karşılayamayınca ne hissediyorsunuz?” sorusuna verilmiş olan cevaplar incelendiğinde “Üzüntü %89,5 ile en yüksek orana sahipken verilen cevaplar arasında “Utanıyorum”, “Mutsuzluk”, “Ağlıyorum”, “Mecburiyet”, “Kırıklık” ve “Vicdan azabı” da yer almaktadır. “Çocukların ihtiyacını karşılayamayınca ne hissediyorsunuz?” sorusuna görüşmeye katılan annelerden biri (Y6) “Üzülüyorum, başkaları gibi olmasını yemesini, gezmesini istiyorum” şeklinde cevap vermiştir. “Okul isteklerini karşılamayınca çocuğunuzun tepkisi nedir?” sorusuna verilmiş olan cevaplar Şekil 4.23’de sunulmuştur.

Şekil 4.23 “Okul isteklerini karşılamayınca çocuğunuzun tepkisi nedir?” sorusuna

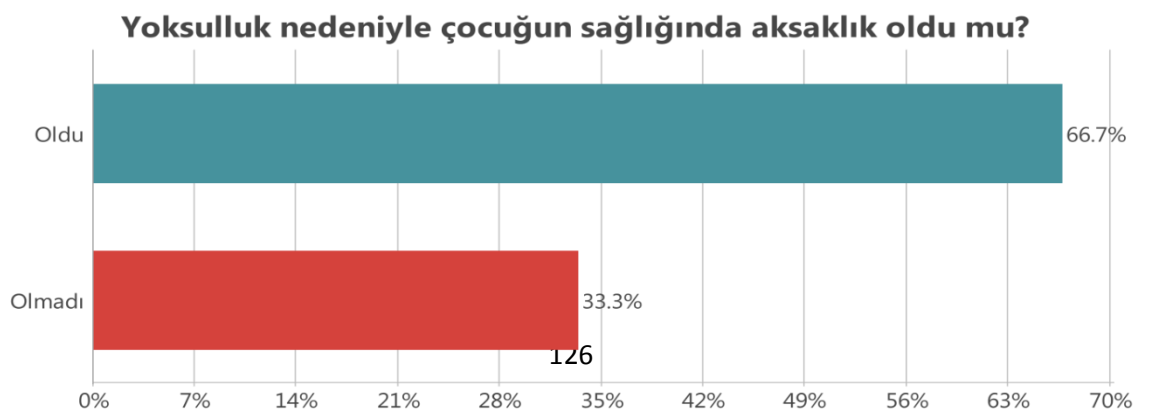

verilmiş olan cevaplar

Şekil 4.23’de yer alan “Okul isteklerini karşılamayınca çocuğunuzun tepkisi nedir?” sorusuna verilmiş olan cevaplar incelendiğinde Ağlıyor-üzülüyor seçeneği %68,8 ile en yüksek orana sahipken, “Küsüp tepki gösteriyor” seçeneği %6.2 ile en az orana sahiptir. Okul isteklerini karşılamayınca çocuğunuzun tepkisi nedir?” sorusuna katılımcılardan birinin (Y18) “Kızımın ağladığını gördüm. Bu ay yine mi yokluk yaşayacağız diye. Mutsuz hissediyor,” şeklinde cevap verdiği görülmüştür.

“Yoksulluk nedeniyle çocuğunuzun sağlığında aksaklık oldu mu?” sorusuna verilmiş olan cevaplar Şekil 4.24’de sunulmuştur.

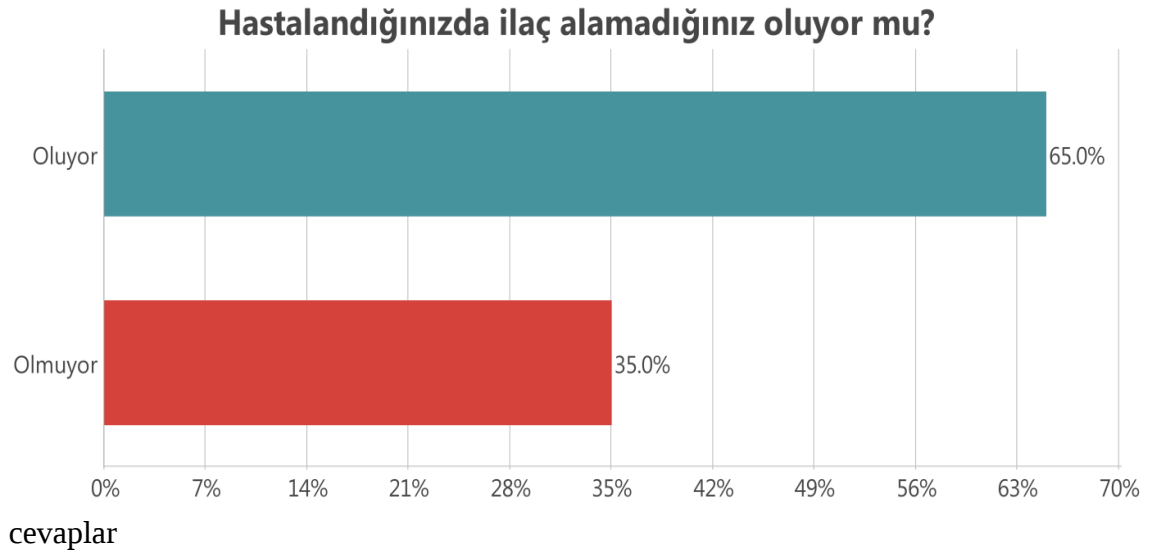
Şekil 4.24 “Yoksulluk nedeniyle çocuğunuzun sağlığında aksaklık oldu mu?”

sorusuna verilmiş olan cevaplar

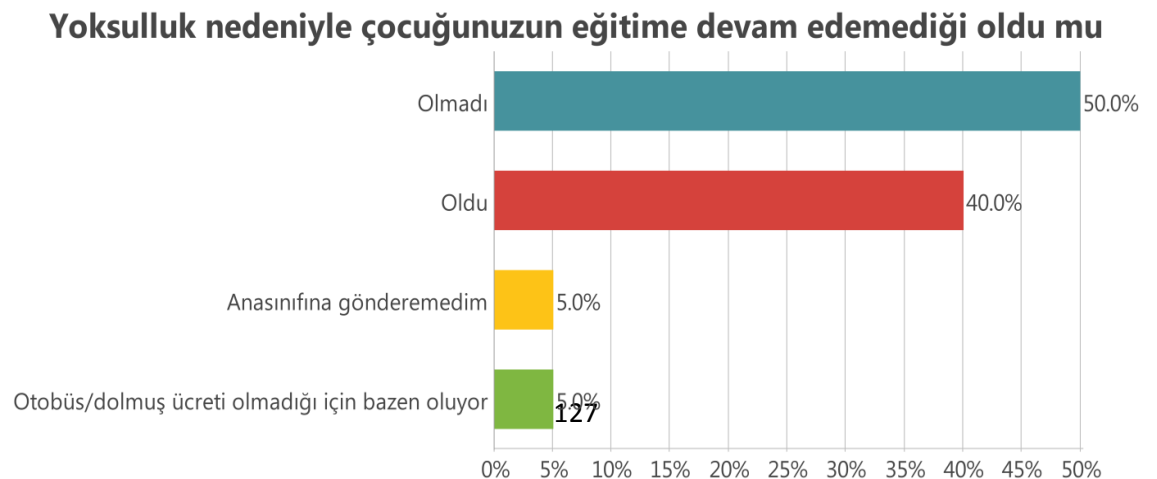
Şekil 4.24 incelendiğinde “Yoksulluk nedeniyle çocuğunuzun sağlığında aksaklık oldu mu?” sorusuna verilen cevaplar arasında “Oldu” %66,7 oranına sahipken, “Olmadı” %33,3 oranına sahiptir. “Hastalandığınızda ilaç alamadığınız oluyor mu?” sorusuna verilmiş olan cevaplar Şekil 4.25’de sunulmuştur.

Şekil 4.25 “Hastalandığınızda ilaç alamadığınız oluyor mu?” sorusuna verilmiş olan

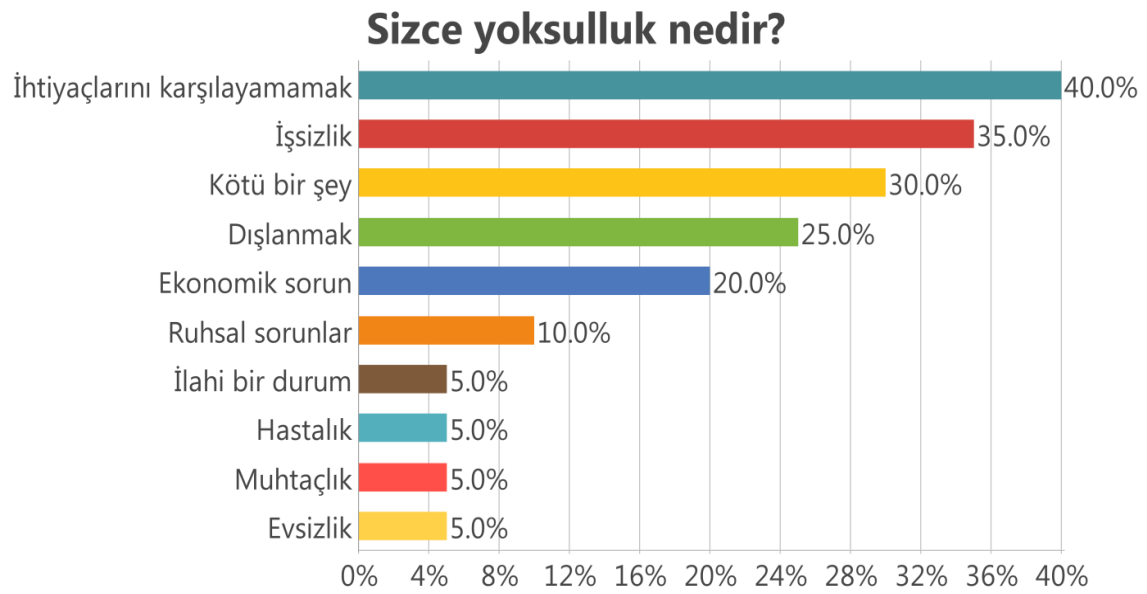
Şekil 4.25’de “Hastalandığınızda ilaç alamadığınız oluyor mu?” sorusuna verilmiş olan cevaplar incelendiğinde “Oluyor” seçeneği %65 oranına sahipken, “Olmuyor” seçeneği %35 oranına sahiptir. “Yoksulluk nedeniyle çocuğunuzun eğitime devam edemediği oldu mu? sorusuna verilmiş olan cevaplar Şekil 4.26’da verilmiştir.

Şekil 4.26 “Hastalandığınızda ilaç alamadığınız oluyor mu?” sorusuna verilmiş olan

cevaplar

Şekil 4.26 incelendiğinde “Hastalandığınızda ilaç alamadığınız oluyor mu?” sorusuna verilmiş olan cevaplar arasında “Olmadı” %50 ile en yüksek orana sahipken, “Otobüs/dolmuş ücreti olmadığı için bazen oluyor” seçeneğinin %5 ile en düşük orana sahip olduğu görülmektedir. “Sizce yoksulluk nedir?” sorusuna verilmiş olan cevaplar Şekil 4.27’de verilmiştir.

Şekil 4.27 “Sizce yoksulluk nedir?” sorusuna verilmiş olan cevaplar

Şekil 4.27 incelendiğinde %40 oranla “İhtiyaçlarını karşılayamamak” seçeneği en yüksek orana sahipken, “Evsizlik” %5 ile en düşük oranla “Sizce yoksulluk nedir?” sorusuna verilmiş olan cevaplar arasında yer almaktadır. “Sizce yoksulluk nedir?” sorusuna katılımcılar (Y5) “Yoksulluk Allah’tan gelen bir şey. Bu hayat bir sınav. Allah dilediğine yoksulluk verir dilediğine zenginlik,” şeklinde cevap vermiştir. “Sizce fakirliğin olmaması için neler yapılmalı” sorusuna verilmiş olan cevaplar Şekil 4.28’de sunulmuştur.

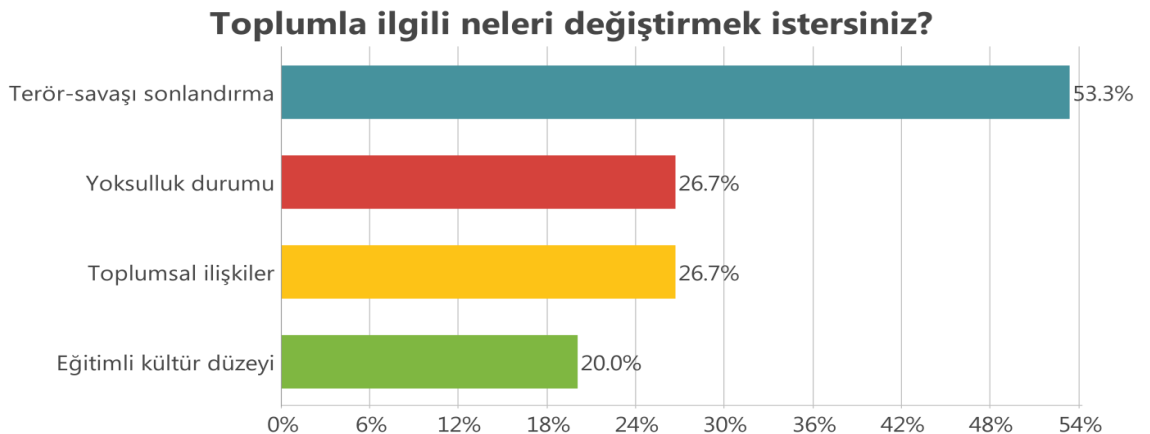
Şekil 4.28 “Sizce fakirliğin olmaması için neler yapılmalı” sorusuna verilmiş olan

cevaplar

Şekil 4.28 incelendiğinde “Sizce fakirliğin olmaması için neler yapılmalı” sorusuna verilmiş olan cevaplar arasında %45 ile “Yardımlaşma” en yüksek orana sahipken, “Maaşlar artırılmalı” seçeneği %5 ile en düşük orana sahip olduğu göze çarpmaktadır. “Sizce fakirliğin olmaması için neler yapılmalı” sorusuna katılımcılardan biri (y17) “Suriyeliler geldi her şey bozulmaya başladı. Eskiden çok yardım alıyorduk. Devletin öncelikle kendi vatandaşını dikkate alması gerekir,” şeklinde cevap verirken başka bir katılımcı ise (Y5) “İnsanların çalışması ve kul hakkı yememesi lazım. Yetinmeleri de lazım. Fakirlik hep başkalarının açgözlülüğünden oluyor.” Şeklinde cevap vermiştir. “Toplumla ilgili neleri değiştirmek isterdiniz?” sorusuna verilmiş olan cevaplar Şekil 4.29’da sunulmuştur.

Şekil 4.29 “Toplumla ilgili neleri değiştirmek isterdiniz?” sorusuna verilmiş olan

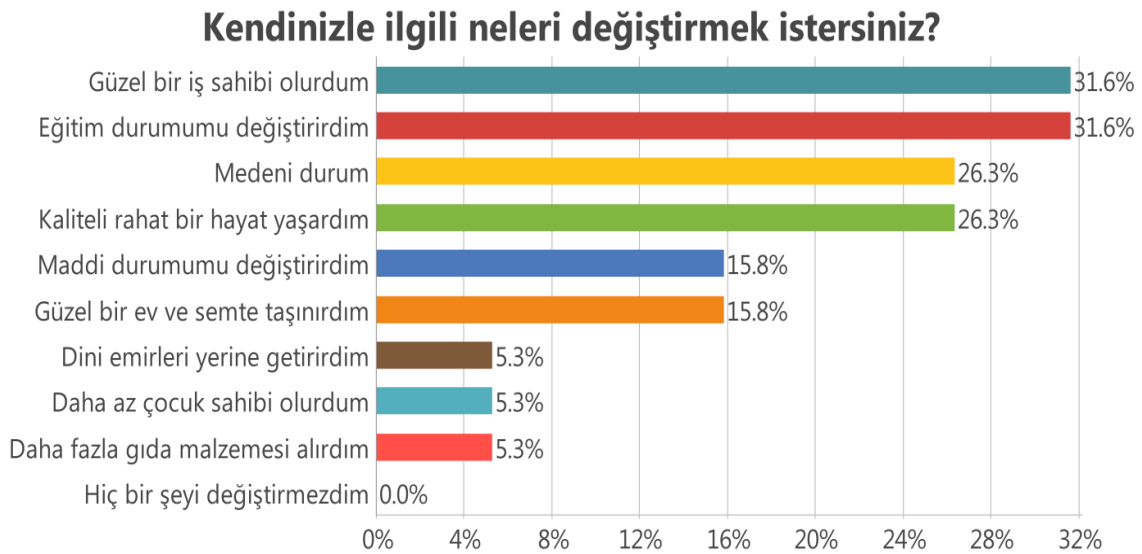

cevaplar

Şekil 4.29 incelendiğinde “Toplumla ilgili neleri değiştirmek isterdiniz?” sorusuna verilmiş olan cevaplar arasında “Terör-savaşı sonlandırma” %53.3 ile en yüksek orana sahipken, “Eğitim/ kültür düzeyi” seçeneğinin %20 ile en düşük orana sahip olduğu görülmektedir.

Toplumla ilgili neleri değiştirmek isterdiniz?” sorusuna, katılımcılardan biri (Y10) “Okumuş olsaydım çevremdekileri iş sahibi yapıp topluma faydalı yapar kendi kendilerine yetmelerini isterdim. Fakir olduğumuz için bizler içine kapanık kaldık”, şeklinde cevap vermiştir. “Kendinizle ilgili neleri değiştirmek istersiniz?” sorusuna verilmiş olan cevaplar Şekil 4.30’da sunulmuştur.

Şekil 4.30 “Kendinizle ilgili neleri değiştirmek istersiniz?” sorusuna verilmiş olan

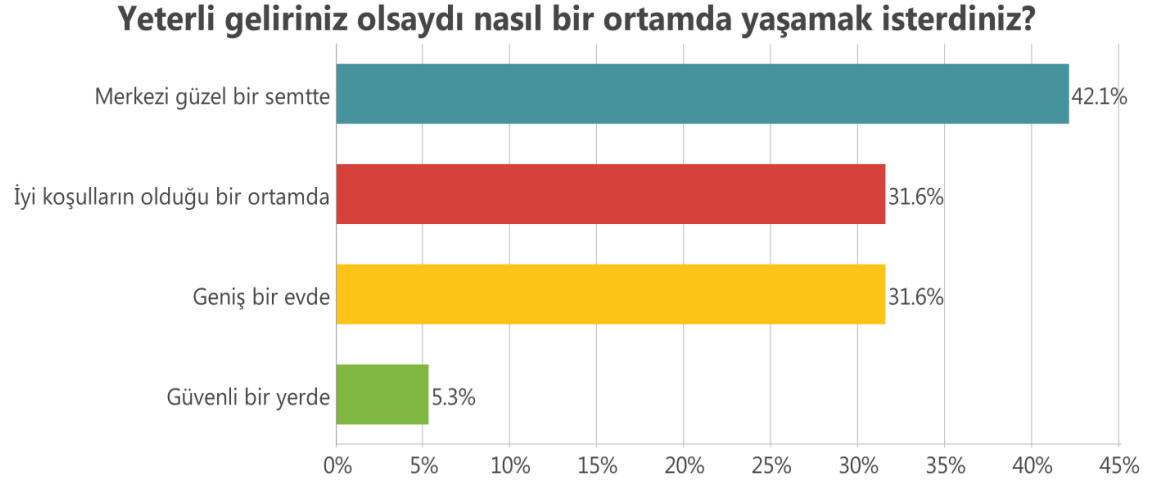
cevaplar

Şekil 4.30 incelendiğinde “Kendinizle ilgili neleri değiştirmek istersiniz?” sorusuna verilmiş olan cevaplar arasında “Güzel bir iş sahibi olurdum” seçeneği %31.6 ile en yüksek orana sahipken “Daha fazla gıda malzemesi alırdım” %5.3 ile “Hiçbir şeyi değiştirmezdim” %0 ile en az orana sahip seçenekler arasında yer almaktadır.

“Kendinizle ilgili neleri değiştirmek istersiniz?” sorusuna bir katılımcı (y19) “Çoluk çocuk istemezdim. Evlenmekte istemezdim. Bir gün yüzü görmedim.” Şeklinde

cevap vermiştir. “Yeterli geliriniz olsaydı nasıl bir ortamda yaşamak isterdiniz?” sorusuna verilmiş olan cevaplar Şekil 4.31’de verilmiştir.

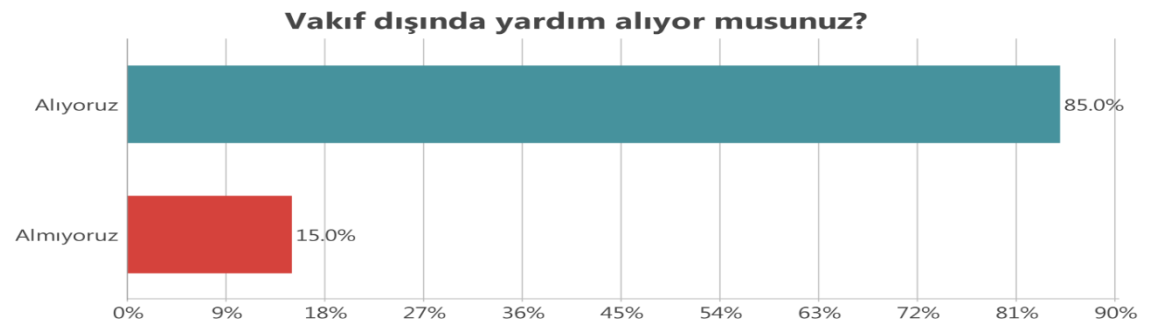
Şekil 4.31 “Yeterli geliriniz olsaydı nasıl bir ortamda yaşamak isterdiniz?” sorusuna

verilmiş olan cevaplar

“Yeterli geliriniz olsaydı nasıl bir ortamda yaşamak isterdiniz?” sorusuna verilmiş olan cevaplar incelendiğinde “Merkezi güzel bir semtte yaşardım” cevabı %42.1 ile en yüksek orana sahipken “Güvenli bir yerde” cevabı %5.3 ile en düşük orana sahiptir. “Vakıf dışında bir yerden yardım alıyor musunuz” sorusuna verilmiş olan cevaplar Şekil 4.32’de verilmiştir.

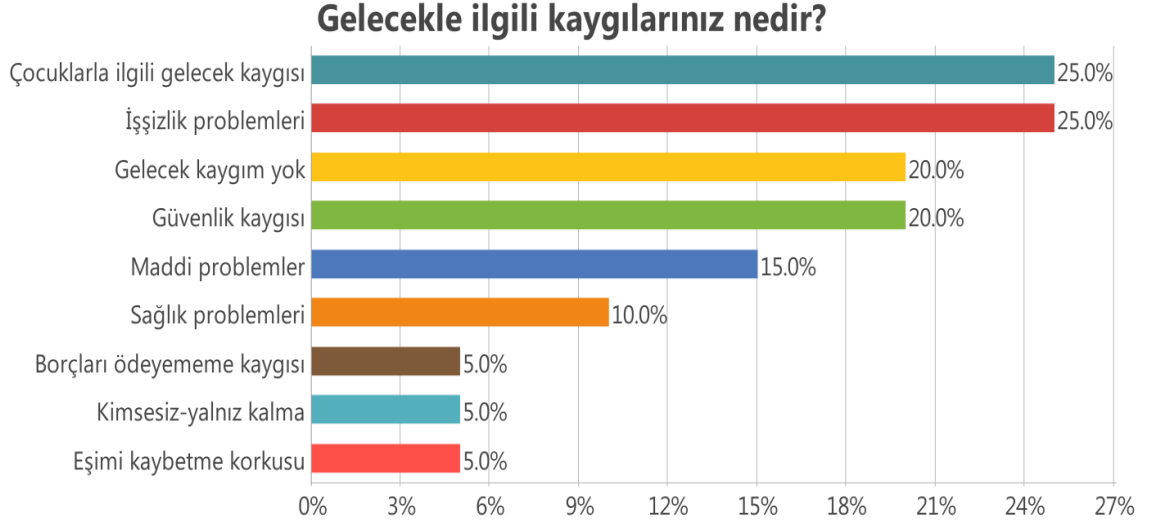
Şekil 4.32 “Vakıf dışında bir yerden yardım alıyor musunuz” sorusuna verilmiş olan

cevaplar

Şekil 4.32’de yer alan “Vakıf dışında bir yerden yardım alıyor musunuz” sorusuna verilmiş olan cevaplar incelendiğinde “Alıyoruz” cevabı %85 ile en az orana sahipken “Almıyoruz” cevabının %15 ile en az orana sahip olduğu görülmektedir.

“Gelecekle ilgili kaygılarınız nedir?” sorusuna verilmiş olan cevaplar Şekil 4.33’de sunulmuştur.

Şekil 4.33 “Gelecekle ilgili kaygılarınız nedir?” sorusuna verilmiş olan cevaplar

“Gelecekle ilgili kaygılarınız nedir?” sorusuna verilmiş olan cevaplar incelendiğinde “Çocuklarla ilgili gelecek kaygısı %25 ile en yüksek orana sahipken, “Eşimi kaybetme korkusu” %5 ile en düşük orana sahiptir. “Elinizde sihirli bir değnek olsa ne yapardınız?” soruna verilmiş olan cevaplar Şekil 4.34’de sunulmuştur.

Şekil 4.34 “Elinizde sihirli bir değnek olsa ne yapardınız?” soruna verilmiş olan

cevaplar

Şekil 4.34 incelendiğinde “Elinizde sihirli bir değnek olsa ne yapardınız?” soruna verilmiş olan cevaplar arasında “Daha güzel bir evde yaşardım” cevabı %42.1 ile en yüksek orana sahipken, “ Savaşı terörü kaldırırdım” cevabı %5.3 ile en düşük orana sahip olduğu göze çarpmaktadır.

5. TARTIŞMA

Mamak Çocuk Yoksulluğu Haritalandırılmasına ilişkin yapılan bu araştırmada Mamak Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma vakfına başvuran ve bu vakıftan yardım alan kişilerin yoksulluğu yaşayış biçimlerine ilişkin ve çocukların yoksulluktan nasıl ve ne derecede etkilendiklerine ilişkin veriler değerlendirilerek analiz edilmiştir. Araştırmaya dahil edilen anne ve babaların yaşları, medeni durumları, yaşadıkları eve ilişkin bilgiler, çocukların yaşları, cinsiyetleri eğitimlerine ilişkin bilgiler, çocukların sağlık durumlarına ilişkin bilgiler, çocukların çalışma durumlarına ilişkin bilgiler gibi verilere yer verilmiştir.

Geneli evlere gidilerek gerçekleştirilen bu araştırmada babaların da evde bulunuyor olmasına rağmen ankete dahil olan ebeveynlerin büyük bir kısmını (%82,6) annelerin oluşturduğu görülmüştür. Babalar veri toplama sürecinde genellikle annelere yönlendirmiştir. Bu durumun sebebi olarak genel anlamda çocuğa ilişkin bilgilere annelerin daha hakim olması ya da babaların bu gibi araştırmalara ilgi duymamalarından kaynaklanabileceği düşünülmektedir.

Araştırmaya dahil olan ailelerin medeni durumlarına ilişkin bilgiler çalışma dahilinde elde edilmiştir. Medeni durum içerisinde en çarpıcı olan veri, ailelerdeki boşanma oranlarıdır. Çalışmadan elde edilen bulgulara bakıldığında babaların %7,2'si, annelerin ise %20, 6 sı boşandıklarını belirtmiştir. Boşanan kişilerin geneli şiddet sebebiyle boşandıklarını ifade ederken, bunun yanı sıra maddi sıkıntılar ve kötü alışkanlıklar, başka biriyle ilişki sebebiyle boşananların oranı da önemli düzeydedir. Ceren (2013)'in de yapmış olduğu çalışmada ailelerin %50 'si maddi sebeplerle boşandıklarını ifade etmişken, %10 u'nun da şiddet sebebiyle boşandıklarını dile getirmiştir. Ankara Kalkınma Ajansı'nın verilerine göre 2012 yılında Türkiye'de boşanan kişi sayısı 22166 dır. Zaman içerisinde yeni yoksulluk çeşitleri ortaya çıkmaktadır ve bu duruma bazı zamanlarda boşanmalar da neden olabilmektedir. (Durgun, 2011). Boşanma genel olarak ekonomik problemlere yol açan bir olaydır. Kadının boşandığı kişiden nafaka almaması durumu da onların ekonomik açıdan zorlanmalarına ve böylece yoksulluk riski altına girmelerine neden olabilir (Öztürk, 2012). Özellikle kadının yoksul olması demek çocuğun da yoksulluğun içine dahil olduğu anlamına gelmektedir.

Araştırmada ailelerin göç durumlarına ilişkin elde edilen verilerde babaların beredeyse yarısının, annelerin ise üçte birinin yaşadıkları yere göç ile geldikleri bilgilerine ulaşılmıştır. Göç eden babaların yarısından fazlası iş olanakları sebebiyle göç ettiklerini, annelerin yarısından fazlası ise sağlık sorunları ile göç ettiklerini ifade etmişlerdir.

Öztürk (2008)'e göre Türkiye'nin iktisadi koşullarının yetersiz olması, köyden kente doğru olan göçün plansız ve zaman zaman zorunlu olarak gerçekleştirilmesi, çocuklara ilişkin erken evlenme, çocuk işçiliği, suça sürüklenen çocuklar korunmaya muhtaç çocuklar gibi olumsuz olguları da beraberinde getirmektedir. Öztürk (2008)'ün yapmış olduğu çalışmada ailelerin göç yaşamış olma durumu %83,2 olarak gözlemlenmiştir. Ailelerin göç etme nedenleri ise %37,7 maddi sıkıntılar ve işsizlik, %26,3 de kentteki sağlık, eğitim gibi olanaklar oluşturmuştur. Erkan ve Bağlı (2005) ise yapmış olduğu çalışmada göç den ailelerin %21,5 inin iş bulmak için göç ettiği sonucunda varmıştır. Öztürk'ün ve Erkan ve Bağlı'nın bulguları da yaptığımız araştırmanın bulguları ile örtüşmektedir. 1980 sonrasında yaşanan göç dalgasının Türk toplumunun sosyo kültürel, ekonomik ve psikolojik olarak şekillenmesine katkısı oldukça fazladır. (Gün ve Bayraktar, 2008). Bilgin (2009) ise çocukların sokakta çalışmaları ile ilişkili olarak göç durumu da ele alınması gereken önemli bir kavram olduğunu ifade etmiştir. Yapmış olduğu çalışmada çalışan çocukların %81,8 inin ailesinin kente yakın dönemde göç edenlerden olduğu bulgularına ulaşmıştır. Bu oranın da çocuk işçiliğini ve bununla beraber çocuk yoksulluğunu ne derece yüksek oranda etkilediği görülmektedir.

Araştırmaya katılanların borçlarına ilişkin bulgulara bakıldığında büyük bir çoğunluğunun herhangi bir yere borcu olduğu görülmüştür. Borcu olanların neredeyse yarısının 5000 TL ve üzeri borcu bulunmaktayken bu borçluların yarısından fazlası bankalara borçlu olduklarını ifade etmişlerdir. Kocatepe'nin 2011 yılında yaptığı çalışmada da bireylerin borçlanma oranları %42 olarak gözlemlenmiştir. Ertürk (2010)'ün yaptığı çalışmada ise katılanların %85,6'sı borçlarının olduğunu ve borçlananların %27,3'ü 3001 TL ve üzeri borçları olduğunu dile getirmiştir. Sadece yoksul kesim borçlanmamakta, aynı zamanda orta ve üst düzey ekonomiye sahip olanlarda borçlanmayı zaman zaman tercih edebilmektedir. Fakat diğerleri borçlarını daha rahat ödeyebilmekteyken, yardım alanların gelirlerinin de düşük olmasından ve

düzensiz olmasından dolayı ödemede zorluk yaşamakta ve yoksullukları giderek derinleşmektedir. (Ertürk, 2010). Bakırtaş (2012)'ın yapmış olduğu araştırmadaki veriler de nüfusun %61,4 ünün hanede borç olduğuna ilişkindir. Borç ödemelerinin %28,3 ü evin bütçesine büyük yük getirdiği yönündedir. Araştırmada kazanılan paranın nereye harcandığı durumuna bakıldığında %26,8 i borçlarını ödemek için harcadıklarını ifade etmiştir. Bu durum da bize bir kısır döngüyü ortaya koymaktadır. Kişiler geçimlerini sağlamak için sürekli borçlanmakta ve kazandıkları paranın büyük bir kısmını da borçlarını ödemek için harcamaktadır.

Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nın 2009 yılında yayınlamış olduğu raporda da bazı borçların (örneğin doğalgaz) ödenemediğinde hizmet alınamamasından, ailenin ev ihtiyaçlarını kredi kartı ile karşıladıklarında ailenin altından kalkamayacağı borçların içine dahil olduğundan bahsedilmiştir. Yoksul insanlar genel ihtiyaçlarını gelirlerinin yeterli olmaması sebebiyle karşılayamamakta ve böylece mutfak, fatura, eğitim, ısınma gibi kalemlerin giderlerini borçlanarak yapmaktadır. Şahıslara, esnafa borcu olanlar olsa da bu borçlanmanın genelini bankalara olan borçlar oluşturmaktadır. Bu durum da yoksul insanlar için ikinci bir tehdidi de yanında getirmektedir. Bankalara olan borçlarını belirli tarihlerde ödeyememeleri durumunda hukuki işlemlerle karşı karşıya kalmaktadırlar. Bunun sonucunda da çeşitli olumsuz toplumsal- bireysel sıkıntılar meydana gelebilmektedir. Toplumsal sorunların başında ise çocuk işçiliği gelmektedir.

Katılımcıların istihdam oranlarına ilişkin elde edilen bulgulara büyük bir çoğunluğun herhangi bir işte çalışmadıklarını belirtmiştir. Çalışanların ise yarısına yakını gündelikçilik yapmaktadır. Gündelikçiliğin seçilmesinde bu işin kolay ulaşılabilir olması, sürekliliğinin olmaması, annelerin donanımlarının ancak bu iş için yeterli olması etken olabilir. Öztürk (2008) tarafından yapılan çalışmada katılımcıların %65 i çalıştıklarını, fakat bu çalışanların % 87,2 si düzensiz işlerde çalıştıklarını ifade etmişlerdir. Yaptıkları işlere bakıldığında % 47,3 ü inşaat işçisi olarak çalışırken % 14,7 si temizlikçi olarak çalışmaktadır. Ebeveynlerdeki istihdam oranlarının bu denli az olması çocukların yoksul olmalarının en önemli sebebi olarak gösterilebilir. Güvenli ve kalıcı bir çalışmanın olmayışı, çalışma aralıklarının belirsizliği, asgari ücretten bile faydalanılamaması, elde edilen gelirin süregelen olmaması gibi durumlar düzensiz çalışmayı yoksulluğun en belirgin etmenlerinden biri yapmaktadır. Düzensiz çalışmadaki belirsizliğin kişilerin güven duygusunu olumsuz yönde etkileyebileceği

düşünülmektedir (Öztürk, 2008). TÜİK'in 2016 Ocak ayında ülke geneli işsizlik oranını %11,1 olarak açıklamıştır. Ülkemizde iş ve çalışma oranları dikkate alındığında ise, 15 yaş üzeri çalışan nüfusun toplam nüfusa oranı %44,5 iken, 15 yaş üzeri iş gücüne katılım oranı ise %49.4 olarak belirlenmiştir (UNDP,2015).

Katılımcıların yarısına yakını 3 yıl ve daha fazla süredir çalışmadıklarını; %68,4'ü de düzenli gelir getiren bir işte çalışmak istediklerini ifade etmişlerdir. Bu durum birbiri ile çelişkili görülmekle beraber katılımcılarının genelinin annelerden oluşuyor olması, hem istihdam açısından hem de annelerin sorumluluklarının çocuk bakımı ve ev işleri olarak düşünülmesinden kaynaklanmaktadır. Çalışmayı istemeyenlerin neden çalışmadıkları sorgulandığında ise yarısına yakın bir rakam çocuklarına bakacak kimsenin olmaması sebebiyle çalışmadıklarını ifade etmiştir. %21,7 si ise eşlerinin çalışmalarına izin vermediğini söylemiştir. Bu sonuç da ülkemizin sosyo-kültürel yapısı ile paraleldir.

Çalışmayan annelerle yapılan nitel görüşme bulguları değerlendirildiğinde annelerin bir günlerini yüksek oranda ev işi yaparak, çocukları ile ilgilenerek, komşu ziyareti yaparak geçirdikleri öğrenilmiştir. Yoksul kesimin büyük bir kısmına hakim olan ve kadınların iş hayatına atılmasını desteklemeyen ataerkil aile yapısı ve kadın istihdamında olan azlık, gibi durumların bu sonuca sebep olabileceği düşünülmektedir.

Öztürk ve Çetin (2009) de yoksulluğun kaynakları arasında işsizliği sıralamıştır. Gelir dağılımının temelini oluşturan en önemli etmen işsizlik durumudur. İşsiz olan bireylerin üretim sürecine müdahil olamamaları ve gelir kaynaklarından yoksun olmaları, işsizlerin toplumun en yoksul kesimini oluşturmalarına neden olmaktadır (Çalışkan 2010).Yoksulluğun olduğu yerde ise çocuk yoksulluğunun görülmesi kaçınılmazdır. Çocuk işgücüne sebep olarak da yoksulluk, göç gibi nedenlerin yanında hane halkı işsizliği en önemli nedenlerdendir (Karaman ve Özçalık, 2007)

Gelir düzeyi mutlak yoksulluğu belirlemedeki en önemli kriterdir. Ailelerin ortalama gelirine bakıldığında %25,7 sinin 0-400 TL arasında %25,7 sinin 400-800 TL arasında gelir elde ettikleri görülmektedir. 2000 TL ve üzeri gelir elde eden aileler %1 lik bir kesimi oluşturmaktadır. Dünya Bankası tarafından belirlenen mutlak yoksulluk tanımına bakıldığında ortalama olarak günlük 1-1.25 Dolar'ın altında gelir elde eden kişiler mutlak yoksul olarak tanımlanmaktadır. Ortalama 4 kişilik bir aile için aylık

mutlak yoksulluk sınırı hesaplandığında ortalama olarak aylık 435 TL gelire sahip olan 4 kişilik bir aile mutlak yoksul olarak sınıflandırılmaktadır. Bu durumda örneklemimizin %27,5 inden fazlası Mutlak Yoksul sınıfındadır. Görelî yoksulluk için belirlenen bir standart olmasa da elde edilen diğêr verilerden ve SYDV den yardım alma kriterlerine uygun aileler olmalarından kaynaklı tamamının görelî yoksul olduğu söylenebilir. Türkiye İşçi Konfederasyonu’nun 2015 verilerine göre 4 kişilik bir ailenin açlık sınırı 1361 TL iken Yoksulluk sınırı 4434 TL olarak hesaplanmıştır(TİS; 2016). Bu istatistikler dikkate alındığında araştırmaya katılanların çok yüksek bir kısmı açlık sınırın altında, tamamı da yoksulluk sınırının altında hayatlarını devam ettirmektedir. Yalnız buna ek olarak bahsedilmesi gereken bir konu da ülkemizdeki yardım mekanizmalarıdır. Özellikle Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı olmak üzere yerel yönetimler, Kızılay gibi kurumlar bu ve bu benzeri durumlarda hem aynı hem de nakdi yardım sağlamaktadır. İşsiz olan ailelerin genelinin gelir kaynağı da bu kurumların nakdi yardımlarından oluşmaktadır. Bunun yanında özellikle belediyeler ve Kızılay aynı yardım yapmaktadır. Gıda paketleri, ekmek yardımları ve kıyafet yardımı gibi yardımlar da mevcuttur. Bu sebeplerle kişiler her ne kadar gelir bazında mutlak yoksulluk içerisinde yaşıyormuş gibi görünseler de genel anlamda yaşanan bir mutlak yoksulluk durumunun tamamında söz konusu olmadığı düşünülmektedir.

Araştırmada, kişilerin %26,8’i kazandıkları parayı borçlarını ödemek için , %22,5 i de mutfak masraflarına harcadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonucun araştırma kapsamındaki kişilerin borç profilleri değerlendirildiğinde tutarlı olduğu söylenebilir. Kişilerin borçlarının genelinin bankaya olması, banka borçlarının ertelenme ya da ötelenme şansının yok denecek kadar az olması ve sonrasında hem yüksek faizlerin hem de hukuki işlemlerin devreye girecek olması sebebiyle kişilerin harcamalarının çoğunun borçlara gidiyor olması normal karşılanabilir. Aynı zamanda hane içerisinde yaşayan kişi sayısının ortalamasının 4 ve daha fazla kişi de yoğunlaştığı düşünüldüğünde mutfak masraflarının ve diğêr ev giderlerinin buna paralel olarak artması kaçınılmazdır. Kaya tarafından 2008 yılında yapılan nitel çalışmada çocukların okullaşma oranını arttırmak amacıyla yapılan ŞNT yardımını alan katılımcılardan biri “Markete borç yapıyoruz mesela, para yatınca ilk önce gelip onu kapatıyoruz” ifadesini kullandığı belirtilmiştir.

Ülkemizde genel yardım politikası en büyük gereksinim olan gıda ve sağlık alanında yoğunlaşmaktadır. Araştırmada kişilerin aldıkları yardım türleri de en yüksek miktarda gıda yardımı ve sonrasında sağlık yardımı olarak belirlenmiştir.

Araştırmada kişiler en fazla et tüketemediklerini belirtmişlerdir. Tüketilemeyen besin sıralamasında et ürünlerini meyve ve sebze ürünleri takip etmektedir. Ailelerin diğerlerine göre daha sık tüketebildiği besin türü süt ve süt ürünleri olarak belirlenmiştir.

Yoksulluğun çocuklar üzerindeki en belirgin özelliği ve en sık gözlemlenen etkisi beslenme yetersizliğidir. Beslenme yetersizliği olan çocuklarda enerji ve protein yetersizliğinin yanı sıra, iyot, demir, A vitamini ve çinko gibi besin öğelerinin eksiklikleri de gözlemlenebilir. Bunların yanında demir eksikliği hem sık rastlanması hem de tamiri mümkün olmayan sıkıntılara yol açması sebebiyle özellikle önemlidir. (Hatun, 2002). Araştırmada çocukların sağlıksız beslenmeye bağlı hastalık problemi olduğunu belirten kişilerin oranı %27,5 tir. Nitel çalışmaya dahil olan annelerin neredeyse tamamına yakını çocuklarının yeterli düzeyde beslenemediğini düşünmekte olduklarını ve ailelerin yarısından fazlası yoksulluk sebebiyle çocuklarının sağlık sorunu yaşadıklarını dile getirmişlerdir. Türkiye’de çocukluk çağı malnütrisyon oranı %12,3 ‘tür (UNDP, 2015). Ailelerin beslenme verileri ele alındığında çocukların günlük ihtiyaçları olan kaloriyi yeterli ve dengeli bir şekilde alamadıkları sonucuna ulaşılabilir. Araştırma kapsamındaki ailelerin çocukların %22,8’i günde 2 öğün ve altında beslenmektedir. Yetersiz beslenmenin en büyük ve sıkıntılı görünümü çocuklar üzerindedir (Ceren, 2003). Hem günlük öğün sayıları hem de haftalık besin çeşitliliği düşünüldüğünde yoksulluğun çocuklar üzerinde malnütrisyon başta olmak üzere anemi gibi beslenmeye bağlı sağlık sorunlarına sebep olduğu söylenebilir.

Hane içinde yoksulluk durumu arttıkça, aile bireylerinin paylaşmak zorunda olduğu besinler de azalmakta ve bu durum en çok annelerle, bebekleri etkilemektedir (UNDP,2007) Malnütrisyon dünya üzerinde yılda 10,9 milyon çocuğun hayatını tehlikeye atmakta ve bunların yaklaşık yarısı hayatını yetersiz beslenmeden ötürü kaybetmektedir. (Ceren, 2013) Yoksulluk sebebiyle gerçekleşen malnütrisyonun uzun süreli yansımalarından biri de boy kısalığıdır. Türkiye’de 5 yaş altındaki çocukların %16,2 si yaşlıtlarına göre kısadır. Ülkemizde kronik besin yetersizliği görünümü ile yoksulluk arasında güçlü bir bağ vardır. (Hatun 2002). Aynı zamanda erken dönemdeki

hastalıklar ve beslenme yetersizlikleri daha sonra çocuğun öğrenme yetilerini ve dolayısıyla hayatını kazanma şansını da olumsuz etkileyebilmektedir (UNICEF, 2014).

Araştırma kapsamında katılımcıların ev ortamlarına ilişkin özellikler de sorgulanmıştır. Araştırmaya katılım sağlayan grubun çoğunluğu kendilerine barınma yardımı kapsamında cüzi bir miktar aylık ödeme ile verilen mutfak salonun içine dahil olan 1+1 apartman dairesinde oturmaktadır. Katılımcıların yarıya yakını kendi evlerinde ikamet etmekteyken %46,6 sı da kira ödemektedir. Kira ödeyenlerin yarısına yakını, 0-200 TL arasında kira ödediğini, diğerleri ise daha yüksek meblağlarda kira ödediğini belirtmiştir.

Ev içerisinde gereksinim duyulan eşyalar değerlendirildiğinde katılımcıların bazılarının evlerinde çok düşük oranda da olsa en temel ev eşyası olarak değerlendirilen buzdolabı, televizyon bulunmadığı gözlemlenmiştir. Bilgisayar, tablet, bulaşık makinesi gibi ev eşyaları da ortalama dörtte birinin evinde bulunmamaktadır. Geneli 50 m² lik 1+1 düzeninde evlerde çok yüksek oranda 3 ve daha fazla kişi hayatlarına devam etmektedir. Araştırma kapsamındaki kişiler genel olarak evlerindeki oda sayılarının yetersizliğinden, evlerinin soğuk olmasından, ve güvenlik sorunlarından şikayetçi olduklarını dile getirmişlerdir. Kocatepe (2011) tarafından yapılmış olan çalışmada ise kişilerin evinde %0,5 oranında televizyonları bulunmamaktadır. Aynı çalışmada kişilerin neredeyse yarısı apartman dairesinde oturmaktadır ve %17,3 ü 2 odalı bir evde ikamet etmektedir. Ceren (2013) tarafından yapılan araştırmada da katılımcıların %45,4 ü 2 odadan oluşan evlerde oturduğu .%6,6 sının evinde buzdolabı, %10,9 unun evinde de televizyon bulunmamaktadır. Ceren, evde bulunan eşyaların da büyük çoğunluğunun kullanılamayacak halde olduğunu eklemiştir. Taş (2012)'ın yaptığı çalışmada ise katılımcıların % 21'i kendilerini barınma konusunda yoksul hissettiklerini dile getirmiştir.

Ocak (XXX) yoksulların evlerini tanımlarken bu evlerin oda sayılarının genellikle yetersiz olduğundan, ev içerisinde yaşayan kişi sayısının fazla olduğundan ve bu gibi durumların yetişkinler yanında özellikle çocuklar için hem sağlıksız hem de olumsuz çevre koşulları oluşturduğundan bahsetmiştir.

Farklı bir açıdan bakıldığında ailelerin genelinin 3 ve üzeri sayıda nüfustan oluşmaları ve 1+1 evlerde oturuyor olmaları mahremiyet olgusunun da uygun şekilde

yaşanamaması ihtimalini doğurmaktadır. Kişisel özgürlük alanlarının hem ebeveynler hem de ergenler için çok önemli olduğu düşünüldüğünde, bu durumun ya kişilerin özel hayatlarından özveride bulundukları ya da çocuklar hem anne babalarının hem de varsa ergenlik çağında olan abla ve ağabeylerinin özel yaşantılarına istemeden de olsa dahil oldukları sonucunu doğurmaktadır. Gelişimsel açıdan değerlendirildiğinde de bu durum çocuğun özellikle sosyal duygusal ve cinsel gelişimi açısından olumsuz bir süreç yaşamasına sebep olabilecektir. Aynı zamanda çocukların yaşam alanlarının dar olması özellikle motor gelişimleri açısından değerlendirildiğinde negatif yönde bir etken olabilir. Kendilerine ait odalarının olmaması ve kalabalık bir ortamda yaşıyor olmaları çocukların ders çalışma performanslarını da etkileyeceği için akademik anlamda da başarının düşeceği ihtimalini de doğurabilecektir. Uygun barınma ortamından yoksun olan, aşırı kalabalık evlerde oturan çocuklar eğitimsel açıdan da gerekli performansı gösteremeyecektir (UNICEF 2005).

Katılımcıların tümüne son olarak sorulan “Yoksulluğun tanımı sizce nedir?” sorusunun yanıtı olarak; parasızlık, muhtaçlık, zorluk, çaresizlik, mutsuzluk, umutsuzluk gibi tanımlamalar ifade edilmiştir. “Çocuğunuza ilişkin geleceğe ait kaygılarınız nelerdir?” sorusunun yanıtlarının da, eğitim, iş sahibi olma, geçim ve maddi kaynaklar, güvenlik, kötü alışkanlıklar, çevre ve kötü arkadaşlar, sağlık, ebeveyn kaybı, suç ve evlilik başlıkları altında toplandığı görülmektedir.

Yoksullukla ilişkili olarak yukarıda da belirtilen çaresizlik hissi, süregelen yüksek stres düzeyi, geleceğe ilişkin kaygılar, bireylerin fiziksel ve ruhsal sağlığına zarar vermekte, stresle ilişkili tıbbi durumların (hipertansiyon, astım vb.) ve psikososyal sorunların (depresyon, kaygı, sorunlu ilişkiler, madde kullanımı vb.) yüksek oranda görülmesine neden olabilmektedir. Yoksulluğa paralel olarak ortaya çıkan bu stres kaynakları, anne-babaların çocuklarına sunacakları, beyin gelişimini en üst düzeye getiren ve yaşam boyu etkisi olabilen duyarlı ve şefkatli bakım sağlama yeteneklerini de etkileyebilmektedir (Zuckerman ve Sandel, 2013). Bu gerekçeden yola çıkılarak, katılımcıların depresyon bulgularının varlığı incelenmiş; son bir hafta boyunca kendisini depresyonda hissetmeyen katılımcı oranı; sadece %18 olarak belirlenmiştir. Katılımcıların yarısından fazlası, uzun süreli ilgi yitimi tanımlarken, katılımcıların 3/4’ü de son iki yıldır kendisini depresyonda hissettiğini ifade etmiştir.

Araştırma kapsamında katılımcılara çocuk odaklı; kaç çocuğa sahip oldukları, çocuklarının yaş ve öğrenim durumları ile sağlık, beslenme, eğitim, oyun, çalışma durumu, gereksinimleri vb. konularda da sorular sorulmuştur. Tartışmanın bundan sonraki kısmında katılımcılardan çocukları ile ilgili alınan bilgiler doğrultusunda elde edilen bulgular alan yazın eşliğinde yorumlanmıştır.

Katılımcılar, en yüksek oranda iki çocuğa sahiptir ve çocuklar, öğrenimlerini en yüksek oranda ilköğretim düzeyinde sürdürmektedir. Çocukların öğrenim düzeyi ve yaş ilişkisi incelendiğinde, çoğunluğunun yaşı ile uyumlu öğrenim düzeyine devam ettiği, ancak yaklaşık %20'sinin yaşının karşılığı olan öğrenim düzeyinden daha düşük öğrenim düzeyine devam ettiği belirlenmiştir. Okul yaşına ulaştığı halde, okula devam edemeyen çocukların sayısı yaklaşık olarak 121 milyon civarındadır. Yoksulluk, bu çocukların eğitim hakkından faydalanmalarını; ailelerin okul masraflarını karşılayamamaları, devlet politikalarının eğitim için yeterince kaynak ayırmaması, ya da en kötüsü çocukların ailenin gelirine katkı sağlamak için çalışmak zorunda kalmaları sebepleriyle engellemektedir. Gelişmekte olan ülkelerde, 7-18 yaşları arasında olan çocukların %13 ü hiç okula gitmemiştir. Bu oran ortalama olarak 140 milyon çocuğu kapsamaktadır. Gelişmekte olan ülkelere yaşayan 300 milyondan fazla çocuk televizyon, radyo, gazete, telefon gibi elektronik araçlardan tamamen yoksun bir şekilde hayatlarına devam etmektedir (UNICEF 2005).

Araştırmada çocukların ilköğretime başlama zamanı incelendiğinde, çoğunluğunun zamanında başladığı görülmektedir. Tüm çocukların, yalnızca % 9,8'inin okul öncesi eğitim aldığı belirtilmiştir. Türkiye'deki çocuk yoksulluğu ile ilgili UNICEF'e ait 2003-2005 yılları arasındaki verilere göre, üç-altı yaş arası okul öncesi eğitim alan çocukların oranı, %16'dır (UNICEF, 2016). Milli Eğitim Bakanlığı'nın daha güncel 2011-2012 yılı istatistiklerine göre ise, okul öncesi eğitimde okullaşma oranı 3-5 yaş aralığı için % 30,87, 4-5 yaş aralığı için % 44,04, 5 yaş için ise % 65,69'dur (ASPB, 2013). Örneklemimiz için bu oranın daha düşük olması, dikkat çekicidir ve daha fazla çocuğun okul öncesi eğitim alması için teşvik çalışmalarının hızlandırılması gerektiğini göstermektedir. 2003 yılında Nobel Ekonomi Ödülünü kazanan James Heckman, araştırmaları sonucunda, gelişimin erken yaşlarda desteklenmesi halinde, ekonomiyeye geri dönen miktarın en yüksek düzeyde olduğunu vurgulamaktadır. Erken çocukluk

dönemine yatırılan her 1 doların, ekonomiye en az 7 dolar olarak döndüğüne işaret etmektedir (Heckman, 2012).

Araştırmada çocukların çoğunluğunun zorunlu eğitim çağında olup okula devam etmekte olduğu öğrenilmiştir. Okula devam etmeyen çocukların çoğunluğu, ortaokuldan sonra öğrenimine devam etmemiştir. 2011-2012 Milli Eğitim Bakanlığı'nın ilköğretimde okullaşma oranı % 98,67, ortaöğretimde % 67,37 olarak sunduğu istatistikler de, bu bulguları destekler niteliktedir (ASPB, 2013). Aileler çocuklarının eğitime devam edememe nedeni olarak; çocuğun okumak istemediğini, maddi sıkıntıları ve çocuğun çalışıyor olmasını gerekçe göstermiştir. Araştırmanın nitel boyutunda toplanan verilerde yoksulluk nedeniyle ile çocuklarını okula gönderemeyenlerin oranı %40'tır. Bu oran nicel verilere göre oldukça yüksek ve ailelerin verdikleri bilgiler açısından tutarsızlık göstermektedir. Ebeveynlerden çocuklarının düzenli eğitime devam etme durumlarına ilişkin de bilgi alınmış; çocukların büyük çoğunluğunun eğitime düzenli devam ettiği, buna karşın eğitime düzenli devam etmeyen küçük bir grubun da olduğu öğrenilmiştir. Son dönemlerde, okula başlama yaşının 60 aya çekilmesi ve ilköğretimin iki evreye ayrılması, okula geç başlama, okula hazır olmama veya evreler arasında geçiş yapamama gibi nedenlerden dolayı eğitime katılımı azaltabilir. Ortaöğretimde okullaşmada, bölgeler, kır/kent ayrımı, sosyoekonomik durum ve cinsiyet bazında önemli eşitsizlikler görülmektedir. Ayrıca, çocukların dışarıda çalışma veya evde iş yapma zorunlulukları ya da isteksizlik gibi nedenler yüzünden okul devamsızlığı da yaygın bir olgudur (UNICEF, 2012). Aileler tarafından aynı nedenlerin dile getirilmiş olması, sorunun ne kadar yerleşik olduğunu göstermektedir.

Araştırma bulgularında, ailelerin neredeyse tümü çocuklarının okumasını isterken, sadece dört ailenin çocuklarının çalışmasını istediği belirlenmiştir. Çocuklarının çalışmasını tercih eden dört aileden üçü paraya ihtiyaçları olduğu için, biri ise çocuğunun meslek öğrenip iş sahibi olması için çalışmasını istediğini belirtmiştir. Erken çocukluk döneminde yoksul ailelerde sıklıkla karşılaşılan çevresel risk faktörlerine maruz kalan ve şefkatli bakım ve uyaran alamayan çocuklar, ilerleyen yaşlarında da optimal gelişimleri için gerekli olan eğitimleri alamadıklarında, aileye katkı sağlamak amacıyla sağlıklarını ve güvenliklerini tehdit eden kötü koşullarda çalışmak zorunda bırakılmaktadır. Aileye kısa süre içerisinde geçici katkı sağlayan çocuk, ailenin gelirine katkıda bulunmasından ötürü zaman içerisinde sürekli çalışmaya başlamaktadır. Küçük

yaşlardan itibaren, sağlığını ve güvenliğini tehdit eden kötü koşullarda emeğine göre oldukça düşük ücretler karşılığında çalışan çocuklar, eğitime devam konusunda da güçlükler yaşamaktadır. Dünya genelinde milyonlarca çocuğun, ailelerine daha fazla parasal katkı sağlamak amacıyla eğitimlerini aksatan, çocukluklarını yaşamalarını engelleyen, optimal fiziksel ve zihinsel gelişimlerine sekte vuran işlerde çalıştırıldığı bildirilmektedir (Durgun, 2011; UNICEF, 2014). Ülkemizde yaygın olan çocuk işçiliğinin araştırmamız bulguları arasında da yansması görülebilmektedir. Çalışan çocuk sayısının artmasında, aileler tarafından çocuğun çalışarak adam olabileceğinin, çalışmanın çocuk eğitime olumlu etkiler yapacağının düşünülmesine ek olarak, ailelerin duyarsızlığı, yasal düzenlemelerin yetersiz kalışı da çocuk işçiliğini yaygınlaşmasına neden olabilmektedir.

Araştırmada çocukların büyük çoğunluğunun sağlık güvencesinden yararlandığı, en yüksek oranda Yeşil Kart, daha sonra sırası ile SSK, Bağkur ve Emekli Sandığı güvencelerinin kullanıldığı belirlenmiştir. Yirmi dört çocuk ise; sağlık güvencesinden yararlanmamaktadır. Araştırmada annelerin sadece 1/3'ünün gebelik dönemine ilişkin sağlık izlemine önerilen sıklıkta yaptırdığı belirlenmiştir. Bebeklerin sağlık izlemlerinde ve aşı takviminin uygulanmasında ise, gebelik takibine oranla istenen düzeyde olmamakla birlikte, daha sorumlu davranıldığı görülmektedir. Bebeklerin %3,7'sinin hiç sağlık izlemine götürülmediği öğrenilmiştir. Katılımcıların büyük çoğunluğu sağlık problemlerinde çocuğunu sağlık merkezine götürdüğünü belirtirken, % 5,6'sı götürmediğini belirtmiştir.

Çocuk refahına ilişkin en önemli sağlık göstergeleri, çocuk aşılanma oranları, sağlık hizmetlerine ulaşım, sosyal güvenlik kapsamında olma, hamilelik döneminde, doğum sonrası ve sonrasında sağlık hizmetlerinden yararlanma ve bebek ölüm hızı gibi göstergelerdir. Bebeğin sağlığının korunması açısından bağışıklama büyük önem taşımakta olup bağışıklama istatistikleri çocuğun sağlık takipleri açısından önemli bir göstergedir. TNSA 2008 aşılanma oranlarına ilişkin sonuçlara göre, tam aşıları alan çocukların oranı 1998 yılında %45,7 iken bu oran 2008 yılında %80,5'e yükselmiştir. 2008 yılında %1,6 çocuğun hiç aşı olmadığı tespit edilmiştir. Ancak çocuklara yönelik tüm istatistiklerin yaş, cinsiyet, sosyo-ekonomik durum vb. özelliklere göre ayrıştırılmış şekilde toplandığı, refah göstergelerinin takip edildiği, tüm çocukları kapsayan bir bilgi toplama sistemi bulunmamaktadır. Özellikle çocuk haklarına ilişkin hazırlanan ulusal

raporlarda, çocuklara hizmet veren tüm kurumlardan farklı verilerin bir araya getirilmesi sürecinde önemli koordinasyon sorunları yaşanmaktadır. Ülke genelinde verilen hizmetlerin izlenmesine ilişkin önemli bir unsur bireylerin kolay ulaşabilecekleri şikâyet, bildirim ve danışma mekanizmalarının oluşturulmasıdır (ASPB, 2013).

Çocuklardan %88,2'sinin önemli bir hastalığı yok iken, %10,5'inin önemli bir hastalığı olduğu öğrenilmiştir. Çocukların yaklaşık %7'sinin tedavi edilmemiş bir sağlık sorunu, %13,5'inin gelişimsel zorlukları nedeniyle özel gereksinimleri olduğu öğrenilmiştir. Çocuklarda kronik hastalıkların sıklığının %17 ile %20 arasında olduğu tahmin edilmekte, daha az ciddi durumlar da dahil edilirse, sıklığın daha yüksek olduğu düşünülmektedir (Schonfeld ve Perrin, 2013). Çocukluk çağında gelişimsel zorluk görülme sıklığının yıllar içerisinde nasıl bir değişim gösterdiğini belirlemek amacıyla ABD'nde yapılan bir araştırmada, 2006-2008 yılları arasında 6 çocuktan 1'inde (%16,7) gelişimsel zorluk saptandığı ve bu oranın son on yılda artma eğilimine girdiği bildirilmiştir (Boyle ve diğ., 2011). Dünya Sağlık Örgütü'nün tahminlerine paralel olarak ve Türkiye Özürlüler Araştırması'nda da saptandığı üzere, toplumumuzun en az %10'unu özel gereksinimi olan bireyler oluşturmaktadır (Ertem ve diğ., 2012). Ülkemizde bu alanda yapılan araştırmalar çocukluk dönemini kapsama açısından yetersiz olduğundan, yukarıdaki araştırma verileri ışığında ülkemizde gelişimsel zorlukları olan çocukların toplumun %10-16'sından az olmadığı tahmin edilebilir. Bu oranlar araştırma bulgularımızla paraleldir.

Çocuğunun sağlık sorunu olduğunu belirten ailelerin %27,5'i, çocuklarının sağlık probleminin yetersiz beslenmeye bağlı olduğunu da belirtmiştir. Çocuklarının beslenme durumuna ilişkin ailelere yöneltilen bir başka soruda da ailelerin %82'si çocuklarının sağlıklı beslenemediğini ifade ederken, ailelerin yalnızca % 16,7'si çocuklarının sağlıklı beslendiğini düşündüklerini belirtmiştir. Yetersiz beslenme açısından çocukların günlük öğün sayısı sorgulandığında ise; çocukların çoğunluğunun iki ve üç öğün beslenirken, %1,5'inin yalnızca bir öğün beslendiği öğrenilmiştir. Yoksulluk, eve giren besinlerin yetersizliğine, ev içi stres ve annenin kronik yorgunluğu nedeniyle anne sütünün erken kesilmesine, annenin beslenme yetersizliğine ve bebeklerin düşük doğum ağırlıklı olmasına, sağlıksız fiziksel ortama ve yetersiz sağlık hizmetine neden olarak çocuklardaki beslenme yetersizliğinin temel belirleyicisi olarak rol oynamaktadır. Yoksulluk annelerin eğitimsizliği yoluyla da beslenme yetersizliğine

katkıda bulunmaktadır. WHO 2002 Sağlık Raporu'ndaki analizlere göre bütün bölgelerde yoksulluk arttıkça düşük ağırlıklı çocuk oranının da arttığına dikkat çekilmektedir. WHO, dünyadaki beş yaş altındaki çocukların % 27'sinin ağırlığının yaşına göre düşük olduğunu ve bu çocukların büyük bir kısmının gelişmekte olan ülkelerde yaşadığını tahmin etmektedir (Hatun, 2002).

Gelişmekte olan ülkelerde, hayatlarını sürdüren beş yaşının altındaki çocukların %16'sı ileri düzeyde yetersiz ve dengesiz beslenmektedir. Bu çocuklar anemiyle, güçsüzlük ve hastalık riski ile karşı karşıyadır (UNICEF, 2005). Türkiye'deki çocuk yoksulluğu ile ilgili UNICEF'e ait 2003-2005 yılları arasındaki verilere bakıldığında, gıda yoksulluğu oranı 2003'te %28,1 olarak gözlemlenirken, 2005 yılında ise %20,5'e gerilemiştir. (UNICEF, 2016). Özet olarak, gelişmekte olan ülkelerde yaşayan üç çocuktan biri barınak yoksunluğuna, beş çocuktan biri temiz içme suyu yoksunluğuna, yedi çocuktan biri temel sağlık hizmetleri yoksunluğuna maruz kalmaktadır (UNICEF, 2005).

Araştırmada katılımcıların neredeyse tamamının içme suyu kullanımlarını musluk suyundan karşılamakta, düşük bir oranda da olsa bir kısmı evlerinin dışında olan musluktan içme suyunu karşılamaktadır. UNICEF'e göre çocuk yoksulluğunun göstergeleri arasında, bebek ve çocuk ölüm oranları, beş yaş altındaki düşük ağırlıklı veya kısa boylu çocuk oranları, temiz içme suyuna ulaşan nüfusun oranı, yeterli temizlik ve sağlık bakımına ulaşma imkanı oranı, tam aşıları alan çocuk oranı ve son olarak ilkokula başlayan çocuk oranı yer almaktadır (BIANET, 2016). Temiz içme suyuna ulaşım dünyada kabul edilmiş yoksulluk kriterlerinden en önemlileridir. Dünya çocuklarının yaklaşık olarak 400 milyonu, temiz içme suyu imkânından bile mahrumdur. Gelişmekte olan ülkelerde yaşayan her 3 çocuktan biri temiz içme suyu yoksulluğuna maruz kalmaktadır (UNICEF, 2005). Güney Afrika'nın sahra bölgelerinde her 5 çocuktan 4'ü korumalı bir su kaynağına ulaşmak için 15 dk dan fazla yürümek zorunda olduğu düşünüldüğünde ülkemizde görece yoksul olarak sınıflandırılan kişilerin bu doğrultuda yoksul olduklarını söylemek doğru olmayacaktır. Kişilerin her ne kadar diğer kriterlerde yoksul olsalar da temiz içme suyuna ulaşmada sıkıntı yaşamamaları için ülkemizdeki belediyece ve alt yapı hizmetlerini gerçekleştiren kurumların gereklilikleri yerine getirdikleri düşünülebilir.

Aileye sorulan sorular arasında, çocukların okul masrafları ve gereksinimlerinin karşılanabilip karşılanamadığı, karşılanabiliyorsa nasıl karşılandığı da bulunmaktadır. Ailelerin yaklaşık yarısına yakını (%48,5), çocuğunun okul masraflarını karşılayamadığını, % 42,4'ü ise karşılayabildiğini ifade etmiştir. Aileler okul masrafı olarak; 1-100 TL aralığı ile 501TL ve üzerinde değişen miktarlarda para harcadıklarını belirtmişlerdir. Dağılım incelendiğinde, en yüksek oranda (%43.9) 1-100 TL aralığında para harcanıldığı öğrenilmiştir. Harcamanın çoktan aza doğru sıralandığında; defter, kitap vb. kırtasiye malzemeleri, okul harçlığı, okul aidatı, giyim eşyası, servis ücreti kalemlerine yapıldığı belirtilmektedir.

Aileler çocuklarının okul masraflarını karşılarken, % 62,5'i bir yerden destek aldığını, % 27'si ise herhangi bir yerden destek almadığını belirtmiştir. Destek alımının en yüksek oranda (% 41,2) Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'ndan, daha sonra sırasıyla okuldan (%15), aile ve akrabalarından (%9,7), vakıf, dernek ve belediyelerden gerçekleştirildiği belirtilmiştir. Şartlı Nakit Transferi (ŞNT) 3294 sayılı kanun kapsamında 7-18 yaş arası ilkokul ortaokul ve liseye devam eden çocuğu bulunan annelere çocuklarının okula devam etmesi şartıyla Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları tarafından verilen maddi bir sosyal yardımdır (ŞNT Rehberi, 2016). Ailelerin bir kısmı geçimlerini bu yardım ile sağladıklarını dile getirmiştir. Aynı zamanda Aile ve Sosyal Politikalar tarafından korunmaya muhtaç statüde çocuğu bulunan ailelere de Sosyo Ekonomik Destek yapılmaktadır. Yerel yönetimler ve firmalar da zaman zaman çocukların eğitim ihtiyaçlarının karşılanması adına ayni ve nakdi yardımlarda bulunmaktadırlar.

Ailelere, okul masrafları dışında çocukları için yaptıkları diğer harcamalar ve çocuklarının gereksinimleri sorulmuştur. Ailelerin %49,3'ü çocuklarına harçlık verebildiğini, harçlık miktarının en yoğun 0-1TL. ile 2-3TL. arasında dağılım gösterdiğini belirtmişlerdir. Çocukların karşılanamayan gereksinimleri arasında giyim eşyası, bilgisayar, telefon, oyuncak eğitim-kırtasiye materyalleri ve yiyeceğin yanı sıra, ilacın da olması dikkat çekici ve düşündürücüdür. Çocukların %5'i gezmeye ve tatile gitmek istediklerini, ancak gidemediklerini belirtmişlerdir. Bu gereksinimleri karşılanmadığı için çocukların çoğunluğunun üzüldüğü, küstüğü, kıyaslama yaptığı ve ailesini suçladığı, azınlığının ise anlayışlı davrandığı edinilen bilgiler arasındadır.

Çocuklar istedikleri halde alamadıkları gereksinimleri açısından, bulundukları toplumun genel potansiyeli ile karşılaştırıldığında, bu durum “görelî olarak yoksul” sınıfına girmekte olduklarını göstermektedir. Çocuklar istedikleri halde elektronik cihazlara, giysilere, çeşitli kurslara ve müzik aletleri gibi materyallere ulaşamadıklarını dile getirmiştir. Bunlara ulaşamayan çocuklar yüksek oranda üzüldüklerini ifade etmiştir. Bununla beraber çocukların yarısından fazlası aileleri ile para konusunda tartışmadıklarını dile getirmiştir. Bu durum çocukların “öğrenilmiş çaresizlik” içinde bulundukları yorumunu yapmayı kolaylaştırır. Çocuklar yüksek oranda harçlıklarını ve yiyeceklerini diğer arkadaşları ile paylaştıklarını dile getirmişlerdir. Araştırmaya katılan ailelerin çocuklarında, prososyal davranışlar içerisine giren paylaşma duygusunun yüksek oranda görülmesinin sebebi, sosyal dezavantajlı çocukların empati yeteneğinin daha gelişmiş olması şeklinde yorumlanabilir. Yoksulluğun ruhu çürütmemesi için ruhun beslenmesi gerekir. Bu da paylaşmanın, şefkatin, vicdanın gereklilik olarak kişilerin hayatına girmesini gerektirmektedir (Hatun, 2002). Çocukların paylaşarak, empati kurarak yoksulluğun kendileri üzerindeki sosyal ve psikolojik etkilerini azaltmayı hedefledikleri düşünülebilir. Nitel çalışmada çocukların “Elinde bir sihirli değnek olsa ne yapardın?” sorusuna verdikleri cevaplardan biri olan “İnsanlara yardım ederdim” cevabının %20 oranında çıkmış olması da bu bulguyu desteklemektedir.

Araştırmada katılımcıların çoğunluğunun çocuklarının çalışmadığı, 9 (%2,2)’ünün çalıştığı belirlenmiştir. Çalışan çocuklardan 3’ünün tamircide, 3’ünün kafe/restorantta, 2’sinin farklı işlerde ve 1’inin ise market/pazarda çalıştığı görülmektedir. Çocuklardan 7’sinin 16-19 yaş aralığında, 1’inin 12-15 yaş aralığında, 1’inin ise 4-7 yaş aralığında çalışmaya başladığı bildirilmiştir. Çocuklardan 4’ünün günde 12 saatten fazla, 3’ünün günde 8-11 saat arasında, 1’inin günde 4-7 saat, 1’inin ise günde 0-3 saat çalıştığı görülmektedir. Çocukların haftalık çalışma saatleri incelendiğinde 7’sinin haftada 36 saatten fazla, 2’sinin ise 16-25 saat aralığında çalıştıkları görülmektedir. Çocukların 7’sinin okula gitmediği için her gün, 1’inin hafta sonlarında, 1’inin ise okul çıkışında çalıştığı öğrenilmiştir. Yedi çocuğun kazandığı parayı evin ihtiyaçları için kullanırken, 2 çocuğun okul harçlığı yaptığı ifade edilmiştir. Çocuklardan 8’i yaptığı işi severken, 1’i yaptığı işi sevmemektedir. Yaptığı işi sevmeyen çocuk tamircide çalıştığını ve ustaları kendisine sert davrandığı için yaptığı işi sevmediğini belirtmiştir. Çocuklardan 8’i çalışırken korkmadığını ve üzülmeyeceğini belirtirken, 1’i çalışırken korktuğunu ve üzüldüğünü belirtmiştir.

2012 TÜİK verilerine göre 6-17 yaş grubunda bulunan 15 milyon 247 bin çocuğun % 5.9'u (893 bin çocuk) çalışma yaşamında bulunmaktadır. 893 bin çalışan çocuğun, %68.75'i (614 bin çocuk) erkek, %31.25'i (279 bin) ise kızdır. Çalışan çocukların % 49,83'ü bir okula devam ederken, % 50,17'si öğrenimine devam etmemektedir. Yaş grupları itibarıyla, 6-14 yaş grubundaki çalışan çocukların %81,8'i, 15-17 yaş grubundaki çalışan çocukların ise %34,3'ü okula devam etmektedir. Bu istatistikler doğrultusunda 6-14 yaş arası çocukların çalıştırılması zaten kanunlara aykırı olup bu yaş grubunda çalıştırılan 292 bin çocuğun yaklaşık %20'sinin zorunlu eğitimi terk ettiği; 15-17 yaş grubundaki çalışan çocukların ise yaklaşık %66'sının orta öğrenime devam etmediği anlaşılmaktadır (ASPB, 2013). Araştırma bulgularına paralel olarak, iş yaşamına giren çocukların önemli bir kısmının eğitim hayatı sona ermekte, toplumsallaşma süreçleri; kötü beslenme, çeşitli kazalar, şiddet eğilimi, sokak yaşamına veya suça karışmaya kadar uzanan çeşitli risklerle, çalıştıkları koşullarda devam etmektedir. Ancak, 6-14 yaş arası çocukların bile çalıştırılması kanunlara aykırı iken, araştırmamızdaki çocuklardan birinin 4-7 yaş aralığında çalışmaya, daha uygun bir ifade ile çalıştırılmaya başlaması durumun ciddiyetini göstermektedir.

Katılımcılar, az sayıda çocuk için çalışan ya da sokakta yaşayan arkadaşlarının olduğunu, yine sınırlı sayıda çocuğun kötü alışkanlıklarının olduğunu ifade etmişlerdir. Bu kötü alışkanlıklar, sigara içme, yalan söyleme, alkol kullanma, evden kaçma, hırsızlık, bali ve tiner kullanımı olarak sıralanmaktadır. Çocuklarının daha önce suça karışma durumu da incelenmiş, çocukların büyük çoğunluğunun suça karışmadığı belirlenmiştir. Suça karıştığı söylenen 14 çocuğun 10'unun ceza aldığı öğrenilmiştir.

Araştırmada çocukların büyük çoğunluğunun evinde yaşadığı, ancak 21 (%5,1) çocuğun eve gelmeyerek sokakta kaldığı öğrenilmiştir. Çocukların eve habersiz gelmeme, sokakta kalma süresine bakıldığında; 4 çocuğun bir gün, 4 çocuğun birkaç gün, 1 çocuğun ise bir iki hafta eve gelmediği görülmektedir. 12 katılımcı ise bu soruyu yanıtsız bırakmışlardır. Çocuk ve gençlik merkezlerinde çocukların sokağa yönelmesini önlemek amacıyla barınma, eğitim ve rehabilitasyon imkanları geliştirilerek topluma yeniden kazandırılmaları için çalışmalar sürdürülmekte olup ilgili sektörlerin işbirliğinde yürütülen bu hizmetlerin daha etkin hale getirilmesi gerekmektedir (ASPB, 2013).

Yoksulluğun getirdiği birçok riskle baş etmeye çalışan çocukların da gelişimini destekleyebilecek en temel ve değerli ortam, her çocuk için olduğu gibi ev ortamıdır. Çocuğun tüm alanlarda gelişimi için, çocuğun fiziksel sağlığının yanı sıra, evdeki fiziki ortam, anne-çocuk iletişimi, ev ortamındaki tüm uyaranlar ve çocuğun bakımı önemlidir (Hatun, 2002).

Araştırmada, evin fiziki ortamı açısından çocukların kendilerine ait odalarının bulunma durumu incelendiğinde, çocukların büyük çoğunluğunun kendisine ait bir odasının bulunmadığı öğrenilmiştir. Bunun yanı sıra, çocuğun kendine ait bir oyuncağının olmama durumunun da oldukça yüksek oranda (%60) olduğu belirlenmiştir. Amerika Birleşik Devletleri'nde yoksul bölgelerde yaşayan çocukların ev ortamlarındaki riskleri inceleyen bir araştırmada, çocukların %11'inin gıda ve bebek bezi ihtiyaçlarının karşılanmadığı, %16'sının bir diğerinin yüz ifadesini göremeyecek kadar karanlık odalarda yaşadığı, %22'sinin bütün öğünleri herhangi bir yönlendirme olmaksızın tek başına yediği, %27'sinin herhangi bir yetişkinin olmadığı bir yerde başka çocuklar tarafından düzenli bir şekilde bakıldığı belirlenmiştir (Ertem ve diğ., 1997). Araştırmanın nitel boyutu kapsamında elde edilen verilerde, çocukların yeniden dünyaya gelseler değiştirmek istedikleri şeylerin başında yaşadıkları mekanın gelmesi, çocukların ev ortamının koşullarından duyduğu rahatsızlığı göstermektedir.

Anne-baba-çocuk etkileşimi açısından, katılımcılara çocuklarının yanlış davranışları karşısında nasıl davrandıkları sorulmuştur. Katılımcıların yarısı, bağırıp kızıldığını, bir kısmı yanlış üzerinde konuştuğunu, bir kısmı dövdüğünü ve çok az bir kısmı da yanlış davranışı görmezden geldiğini belirtmiştir. Katılımcıların %73'ü çocuğu ile oyuna zaman ayırdığını, %20'si ise ayıramadığını ifade etmiştir.

Araştırmamızda ev ortamındaki uyaranlar açısından çocukların televizyon izleme süreleri de sorgulanmıştır. Bulgular, çocukların % 42,6'sının günde 1-2 saat, % 38,2'sinin günde 3-4 saat, % 6,2'sinin ise günde 5 saat ve üzeri televizyon izlediğini göstermektedir. RTÜK tarafından 2006 yılında gerçekleştirilen "İlköğretim Çağındaki Çocukların Televizyon İzleme Alışkanlıkları" başlıklı araştırmaya göre; Türkiye'de çocukların % 82'si ne kadar süre televizyon izleyeceğini ve hangi programları izleyeceğini kendileri belirlemektedir. Araştırmaya katılan öğrencilerin % 28,4'ü 5 saat ve üstü, % 20,8'i 2 saat ve % 18,1'i ise 3 saat televizyon izlemektedir. Öğrencilerin hafta sonu televizyon izleme süresi, hafta içi televizyon izleme süresinin ortalama 2.5- 3

katıdır. Bu durumda çocukların yılda yaklaşık 1.500 saatini televizyon izleyerek, 900 saatini ise okulda geçirdiği göz önünde bulundurulduğunda, televizyonun hayatlarında ne kadar önemli bir yere sahip olduğu anlaşılmaktadır (ASPB, 2013).

Yoksulluk nedeniyle, kendileri de uzun süreli ve uygun olmayan amaçlarla kullanıldığı sürece tehlikeli olabilen yazılı basın, bilgisayar, internet, oyun konsolları ve cep telefonlarının olmaması, çocukların televizyon bağımlılığını artırabilmektedir. Reklamlar, kısa süreli ve hareketli oldukları için çocukları pek çok programdan daha çok cezbetmekte ve dakikalarca gözlerini ayırmadan reklamların sonuna kadar izlemektedirler. Bu da gelişmeye devam eden beyinlerinin tüketim arzusu ve marka istekleri ile dolmasına neden olmaktadır (PDR, 2012). Ailelerin bu istekleri karşılamakta zorlandıkları da araştırma bulgularımız arasındadır. Sonuç olarak televizyon, çocukların uyaransız kalmalarına, yanlış modelleri, henüz algılayamayacakları olayları ve duyguları gözlemlerine neden olmanın yanında, çocukların karşılanamayan tüketim arzusunu arttırmakta, çocuk ve aile arasındaki iletişim ve etkileşimi olumsuz etkilemektedir. Çocukların bu elektronik, dijital, sanal tehlikelerden de korunması gerekmektedir.

Çocukların elinde sihirli değnek olması durumunda önce yaşadıkları yeri değiştirmek istediklerini sonrasında ise eğitim sağlık ve ebeveynlerin durumlarına ilişkin değişiklik yapmak istediklerini dile getirmişlerdir. Çocuklar yoksulluğu hangi alanda daha yüksek yaşıyorsa o konu ile ilgili fikirlerini beyan ettikleri düşünülebilir. Barınak yoksulluğu, sağlık yoksulluğu, eğitim yoksulluğu gibi göreceli yoksulluğun içerdiği kavramlar da çocukların bu cevaplarını desteklemektedir. Toplumla ilgili ise savaşların insanların daha iyi olmasını, savaşların ve terörün son bulmasını istemeleri yine empati konusunda daha hassas olduklarını destekler niteliktedir.

Araştırma kapsamında elde edilen nitel bulgularda çocuklardan yoksulluğun tanımını yapmaları istenmiştir. Bu bağlamda çocukların çoğunluğu yoksulluğu “ihtiyaçlarını karşılayamamak” olarak tanımlarken; %41,1’i de “ekonomik güçlük” olarak tanımlamıştır. Öztürk (2009) yoksulluğu, belirli bir gelir düzeyinin altında kalma durumu ya da genel anlamıyla ekonomik, sosyal ve kültürel haklardan yoksun kalma ve yeterli miktarda bir gelire ulaşamama durumu olarak tanımlanmaktadır. Çocukların tanımlarının, yoksulluğu nasıl yaşadıklarına ilişkin değişim gösterdiği düşünülmektedir. Yoksulluk yalnızca ekonomik bağlamda tanımlamamakta, çeşitli sosyal ve sağlık

gereksinimlerinden mahrum kalma olarak da ele alınmaktadır. “Görelî yoksulluk” kavramı da bu şekilde ortaya çıkmıştır. Bu durum çocukların verdiği diğer yanıtlar olan “işsizlik”, “suça itilmek” ve “ruhsal sorunlar” ile de ilintilidir. Katılımcı çocukların yalnızca gelir yoksulluğunu yaşamadıkları, bunun yanında görelî yoksulluğu da doğrudan yaşadıkları söylenebilir. Çocukların geneli polis, öğretmen, gibi çevresinde kolayca görebildikleri, olumlu model olarak alabildikleri ve ailelerin çalışma şartları sebebiyle yönlendirme ihtimallerinin yüksek olduğu meslekleri tercih etmişlerdir. Bunun bir diğer sebebi olarak ise aile içerisinde çalışan ve bir mesleğe sahip olunan bireylerin az olması ve onların sahip oldukları meslekler yerine sosyal olarak daha olumlu bir statüde gördükleri meslek gruplarını tercih ettikleri düşünülebilir.

Araştırmanın evrenini, Mamak İlçesi Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı’na sosyal yardım desteği almak üzere başvuran ya da destek alan anne-babalar oluşturmaktadır. Tek bir ilçe bazında planlanmış olması, bu araştırmanın daha sonraki çalışmalarla genişletilmesi planlanan en önemli sınırlılığıdır. Ancak araştırmamız, nicel ve nitel veri ve analizlere ek olarak proje sonunda gerçekleştirilen çalıştay ile çok boyutlu ve derinlemesine bir yapı kazanmıştır. Çalıştay, araştırma bulgularının alandan pek çok uzman ve ilçede yaşayan ve görev yapan yetkili kişilerle paylaşımına zemin hazırlamış, çözüme yönelik eylem planı oluşturulmasını sağlamıştır.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada, Ankara ili Mamak ilçesi kaymakamlığına bağlı Sosyal Yardımlaşma Vakfında kaydı bulunan ailelerin yoksulluk durumu incelenmiştir. Araştırma bulguları incelendiğinde katılımcıların büyük çoğunluğunu %82,6 oranla anneler oluştururken, %16,9'unu babalar oluşturmuştur. Katılımcıların çoğunun kadın olması görüşmelerin gündüz yapılması nedeniyle aile reisi konumunda olan babaların hane ihtiyaçlarına karşılamak üzere hane dışında olmasından kaynaklanmaktadır.

Bu çalışmada, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'ndan yardım alan ailelerin yaş, cinsiyet, meslek, eğitim, medeni durum sosyo-demografik özellikleri, çocuklara yönelik eğitim durumu, yaş, sağlık ve beslenme durumu gibi bilgilerin yanı sıra göç etme durumu, ailenin sahip olduğu fiziksel koşullar, çalışma ve borç durumları, yoksullukla ilgili görüşlerini ortaya çıkarmak amacıyla kapalı ve açık uçlu soruları içeren görüşme formu uygulanmıştır.

Görüşmeye katılan ebeveynler yoksulluğu ağırlıklı olarak ihtiyaçlarını karşılayamamak ve işsizlik olarak tanımlarken çocukların da buna paralel olarak ihtiyaçlarını karşılayamamak ve ekonomik güçlük olarak tanımladığı görülmüştür.

Görüşmeye katılan ailelerin çoğunda, anne ve babanın eğitim düzeyinin düşük olduğu görülmüştür. Ailelerin eğitim düzeylerinin düşük olmasına rağmen çocuklarının okumasını ve iyi bir iş sahibini olmasını istemektedir. Buna bağlı olarak çocukların eğitim öğretime devam etme oranları yüksektir. Çocukların büyük bir çoğunluğu zamanında ilkokula başlamış ve büyük bir çoğunluğu zorunlu eğitim çağında eğitim ve öğretime devam etmiştir. Ailelerin neredeyse yarısı okul masraflarını karşılamakta zorlandığını belirtmekte ve çoğunluğu çocuklarının eğitimi için aylık yüz liraya kadar harcama yapabildiklerini ifade etmekle birlikte ailelerin çoğunluğunun eğitim ihtiyaçlarını karşılamak için destek aldığı görülmektedir. Ancak yoksulluk nedeniyle ailelerin yarısı çocuklarının eğitime devam etmekte aksaklık yaşadığını belirtmiştir.

Aile tipi incelendiğinde çekirdek aile yapısının yaygın olduğu görülmüştür. Çocuk sayısı incelendiğinde ise ailelerin çocuğunun iki ve üç çocuğa sahip olduğu, çocukların yetersiz beslendikleri ve çocukların büyük bir kısmının okul öncesi eğitim

almadıkları (%83.1), ebeveynlerin çoğunun çocukların eğitim masraflarını karşılayamadıklarını ancak eğitim ihtiyaçları için destek aldıklarını ifade etmişlerdir.

Ebeveynlerin medeni durum incelendiğinde görüşmeye katılanların büyük çoğunluğu (%74,5) resmi nikahlı olmasına rağmen yaklaşık dörtte birinin eşinden boşanmış olduğu ya da eşinin vefat ettiği görülmüştür. Boşanmış olan ebeveynler ağırlıklı olarak şiddet, maddi sıkıntılar ve içki-kumar gibi alışkanlıklardan dolayı boşandıklarını ifade etmiştir. Boşanan ebeveynlerin büyük bir çoğunluğu (%90,5) nafaka almadıklarını belirtmiştir. Ayrıca boşanan ve eşi vefat eden ebeveynlerin çoğunluğu (%94,6) anne babadan aylık almadıklarını ifade etmişlerdir.

Sağlık güvencesi açısından incelendiğinde, yardım alan ailelerin çoğunun yeşil kartı (GSS) olduğu görülmekle birlikte sağlık güvencesi olmayan ailelerinde olduğu görülmüştür. Görüşmeye katılan ailelerin bir kısmı pahalı olması nedeniyle ilaçlarını alamadıklarını ifade etmişlerdir.

Ailelerin sağlık durumu incelendiğinde ailelerin üçte birinde (%29,2) sağlık sorunu olan birey bulunduğu ancak çoğunluğunun ilaç tedavisi görmediği fakat ilaç tedavisi görenlerin büyük çoğunluğunun ilaçlarının devlet tarafından karşılandığı görülmüştür. Ayrıca 67 (%16,4) ailede engelli bireyin olduğu ve engelli bireylerin üçte ikisinin devlet desteği aldığı görülmüştür. Ailelerin büyük çoğunluğunun çocukları hastalandığında sağlık merkezine götürdükleri, aşılarını düzenli yaptırdıkları ve buna bağlı olarak çocukların büyük çoğunluğunun önemli bir hastalığının olmadığı saptanmıştır.

Ailelerin gıda tüketim alışkanlıkları incelendiğinde neredeyse tamamının et ve et ürünlerini neredeyse hiç tüketmedikleri, meyve ve sebzeyi genellikle ayda bir tükettikleri süt ve süt ürünlerini ise haftada birkaç kez tükettikleri görülmüştür. Ailelerin büyük çoğunluğu çocuklarının yetersiz beslendiğini ve dörtte birinin (%27,5) çocuklarında yetersiz beslenmeye bağlı sağlık problemi oluştuğunu ifade etmişlerdir.

Alınan yardım türü incelendiğinde aileler Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı başta olmak üzere, Ankara Büyükşehir Belediyesi, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ve akraba/komşu yardımları aldıklarını belirtmişlerdir.

Çalışma durumu incelendiğinde kadınların neredeyse tamamının ev hanımı olduğu gelir getiren bir işte çalışmadığı, çalışan az sayıdaki kadınların ise genellikle temizlik işleri gibi gündelik işlerde çalıştıkları, erkeklerin ise genelde işsiz yada seyyar satıcılık, inşaat işçiliği, kağıt toplayıcılığı gibi sürekli olmayan geçici işlerde çalıştıkları, çocukların yalnızca birkaçının (9) çalıştığı görülmüştür.

Görüşmeye dahil olan ailelerin üçte biri (%33) Ankara'ya göçle gelmişlerdir. Göç edenlerin çoğu farklı il, ilçe ve köylerinden gelmişlerdir. Göç etme nedenleri arasında, sağlık sorunları ön plandayken, iş imkanı, çocukların eğitimi ve evlilikte göç etme nedenleri arasında yer almaktadır.

Oturulan konut tipi incelendiğinde ise büyük çoğunluğunun apartman dairesi (1+1) oluştururken bir kısmını ise gecekondlu oluşturmaktadır. Evin genel sorunları içinde rutubet, evin soğuk olması, güvenlik sorunları ve evin küçük olması gelmektedir. Ailelerin birçoğu TOKİ yoksul konutlarında oturmakta oldukça düşük taksit oranları ile ev sahibi olma imkanına sahiptirler.

Gıda alış verişi yapılan yerler incelendiğinde pazar ve market ilk sırayı alırken seyyar satıcı ve bakkalda verilen yanıtlar arasındadır. Ailelerin bir kısmı pazardan ve çöpten atık yiyecek topladıklarını ifade etmişlerdir.

Ailelerin kıyafet ihtiyacını karşılama durumu incelendiğinde pazar, seyyar satıcı, ikinci el kullanılmış ve akraba/komşu yardımlarıyla kıyafet ihtiyaçlarını karşılamaya çalıştıkları ancak ailelerin büyük bir çoğunluğu çocuklarının kıyafet ihtiyacını karşılayamadığını belirtmiştir. Bu durum ise ailelerin çocuklarıyla tartışma yaşamalarına ve ailelerin üzüntü, mutsuzluk duymasına neden olmaktadır.

Görüşmeye katılanların borç durumları incelendiğinde büyük çoğunluğunun borcu olduğu, borç miktarı 5001 lira ve üzerinde olanların oranının fazla olduğu ve borçlu olanların yarısına yakınının bankalara borçlu olduğu görülmüştür.

Ailelerin çocuklarına harçlık verme durumu incelendiğinde çocukların yarısından çoğunun verilen harçlığı yetersiz bulduğu görülmüştür. Çocukların çoğunluğu aldıkları harçlık ile okulda yiyecek aldıklarını ifade etmişlerdir.

Görüşmeye katılan çocukların ifadelerine göre istedikleri halde alamadıkları nesneler genel olarak; bilgisayar, cep telefonu, kıyafet, oyuncak şeklinde

sıralanmaktadır. Çocukların cevabına paralel olarak ebeveynleri de çocuklarının ihtiyacı olan fakat alamadıkları nesneleri bilgisayar, cep telefonu, kıyafet, oyuncak ve gıda olarak belirtmişlerdir. İhtiyaçları karşılanamayınca çocuklar genelde mutsuz olup, üzüldükten anneleri de üzüntü, çaresizlik, mutsuzluk hissetmektedirler.

Çocukların çoğunluğu büyüdülerinde polis ve asker gibi savunmaya yönelik meslekleri tercih etmektedirler. Bu durum üzerinde bulundukları bölgedeki güvenlik olayları nedeniyle çok sık karşılaştıkları polis ve jandarma gibi kolluk kuvvetlerinin etkili olduğu düşünülmektedir.

Ebeveynlerin iyi bir iş sahibi olma, daha iyi bir eğitim durumu, mutlu bir evlilik ve daha refah bir yaşam sürme gibi kendileriyle ilgili değiştirmek istedikleri olduğu görülmüştür. Bununla birlikte toplumla ilgili terör ve savaşların son bulmasını, yoksulluğun azalması ve toplumsal birlik ve beraberliğin sağlanmasını istedikleri saptanmıştır. Çocukların ise başka yerde yaşamak, yoksul olmamak, daha iyi bir eğitim almak gibi kendileriyle ilgili değiştirmek istedikleri olduğu görülmüştür. Ayrıca çocukların, toplumla ilgili insanların birbirlerine daha iyi davranmasını, terör ve savaşların son bulmasını ve herkesin eşit olmasını istedikleri görülmüştür.

Yoksullukla ilgili aşağıdaki öneriler sunulabilir;

- Ankara ve diğer illerde yoksulluğun azaltılması bu konuda uzun ve kısa dönemli strateji ve politikaların belirlenmelidir.
- İşsizliği azaltacak ve toplumsal eşitsizlikleri düzeltecek sosyal politikalar geliştirilmelidir.
- Çocuk yoksulluğunu önlemek için anne babaların eğitim yoluyla desteklenmelidir.
- Çocukların tüm eğitim masrafları üniversite sonuna kadar devlet tarafından karşılanmalıdır.
- Mikro, mezzo ve makro ölçekli politikaların ve yoksullukla mücadele programların planlanması ve uygulanması önemlidir.
- Yoksullukla mücadelede ekolojik sistem kuramı dikkate alınarak gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.
- Yoksullukla mücadele sadece yerel düzeyde ele alınmamalı ayrıca uluslararası düzeyde gerekli tedbirler alınmalıdır.

- Sağlık sistemi güçlendirilmeli ücretsiz hale getirilmeli, ayrıca ilaçlar tüm vatandaşlara ücretsiz olarak sağlanmalıdır.
- İşsiz bireylere iş imkanı sağlanmalıdır.
- Sosyal yardım başvuruları en kısa sürede değerlendirilmeli ve ihtiyaç sahiplerine cevap verilmelidir.
- Çocuklarda oluşabilecek gelişim geriliğini önlemek amacıyla sağlanacak erken müdahale ve gelişimsel tarama hizmetleri için çocuk gelişim uzmanı atamaları artırılmalıdır.
- Sosyo ekonomik düzeyi düşük ailelerin çocukları için okul öncesi eğitim teşvik edilmelidir.
- Çalışmayan ebeveynler için meslek edindirme kurslarının tanıtımı yapılmalıdır.
- Ebeveynlerin çalışmasının desteklemesi için gündüz bakım evi ve kreşlerin sosyo ekonomik düzeyi düşük olan bölgelerde de çoğaltılması sağlanmalıdır.
- Yetersiz beslenmeye bağlı oluşan hastalıklar, gelişim geriliği ve engellilik için tüm okul seviyelerinde yemek dağıtımı yapılmalıdır.
- Eğitim öğretime devam eden çocuklardan sınav kağıdı çoğaltma, yardımcı ders kitabı, test kitabı gibi başlıklar altında toplanan ücretlerin önüne geçilmelidir.
- Sosyo ekonomik düzeyi düşük ailelerin çocuklarının senede en az iki defa sağlık kontrolünden geçmesi sağlanmalıdır.
- Okul giriş ve çıkış saatlerinde toplu taşıma araçları çocuklar için ücretsiz yapılmalıdır.
- Okullarda tek tip üniforma uygulamasına geçilmelidir.
- Yapılan sosyal yardımların kesilmesi kaygısıyla gayri hukuki ve kayıtsız çalışan ebeveynlerin, kayıtlı bir işte çalışmaya başlamasıyla yapılan yardımların kesilmesi yerine azaltılması değerlendirilmelidir.
- Çalışma imkanı olduğu tespit edilen ebeveynlerin uygun bir işe yerleştirilip yapılacak olan yardım miktarı kadar maaşının karşılanması iş gücü kaybını azaltabilir, sosyal yardımların istismar edilmesini önleyebilir ve ihtiyaç sahibi daha çok ailenin sosyal yardımlardan faydalanmasının önünü açabilir.

7. KAYNAKLAR

Açıkalm, N. (2008). Yoksulluk ve Genç Kuşakların Toplumsal Hareketlilik Olanakları: İstanbul Ve Gaziantep Örnekleri. Çalışma ve Toplum.2: 131-154.

Adaman, F. ve Keyder Ç. (2005). Türkiye’de Büyük Kentlerin Gecekondu Ve Çöküntü Mahallelerinde Yaşanan Yoksulluk Ve Sosyal Dışlanma. Erişim Adresi: [http://ec.europa.eu/employment_social/social_inclusion/docs/2006/study_turkey_tr.pdf] Erişim Tarihi:18/03/2016

Aktaş, G. (2013). Yoksulluğu Ev İçinden Tanımlamak: Kadın Bakış Açısından Yoksulluk. VII. Ulusal Sosyoloji Kongresi (Ed. M. Tuna). 2-5 Ekim 2013, Muğla. Erişim Adresi: [sosyolojikongresi.org/ekitap/cilt9%201pdf#page=28]. Erişim Tarihi: 28/03/2016.

Alpaydın, Y. (2008). Türkiye’de Yoksulluk Ve Eğitim İlişkileri. İlem Yıllık: 3 (3), 49-64.

Altay, A. (2005). Yoksulluk Sadece Devletin Sorunu Mu? Kamu Harcamaları Açısından Bir Değerlendirme.Sosyo Ekonomi: 2 (2), 155-178.

Amar, J.A.L., Lanos, R. A., González, M. M., Agamez,E. M., Peñac, O. C. ve Romero, F. A. C. (2015). BeliefsAboutPovertyRelatedToSocialCategorization In Childhood.Suma Psicol.22:9-17.

Arpacıoğlu, Ö. (2011). Dünyada ve Türkiye’de Yoksulluk Analizi.Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi. 4 (2), 60-76.

ASAGEM.(2010). Sosyal Yardım Algısı Ve Yoksulluk Kültürü. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Araştırması. Erişim Adresi:[http://ailetoplum.aile.gov.tr/data/54293ea2369dc32358ee2b25/kutuphane_59_sosyal_yardim_algisi_ve_yoksulluk_kulturu.pdf],Erişim Tarihi: 25/3/2016.

ASPB. (2014) Korunmaya Muhtaç Çocuk Kimdir Ve Koruma Altına Nasıl Alınırlar? Erişim Adresi: [<http://Samsun.aile.gov.tr/hizmetlerimiz/sorularla>

hizmetlerimiz/korunmaya-muhtac-cocuk-kimdir-ve-koruma-altina-nasil-alinirlar]

Erişim Tarihi: 22/03/2016.

Aung, S. M. (2015). Responding To Child Abuse In Myanmar: Poverty, Ethnicity And Religion In Pathein. *The Review of Faith & International Affairs*, **13** (4), 79-81.

Avcı, M (2008). Tutuklu Çocuklar Üzerine Bir Araştırma: Çocukların Suça Yönelmesinde Etkili Olan Toplumsal Nedenler Ve Çözüm Önerileri. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, **11** (1), 49-73.

Aydemir, E. (2011). Evlilik mi Evcilik mi? Uluslar arası stratejik araştırmalar kurumu sosyal araştırmalar merkezi. Erişim Adresi: www.wusak.org.tr/images_upload/files/11-08%20evlilik%20evcilik%20pdf.]. Erişim Tarihi: 22/03/2016.

Bakırtaş, T. ve Kardemir, O. (2012). Türkiye’de Yetersiz Eğitim Ve Yoksulluk İlişkisi: İller Bazında Ekonometrik Bir Analiz. Erişim Adresi: <https://www.researchgate.net/publication/281641627>]. Erişim Tarihi: 07/03/2016.

Bal, H. (2007). Toplumsal Eşitsizlik Temelinde Çocuk Suçluluğu (Isparta- Van Karşılaştırması). *Sosyoloji Dergisi*, 293-311.

Baş-Güraslan, N. Karataş, B. (2012). Yoksulluğu 1-4 Yaş Grubu Çocuklarda Hastalanma Sıklığı Üzerine Etkileri. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*. **16** (3):141-147.

Bayındırlık Ve İşkan Bakanlığı Kentsel Yoksulluk, Göç Ve Sosyal Politikalar Komisyon Raporu. (2009). Kentleşme Sorunu. Erişim Adresi: www.kentges.gov.tr/_dosyalar/sura_raporlari/kitap3.pdf]. Erişim Tarihi: 01/03/2016.

BIANET (2016). Yoksulluk ve Çocuklar Üzerine Etkileri. Erişim Adresi: <http://bianet.org/bianet/cocuk/35699-yoksulluk-etkileri>] Erişim Tarihi: 01/03/2016.

BIANET.(2016). Çocuk Yoksulluğu, Artıyor, Bütçelerde Artmalı. Erişim Adresi:[<http://bianet.org/bianet/80212-cocuk-yoksullugu-artiyor-butceler-de-artmali->] Erişim Tarihi: 02/03/2016.

Bilge, D. Y., Taşar, M. A.,Kılınçoğlu, B., Özmen, S. veTıraş, Ü. (2013). Alt Sosyoekonomik Düzeye Sahip Anne-Babaların Çocuk İstismarı Ve İhmali Hakkındaki Bilgi Düzeyleri, Deneyimleri Ve Kullandıkları Disiplin Yöntemleri. Anadolu Psikiyatri Dergisi.**14**, 27-35.

Bilgin, R. (2009). Diyarbakır’da Sokakta Çalışan Çocuklar Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi. **8 (27)**: 232-244.

Buğra, A. (2008). Kapitalizm, Yoksulluk Ve Türkiye’de Sosyal Politika. Osmanlı Bankası Arşiv ve Araştırma Merkezi.

Buğra, A. ve Sınmazdemir, N.T. (2006). Yoksullukla Mücadelede İnsani ve Etkin Bir Yöntem: Nakit Gelir Desteği. Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Politika Forumu Araştırma Raporu, İstanbul.

Cangür, Ş., Kara, F., İlhan, M., Özkaya, E. G., Uzun, T., Bayk, N., Demircan, K. ve Ankaralı, H. (2013). Düzce İlinde Sokakta Çalışan Çocukların Eğitime Bakış Açısı Ve Beklentileri. Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi.**3 (2)**:5-14.

Ceren, A. (2013). Kentsel Yoksullukla Mücadelede Kamu Kurumları Ve Sivil Toplum Kuruluşları Rolü: Adıyaman Kent Yoksulları Üzerine Bir Alan Araştırması.Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi,Ankara.

Coşkun, S., Güneş, S. ve Ortakaya, F. (2011). Asgari Gelir Desteği ve Türkiye’de Uygulanabilirliği. Bir Model Denemesi. Gazi Üniversitesi İİBF Dergisi, 13 (3), 129-158.

Çabuk, N. (2003). Güney Doğu Anadolu’da Yoksulluğun Sosyal Göstergeleri. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi. **43 (2)**: 41-65.

Çakmak, D. (2009). Türkiye’de Çocuk Gelinler.Erişim Adresi: [https://scholar.google.com.tr/scholar?q=turkiyede+cocuk+gelinler&hl=tr&as_sdt=0&a

[s_vis=1&01=scholart&sa=ved=oah4KEwjZn+6ms9_LAhWqFZo.\].](#) Erişim Tarihi: 22/03/2016.

Çalışkan, Ş. (2016). Eğitim, İşsizlik, Yoksulluk İlişkisi. SÜ İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi.Erişim Adresi: [file:///C:/Users/asus-/Downloads/312-619-1SM.pdf.] Erişim Tarihi 07/03/2016.

Çocuk Koruma Kanunu (2005). Erişim Adresi: [http://cocukhizmetleri.aile.gov.tr/data/5422bc94369dc316585c0e01/1.5.5395.pdf]. Erişim Tarihi: 07/03/2016.

ÇSGB(2005). Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı 9. Çalışma Meclisi. Erişim Adresi: [http://www.csgb.gov.tr/media/2063/9calismameclisi.pdf]. Erişim Tarihi: 07/03/2016.

Datta, S. K. ve Singh, K.(2015). Analysis Of Child Deprivation In India: Focus On Health And Educational Perspectives. Economic Analysis andPolicy.Erişim Adresi: [http://dxdo.org/101016/jeap2016.03.003.]. Erişim Tarihi: 28/03/2016.

Dickerson, A. ve Popli, G. K. (2015). Persistent Poverty And Children's Cognitive Development: Evidence From The UK Millenium Cohort Study. Journal of TheRoyal Statistical Society. **179 (2)**: 535-558.

Doğan, E. (2014). Türkiye'de Yoksulluğun Ölçülmesi. Uzmanlık Tezi, Kalkınma Bakanlığı Yayınları No:2880, Ankara.

Dornan, P. ve Pells, K. (2015). Building Strong Foundations For Later Livelihoods By Addressing Child Poverty: Evidence From Younglives.Enterprise Development andMicrofinance.**26 (2)**: 90-103.

Durgun, Ö.(2011). Türkiye'de Yoksulluk Ve Çocuk Yoksulluğu Üzerine Bir İnceleme.TheJournal of Knowledge Economy& Knowledge Management _ Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi /,**VI(I)**: 143-154.

Echeverria, S. E., Valez-Valle, E., Javenic, T. ve Prystowsky, A. (2014).The Role Of Poverty Status And Obesity On Schoolattendance In The United States.Journal of AdolescentHealth.**55 (2014)**: 402-407.

Eryurt, M. A. ve Koç, İ.(2009). Yoksulluk Ve Çocuk Ölümlülüğü: Hanehalkı Refah Düzeyinin Çocuk Ölümlülüğü Üzerindeki Etkisi. Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi.52: 113-121.

Fidan, F. (2004). Çalışan Çocuk Olgusuna Sosyopsikolojik Bakış. Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi:4 (1), 30-49.

Frieberg, D.,Lundkvist, K. Xinjun, L. ve Sundquist, K. (2015). Parental Poverty And Occupation As Risk Factors For Pediatric Sleep- Disordered Breathing.SleepMedicine. **16 (2015):** 1169-1175.

Genç, Ö. (2010). Uluslar Arası Ekonomik Kuruluşların Yoksullukla Mücadele Stratejileri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Zonguldak Kara Elmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Ana Bilim Dalı, Zonguldak.

Gönen, E., Hablemitoğlu, Ş. ve Özmete, E. (2004). Yoksulluk ve Sürdürülebilir Yaşam Kalitesi İçin Sosyal Hizmetler. V. Ulusal Sosyal Hizmetler Konferansı, Değişen Türkiye’de İnsan Hakları Açısından Sosyal Hizmetler (Ed: K. Karataş). 21-23 Mayıs, Ankara.

Gün, S. (2010). Yoksulluk Bağlamında Sokakta Çalışan Çocuklar. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Ana Bilim Dalı,Ankara.

Gündoğan, N. (2008). Türkiye’de Yoksulluk ve Yoksullukla Mücadele. Ankara Sanayi Odası Dergisi, ASO Dosya, Ocak/Şubat 2008, Ankara.

Gündüz, A. Y. (2006). Türkiye’de Yoksullukla Mücadele Üzerine Bir İnceleme. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi(**Kıı**), s: 34-55.

Güneş, S. (2009). Yoksullukla Mücadelede Mikro Kredi Uygulamaları Ve Sosyal Yardımlaşma Ve Dayanışma Genel Müdürlüğü Proje Destekleri. Sosyal Yardım Uzmanlık Tezi, TC. Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü, Ankara.

Hanson, J. L., Hair, N., Shan, D. G., Shi, F., Gilmore, J. H., Wolfe, B. L. ve Pollak, D. S.(2013). Family Poverty Affects The Rate Of Human Infant Brain Growth.*PLOS ONE*. **8 (12)**: 1-9.

Hatun, S (2002). Çocuk Hakları Sözleşmesinin 13. Yılında Yoksulluk Ve Çocuklar Üzerine Etkileri. Erişim Adresi: [\[www.ttb.org.tr/eweb/yoksulluk_ve_cocuklar.pdf\]](http://www.ttb.org.tr/eweb/yoksulluk_ve_cocuklar.pdf). Erişim Tarihi: 07/03/2016.

Hoek, T. V.(2005).Growing Up In Poverty While Living In An Affluent Society Personal Experiences And Coping Strategies Of Dutch Poor Children The Politics Of Childhood (Ed. J. Goddard, S. McName, A. James). Polgrave-MacMillan: New-York.

Holtz, C. A., Fox, A. R. ve Meurerj, R.(2015). Incidence Of Behaviour Problems In Toddlers And Preschool Children From Families Living In Poverty. *TheJournal of Psychology*. **149 (2)**: 161-174.

Işık, E. (2007). Kent Yoksulluğu, Sokak Çocukları ve Suç.Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Ana Bilim Dalı,Kütahya.

İkizoğlu, M., Dölek, B. Ö. ve Çifci, G. E.(2007). Çalışan Çocukların Sorunları Ve Geleceğe İlişkin Beklentileri. *Toplum ve Sosyal Hizmet*.**18 (2)**:21-36.

İncedal, S.(2013). Türkiye’de Yoksulluğun Boyutları: Mücadele Politikaları Ve Müdahale Araçları. Aile ve Sosyal Politikalar Uzmanlık Tezi, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü,Ankara.

İstatistiklerle Ankara.(2015). Erişim Adresi: [\[www.ankara.gov.tr/kurumlar/ankara.gov.tr/ankara/dosyalar/diger/istatistiklerle-ankara-2015.pdf\]](http://www.ankara.gov.tr/kurumlar/ankara.gov.tr/ankara/dosyalar/diger/istatistiklerle-ankara-2015.pdf). Erişim Tarihi: 26/03/2016.

İş Kanunu.(2016).Erişim Adresi:[\[http://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/154857.pdf\]](http://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/154857.pdf) Erişim Tarihi: 20/03/2016.

İşeri, B., Sözen, G., Melik, Ö., Yavaşcan, Ö., Başkesen, A., Çoker, I. ve Yaprak, I. (2005). Çalışan Çocuk: Sosyo-Kültürel Özellikler Ve Sağlık Taraması- İzmir Otomotiv Sanayi. İzmir Tepecik Host Derg. **15 (1)**: 45-56.

Kahraman, F. ve Sallan-Gül, S. (2015). Türkiye’de Çocuk Yoksulluğu: Gaziantep Üzerine Bir Araştırma. Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. **8 (1)**: 339-366.

Karasar, N. (1999). Bilimsel Araştırma Yöntemi, Nobel Yayınları: Ankara.

Kaya, İ. (2008). Yoksullukla Mücadelede Eğitimin Rolü: Şartlı Nakit Transferi ŞNT Örneği. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Ana Bilim Dalı, Isparta.

Kaya, Z. (2011). Türkiye’de Yoksulluk Analizi: Bir Probit Model Uygulaması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

Keskinkılıç- Kara, S. B. ve Çalık, T. (2012). Sokakta Çalışan Çocukların Eğitim İhtiyaçları GEFAD/GUJGEF. **32 (3)**: 673-695.

Koyun, A. ve Çiçekoğlu, P. (2011). Karanlıkta Kaybolan Umutlar. Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi. **14 (1)**: 59-65.

Kurnaz, Ş. A. (2009). Türkiye’de Çocuk Yoksulluğu. Sosyal Yardım Uzmanlık Tezi, TC. Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü, Ankara.

Lessard, N. L., Alcala, E. ve Capitman, J. A. (2016). Pollution, Poverty And Potentially Preventable Childhood Morbidity In Central California. The Journal of Pediatrics. **Vol:168**:11-13.

Lichter, D. T., Qian, Z. ve Crowley, M. L. (2005). Child Poverty Among Racial Minorities And Immigrants: Explaining Trends And Differentials. Social Science Quarterly. **86**: 1037-1059.

Malatyali, M. (2014). Türkiye’de Çocuk Gelin Sorunu. Nesne Dergisi. **2 (3)**: 27-38.

Memiş, H. (2014). Küreselleşme ve Yoksulluk İlişkisi. Akademik Yaklaşımlar Dergisi. **5 (1)**: 144-161.

Miller, G.E. ve Chen, E. (2013). The Biological Residue Of Childhood Poverty. Child Development Perspectives. **7 (2)**: 67-73.

Önder, H. (2016). Erişim Adresi: [file:///c:/users/asus-/downloads/tr.de.yoksulluk.onder-senses%20(1).pdf.]. Erişim Tarihi: 01/03/2016.

Özgenç, N. (2013). Sürdürülebilirlik ve Yoksulluk İlişkisi. Yayımlanmamış Uzmanlık Tezi, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, Ankara.

Özmen, E., Özmen, D., DüNDAR, P. E., Çetinkaya, A. Ç. ve Taşkın, F. O. (2008). Yoksulluğun Ergenlerin Ruh Sağlığına Etkileri. Erişim Adresi: [https://www.researchgate.net/publication/267511102]. Erişim Tarihi: 28/03/2016.

Öztürk, A. B. (2008). Kentteki Çocuk Yoksulluğu: Keçiören Örneği. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmetler Ana Bilim Dalı, Ankara.

Öztürk, M. ve Çetin, I. (2009). Dünyada ve Türkiye’de Yoksulluk ve Kadınlar. Journal of Yasar University. **3 (11)**: 2661-2698

Pelton, L. (2014). The Continuing Role Of Material Factors In Child Maltreatment And Placement.. Child Abuse & Neglect **41**: 30-39.

Ridge, T. (2002). Childhood Poverty And Social Exclusion- From A Child’s Perspective. The Policy Press: UK.

Sameroff, A. J., Seifer, R., Baldwin, A. ve Baldwin, C. (1993). Stability Of Intelligence From Preschool To Adolescence: The Influence Of Social And Family Risk Factors. Child Development. **64 (1)**: 80–97.

Santiago, C. D., Kaltman, S. ve Mirando, J. (2013). Poverty And Mental Health: How Do Low Income Adults And Children Fare In Psychotherapy? Journal of Clinical Psychology. **69 (2)**: 115-126.

Sarah, K., Garwood, M., Dgerassi, L. M. S. W., Jonson-Reidm, Plax, K. ve Drake, B. (2015). More Than Poverty: The Effect Of Child Abuse And Neglect On Teen Pregnancy Risk. *Journal of Adolescent Health*. **57 (2)**: 164-168.

Sharam, A. veHulse, K. (2015). Understanding Then Exus Between Poverty And Homelessness: Relational Poverty Analysis Of Families: Experiencing Homelessness In Australia. *Housing, TheoryandScience*. **31 (3)**: 294-309.

Sunal, O. (2011). Gelir Düzeyi ve Çocuk Emeği Arasındaki İlişki: Ülkeler Arası Bir Karşılaştırma. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*. **66 (1)**: 117-128.

Şen, B. ve Kahraman, F. (2012). Oyun Hakkının Uzağında Yaşamak: Türkiye’de İç Göç Ve Çocuk Emeği. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*. **27**: 167-189.

Şener, Ü. (2010). Yoksullukla Mücadelede Sosyal Güvenlik, Sosyal Yardım Mekanizmaları ve İş Gücü Politikaları. *TEPAV Politika Notu*, İstanbul.

Şenses, F. (2006). Küreselleşmenin Öteki Yüzü: Yoksulluk (4. Baskı). İletişim Yayınları: İstanbul.

Tampubolon, G. (2016). Growing Up In Poverty, Growing Old In Infirmary The Long Arm Of Childhood Conditions In Great Britain. *PLOS ONE*. **10 (12)**: 1-16.

The World Bank (2010). Global Economy Prospects, Crisis, Finance And Growth. Erişim Adresi: [siteresources.worldbank.org/INTGEP2010/Resources/GEP2010-Full-Report.pdf.]. Erişim Tarihi: 28/02/2016.

TİS(2016). Erişim Adresi: [<http://www.hurriyet.com.tr/4-kisilik-ailenin-aclik-siniri-1-361-+130177740>.] Erişim Tarihi: 07/03/2016.

Tor, H. (2010). Türkiye’de Çocuk İşçiliğinin Boyutları. *ZeitschriftfürdieWelt der Turken*. Erişim Adresi: [www.acar.index.com/dosyalar/makale/acarindex-1423939533.pdf.] Erişim Tarihi: 20/03/2016.

TUIK (2016). Çocuk İş Gücü Anketi Sonuçları. Erişim Adresi: [<http://www.tuik.gov.tr/prehaberbultenleri.do?id=13659>.] Erişim Tarihi: 22/03/2016.

TUIK (2016). Erişim Adresi: [<http://www.tuik.gov.tr/prehaber-bultenleri.do?id=18622>.] Erişim Tarihi: 21/03/2016.

TUIK (2016). Yoksulluk İstatistikleri. Erişim Adresi: [<http://www.tuik.gov.tr/pretablodo?alt.id=1013>.] Erişim Tarihi: 03/03/2016.

TUIK(2013). Seçilmiş Göstergelerle Ankara. Erişim Adresi: [www.tuik.gov.tr/ilGostergeleri/iller/ANKARA.pdf.] Erişim Tarihi: 26/03/2016.

Tümkiye, S., Aybek, B. ve Çelik, M. (2010). Yoksul Ailelerden Gelen Ergenlerde Psiko-Sosyal Bir Olgu Olarak Umutsuzluk Ve Boyun Eğici Davranışların İncelenmesi.Uluslar Arası İnsan Bilimleri Dergisi. 7: 970-984.

UNDP (2015). Human Development Report. Erişim Adresi: [<http://www.tr.undp.org/content/turkey/tr/home/library/humandevlopment/human-development-report-2015html>.] Erişim Tarihi: 03/03/2016.

UNDP(2004). Erişim Adresi: [<http://erc.undp.org/>]. Erişim Tarihi: 26/03/2016.

UNDP(2014). 2014 İnsani Gelişme Raporu. Erişim Adresi:[http://www.tr.undp.org/content/turkey/tr/home/library/human_development/hdr-2014.html.], Erişim Tarihi: 27/03/2016.

UNICEF (2005). Dünya Çocuklarının Durumu. Erişim Adresi: [www.unicef.org/turkey/pdf/-dcd05.pdf.] Erişim Tarihi: 07/03/2016.

UNICEF (2013). United Nations Children's Fund, Committing To Child Survival: A Promise Renewed, Progress Report 2013. Erişim Adresi:[http://www.unicef.org/lac/Committing_to_Child_Survival_APR_9_Sept_2013.pdf.] Erişim Tarihi: 25/03/2016.

UNICEF (2016). Erişim Adresi: [http://www.unicef.org/turkey/pc/_cp36.html.] Erişim Tarihi: 20/03/2016.

UNICEF(2006). Çocuk Yoksulluğunun Önlenmesi. Erişim Adresi:[www.unicef.org/turkey/pdf/_cp28cpdf.] Erişim Tarihi: 21/03/2016.

UNICEF(2007). Çocuk yoksulluğuna evet deyin. Erişim Adresi:[www.unicef.org/turkey/sy19/sy19html]. Erişim Tarihi: 07/03/2016.

UNICEF(2014).Sayılarla Dünya Çocuklarının Durumu Raporu. Erişim Adresi:[<http://www.unicef.org.tr/files/bilgimerkezi/doc/Unicef%20SOWC%202014%20web.pdf>]. Erişim Tarihi: 27/03/2016.

UNICEF(2016). Çocuklar İçin Birleşin. Erişim Adresi: [http://www.unicef.org/turkey/dn_2006/cp43html]. Erişim Tarihi: 22/03/2016.

Vatan Gazetesi. (2016). Erişim Adresi: [<http://www.gazetevatan.com/asaf-savas-akat-55211yazar-yazisi-yoksulluk-ve-egitim>]. Erişim Tarihi: 07/03/2016.

Votruba- Drzal, E. Miller, P. ve Coley, R. L. (2016). Poverty, Urbani City And Children's Development Of Early Academic Skills.Child Development Perspectives. **10 (1): 3-9.**

Wang, X., Zhou, L. ve Shang, X. (2015). Child Poverty In Rural China: Multi Dimensional Perspective Asian Social Work And Policy.Review.**9 (2015): 109-124.**

Wei, Q. W., Zhank, J. X., Scherpbier, R. W., Zhao, C. C., Luo, S. S., Wang, X. L. ve Guo, S. F. (2015). High Prevelance Of DevelopmentalDelayAmongChildrenUnderThree Years Of Ages In Poverty-StrickenAreas Of China.TheRoyalSocietyforPublicHealth,**129: 1610-1617.**

Weinger, S. (1998). Poor Children Know Their Place Perceptions Of Poverty Class And Public Messages. *Journal of SociologyandSocialWelfare*. **15 (2): 100-118.**

WIKIPEDIA (2006). Sokak Çocukları. Erişim Adresi:[<https://tr.wikipedia.org/wiki/sokak/%c3%07cocuklar%c4%61>]. Erişim Tarihi: 18/03/2016.

WIKIPEDIA(2007).ErişimAdresi:[<https://tr.wikipedia.org/wiki/yoksulluk#c387evrenselnedenler>]. Erişim Tarihi 01.03.2016.

WIKIPEDIA(2016). Erişim Adresi: [<https://tr.wikipedia.org/wiki/mamak>]. Erişim Adresi: 26&03/2016.

Yazıcı, Ö.(2012). Korunmaya Muhtaç Çocuklar Ve Çocuk Evleri. Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. **9 (18)**: 499-525.

Yazıcıoğlu, Y. ve Erdoğan, S. (2004). Spss Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Detay Yayıncılık: Ankara.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2005). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Seçkin Yayınevi: Ankara

Yıldız, M.A. ve Duy, B. (2015). Sokakta Çalışmak Ve Gelir Düzeyi Erinlerin Benlik Saygısı, Yaşam Doyumu Ve Depresyon Düzeylerine Etki Eder Mi? (Diyarbakır İli Örneği). Elementary Education Online. **14 (2)**: 522-537.

Yıldız, Ö.(2006). Türkiye’de Çocuk İşçi Sorunun Toplumsal Görünümü. Journal of Qafqaz University.. Erişim Adresi: [journal.qu.edu.az/article_pdf/1011_156.pdf.]. Erişim Tarihi: 20/03/2016.

Yoksulluk (2003). 1.ci Cilt (Ed, A.E. Bilgili ve İ. Altan). Deniz Feneri Yayınları: İstanbul.

Yoo, J. A. ve Huang, C. C. (2012). The Effects Of Domestic Violence On Children's Behavior Problems: Assessing The Moderating Roles Of Poverty And Marital Status. Children and Youth Services Review. **34**: 2464–2473

Yusufoğlu, Ö. Ş. ve Kızmaz, Z. (2015). Parçalanmış Ailelerde Yoksulluk Ve Sosyal Dışlanma: Elazığ Örneği. Social Science. **11 (1)**: 27-40.

Zuckerman, B.S. ve Sandel, M. (2013). Bölüm 100: Yoksulluk, Evsizlik ve Sosyal Düzensizlik. Rudolph Pediatri (Orijinal Adı: Rudolph's Pediatrics, McGraw-Hill - Çeviri Editörü: M. Yurdakök) Güneş Tıp Kitabevleri, ss: 370-372.

-----Yeni Kaynaklar.

ASPB (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı) (2013). Ulusal Çocuk Hakları Strateji Belgesi ve Eylem Planı (Erişim Tarihi: 30.04.2016).
http://cocukhizmetleri.aile.gov.tr/data/54ad4cd6369dc5dac028bda2/ulusal_cocuk_haklari_strateji_belgesi_ve_eylem_plani.pdf

Boyle CA, Boulet S, Schieve LA, Cohen RA, Blumberg SJ, Yeargin-Allsopp M, Visser S, Kogan MD. Trends in the Prevalence of Developmental Disabilities in US Children, 1997-2008. *Pediatrics* 2011; 127(6), 1034-42. DOI:10.1542/peds.2010-2989.

Ertem İÖ, Çakmak NM, Ünal C, Gök CG. Çocuklar İçin Özel Gereksinim Raporuna Geçiş: Özürlülük Ölçütü, Sınıflandırması ve Özürlülere Verilecek Sağlık Kurulu Raporları Hakkında Yönetmeliğin Bilimsel İncelemesi, Ankara: UNICEF Türkiye Ülke Ofisi, 2012.

Ertem, İ., Forsyth, B., Avni-Singer, A.J., Damour, L.K., Cicchetti, D.V. (1997). Development of a Supplement to HOME Scale for Children Living in Improverished Urban Environments. *Journal of Developmental and Behavioral Pediatrics*, 18 (5), 322-328.

Heckman, J. (2012). Invest in Early Childhood Development: Reduce Deficits, Strengthen The Economy. “The Heckman Equation”. National Institute for Early Childhood Education Research. (Erişim Tarihi: 30.04.2016).
file:///C:/Users/user/Downloads/F_HeckmanDeficitPieceCUSTOM-
Generic_052714.pdf

Schonfeld, D. J. ve Perrin, E. C. (2013). Hastalığa Uyum. *Rudolph Pediatri* (Orijinal Adı: Rudolph’s Pediatrics, McGraw-Hill - Çeviri Editörü: M. Yurdakök) Güneş Tıp Kitabevleri, 368-370.

UNICEF, (2012). Türkiye’de Çocuk ve Genç Nüfusun Durumunun Analizi. <http://abdigm.meb.gov.tr/projeler/ois/egitim/033.pdf> (Erişim Tarihi: 30.04.2016).

PDR (Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Servisi) (2012). (Erişim Tarihi: 30.04.2016). <http://berkio.feza.k12.tr/dosyalar/4721191014.pdf>

Şeniz Ertürk, P.Yoksulluk Olgusu Yüksek Lisans Tezi Anadolu Üniversitesi
Anadolu Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü / Sosyoloji Bölümü / Sosyoloji
Anabilim Dalı / Sosyoloji Bilim Dalı Eskişehir

Çalışkan, Ş. Türkiye’de Gelir Eşitsizliği ve Yoksulluk Sosyal Siyaset Konferansları,
Sayı: 59, 2010/2, s. 89–132.

Karaman, B. ve Özçalık, M. Türkiye’de Gelir Dağılımı Eşitsizliğinin Bir Sonucu:
Çocuk İşgücü, Yönetim ve Ekonomi Yıl:2007 Cilt:14 Sayı:1 Celal Bayar Üniversitesi
İ.İ.B.F. Manisa

İstanbul Valiliği, Sosyal Yardımlaşma ve dayanışma Vakıfları Erişim Adresi:
<http://sydv.istanbul.gov.tr/Default.aspx?pid=265> Erişim Tarihi: 23,04,2016

Erkan, B., Bağlı, M., Göç ve Yoksulluk Alanında Kentle Bütünleşme Eğilimi:
Diyarbakır Örneği Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi 2005 Cilt: 22
Sayı: 1 / ss. 105-124

Gün, Z., Bayraktar, F., Türkiye’de İç Göçün Ergenlerin Uyumundaki Rolü Türk
Psikiyatri Dergisi 2008

TÜİK Anahtar Göstergeler 2016, Erişim Adresi: <http://www.tuik.gov.tr/Start.do>
Erişim Tarihi: 27.04.2016

ŞNT Rehberi, Erişim Adresi: <http://www.sosyalyardimlar.net/sartli-nakit-transferi-rehberi/> Erişim Tarihi: 19,04,2006

EKLER

EK 1

MAMAK İLÇESİ ÇOCUK YOKSULLUĞU HARİTALANDIRMASI ANKETİ

Merhaba,

Bu anket Ankara Kalkınma Ajansı desteği ile yürütülmekte olan “Mamak İlçesi Çocuk Yoksulluğu Haritalandırılması” projesi kapsamında hazırlanmıştır. Proje kapsamında elde edilen bilgiler ile çocuk yoksulluğunun Mamak bölgesindeki durumu betimlenmeye çalışılacak ve Mamak İlçesi’ndeki Çocuk Yoksulluğu’nun önlenmesi amacıyla nelerin yapılabileceği tespit edilecektir. Anket çocuk sahibi ebeveynlerle görüşülerek doldurulacaktır. Çalışma kapsamında elde edilen bilgiler sadece bu çalışma kapsamında kullanılacak, elde edilen kişisel bilgiler başka kişilerle kesinlikle paylaşılmayacaktır. Sorulara vereceğiniz yanıtlar, araştırma için önem taşımaktadır. Araştırma kapsamında bize destek verdiğiniz için teşekkür ederiz.

Saygılarımızla,

Proje Ekibi

Anketi Dolduranın Adı Soyadı:

Tarih:

Anket Sıra No:

I.BÖLÜM GENEL BİLGİLER

Anketi Yanıtlayan Kişi: Anne () Baba ()

1. Kaç yaşındasınız?

1.)15-25 2.)26-36 3.)37-47 4.)48-58 5.)59 ve üzeri

2. Eşiniz kaç yaşında?

1.)15-25 2.)26-36 3.)37-47 4.)48-58 5.)59 ve üzeri

3. Eğitim durumunuz nedir?

1.) Okur-yazar değil 2.) Okur-yazar 3.) İlköğretim 4.) Lise terk 5.) Lise
6.) Önlisans mezunu 7.) Üniversite mezunu

4. Eşinizin eğitim durumu nedir?

- 1.) Okur-yazar değil 2.) Okur-yazar 3.) İlköğretim 4.) Lise terk 5.) Lise
6.) Önlisans mezunu 7.) Üniversite mezunu

5. Medeni durumunuz nedir?

- 1.) Evli ()Resmi Nikahlı ()Resmi Nikahsız **Kaçıncı evliliğiniz**
2.) Boşanmış (7. Soruya geçiniz) 3.) Dul (Eşin vefatı) (11. Soruya geçiniz) 4.) Diğer.....

6. Kaç yıllık evlisiniz?

- 1.)1-5 2.)6-10 3.)11-15 4.)16-20 5.)21 ve üzeri

7. Kaç yaşında evlendiniz?(Yanıtladıktan sonra 16. Soruya geçin)

- 1.)13-17 2.)18-22 3.)23-27 4.)28-32 5.)33 ve üzeri

8. Eşinizden ayrılmanızın nedeni nedir?

- 1.)Maddi sıkıntı
2.)İşsizlik
3.)Şiddet
4.)İçki-kumar gibi alışkanlıklar
5.)Başka biriyle ilişki
6.)Diğer.....

9. Eşinizden nafaka alıyor musunuz?

- 1.)Evet 2.)Hayır (12. Soruya geçiniz)

10. Ne kadar nafaka alıyorsunuz?

- 1.)0-200 TL 2.)201-400 TL 3.)401-600TL 4.)601TL ve üzeri

11. Kaç yıl evli kaldınız?

- 1.)1-5 2.)6-10 3.)11-15 4.)16-20 5.)21 ve üzeri

12. Anne/babanızdan aylık alıyor musunuz?

- 1.)Evet 2.)Hayır (14. Soruya geçiniz)

13. Ne kadar aylık alıyorsunuz? (Bu sorudan sonra 16. Soruya geçiniz)

- 1.)0-200 TL 2.)201-400 TL 3.)401-600TL 4.)601TL ve üzeri

14. Eşinizden dul/yetim aylığı alıyor musunuz?

- 1.)Evet 2.)Hayır (16. Soruya geçiniz)

15. Ne kadar alıyorsunuz?

- 1.)0-200 TL 2.)201-400 TL 3.)401-600TL 4.)601TL ve üzeri

16. Nerede doğdunuz? İl.....

- 1.) İl 2.) İlçe 3.) Kasaba/Köy

17. Yaşadığınız yere göç ile mi geldiniz?

- 1.)Evet 2.)Hayır (21. Soruya geçiniz)

18. Nereden göç ettiniz?

- 1.) Köy/Kasaba 2.)İlçe 3.) İl 4.) Yurt dışı

19. Ne zaman göç ettiniz?

- 1.)0-2 Yıl 2.)3-5 Yıl 3.)6-11 Yıl 4.)12-20Yıl 5.)21 yıl ve üzeri

20. Göç etme nedeniniz nedir?

- 1.) İş olanakları 2.) Çocukların eğitimi 3.) Evlilik 4.) Sağlık sorunları
5.) Güvenlik 6.) Diğer.....

21. Kaç yıldır Ankara'da yaşıyorsunuz?

- 1.)0-2 Yıl 2.)3-5 Yıl 3.)6-11 Yıl 4.)12-20Yıl 5.)21 yıl ve üzeri

22. Borcunuz/taksitiniz var mı?

- 1.)Evet [Borcunuz nedeniyle yasal işlem yapıldı mı? E/H] 2.)Hayır (25. Soruya geçiniz)

23. Ne kadar borcunuz var?

- 1.)0-500 Lira 2.)501-1500 Lira 3.)1501-3000 Lira 4.)3001-5000 Lira
5.)5001 Lira ve üzeri

24. Kime borcunuz var?

- 1.)Şahsa 2.)Esnaf (Bakkal vb.) 3.)Ev sahibine 4.)Mağazaya 5.)Bankaya
6.)Fatura borcu 7.) Diğer.....

25. Sağlık güvenceniz nedir?

- 1.) Yok 2.) SSK 3.) BAĞKUR 4.) Emekli sandığı 5.) Yeşil Kart

26. Gelir getiren bir işte çalışıyor musunuz?

- 1.)Evet 2.) Emekli (28. Soruya geçiniz) 3.)Hayır (33. soruya geçiniz)

27. Ne iş yapıyorsunuz?

- 1.)İnşaat işçisi 2.)Seyyar satıcı 3.)Sanayi işçisi 4.)Çiftçi 5.)Esnaf
6.)Şoför 7.)Gündelikçilik 8.)El işi 9.)Çocuk Bakımı 10.)Diğer.....

28. Eşiniz çalışıyor mu? (Yukarıdaki seçeneklerden kodlama yapabilirsiniz 27. Sorudan)

- 1.)Evet..... 2.)Hayır

29. Aylık geliriniz nedir?

.....

30. Ailede siz ve eşiniz dışında başka çalışan var mı?

- 1.)Evet: Belirtiniz..... 2.)Hayır

31. Kazandığınız parayı öncelikli olarak nereye harcıyorsunuz? (Bu sorudan sonra 37. Soruya geçiniz)

- 1.)Mutfak masraflarına 2.)Isınmaya 3.)Borçlara 4.)Çocukların eğitimine
5.) Diğer.....

32. Kaç yıldır çalışmıyorsunuz?

- 1.)0-6 ay 2.)7 ay-1 yıl 3.)1-2 yıl 4.)2-3 yıl 4.)3 yıl ve üzeri

33. İşsiz kaldığınız sürelerde geçiminizi nasıl sağlıyorsunuz?

- 1.)Akraba yardımı 2.)Komşu yardımı 3.)Belediye 4.)Vakıf
5.)Sosyal Yardımlaşma 6.)Diğer.....

34. Düzenli gelir getiren bir işte çalışmak ister miydiniz?

- 1.)Evet 2.)Hayır (37. Soruya geçiniz)

35. Neden düzenli gelir getiren bir işte çalışmak istiyorsunuz?(Yanıtladıktan sonra 37. Soruya geçiniz)

- 1.)İstediğimi alabilmek için 2.)Eşime destek olmak için
3.)Çocuklarımla ihtiyaçlarını karşılamak için 4.)Borçlarımı ödemek için 5.) Diğer.....

36. Neden çalışmak istemiyorsunuz?

- 1.)Eşim izin vermiyor 2.)Sağlık sorunlarımdan dolayı 3.)Çocuklarıma bakacak kimse yok
4.)İş bulamıyorum 5.) Yaşlılık 6.)Diğer.....

37. Eşiniz hiç işsiz kaldı mı?

- 1.)Evet 2.)Hayır (40. Soruya geçiniz) 3.) Hiç çalışmadı

38. Eşiniz işsiz kaldığı sürelerde geçiminizi nasıl sağlıyorsunuz?

- 1.)Akraba yardımı 2.)Komşu yardımı 3.)Belediye 4.)Vakıf
5.)Sosyal Yardımlaşma 6.)Diğer

39. Ailenin ortalama aylık geliri nedir?

.....

40. Evinizde sağlık sorunu olan biri var mı?

- 1.)Evet 2.)Hayır

41. Hastalığından dolayı sürekli ilaç tedavisi gören biri var mı?

- 1.)Evet (Bir sonraki soruya geçiniz) 2.)Hayır (43. soruya geçiniz)

42. İlaçlar devlet tarafından karşılanıyor mu?

- 1.)Evet 2.)Hayır

43. Ailenizde engelli birey var mı?

- 1.)Evet 2.)Hayır (46.soruya geçiniz)

44. Ailenizdeki engelli birey için devletten destek alıyor musunuz?

- 1.)Evet ()2022 ()Evde Bakım Parası 2.)Hayır

45. Engelli birey için aldığınız aylık destek miktarı nedir?

- 1.)0-200 2.)201-400 3.)401-600 4.)601-800 5.)801 ve üzeri

46. Sağlık yardımı alıyor musunuz?

- 1.)Evet (48.soruya geçiniz) 2.)Hayır

47. Sağlık yardımı neden almıyorsunuz?

- 1.)Sağlık güvencemiz yok 2.)Zamanımız yok 3.)Maddi imkanlarımız yetersiz
4.)Hastane/Sağlık Ocağı uzak 5.) İlaçlar pahalı 6.) Diğer

48. Son bir haftada kendinizi aşırı mutsuz/hüzünlü ve depresyonda hissettiniz mi? Bu süre kaç gündür?

- 1.) 0 2.)1-2 3.)3-4 4.)5-7

49. Son bir yılda kendinizi depresyonda ya da aşırı hüzünlü hissettiğiniz, daha önce hoşunuza giden ya da sizi ilgilendiren şeylere ilginizi yitirdiğiniz oldu mu? Bu durum uzun sürdü mü?

- 1.)Evet 2.)Hayır

50. Yaşamınızda kendinizi çoğu gün depresyonda ya da aşırı hüzünlü hissettiğiniz iki yıl geçirdiniz mi?

- 1.)Evet 2.)Hayır

51. Aşağıdaki yardım türlerinden hangisini almaktasınız veya aldınız?

- 1.)Barınma 2.)Gıda 3.)Giyim 4.)Eğitim 5.)Sağlık 6.)Engelli yardımı
7.) Hiçbiri 8.) Diğer.....

52. Mutfak alışverişlerinizi nereden yaparsınız?

- 1.)Pazar 2.)Market 3.)Seyyar satıcı 4.)Manav 5.)Bakkal 6.)Diğer

53. Kıyafetlerinizi nereden alıyorsunuz?

- 1.)Mağaza 2.)Pazar 3.)Seyyar satıcı 4.)İkinci el kullanılmış 5.) Akraba/komşu 6.)Yardım

54. Et ürünlerini tüketme sıklığınız nedir?

- 1.)Hemen hemen her gün 2.)Haftada birkaç kez 3.)Haftada bir kez 4.)Ayda bir kez
5) Senede birkaç kez 6)Hiç

55. Yoğurt, peynir yumurta gibi süt ürünlerini tüketme sıklığınız nedir?

- 1.)Hemen hemen her gün 2.)Haftada birkaç kez 3.)Haftada bir kez
4.)Ayda bir kez 5.)Hiç

56. Sebze tüketme sıklığınız nedir?

- 1.)Hemen hemen her gün 2.)Haftada birkaç kez 3.)Haftada bir kez 4.)Ayda bir kez 5.)Hiç

57. Meyve tüketme sıklığınız nedir?

- 1.)Hemen hemen her gün 2.)Haftada birkaç kez 3.)Haftada bir kez 4.)Ayda bir kez
5) Senede birkaç kez 6)Hiç

II. BÖLÜM EV İLE İLGİLİ SORULAR

1. Oturduğunuz evin türü nedir?

- 1.) Gecekondu 2.) Müstakil ev 3.) Apartman dairesi
4.) Diğer.....

2. Oturduğunuz ev kime ait?

- 1.) Kira
2.) Kendimize ait (4. Soruya geçiniz)
3.) Anne babama ait (4. Soruya geçiniz)
4.) Kayınvalidem/Kayınpederime ait (4. Soruya geçiniz)
5.) Yardımsever birine ait (4. Soruya geçiniz) 6.) Diğer.....

3. Aylık ne kadar kira ödüyorsunuz?

- 1.) 0-200 TL 2.) 201-400 TL 3.) 401-600 TL 4.) 601 -800 TL 5.) 801 TL ve üzeri

4. Oturma salonu dahil eviniz kaç odalı?

- 1.) Bir 2.) İki 3.) Üç 4.) Dört 5.) Beş ve daha fazla

5. Evinizin iç yapısı nedir? (Birden fazla seçenek işaretlenebilir)

- 1.) Mutfak ayrı 2.) Mutfak ayrı değil 3.) Banyo ayrı 4.) Banyo ve Tuvalet birlikte
5.) Tuvalet içerde 6.) Tuvalet dışarda

6. Evinizde aşağıdaki elektronik eşyalardan hangileri var?

	Var	Yok
1.) Buzdolabı	()	()
2.) Televizyon	()	()
3.) Çamaşır Makinesi	()	()
4.) Bilgisayar	()	()
5.) Ütü	()	()
6.) Telefon	()	()
7.) Fırın	()	()
8.) Bulaşık makinası	()	()
9.) Elektrik süpürgesi	()	()
10.) Kombi- şofben	()	()
11.) Cep Telefonu (Sayı.....)	()	()
12.) Tablet (Sayı.....)	()	()

7. Yaşadığınız evde siz, eşiniz ve çocuklarınız haricinde sizinle birlikte yaşayan bir akrabanız var mı?

- 1.) Evet 2.) Hayır (9. Soruya geçiniz)

8. Sizinle birlikte yaşayan akrabanız kim ya da kimlerdir?

- 1.) Annem-Babam 2.) Kayınvalidem-Kayınpederim 3.) Kız/Erkek kardeşim
4.) Eşimin kız/erkek kardeşi 5.) Hala/Teyze 6.) Dayı/Amca
7.) Büyükanne/Büyükbaba 8.) Diğer.....

9. Hanede kaç kişi yaşıyor?

.....

10. Isınma ihtiyacınızı ne tür enerji ile sağlıyorsunuz?

- 1.) Doğalgaz 2.) Elektrik 3.) Odun 4.) Kömür 5.) Diğer

11. Ne ile ısıniyorsunuz?

- 1.) Soba 2.) Müşterek veya merkezi ısıtma kalorifer
3.) Kombi/kat kaloriferi 4.) Diğer.....

12. Su ihtiyacınızı nasıl karşıliyorsunuz?

- 1.) Evde musluk suyundan 2.) Dışarıda musluk suyundan 3.) Dışarıdaki çeşmeden
4.) Damacana/Hazır su 5.) Diğer

13. Yemeklerinizi ne ile pişiriyorsunuz?

- 1.)Tüp gaz 2.) Doğalgaz 3.) Elektrik 4.)Odun 5.)Kömür 6.) Diğer

14. Evinizle ilgili şikâyetleriniz nelerdir? (Birden fazla seçenek işaretlenebilir)

- 1.)Oda sayısının yetersiz olması 2.)Soğuk olması 3.)Evin rutubetli olması
4.)Banyonun/Tuvaletin olmaması 5.)Güvenlik sorunu 6.)Böcek/Fare
7.)Evin yeterince aydınlanmaması 8.) Diğer.....

15. Son iki yılda kaç kere ev değiştirdiniz?

16. Yetişkin denetimi olmadan 12 yaşın altındaki çocuklarınızı evde yalnız bırakır mısınız?

- 1.)Evet 2.)Hayır

BÖLÜM III. ÇOCUKLAR İÇİN GÖRÜŞME FORMU

1. Kaç çocuğunuz var?

- 1.)Bir 2.)İki 3.)Üç 4.)Dört 5.)Beş ve üzeri

2. Çocuğunuz/çocuklarınızın yaşları, cinsiyetleri ve öğrenim durumları nedir?

	Cinsiyeti	Yaşı	Doğum Tarihi	Öğrenim Durumu
1.Çocuk				
2.Çocuk				
3.Çocuk				
4.Çocuk				
5.Çocuk				
6.Çocuk				
7.Çocuk				
8.Çocuk				
9.Çocuk				

3. Çocuğunuz/çocuklarınızın sağlık güvencesinden yararlanıyor mu?

- 1.)Evet 2.)Hayır (5. Soruya geçiniz)

4. Çocuğunuz/çocuklarınızın sağlık güvencesi nedir?

- 1.) SSK 2.) Bağkur 3.)Emekli sandığı 4.) Yeşil Kart

5. Doğduktan sonra ölen bebek ya da çocuğunuz/çocuklarınız oldu mu?

- 1.)Evet 2.)Hayır

6. En son çocuğunuza hamileyken ya da eşiniz hamileyken kaç kere sağlık kontrolü yaptırdınız?

- 1.)Ayda bir 2.)3-6 kez 3.)1-2 kez 4.)Hiç

7. En son çocuğunuza bebeklik döneminde (0-12 ayda) kaç kere sağlık kontrolü yaptırdınız?

- 1.)Ayda bir 2.)2-3 ayda bir 3.)4-8 ayda bir 4.)12 ayda bir
5.)Hiç

8. Çocuğunuz/çocuklarınızın aşılarını düzenli yaptırdınız mı?

- 1.)Evet 2.)Hayır

9. Çocuğunuz/çocuklarınızla ilgili sağlık problemi yaşadığınızda sağlık merkezine götürüyor musunuz?

- 1.)Evet 2.)Hayır

10. Çocuğunuz/çocuklarınızın önemli bir hastalığı var mı?

- 1.)Evet (Belirtiniz.....) 2.)Hayır

11. Çocuğunuz/ çocuklarınızın tedavi edilmemiş/edilememiş bir sağlık sorunu var mı?

1.)Evet(Belirtiniz.....) 2.)Hayır

12. Çocuğunuzun/çocuklarınızın geçmişte yetersiz beslenmeye bağlı sağlık problemi oldu mu?

1.)Evet(Belirtiniz.....) 2.)Hayır

13. Engelli çocuğunuz/ çocuklarınız var mı? Varsa kaç tane?

1.)Evet (Engel türü:) - (Engelli çocuk sayısı.....)

2.)Hayır

14. Çocuğunuz/çocuklarınız kaç öğün yemek yiyor?

1.)Üç 2.)İki 3.)Bir 4.)Diğer.....

15. Çocuğunuz/çocuklarınız ilkokula zamanında mı başladı?

1.)Evet 2.)Hayır (Kaç çocuğunuz zamanında başlamadı.....)

16. Çocuğunuz/çocuklarınız okul öncesi eğitim aldı mı?

1.)Evet 2.)Hayır (Kaç çocuğunuz okul öncesi eğitim almadı.....) (18.soruya geçiniz)

17. Kaç yıl okul öncesi eğitim aldı?

1.)0-1 yıl 2.)2-3 yıl 3.)4 yıl ve üzeri

18. Zorunlu eğitim çağında olduğu halde okula devam etmeyen/edemeyen çocuğunuz/ çocuklarınızın var mı?

1.)Evet (Kaç çocuğunuz okula devam edemedi.....) 2.)Hayır (23. Soruya geçiniz)

19. İlkokula devam edemeyen/etmemiş olan kaç çocuğunuz var? (Çocuk sayısını belirtiniz)

.....

20. Ortaokula devam edemeyen/etmemiş olan kaç çocuğunuz var? (Çocuk sayısını belirtiniz)

.....

21. Liseye devam edemeyen/etmemiş olan kaç çocuğunuz var? (Çocuk sayısını belirtiniz)

.....

22. Çocuğunuz/ çocuklarınızın okula gitmeme nedenleri nedir? Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz.

1.)Maddi sıkıntılar 2.)Okumak istemiyor 3.)Çalışıyor 4.)Diğer.....

23. Çocuğunuz/ çocuklarınız eğitime düzenli olarak devam edebiliyor mu? Hayır ise neden?

1.)Evet 2.)Hayır (Nedenini belirtiniz.....)

24. Çocuğunuz/ çocuklarınızın araç-gereç, okul kıyafeti, yol masrafları gibi eğitim için gerekli olan ihtiyaçlarını karşılayabiliyor musunuz?

1.)Evet 2.)Hayır

25. Çocuğunuz/ çocuklarınızın eğitimi için aylık ne kadar para harcıyorsunuz?
..... TL

26. Çocuğunuz/ çocuklarınızın eğitimi için harcadığınız parayı en çok ne için harcıyorsunuz?

1.) Okul harçlığı 2.) Defter, kitap vb kırtasiye malzemeleri 3.) Servis ücreti
4.) Okul aidatı 5.) Kıyafet vb. 6.) Diğer.....

27. Çocuğunuz/ çocuklarınızın eğitim ihtiyaçlarını karşılamak için destek alıyor musunuz?

1.)Evet 2.)Hayır (29. Soruya geçiniz)

28. Çocuğunuz/ çocuklarınızın eğitim ihtiyaçlarını karşılamak için nereden/kimden destek alıyorsunuz?

1.)Aile/Akrabalar 2.)Okul 3.)SYDV 4.)Belediye
5.)Vakıf/Dernek

29. Çocuğunuz/ çocuklarınızın okumasını mı çalışmasını mı tercih edersiniz?

1.)Okumasını (31. Soruya geçiniz) 2.)Çalışmasını

30. Çocuğunuz/ çocuklarınızın çalışmasını neden tercih edersiniz?

1.)Paraya ihtiyacımız olduğu için 2.) Meslek öğrenip iş sahibi olması için
c.)Diğer.....

31. İyi bir eğitim aldıklarında çocuklarınızın gelecekte ailenize yarar sağlayacağını düşünüyor musunuz?

1.)Evet 2.)Hayır

32. Çocuğunuz/ çocuklarınızın eğitimi ailenize ne gibi yarar sağlayacaktır?

1.)Kolay iş bulur/Mesleği olur 2.)Bize bakarlar 3.)Bilgili insan olurlar

33. Çocuğunuz/ çocuklarınızın ihtiyacı olan fakat alamadığınız neler var?

1.)Bilgisayar 2.)Oyuncak 3.)Giysi 4.)Yiyecek 5.)Telefon 6.)Yok
7.)İlaç
8.)Diğer.....

34. Çocuğunuz/ çocuklarınıza harçlık veriyor musunuz?

1.)Evet 2.)Hayır (36. Soruya geçiniz)

35. Günlük her bir çocuğa ortalama ne kadar harçlık veriyorsunuz?

1.) 0-1 Lira 2.) 2-3 Lira 3.) 4-5 Lira 4.) 6-7 Lira 5.) 8 lira ve üzeri

36. Çalışan çocuğunuz/ çocuklarınız var mı?

1.)Evet 2.)Hayır (45. Soruya geçiniz)

37. Ne iş yapıyor?

1.)Tamircide çalışıyor 2.)Kafe/Restauratta çalışıyor 3.)Berber/Kuaförde çalışıyor
4.)Market/Pazarda çalışıyor 5.)Gündelik işler 6.) Ayakkabı boyacılığı yapıyor
7.)Kağıt mendil-simit satıyor 8.)Kağıt/hurda topluyor 9.)Diğer.....

38. Kaç yaşından beri çalışıyor/çalışıyorlar? Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz. Çocuk sayısını belirtiniz.

- 1.) 4-7 2.) 8-11 3.) 12-15 4.) 16-19 5.) 20 ve üzeri

39. Günde kaç saat çalışıyor? Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz. Çocuk sayısını belirtiniz.

- 1.) 0-3 2.) 4-7 3.) 8-11 4.) 12 ve üzeri

40. Haftada kaç saat çalışıyor? Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz. Çocuk sayısını belirtiniz.

- 1.) 0-5 2.) 6-15 3.) 16-25 4.) 26-35 5.) 36 ve üzeri

41. Ne zaman çalışıyor? Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz. Çocuk sayısını belirtiniz.

- 1.)Okul çıkışında 2.)Hafta sonları 3.)Yaz tatillerinde 4.)Okula gitmediği için her gün

42. Kazandığı para ile ne yapıyor? Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz. Çocuk sayısını belirtiniz.

- 1.)Eve destek oluyor 2.) Okul harçlığını çıkarıyor
3.)Diğer.....

43. Yaptığı işi seviyor mu? Her bir çocuk için belirtiniz.

- 1.)Evet 2.)Hayır

44. Çalışırken kendisini korkutan ya da üzen bir şey oldu mu/oluyor mu? Her bir çocuk için belirtiniz.

- 1.)Evet (Belirtiniz.....) 2.)Hayır

45. Okulda arkadaşları nasıl davranıyor? Her bir çocuk için belirtiniz.

- 1.)İyi 2.)Kötü

46. Arkadaşlarıyla oyun oynamaya ya da birlikte vakit geçirmeye zaman bulabiliyor mu? Her bir çocuk için belirtiniz.

- 1.)Evet 2.)Hayır

47. Çocuğunuz/ çocuklarınızın eve gelmediği/sokakta kaldığı oluyor mu? Her bir çocuk için belirtiniz.

- 1.)Evet 2.)Hayır (49.soruya geçiniz)

48. Habersiz gelmediği süre en fazla ne kadardır? Her bir çocuk için belirtiniz.

- 1.)Bir gün 2.)Birkaç gün 3.)Bir-iki hafta 4.)Bir-iki ay

49. Çocuğunuz/ çocuklarınızın sokakta yaşayan/çalışan arkadaşları var mı? Her bir çocuk için belirtiniz.

- 1.)Evet 2.)Hayır

50. Çocuğunuz/ çocuklarınızın kötü alışkanlıkları var mı? Her bir çocuk için belirtiniz.

- 1.)Evet 2.)Hayır (52. Soruya geçiniz)

51. Ne tür kötü alışkanlıkları var? Her bir çocuk için belirtiniz.

- 1.)Yalan söyleme 2.)Hırsızlık 3.)Bali/Tiner kullanma 4.)Sigara içme
5.)Alkol kullanma 6.) Evden kaçma 7.)
Diğer.....

52. Çocuğunuz/çocuklarınız daha önce bir suça karıştı mı? Her bir çocuk için belirtiniz.

- 1.)Evet 2.)Hayır (54. Soruya geçiniz)

53. Suça karıştığı için herhangi bir ceza ya da yaptırım aldı mı? Her bir çocuk için belirtiniz.

- 1.)Evet 2.)Hayır

54. Çocuğunuz/ çocuklarınız yanlış bir şey yaptığında siz ya da eşiniz nasıl davranıyorsunuz?

- 1.)Dövüyoruz 2.)Bağırıp kızıyoruz 3.)Görmezden geliyoruz
4.)Yanlış üzerine konuşuyoruz 5.)Diğer.....

55. Korunma altına alınmış ya da evlat edinilmiş çocuğunuz/ çocuklarınız var mı?

- 1.)Evet (Cinsiyet ve yaşlarını belirtiniz)..... 2.)Hayır

56. Çocuğunuz/ çocuklarınızın kendine ait odası var mı?

- 1.)Evet 2.)Hayır

57. Çocuğunuz/ çocuklarınızın kendine ait oyuncakları var mı?

- 1.)Evet 2.)Hayır

58. Çocuğunuz/çocuklarınız günde ortalama kaç saat televizyon izler?

.....

59. Çocuğunuz/çocuklarınızın sağlıklı beslendiğini düşünüyor musunuz?

- 1.)Evet 2.)Hayır

60. Çocuğunuz/ çocuklarınız sizin karşılamakta zorlandığınız şeyler istiyor mu?

- 1.)Evet 2.)Hayır (64. Soruya geçiniz)

61. Çocuğunuz/ çocuklarınızın sizden karşılamakta zorlandığınız şeylerden en çok aşağıdakilerden hangisini istiyor?

- 1.)Yiyecek 2.)Eğitime yönelik ihtiyaçlar 3.)Bilgisayar/Cep telefonu 4.)Kıyafet
5.)Gezmek/Tatile gitmek 6.)Diğer.....

62. İsteklerini karşılayamadığınızda çocuğunuz/ çocuklarınızın size nasıl tepki veriyor?

- 1.)Ağlıyor/Üzülüyor 2.)Kıyaslama yapıyor 3.)Küsüyor 4.)Bizleri suçluyor
5.) Anlayışlı davranıyor 6.) Diğer.....

63. Çocuğunuzun/ çocuklarınızın geleceğine yönelik kaygılarınız var mı?

- 1.)Evet 2.)Hayır (65. Soruya geçiniz)

64. Ne tür kaygılarınız olduğunu belirtiniz.....

65. Sizce fakirlik/yoksulluk nedir?

.....

ANKET BİTTİ TEŞEKKÜRLER

KONTROL LİSTESİ

Anket Öncesi

Gerçekleştirilecekler	Evet	Hayır	Açıklama
Anket için randevu aldınız mı/alındı mı?			
Anketten gitmeden bir gün önce randevuyu teyit ettiniz mi?			
Anketin içeriği ve süreç hakkında bilgilendirmede bulundunuz mu?			
Anket sorularına aşinalık kazandınız mı?			
Anket sorularının anlaşılabilirliğini güçlendirmek için “örnekler” üzerinde düşündünüz mü?			
Farklı durumları kaydetmek için not defterini hazırladınız mı?			
Kendinize ait not tutma yönteminizi gözden geçirdiniz mi?			
Anket uygulama sürecinde en az yarım saat önce ilgili yerde hazır oldunuz mu?			

Anket Uygulama Sırası

Gerçekleştirilecekler	Evet	Hayır	Açıklama
Telefonunuzun sesinin kısığa aldınız mı?			
Kendinizi tanıttınız mı?			
Tanışma için yeterli zaman ayırdınız mı?			
Söz konusu anketin amacı ve kapsamını açıkladınız mı?			
Yöneltiğiniz soruların yanına çentik attınız mı?			
Tüm soruları yönlendiğinizi kontrol ettiniz mi?			
Görüşülen kişinin sorularını yanıtladınız mı?			
Çalışmanın odağından çıkmaması için gerekli müdahalelerde bulundunuz mu?			
Görüşmeyi tamamlamadan önce aktarmak istenen başka bir konu olup olmadığını sordunuz mu?			
Anket görüşmesi sonunda almanız gerekli ek belgeleri aldınız mı?			

Anket Sonrası

Gerçekleştirilecekler	Evet	Hayır	Açıklama
Alınması gerekli belgeleri kontrol ettiniz mi?			
Anketlerin tümünü düzen içerisinde dosyaladınız mı?			
Anketlerde istenmeyen bir soru olup olmadığını kontrol ettiniz mi?			

EK 2

BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜ ONAM FORMU

Değerli Katılımcı,

Ankara Üniversitesi tarafından yürütülen ve Ankara Kalkınma Ajansı tarafından desteklenen “Mamak İlçesi Çocuk Yoksulluğu Haritalandırılması” konulu çalışmada Mamak ilçesindeki çocuk yoksulluğunun derinlemesine betimlenmesi, nedenleri ve çözüm önerilerinin sunulması amaçlanmıştır. Araştırma kapsamında sizden tahminen 30 dakikayı ayırmanız istenmektedir. Sizinle yapılan görüşmelerin ses kayıtları alınacaktır. Bu çalışmaya katılmak tamamen **gönüllülük** esasına dayanmaktadır. Çalışmanın amacına ulaşması için sizden beklenen, bütün soruları eksiksiz, kimsenin baskısı veya telkini altında olmadan, size en uygun olacak şekilde cevaplamanızdır. Bu formu okuyup onaylamanız, araştırmaya katılmayı kabul ettiğiniz anlamına gelecektir. Bu çalışmadan elde edilecek bilgiler tamamen araştırma için kullanılacak olup kişisel bilgileriniz **gizli tutulacaktır**; ancak verileriniz yayın amacı ile kullanılabilir. Eğer araştırmanın amacı ile ilgili verilen bu bilgiler dışında daha fazla bilgiye ihtiyaç duyarsanız, sorularınızı araştırmacıya şimdi ya da görüşmenin sonunda sorabilirsiniz.

Yukarıda yer alan ve araştırmadan önce katılımcıya verilmesi gereken bilgileri okudum ve katılmam istenen çalışmanın kapsamını ve amacını, gönüllü olarak üzerime düşen sorumlulukları anladım. Çalışma hakkında yazılı ve sözlü açıklama aşağıda adı belirtilen araştırmacı tarafından yapıldı. Bana, çalışmanın muhtemel riskleri sözlü olarak da anlatıldı ve soruları yanıtlamanın bir zararı olmayacağı gibi bir katkısının da olmayacağı açıklandı. Kişisel bilgilerimin özenle korunacağı konusunda yeterli güven verildi.

Bu koşullarda söz konusu araştırmaya kendi isteğimle, hiçbir baskı ve telkin olmaksızın katılmayı ve ses kayıtlarımın alınmasını kabul ediyorum.

Katılımcının

Adı-

Soyadı:.....

....

İmzası:

İletişim Bilgileri:

e-posta:

Telefon:

MAMAK İLÇESİ ÇOCUK YOKSULLUĞU HARİTALANDIRILMASI İLE İLGİLİ

GÖRÜŞME KILAVUZU

Bu kılavuz, Ankara Kalkınma Ajansı desteği ile yürütülmekte olan “Mamak İlçesi Çocuk Yoksulluğu Haritalandırılması” kapsamında Mamak ilçesinde çocuk yoksulluğunun durumu ile çocuk yoksulluğunun önlenmesi hakkında ailelerle ve çocuklarla yapılacak bireysel görüşmelerin sınırlarını belirginleştirmek ve standart formlar üzerinden verilerin sağlıklı bir yöntemle toplanmasını sağlamak amacıyla hazırlanmıştır. Kılavuz, görüşmelerin gerçekleşmesi öncesi, sırası ve sonrasında araştırmacılara yol gösterici bir nitelik taşımaktadır.

Kılavuzda Yer alan Formlar

- ☐ Aile Bireysel Görüşme Formu
- ☐ Çocuk Bireysel Görüşme Formu
- ☐ Kontrol Listeleri (Görüşme Öncesi-Sırası-Sonrası)

Aile Bireysel Görüşme Formu

1-Görüşmeye İlişkin Genel Bilgiler

a- Aileye İlişkin Bilgiler

Anne/ Baba Adı-Soyadı	
Yaşı	
Öğrenim Durumu	
Yaptığı İş	
Çalışma Yılı	
Telefonu (iş/ cep)	
E-Posta Adresi	

b-Görüşmeyi Gerçekleştiren Uzman Ait Bilgiler

Adı-Soyadı	
Telefonu	
E-Posta Adresi	

c-Görüşmeye İlişkin Bilgiler

Görüşme Tarihi	
Görüşme Yeri	
Görüşme Başlama-Bitiş Saati	
Görüşme Süresi	

d-Görüşme Kaydına İlişkin Bilgiler

- ☐ Ses kaydına izin verildi
- ☐ Ses kaydına izin verilmedi.

2-Görüşme Soruları

1. Çevrende yoksul insanlar var mı? Bana yoksulluğu tanımlar mısınız?
2. Günlük yaşamınız nasıl geçiyor? Bana bir gününüzü anlatır mısınız?
3. İhtiyaçlarınızı karşılamak için vakıf dışında her hangi bir yerden yardım alıyor musunuz? Alıyorsanız nerelerden alıyorsunuz? Peki bu yardımlar sizin için yeterli mi?
4. Vakıftan evinize incelemeye geliyorlar. Gelen kişilerin tavır ve davranışlarından memnun musunuz? Size iyi davranıyorlar mı?
5. Çocuklarınızın karşılayamadığınız ne tür ihtiyaçları var?
6. Karşılayabilmek için neler yapıyorsunuz?
7. Çocuğunuza istediği halde neleri alamıyorsunuz?
8. Çocuğunuzun istediklerini alamadığınızda ne hissediyorsunuz?
9. Yoksulluk nedeniyle çocuğunuzun eğitimine devam edemediği oluyor mu?
10. Okuldan istenilenleri karşılayamadığınızda çocuğunuzun tepkisi ne oluyor? Peki siz ne hissediyorsunuz?
11. Yoksulluk nedeniyle çocuğunuzun sağlığında aksaklık oluyor mu?
12. Çocuğunuz hastalandığında yoksulluk nedeniyle ilaç alamadığınız oluyor mu?
13. Çocuğunuz yeterli besleniyor mu? Çocuğunuz et, süt, yumurta yiyor mu?
14. Gıda alışverişinizi nereden yapıyorsunuz? Pazardan ya da marketten atık yiyecek topluyor musunuz?
15. Yeterli geliriniz olsaydınız nasıl bir ortamda yaşamak isterdiniz?
16. Ailenizin geleceği ile ilgili beklentileriniz neler, geleceğe yönelik kendinizi güvende hissetmediğiniz oluyor mu? Oluyorsa hangi konularda?
17. Elinizde bir sihirli değnek olsaydı neler yapardınız?
18. Sizce bir toplumda fakirliğin olmaması için ne olmalı?
19. Yeniden dünyaya gelseniz kendiniz ile ilgili neleri değiştirmek isterdiniz?
20. Yeniden dünyaya gelseniz toplumla ilgili neleri değiştirmek isterdiniz?

***Görüşmenin istenilen hedefe ulaşmasını engelleyebilecek riskler:**

Görüşmeyi bir denetim süreci olarak değerlendirebilme

***Riskleri gidermede önerilen yollar**

Görüşmenin başında projenin ve araştırmanın amacının ve sınırlarının net bir şekilde belirtilmesi, görüşmeyi “bir denetim süreci” olarak algılama riskini kontrol altına alabilecek bir yaklaşım olarak değerlendirilebilir.

Çocuk Bireysel Görüşme Formu

1-Görüşmeye İlişkin Genel Bilgiler

a- Çocuğa İlişkin Bilgiler

Adı-Soyadı	
Cinsiyeti	
Yaşı	
Sınıfı	

b-Görüşmeyi Gerçekleştiren Uzman Ait Bilgiler

Adı-Soyadı	
Telefonu	
E-Posta Adresi	

c-Görüşmeye İlişkin Bilgiler

Görüşme Tarihi	
Görüşme Yeri	
Görüşme Başlama-Bitiş Saati	
Görüşme Süresi	

d-Görüşme Kaydına İlişkin Bilgiler

- ☐ Ses kaydına izin verildi
- ☐ Ses kaydına izin verilmedi.

2-Görüşme Soruları

1. Çevrende yoksul insan var mı? Bana yoksulluğu tanımlar mısın?
2. Ortalama bir günün nasıl geçiyor? Sabah kaçta kalkarsın, gün içinde neler yaparsın akşam kaçta yatarsın?
3. İstedğin halde neleri alamıyorsun?
4. İstediklerini alamadığında neler hissediyorsun?
5. Ailenle para konusunda tartışır mısın?
6. Ailen sana düzenli harçlık verebiliyor mu? Bu harçlık sence yeterli mi?
7. Ailenin verdiği harçlığı nerelere harcıyorsun?
8. Arkadaşların arasında fakir olan var mı? Harçlığın olduğunda bunu o arkadaşlarıyla paylaşıyor musun?
9. Yiyeceklerini arkadaşlarıyla paylaşıyor musun?
10. İstedğin şeyleri arkadaşlarında gördüğünde neler hissediyorsun?
11. Okul ihtiyaçlarını karşılayabiliyor musun? Karşılayamadığın zamanlarda neler hissediyorsun?
12. Okul ihtiyaçlarını karşılayamadığında müdür ya da öğretmen sana kızıyor mu? Nasıl davranıyorlar?
13. Hastalandığında doktora gidiyor musun? Doktor ilaç yazdığında bu ilaçları alıp içebiliyor musun?
14. İleride hangi mesleği seçmek istersin?
15. Elinde bir sihirli değnek olsa neler yapardın?
16. Yeniden dünyaya gelsen kendinle ve ailenle ilgili neleri değiştirmek isterdin?
17. Yeniden dünyaya gelsen toplumla ilgili neleri değiştirmek isterdin?

*Görüşmenin istenilen hedefe ulaşmasını engelleyebilecek riskler:

-Soruların anlaşılammaması riski

-Bazı kavramların bilinmemesi riski

*Riskleri gidermede önerilen yollar

-Bilişsel olgunluk düzeylerindeki farklılıklara göre, soruların anlaşılammaması riskini kontrol altına almak için manipölasyona neden olmayacak nitelikte önceden hazırlanmış örnekler verilerek çocuk, sorunun olası istenen cevaplarını düşünmeye yönlendirilebilir.

-Bazı kavramların bilinmediği fark edildiğinde ya da sezinlendiğinde hemen o kavramın açıklanmasının istenmesi önerilebilir

Görüşme Öncesi-Bireysel Görüşme			
Gerçekleştirilecekler	Evet	Hayır	Açıklama
Görüşme için randevu aldınız mı/alındı mı?			
Görüşmeye gitmeden bir gün önce randevuyu teyit ettiniz mi?			
Görüşmenin içeriği ve süreç hakkında bilgilendirmede bulundunuz mu?			
Görüşme odasının özellikleri hakkında kurum müdürünü bilgilendirdiniz mi?			
Eğitim personeline yönelik iletişim bilgilerini önceden temin ettiniz mi?			
Kurumun açık adresini ve ulaşım alternatiflerini öğrendiniz mi?			
Görüşme sorularına aşinalık kazandınız mı?			
Görüşme sorularının anlaşılabilirliğini güçlendirmek için “örnekler” üzerinde düşündünüz mü?			
Görüşme ses kayıt onay formunu hazırladınız mı?			
Ses kayıt cihazınız hazır mı?			
Ses kayıt cihazınızın pillerini kontrol ettiniz mi?			
Ses kayıt cihazınız için yedek pil temin ettiniz mi?			
Ses kayıt cihazınızın kayıt performansını test ettiniz mi?			
Ses kayıt cihazınızın hafızasında yeterli boş alan olup olmadığını kontrol ettiniz mi?			
Not defterini hazırladınız mı?			
Kendinize ait not tutma yönteminizi gözden geçirdiniz mi?			
Görüşme saatinden en az yarım saat önce kurumda hazır oldunuz mu?			

Görüşme Sırası-Bireysel Görüşme			
Gerçekleştirilecekler	Evet	Hayır	Açıklama
Telefonunuzun sesini kısığa/sessize aldınız mı?			
Ses kaydı için onay aldınız mı?			
Kendinizi tanıttınız mı?			
Tanışma için yeterli zaman ayırdınız mı?			
Söz konusu görüşmenin amacı ve kapsamını açıkladınız mı?			
Yöneltiğiniz soruların yanına çentik attınız mı?			
Tüm soruları yönlendiğinizi kontrol ettiniz mi?			
Görüşülen kişinin sorularını yanıtladınız mı?			
Görüşmenin odağından çıkmaması için gerekli müdahalelerde bulundunuz mu?			
Görüşme boyunca ses kayıt cihazınızın kayıta olduğunu kontrol ettiniz mi?			
Görüşmeyi tamamlamadan önce aktarmak istenen başka bir konu olup olmadığını sordunuz mu?			
Görüşme sonunda almanız gerekli ek belgeleri aldınız mı?			

Görüşme Sonrası-Bireysel Görüşme/Odak Grup Görüşmesi			
Gerçekleştirilecekler	Evet	Hayır	Açıklama
Ses kaydının gerçekleştiğini kontrol ettiniz mi?			
Alınması gerekli belgeleri kontrol ettiniz mi?			
Ses kaydını bilgisayarınıza aktardınız mı?			

Çalıştay Kapsamında Sorulan Sorular

- Çocuk Yoksulluğu Nedir?
- Çocuk Yoksulluğu İle İlgili Türkiye’de Yapılan Çalışmalar Nelerdir?
- Çocuk Yoksulluğuna İlişkin Yaşanan Sorunlar Nelerdir?
- Çocuk Yoksulluğu Hakkındaki Çözüm Önerileri Nelerdir?
- Çözüm Önerilerinin Hangileri Kısa Vadeli Hangileri Uzun Vadeli Olarak ve Hangi Kurum Tarafından Gerçekleştirilebilir?

EK 4

SWOT ANALİZİ

Güçlü Yönleri	Zayıf Yönleri
Fırsatlar	Tehditler

MAMAK ÇOCUK YOKSULLUĞU HARİTALANDIRILMASI

PROJESİ

ÇALIŞTAY

RAPORU

Ankara/2016

Ankara Kalkınma Ajansı tarafından desteklenen ve Ankara Üniversitesi Çocuk Bilim Merkezi Koordinatörü Prof. Dr. Neriman ARAL tarafından yürütülen Mamak Çocuk Yoksulluğu Haritalandırılması projesine ilişkin veri toplama ve analiz işlemlerinin tamamlanmasının ardından 15,04,2016 tarihinde Büyük Sürmeli Otel’de proje çalıştayını aşağıdaki programla gerçekleştirilmiştir.

09:00-09:30: KAYIT

Saat 09:00-09:30 arasında çalıştay için karşılama ve kayıt yapılmıştır. Çalıştaya Mamak Bölgesinde çocukla çalışan, farklı kurum ve kuruluşlarda görev yapan öğretmenler, doktor, muhtarlar, çocuk gelişimciler, sosyal çalışmacılar, akademisyenler, il göç uzmanı belediyesi yetkilileri katılmıştır.. Toplamda 51 katılımcı çalıştaya katılım sağlanmıştır.

09:30-09:45 : AÇILIŞ

Kayıt işlemlerinin tamamlanmasının ardından saygı duruşu ve İstiklal Marşı ile açılış yapılmış ve sonrasında gün içerisinde yapılacak olan çalışmalarla ilgili bilgi verilmiştir.

09:45-10:15 ÇOCUK ÜNİVERSİTESİ'NİN VE PROJENİN TANITIMI

Çocuk Bilim Merkezi Koordinatörlüğünden Uzm. Ece ÖZDOĞAN ÖZBAL Çocuk Üniversitesi'nin tanıtım videosu eşliğinde merkezin tanıtımını yapmıştır.

Çocuk Bilim Merkezi Koordinatörlüğü'nün tanıtımın ardından Proje Koordinatörü Prof. Dr. Neriman ARAL, projenin çıkış amaçları, hedefleri, sürdürülebilirliği, şimdiye kadar yapılan çalışmalar, bundan sonra yapılacak olan çalışmalara ilişkin bilgi vermiş ve proje ekibini tanıtarak proje kapsamında yapılacak çalışmaları açıklamıştır.

10:15-10:40 : PROJE SONUÇLARININ SUNULMASI

Uzm. Sebahat AYDOS proje kapsamında gerçekleştirilen çalışmaların sonuçları hakkında bilgi vermiştir.

Proje kapsamında 408 haneye gidilerek katılımcılarla yüz yüze yapılan görüşmelerle elde edilen verilerin analiz edilmesiyle ulaşılan sonuçların çarpıcı olan bir kısmı katılımcılar ile paylaşılmıştır. Annelerle ve çocuklarla derinlemesine yapılan görüşmelerin sonuçları da paylaşılmıştır. Program doğrultusunda bir ara verilmiş ve grup çalışmalarına başlanmıştır.

11:00-12:30 : GRUP ÇALIŞMALARI

Katılımcılar önceden belirlenen kriterlere göre 3 gruba ayrılmıştır. Her grupta farklı meslek elemanlarının olmasına dikkat edilmiştir. Gruplar kendileri için hazırlanmış olan masalara geçerek bir lider ve röportör belirlemişlerdir. Öğleden önceki grup oturumunda katılımcılar tarafından;

- Çocuk Yoksulluğu Nedir?
- Çocuk Yoksulluğu İle İlgili Türkiye’de Yapılan Çalışmalar Nelerdir?
- Çocuk Yoksulluğuna İlişkin Yaşanan Sorunlar Nelerdir?
- Çocuk Yoksulluğu Hakkındaki Çözüm Önerileri Nelerdir?
- Çözüm Önerilerinin Hangileri Kısa Vadeli Hangileri Uzun Vadeli Olarak ve Hangi Kurum Tarafından Gerçekleştirilebilir?

sorularının cevapları aranmıştır. Gruplar bazında her katılımcı, çalışma şartlarına ilişkin, bağlı bulundukları birimlerin ve kurumların işleyişlerine ilişkin olarak bu soruları tartışmıştır. Her kurum katılımcısı diğer kurumla ilgili bilgi edinme şansı da bulmuştur. Ortak sıkıntılar için bireysel bazda çözüm önerileri oluşturulmuştur. Katılımcılar öğle yemeğinin ardından grup çalışmalarına devam etmişlerdir.

13:30-15:00: GRUP ÇALIŞMALARI 2

Öğleden sonraki oturumda Çocuk Yoksulluğu’na ilişkin SWOT Analizi gerçekleştirilmiştir.

Katılımcılar gruplarda Çocuk Yoksulluğunun güçlü ve zayıf yönlerini tartışmışlardır. Nelerin güçlü yan olabileceği, bu güçlü yanların kimleri olumlu yönde etkiledikleri, zayıf yanların neler olduğu ve kimler için zayıf bir taraf oluşturduğu tartışılmıştır. Sonrasında Çocuk Yoksulluğu’na ilişkin nelerin fırsata çevrilebileceği, bunların nasıl yapılacağı ve kimler tarafından yapılması gerektiği üzerine konuşulmuştur. Çocuk yoksulluğuna ilişkin tehditler konuşularak ve bu tehditlerin hem toplumsal hem de bireysel boyutta neler olduğu tartışılarak oturum tamamlanmıştır.

15:30-16:30: GRUPLARIN SUNUMLARI

Grup çalışmalarının tamamlanmasının ardından gruplar sıra ile sabah oturumunda ve öğleden sonra oturumunda yapılan tartışmalar sonucu oluşturdukları

raporlarını diğer katılımcılarla paylaşmışlardır. Her bir grup tarafından sunulan ve uygun görülen raporlar aşağıda sunulmuştur.

1. GRUP 1 OTURUM

Çocuk Yoksulluğu Nedir?

- Çocukların en temel haklarına sahip olamaması, ulaşamaması ya da tam anlamıyla yararlanamaması durumudur.
- Çocukların sağlık beslenme, barınma, korunma, eğitim ve gelişme gibi haklarından yeterince yararlanama durumudur.
- Çocukların aileden kaynaklanan bir duruma maruz kalmalarıdır. Çocuklar yoksulluğu seçemez yalnızca ailenin yoksulluğunu üstlenmiş olur.

Kendini yoksul hisseden çocuklarda özellikle sosyal dışlanma gözlemlenebilmektedir. Duygusal açıdan olumsuz yönde etkilenmeler görülür. Çocuk yoksulluğuna maruz kalan bu çocuklarda okul ortamlarında özellikle beslenme saatleri gibi saatlerde bu etkilenme daha yoğun yaşanmaktadır. Aileleri yoksul olan çocukların çok erken yaşta çalışma hayatına katılma ihtimalleri artmaktadır. Bu çocuklarda okula devam edememe durumu da söz konusudur. Çocuk yoksulluğu yalnızca maddi anlamda yaşanmamaktadır. Çünkü çocuklar yalnızca maddi ihtiyaçları olan bir varlık değildir. Maddi sıkıntıların yanı sıra sosyal, kültürel, duygusal anlamda da yoksunluk çekmektedirler. Aynı zamanda maddi imkânsızlık yaşamadığı halde yoksulluk yaşayanlar çocuklar da mevcuttur. Ailenin yoksulluğu çocukların iletişim kurma kalitelerini de olumsuz yönde etkilemektedir.

Farklı bir bakış açısı olarak yoksulluk içinde yaşayan çocuklar, iyi dokunma ve kötü dokunma arasındaki farkı da anlamakta zorlanmaktadırlar. Kötü amaçlı itme ve iyi amaçlı okşama arasında duygu farklılığı yaşamamaktadırlar. Bu durumun yoksulluk içerisinde yaşayan çocukların şiddete maruz kalma ihtimallerinin fazla olmasından kaynaklanabileceği düşünülmektedir. Çocuk yoksulluğu birbirini etkileyerek kartopu gibi büyüyen bir durumu yansıtmaktadır.

Gerçek anlamda çocuk yoksulluğuna maruz kalan çocuklarda kendileri için başkalarından herhangi bir şey talep etme durumu çok az gözlemlenmektedir. Bu durum öğrenilmiş çaresizlik olarak yorumlanabilir.

Çocuk Yoksulluğu İle ilgili Türkiye’de Yapılan Çalışmalar Nelerdir?

Aile Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından korunmaya muhtaç statüde bulunan çocuğun mevcut olduğu ailelere sosyal ekonomik destek verilmektedir. Aynı zamanda meslek elemanları tarafından verilen sosyal destek programları da bakanlık bünyesinde mevcuttur. Aynı zamanda aileler için paket eğitim programları da bulunmaktadır. Bunun yanı sıra yine ailede korunmaya muhtaç statüde çocuk bulunması durumunda bakanlık çocuklar için ücretsiz okul öncesi eğitim imkânı tanımaktadır.

Mamak Belediyesi bünyesinde çocukların spora yönlendirilmesi için aktif yürütülen çalışmalar vardır. Aynı zamanda çocukların eğitim ve genel ihtiyaçlarının karşılandığı harcama kalemleri mevcuttur. Zaman zaman gıda desteği yapılmaktadır. Okul bazında kırtasiye, giyim gibi yapılan yardımlar da ek olarak yapılmaktadır.

Dayanışma merkezlerine kayıtlı olan ailelere düzenli olarak gıda desteği verilmektedir. Çocukların eğitim alabilmeleri için ise bilgi evleri sistemi mevcuttur.

Kızılay kurumunun psikososyal destek çalışmaları ön plandadır. Sosyal hizmet uzmanları ve psikologlarla özellikle afet durumlarında olmak üzere sıkıntı bulunan her alanda psikososyal destek ve terapi çalışması yapılabilmektedir. Adalet Bakanlığı ile ortak olarak suç mağduru ve suça sürüklenen çocuklara yönelik çalışmalar yapılmaktadır. Ceza evindeki çocuklar için eğitim evleri kurulmakta ve bu kuruluşların ihtiyaçları Kızılay tarafından karşılanmaktadır. Yine ceza evindeki çocukların gündüz okullarına devamı sağlanmaktadır. Çocukları ceza evinde kalan ve maddi olanaksızlıklar sebebiyle çocuklarını ziyarete gidemeyen ailelere maddi destek yapılarak çocuklarını ziyaret etme olanakları tanınmakta ve tahliye olan ve parası olmadığı için evine dönmekte güçlük çeken çocuklara da maddi destek sağlanmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı olan okullarda da özel eğitim sınıfları kurularak bu sınıfların ihtiyaçları Kızılay tarafından karşılanmaktadır. 2010 yılından bu yana yürütülen Sevgi Bohçası Projesi ile birlikte ihtiyaç sahibi olan ailelerde dünyaya gelen çocukların ve annelerin ihtiyaçları karşılanmakta, sonrasında ise profesyonel meslek elemanları ile aileye verilen psikososyal çalışmalar devam ettirilmektedir. Çeşitli yerlerde sevgi çarşıları kurulmuştur. Çocuklar buralarda ihtiyaçlarına ve bedenlerine uygun olan eşyaları alıp ücret ödemediği çıkmaktadır. Kızılay'a ait toplum merkezleri mevcuttur. Hem ulusal hem de uluslar arası afet sonrasında çocuklara ve ebeveynlere yönelik sosyal destek verilmektedir. İhtiyaç durumlarına yönelik mobil çocuk dostu alanlar oluşturulmaktadır. Şu sıralar özellikle Suriyelilere yönelik olmakla birlikte herhangi bir afet durumunda afete maruz kalmış çocuklar için uygulanan bir yöntemdir.

Kurumların yanı sıra toplum içerisinde ufak gruplar halinde çocuk yoksulluğunu önlemek için yardımlar yapılmaktadır. Firmalar, markalar da genel anlamda aynı olarak yardım yapmaktadır.

Çocuk Yoksulluğu İle İlgili Yaşanılan Sorunlar Nelerdir?

- Ülke genelinde mükerrer yardımların mevcut olması, yardımların gerçekten ihtiyacı olana ihtiyacı olduğu kadar ulaşmasına mani olmaktadır.
- Kurumlarda ve kurumlar arasında koordinasyon eksiklikleri mevcuttur.

- Medya sebebiyle çocukların özellikle değer yargılarında ve kendilerini algılama biçimlerinde yozlaşmalar gözlemlenmektedir.
- Sorun genel sistemin sorunu olarak belirtilmekte ve yalnızca tek bir alan olan eğitim ayağı ile ya da sağlık ayağı ile değerlendirilmeler yapıldığında yanlış sonuçlara ulaşılabilmektedir.
- Değerlendirmeler ve kriterler sürekli rakamlarla yapıldığı için doğru sonuçları vermemektedir.

Çocuk Yoksulluğu Konusundaki Çözüm Önerileri Nelerdir?

Kısa Vadede Gerçekleştirilecek Olan Öneriler

- Okullardaki gönüllü çalışmalara yönelik faaliyetler arttırılmalı – **MEB**
- Özellikle çocukları yetiştiren kesim olan öğretmenlerin meslek için uygun olup olmadıkları değerlendirilmeli. - **MEB**
- Var olan sistemin adaletli bir şekilde işlemesi sağlanmalı – **Hükümet**
- İhtiyacı olmayana ayrılan kaynak gerçekten ihtiyacı olanlara aktarılmalı ve bu kaynak bu kesimin ihtiyaçları için daha detaylı kullanılmalı. - **Hükümet**
- Okullardaki sosyal hizmetlere yönelik projeler arttırılmalı – **ASPB ve MEB**
- Topluma hizmet uygulamaları arttırılmalı- **MEB ve Üniversiteler**
- Kadınların istihdamına yönelik eğitimlerin ve bunları veren merkezlerin tekrar yürürlüğe girmesi sağlanmalı. Bu merkezlerden başarı ile mezun olanlara iş olanağı tanınmalı ve bu sayede kadın istihdam oranı arttırılmalı- **ASPB**

Uzun Vadede Gerçekleştirilecek Olan Öneriler

- Yetiştirme yurtları kapatılmalı ve çocuk evleri sistemi yaygınlaştırılmalı- **ASPB**
- Öğretmenlerin donanımları arttırılmalı ve çocukların yalnızca derse yönelik değil drama, iletişim gibi konularda da eğitim alabilmeleri sağlanmalı. -**MEB**
- Yoksulluğun giderilmesine yönelik yeni destek politikaları geliştirilmeli – **ASPB ve MEB**
- Devlet eliyle verilen ve kurumsal olarak verilen bütün yardımlar tek bir noktada toplanmalı – **ASPB**

- Mevzuat yeniden düzenlenmeli ve ortaokulların da meslek okulları açılmalı- **MEB**
- Çocuklarla çalışacak olan meslek elemanları ve öğretmenler profesyonel olarak seçilmeli, ücretli öğretmenlik sistemi kaldırılmalı. **MEB**
- Ailelerin eğitime yönelik toplum merkezleri kurulmalı. Belediye altyapı ile bu merkezlere destek vermeli ve ASPB'nin personel desteği ile bu kurumların yürütülmesi sağlanmalı. – **Belediyeler ve ASPB**
- Bankaların kredi ve kredi verme politikaları değiştirilmeli.- **BDDK**
- ÇOGEM'ler ve sokak çocuklarına yönelik merkezler düzenlenerek açılmalı. Mahalle bazında bu tarz merkezlerin açılması, çocukların eğitim alabilecekleri sosyal gelişimlerinin desteklenebileceği toplum merkezleri yaygınlaştırılmalı.- **ASPB**
- Okul öncesi eğitim özellikle sosyal dezavantajlı bölgelerde ücretsiz olmalı ve çocukların yemek ihtiyaçlarının da karşılandığı bir sistem kurulmalı. Okul öncesi eğitim tekrar zorunlu hale gelmeli, eğitimin aile işbirliğinde yürütülmesi sağlanmalı.- **MEB**
- Eğitim aileden başlayan bir sistemdir. Bu sebeple aile eğitimleri yapılmalı. Ailenin donanımları artırılmalı ve bilinçlendirilmeli.-**MEB ve ASPB**
- Çocuklar yetenekleri doğrultusunda bir mesleğe, sanata ya da zanaata yönlendirilmeli.- **MEB**
- Eğitim sistemi uygulanabilir bir şekline net bir hale getirilmeli ve sürekli değişim çalışmaları yerine geliştirme çalışmaları yapılmalı- **MEB**
- Aileye maddi destek vermek son çözüm olarak kullanılmalı, bunun yerine istihdam olanaklarının artırılması gibi farklı çözüm odaklı çalışmalar artırılmalı- **Hükümet**
- Ailelerin eğitime yönelik ciddi politikalar geliştirilmeli – **MEB ve ASPB**
- Adalet sisteminde bulunan çocuğun durumuna yönelik yeni düzenlemeler yapılmalı ve onlara özel mekânlar oluşturulmalı- **Adalet Bakanlığı**
- Mahallelerdeki sosyal destek sistemleri artırılmalı, anneler için kurslarda çocukların okul öncesi eğitim alabileceği yerler oluşturulmalı. - **Belediyeler ve MEB**

- Yardımlar ihtiyaçlara yönelik belirlenmeli – ASPB ve Kaymakamlıklar

1. GRUP 2. OTURUM

Çocuk Yoksulluğunun Güçlü Yanları:

- Çocukların teknoloji bağımlılığından uzak olması
- Çocuklardaki paylaşma duygusunu daha yoğun yaşanması
- Çocuk üzerinden ailenin yoksulluğunun engellenmesi
- Çocukların kendileri için yapılan yardımlara daha kolay ulaşılabilmesi
- Çocukların iyi bir ebeveyn olmaları gerektiğine yönelik duygularının beslemesi
- Çocukların hayata dair gerçekleri daha erken yaşta fark etmesi
- Çocuk Yoksulluğunu gidermek adına sistemde var olan kanun ve yönetmeliklerin yeterli olması
- Çocukların ellerinde olan imkânların kıymetini daha iyi bilmesi ve olanaksızlıklar içerisinde yaratıcılıklarını aktif olarak kullanabilmesi

Çocuk Yoksulluğunun Zayıf Yanları:

- Var olan kanunların ve yönetmeliklerin uygulamalarının yeterli düzeyde olmaması
- Çocuk yoksulluğu yaşayan grubun genelde ailelerin eğitim durumlarının düşük olması
- Çocuğun içerisinde yaşadığı sosyal koşulların yetersiz olması
- Eğitime sürekli devam sağlamakta güçlükler yaşanıyor olması
- Aile içi şiddet eğiliminin yüksek olması
- Toplumsal sorunları arttıran bir konu olması

Çocuk Yoksulluğuna İlişkin Fırsatlar:

- Bu durum bir fırsat olarak görülüyor

Çocuk Yoksulluğuna İlişkin Tehditler:

- Özgüveni düşük bireylerin artması
- Suça eğilimin/ suç oranlarının artması
- Öğrenilmiş çaresizlik durumunun yaşanması, çocukların olumlu davranış gözlemlerinin engellenmesi
- Olumsuz sosyal çevre ortamının artması
- Değer yozlaşmasının yaşanması
- Yetişkin yoksulluğunun temelini oluşturuyor olması
- Erken yaşta evliliklerin/ikincil evliliklerin yoğun yaşanması
- Madde kullanımının artması
- Çocuk işçiliğinin artması
- Boşanmaların artması
- Güvenlik tehdidinin yoğun yaşanması
- Suç örgütlerine ve türevlerine katılımların artması
- Çocukların kötü amaçlı kullanımlarına neden olması (fuhuş, organ mafyası vs)
- Cinsiyet ayrımcılığına neden olması
- Medyanın çeşitli durumları normalleştirmesiyle oluşan toplumsal sorunların görünümünün artması

2. GRUP 1 OTURUM

Çocuk Yoksulluğu Nedir?

- İhtiyaçların karşılanmaması, kaynaklara ulaşmada zorluk durumudur.
- Çocuğun yoksul olması ailenin yoksulluğundan kaynaklanmaktadır. Çocuk yoksulluğu olmaz ailenin yoksulluğu söz konusudur.
- Yoksulluk ekonomi temellidir ve fakat çocuk yoksulluğu denilince maddi yoksulluğunun yanı sıra sevgi yoksunluğu da anlaşılabilir.
- Sosyal kültürel faaliyet yoksunluğu, sağlık hizmetlerinden etkin yararlanamama da söz konusudur.

Çocuk Yoksulluğu İle İlgili Türkiye’de Yapılan Çalışmalar Nelerdir?

Aile Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından Sosyal ve Ekonomik Destek verilmektedir. Bu yardımlar korunmaya ve bakıma muhtaç çocukların ailelerinin yanında kalmaları dolayısıyla yuvaya gitmek zorunda kalmamaları için verilmektedir. Bu çalışmaların Aile Sosyal Destek Programı (ASDEP) ile desteklenmesi planlanmaktadır. Kurum personeli tarafından risk altındaki tüm ailelere aile danışmanlığı hizmetleri verilmekte, üç ayda bir sosyal çalışmacı tarafından aile görüşmeleri yapılmaktadır. Engelli evde bakım yardımı da bir diğer destek türüdür.

Sosyal Dayanışma ve Yardımlaşma Vakıflarında, okuyan çocuklara Şartlı Eğitim Yardımı yapılmakta ve bu yardım çocuğun okula ayda üç buçuk gün devamsızlık yapması durumunda kesilmektedir. Okul öncesi çocuklar için Şartlı Sağlık Yardımı verilmektedir. Bu sağlık yardımında ise; aile bağlı bulunduğu en yakın aile sağlığı merkezlerine giderek yaptırdığı düzenli muayeneler için üç ayda bir ücret almaktadır. 2022 sayılı kanun kapsamında engelli çocuğa sahip olan ailelere üç ayda bir maaş bağlanmaktadır. Muhtaç asker çocuklarına aylık yardımı yapılmaktadır. Öksüz ve yetim aylığı verilmektedir.

Muhtarlıklar tarafından Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın, belediyelerin (Mamak İlçe ve Büyükşehir), çeşitli derneklerin, Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün, Kızılay'ın yardımları ihtiyaç sahiplerine yönlendirilmektedir.

Milli Eğitim Bakanlığı, ilçe milli eğitim müdürlükleri tarafından okullara kırtasiye yardımları yapılmaktadır. Okullar, hayırsever yardımlarına (bireysel ya da firma) aracı olmaktadır.

Çocuk Yoksulluğu İle İlgili Yaşanılan Sorunlar Nelerdir?

- Aile içi şiddet sık gözlemlenmektedir.
- Özellikle ilkokuldan sonra suçluluk ve suça sürüklenme çok sık görülmekte, yaşları dolayısıyla çocuklar ceza almayıp serbest bırakıldığı için çocukta suça motivasyon duygusu gelişebilmekte ve bu sayede aynı suçu tekrarlamalar artmaktadır. Burada Çocuk Koruma Kanunun danışmanlık tedbiri kararının uygulaması yetersiz kalabilmektedir.
- Erken evlenme vakaları ile karşı karşıya kalınmaktadır.
- Parçalanmış aileler artmaktadır.
- Hem çocuklar hem ailelerin diğer bireyleri psikolojik problemler yaşamaktadır.
- Çalışma alışkanlığında ve isteginde azalma görülebilmektedir.
- Madde bağımlılığı ve satıcılığı oranları artmaktadır.
- Çocukların sokakta yaşama ihtimali artmaktadır.
- Her anlamda ihmal ve istismara uğrama durumu söz konusudur.
- Gelişim geriliği görülme oranları yüksektir.
- Beslenmeye bağlı sorunları çok sık yaşanabilmektedir.
- Uyaran eksikliğine ilişkin sorunlar görülebilmektedir.
- Sokak işçiliği ile karşılaşmaktadır.
- Çocuklarda kendilerini değersiz hissetme, özgüven eksikliği gibi olumsuz duygular yoğun yaşanmaktadır.

Çocuk Yoksulluğu Konusundaki Çözüm Önerileri Nelerdir?

Kısa Vadede Gerçekleştirilecek olan Öneriler

- Sadece ekonomik destek yerine bunun yanı sıra psikolojik ve eğitimsel destek de verilmeli. - **Belediyeler, Üniversiteler, Bakanlıklar**
- Ailelere ev ziyaretleri yapılmalı, aile eğitimleri arttırılmalı- **Belediyeler, Üniversiteler, Bakanlıklar, Kaymakamlıklar**
- Yardımların gereksinimlere uygun dağıtılması sağlanmalı. Örneğin diyabet hastasına şeker yardımı yapılmaması gibi. – **Yardım yapan tüm kurum ve kuruluşlar**
- İki dezavantajlı grup bir araya getirilebilir. Örneğin yaşlı bir kişinin evinin temizliğinin yardım verilen genç bir kadın tarafından yapılması sağlanabilir. - **Yardım yapan tüm kurum ve kuruluşlar**
- Sosyal Yardım Bilgi Sistemi (SOYBİS)’nin sisteminin tüm yardım kuruluşları tarafından etkin ve ortak kullanılmasına imkân tanınmalı - **Yardım yapan tüm kurum ve kuruluşlar**
- Yardım yapan kuruluşların ev incelemesini detaylı ve profesyonel kişilerce yaptırılması sağlanmalı - **Yardım yapan tüm kurum ve kuruluşlar**
- Yardımların gerçekten ihtiyacı olan kişilere verilmesi sağlanmalı - **Yardım yapan tüm kurum ve kuruluşlar**
- Yardım kriterleri net olarak belirlenmeli - **Yardım yapan tüm kurum ve kuruluşlar**
- Verilen yardımların gerçekten amaca uygun kullanılıp kullanılmadığı takip edilmeli. - **Yardım yapan tüm kurum ve kuruluşlar**

Uzun Vadede Gerçekleştirilecek Olan Öneriler

- Yardım yapan sivil toplum kuruluşları ve resmi kurumların birbirinden haberdar olmaması nedeniyle kamu kaynaklarının zayi edilmesi söz konusu olmaktadır. Bu durumu engellemek için yardımların tek bir elden yapılması sağlanmalı- **Bakanlıklar**
- Kişiler işe girince aldıkları yardımın kesilmesi söz konusu olduğu için kişiler işe girmek istememektedir. Bu kişinin de ev ortamında iş gücüne katılımı sağlanmalı - **Bakanlıklar**

- Toplumsal öğrenmenin ve model olarak öğrenmenin sağlanabilmesi için farklı kültür, gelir düzeyi ve mezhep ayrımı yapılmadan ailelerin kaynaştırılacak şekilde yerleştirilmeleri yapılmalı.– **Belediyeler ve Bakanlıklar**
- Sosyal dezavantajlı ortamdan gelen aileler grup halinde aynı otama yerleştirilmemeli- **Belediyeler ve Bakanlıklar**
- Eğitim politikaları iyi belirlenmeli ve çocukların çalışma ahlakını oluşturacak şekilde yetişmeleri sağlanmalı - **Bakanlıklar**
- Hizmet merkezlerine ulaşım kolaylaştırılmalı – **Belediyeler ve Bakanlıklar**

2. GRUP 2. OTURUM

Çocuk Yoksulluğunun Güçlü Yanları;

- Sosyal yardımlara ulaşmada kolaylık yaşanması
- Yoksul insanlara yardımın ön planda olması
- Çalışmadan kazanç elde edilmesi
- Problem çözme becerilerinin daha yüksek olması
- Stresle baş etme kapasiteleri ve zorluklarla mücadele etme kapasitelerinin daha yüksek olması
- Resmi kurum ve sivil toplum kuruluşlarının bu bölgelere daha çok dikkat çekmesi
- Üniversitelerin ilgi odağı olması
- Yardım kaynağı bulmada sorun yaşanmaması
- Mevzuatlar ile 18 yaş altındaki çocukların güvence altına alınması
- Çocukların sürekli annelerinin yanında olması
- Yardımlaşma, paylaşma ve dayanışma davranışlarının yüksek olması

Çocuk Yoksulluğunun Zayıf Yanları:

- İş doyumunun sağlanamaması
- Suça yönelme oranlarının yüksek olması
- Üretime katkı sağlanamaması
- Özgüven eksikliğinin yoğun yaşanması
- Yardım kurumları arasında işbirliği olmaması
- Alandan elde edilen verilerin politikalarla uyum sağlamaması
- Caydırıcı unsurların olmaması
- İnsanların çalışmadan ihtiyaçlarının karşılanması durumuna alışmış olması
- Çocuğun eğitiminin kesintiye uğraması
- Yoksulluğun öğrenilmiş çaresizlik olması ve çocuğun bunu benimsemesi
- Çocuk için olumlu rol modellerin olmaması
- Sağlık ve eğitim bilincinin olmaması
- Yaptırım eksikliği olması
- Yardımların gerçek ihtiyacı olanlarla her zaman buluşmaması
- Ulusal politikaların oluşturulmasında saha çalışanlarının görüş ve önerilerinin alınmaması

- Ailelere yeterli eğitim desteğinin sağlanmaması
- Oyun alanı ve sosyal faaliyet alanlarının yetersiz olması

Çocuk Yoksulluğuna İlişkin Fırsatlar:

- Yoksulluğun kazanım amaçlı kullanılması
- Seçim zamanında politika malzemesi olması
- Yapılan çalışmalarla sorunların tespit edilmesi
- Yeni devlet politikalarının oluşturulmasına gerekçe oluşturması
- Devletin sorunlara sahip çıkması
- Toplumun farkındalık düzeyini arttırması
- Alanda deneyimli meslek elemanlarının hizmeti ailelerin ayağına götürmesi

Çocuk Yoksulluğuna İlişkin Tehditler:

- Yapılan yardımların göç ihtimalini arttırması
- Çocukların ihmal ve istismara açık olması
- Erken yaşta evlilik ihtimalinin yüksek olması
- İç ve dış göçe açık olması
- Suç işleme ve madde kullanma potansiyelinin yüksek olması
- Çocukların organize örgütlere dâhil olma ihtimalini arttırması
- Çocukların sokakta çalıştırılmaya açık olması
- Çocukların büyüme gelişmelerinin risk altında olması
- Çocukların eğitimlerinin kesintiye uğraması
- Toplumsal bilincin olmaması
- Yoksulluk içindeki çocukların ucuz iş gücü oluşturması
- Çocukların arkadaşlık ilişkilerinin etkilenmesi
- Ebeveynlerin işsizliği, ailelerin sosyo- ekonomik problemleri, istihdam olanaklarının sınırlı olması
- Hizmet sunan personelde yıpranmışlık yaşanması
- Yardımların suistimal edilme ihtimallerinin yüksek olması ve bu durumun maddi kayba ve işgücü kaybına neden olması
- Anne baba eğitiminin düşük olması, anne babalık becerilerinin zayıf olması

- Bazı sivil toplum kuruluşlarının yoksulluğu kullanarak etik olmayan kazançlar sağlaması

3. GRUP 1 OTURUM

Çocuk Yoksulluğu Nedir?

- Çocuk yoksulluğu, ailenin yoksulluğunun artmasına dayanmaktadır.
- Yoksulluğun temelinde aidiyet duygusunun olmaması yatmaktadır.
- Çocuk yoksulluğu deyince bilinçli olmayan anne-babaların çocuklarıyla yeterince ilgilenmemeleri akla gelmektedir.
- Babalar, aile içinde geri planda kalarak çocuklarıyla ilgilenmemekte ya da uzun süre işsiz kalmasından ve yapılan yardımlarla geçinmesinden dolayı eşine ya da çocuklarına şiddet uygulayabilmektedir. Bu da yoksulluğun çocuklar üzerindeki olumsuz etkisini arttırmaktadır.

Çocuk Yoksulluğu İle İlgili Türkiye’de Yapılan Çalışmalar Nelerdir?

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından, evde bakım ücreti uygulaması yapılmaktadır. Sosyal ekonomik yardımların bir ya da iki yıl gibi uzun süreli olarak yapılanları mevcuttur. Bakanlık bünyesinde 2010 yılına kadar mevcut bulunan toplum kadın merkezlerinde annelere aile eğitiminin verilmesi, onların bir iş edinmeleri imkanı sağlamıştır. Aynı zamanda bu merkezlerde okul öncesi dönemdeki çocuklara kreş hizmeti, okul dönemindeki çocuklara sabahçı- öğlenci grubu olarak etüt merkezleri hizmeti vermekte ve bilgisayarlı bir kütüphane de bulunmaktadır. (Ancak 2010 yılında toplum merkezleri kapatılmıştır.) Mahallelerde alınan koruyucu önleyici tedbirler mevcuttur. İhtiyaç durumunda bakanlık tarafından kreş destek hizmeti verilmektedir. Engelli çocukların ailelerine yönelik olarak geçici misafir bakımı sayesinde ailelerin engelli çocuklarını ücretsiz olarak 30 günlük bir süre için 3-5 çocuğun bir arada bulunduğu kurumlara yatılı olarak bırakabilmektedirler. Evde bakıma destek hizmeti sayesinde ailelere psikososyal destek sağlanmaktadır. Gündüzlü bakım merkezlerinde yarım gün ya da tam gün kreş hizmeti, aileye danışmanlık hizmeti, rehabilitasyon hizmeti gibi hizmetler verilmektedir.

Milli Eğitim Bakanlığı, okullarda çocuk hakları derslerine yer vermektedir. Eğitim yardımının yapılmasına aracılık etmektedir (bu yardımlar, okullar açılınca ve bayramlarda yapılıyor).

Türk Kadınlar Derneği tarafından acil ihtiyaçları karşılama konusunda zaman zaman bireylere yardımcı olmakta ve gıda desteği sağlamaktadır. Baba destek programları mevcuttur. Kadınlara yönelik bireysel danışmanlık hizmetleri ve kadın insan hakları eğitim programları dernek bünyesinde yer almaktadır.

Belediyeler tarafından ücretsiz ekmek dağıtımı sağlanmakta, gıda yardımı ve kömür yardımı yapılmaktadır. Ancak kömür yardımı alan ailenin evinde doğalgaz olması durumunda, yardımla aldığı kömürü yarı parasına satmaktadır. Doğum yardımı sistemi mevcuttur. Yüzme ve okuma kursları gibi sosyal faaliyet programlarına yer vermektedirler.

Bunların yanı sıra hayırseverlerin yardımlarda bulunmakta, ev ziyaretleri yoluyla aile eğitim programlarının ailelere verilmekte, üniversite destekli ya da proje destekli çalışmaların çocuk yoksulluğunun yaşandığı bölgelerde yoğunlaşmakta, muhtaç kişilerin dernek vakıf gibi organizasyonlara daha kolay dahil olabilmektedir.

Çocuk Yoksulluğu İle İlgili Yaşanılan Sorunlar Nelerdir?

- Yoksul ailelerde çocuğun eğitim vb ihtiyaçlarının sağlanamaması sebebiyle çocukların/gençlerin evliliklerini ailenin isteği ile ve genellikle erken yapılmaktadır.
- Çocuklar sosyal çevresinde kişilerde gördüğü elektronik malzemeye ya da kendisinin ulamadığı imkânlarla özenmektedir.
- Değer yargılarının zamanla değişmektedir. Örneğin, engelliler için yardım çıktığında amaç belli bir sayıya ulaşmak iken, ailelerin bunu kötü yönde kullanmışlardır.
- Çocuklara duygusal istismar uygulanmaktadır.
- Cinsiyet ayrımcılığı yapılmakta ve genelde kız çocukların ihtiyaçları göz ardı edilmektedir.
- İşe başlama yaşı düşmüştür.
- Göç eden çocuklar için kendi dillerini konuşan eğitimciler çok az sayıdadır ve yoksul olan kesim eğitim imkânlarından faydalanamamaktadır. Aynı zamanda okula kayıt işlemleri uzun sürmektedir. Kayıt gerçekleştirilen çocuklar ise kendi düzeylerinden yukarıda bir sınıfa yerleştirilmektedir.
- Göç eden çocuklar çocuk işçi olarak kullanılmaktadır.
- Kadınlara yönelik istihdam alanları sınırlıdır. Bunun yanı sıra zaman zaman kadınlar çalışmak konusunda isteksiz davranabilmektedir.
- İstismar ve ihmal vakalarında ihbar sistemi iyi işlememektedir. Öğretmenlerin bu konudaki bilgi düzeyleri yeterli değildir.
- Sivil toplum örgütlerinin çalışmaları istismar ve ihmal konusunda yetersizdir.

Çocuk Yoksulluğu Konusundaki Çözüm Önerileri Nelerdir?

Kısa Vadede Gerçekleştirilecek olan Öneriler

- Eğitim yardımıyla çocukların asgari ihtiyaçlarının karşılanmalı- **ASPB**
- Çocuk hakları konusunda eğitim verilmeli, okul- aile arasındaki işbirliğinin sağlanmalı-**MEB**
- Mükerrer yardımlar azaltılmalı- **Hükümet**
- Aile eğitimlerini özendirici maddi yardımların sağlanmalı (anne-kız diploma alana çeyrek altın verilmesi)- **ASPB**
- Mülteci çocuklara yönelik ola dil eğitimlerine ağırlık verilmeli- **MEB**

Uzun Vadede Gerçekleştirilecek olan Öneriler

- Öğretmen eğitimlerinin düzenlenmeli- **MEB**
- Doğum öncesinden başlayarak asgari düzeyde de olsa aile eğitimlerinin verilmeli-**MEB ve ASPB**
- Yardımlar, bir eğitimden geçme zorunluluğuna dayalı olarak verilmeli- **Yardım yapan tüm kuruluşlar**
- Meslek edindirme çalışmalarının yapılmalı- **ASPB ve MEB**
- Mülteci çocukların yerleştiği okullar, bölgelere ayrılarak, her bir bölgenin başına uzmanların verilmeli- **MEB ve ASPB**
- Okullarda çocuklara küçük yaşlardan itibaren kadına şiddet, dürüst ve ahlaklı olma gibi konularda eğitim verilmeli- **MEB**
- Çocuk haklarının ne olduğu ve bu hakların ihlal edilmesi durumunda bildirimin ne zaman ve nereye yapılması gerektiği konusunda eğitimlerin verilmeli- **MEB**
- Eğitimciler ile sosyal hizmet çalışanlarının iş birliği içinde çalışmaları için düzenlemelerin yapılmalı- **ASPB ve MEB**
- Toplum içinde empati duygusu güçlendirilmeli- **Tüm kurum ve kuruluşlar**

3. GRUP 2. OTURUM

Çocuk Yoksulluğunun Güçlü Yanları:

- Çocukları kendi ayakları üzerinde durmayı öğrenmesi
- Çıkan fırsatların görülmesi
- Bağışıklık sistemlerinin daha iyi gelişmiş olması
- Empati sistemlerinin güçlü olması
- Sosyal-duygusal gelişimlerinin daha hızlı olması
- Sorumluluk duygularının, duyarlılıklarının ve araştırmacılık yeteneklerinin gelişmiş olması
- Üniversite sistemine sınavsız girme hakkına (mülteci çocuklar) sahip olunması

Çocuk Yoksulluğunun Zayıf Yanları:

- Politik oyunlara dahil edilme risklerinin daha fazla olması
- Çocukların ve annelerinin eğitimlerine yeterince zaman ayrılmaması

- İnsanlar arasında dayanışmanın kalmaması nedeniyle her şeyin devletten beklenmesi
- Yetersiz ve dengesiz beslenmenin yoğun olması
- Eğitim ihtiyacının karşılanmaması
- Uyarıcı eksikliğinin yoğun olması
- Aile ortamında doğru modelin olmaması
- Özgüven eksikliğinin, kıskançlık gibi davranış sorunlarının yoğun yaşanması
- Bilişsel gelişiminde bir sorun olmamasına rağmen çocuğun akranlarına oranla daha geriden gelişiminin geri olması nedeniyle çeşitli davranış problemlerinin görülmesi
- Gelişim ve davranış sorunları yaşanması
- Eşitsizliğin olması
- Köyde imecenin ortadan kalkması sonucunda kişilerin yalnızlığa itilmesi.
- Yardımlar kişileri sosyal anlamda olumsuz yönde etkileyebilmesi
- Özellikle engelli olan çocukların babalarının evi terk etmeleri

Çocuk Yoksulluğuna İlişkin Fırsatlar:

- Bu konuda yapılacak çalışmaların fark edilmesi
- Olaylar karşısında psikolojik yönden dirençli olmaları
- Kolay risk alabilme gibi özelliklerinin olması,
- Zayıf ve kuvvetli yönlerinin iyi bilinmesi
- Yaptığı işi çok iyi bir şekilde gerçekleştirmeleri
- Aile ve kardeş bağlarının farkında olması
- Yardımlaşmanın çok fazla olması

Çocuk Yoksulluğuna İlişkin Tehditler:

- Erken evliliklerin yapılması
- Eğitimin yarım kalması
- Çalışmaya başlama yaşının erken olması
- Sosyal çevreye girme konusunda kendilerini yetersiz görmeleri
- Her türlü istismara uğrama riskinin yoğun olması

- Terör olaylarına karışma risklerinin olması
- Suça karışma oranlarının yoğun olması
- Kırılganlıkların yaşanması, istismara yönelik tehditlerin yoğun olması
- Yoksulluk bahane edilerek çocuğa şiddet, ihmal ve istismarın uygulanabilmesi

Ek 6. EYLEM RAPORU

MAMAK ÇOCUK YOKSULLUĞU İLÇE EYLEM PLANI

Eylem No	Eylem	Eylemden Sorumlu Kurum veya Kuruluş	Eylem İle İlgili Kurum ve Kuruluş	Eylemin Uygulanacağı Vade	Eyleme İlişkin Açıklama
1	Kaynaklar gerçekten ihtiyacı olanlara aktarılmalı ve ihtiyaç dağıtım kriterleri yeniden değerlendirilmelidir	Hükümet	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı	Kısa Vadede	İhtiyacı olan kişilerin ihtiyaç durumunun saptanmasına ilişkin kriterler gözden geçirilmeli, güncellenmeli
2	Yardımlar ekonomik desteğin yanı sıra psikolojik ve eğitimsel destek olarak da verilmeli.	Belediyeler, Üniversiteler, Bakanlıklar	Yardım yapan tüm kurum ve kuruluşlar	Kısa Vadede	Yoksulluk sadece maddi değil tüm boyutları ile değerlendirilerek çalışmalar gerçekleştirilmelidir
3	Yardımlar ailelerin özelliklerine ve ihtiyaçlarına uygun dağıtılmalı	Yardım yapan tüm kurum ve kuruluşlar	Yardım yapan tüm kurum ve kuruluşlar	Kısa Vadede	Örneğin diyabet hastasına şeker yardımı yapılmaması gibi.
4	SOYBİS sisteminin tüm yardım kuruluşları	Yardım yapan tüm	Yardım yapan tüm	Kısa	Bu şekilde kimin ne tür

	tarafından etkin ve ortak kullanılmasına imkân tanınmalı	kurum ve kuruluşlar	kurum ve kuruluşlar	Vadede	yardımlardan yararlandığı tüm kişiler tarafından görülebilir.
5	Verilen yardımların gerçekten amaca uygun kullanılıp kullanılmadığı takip edilmeli.	Yardım yapan tüm kurum ve kuruluşlar	Yardım yapan tüm kurum ve kuruluşlar	Kısa Vadede	Kişiler tarafından alınan yardımların ihtiyaç duyduğu şekilde kullanılıp kullanılmadığı
6	Yardım yapan kurum ve kuruluşlar ev incelemesini profesyonel kişilere detaylı olarak yaptırtmalı	Yardım yapan tüm kurum ve kuruluşlar	Bilirkişiler, Üniversiteler	Kısa Vadede	Tarafsız bilir kişiler ya da kurumlardan ev incelemeleri konusunda yardım alınabilir.
7	Kadınların istihdamına yönelik eğitimlerin ve bunları veren merkezlerin tekrar yürürlüğe girmesi sağlanmalı.	ASPB, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı	Kısa Vadede	Bu merkezlerden başarı ile mezun olanlara iş olanağı tanınmalı ve bu sayede kadın istihdam oranı arttırılmalı
8	Eğitimin temelini ailede atılması sebebiyle ev ziyaretleri yoluyla aile eğitimleri yapılmalı ve bu eğitimler yaygınlaştırılmalı.	Belediyeler, Üniversiteler, Bakanlıklar, Kaymakamlıklar	Belediyeler, Üniversiteler, Bakanlıklar, Kaymakamlıklar	Kısa Vadede	Ailelerin farklı eğitimler ile desteklenmesi sağlanabilir.
9	Dezavantajlı gruplar bir araya getirilerek yardımlaşmaları sağlanmalı	Yardım yapan tüm kurum ve kuruluşlar	Yardım yapan tüm kurum ve	Kısa Vadede	Örneğin yaşlı bir kişinin evinin temizliğini yardım

			kuruluşlar		verilen genç bir kadın tarafından yapılması sağlanabilir.
10	Topluma hizmet uygulamaları arttırılmalı	MEB ve Üniversiteler	Tüm öğretim düzeylerindeki öğretim kurumları	Kısa Vadede	Tüm eğitim kademelerinde öğretim programları topluma hizmeti de kapsayacak uygulamaları içermelidir
11	Okullarda yardımlaşmaya ve paylaşmaya yönelik gönüllü çalışmalar yapılmalı ve yaygınlaştırılmalı	MEB	Tüm öğretim düzeylerindeki okullar	Kısa Vadede	Okullarda gönüllü çalışmalara yönelik faaliyetler artırılarak yardımlaşma duygusu paylaşılmalı
12	Özellikle çocukların yaşamlarında önem taşıyan öğretmenlerin mesleki becerilerine yönelik iyileştirmeler yapılmalı	MEB	Okullarda görev yapan öğretmenler	Kısa Vadede	Öğretmenlerin farklı yoksulluk durumları ile karşılaştıklarında nerelerden yardım alacağını ve müdahale yolları konusunda bilinç sahibi olmaları sağlanmalı
13	Okulların sosyal hizmetlere yönelik projeler yapması sağlanmalı, desteklenmeli ve arttırılmalı	ASPB ve MEB	Tüm öğretim düzeylerindeki	Kısa Vadede	Okullardaki öğrenci ve veli profillerinin incelenmesi ve

			okullar		sosyal hizmetlere yönelik çalışmaların yapılması
14	Yoksulluğun giderilmesine yönelik yeni destek politikaları geliştirilmeli	Hükümet, Maliye Bakanlığı, ASPB ve MEB	Hükümet, Maliye Bakanlığı, ASPB ve MEB	Uzun Vadede	Yoksulluk nedenleri derinlemesine saptanmalı ve önlemeye yönelik politikalar gerçekleştirilmelidir.
15	Devlet eliyle ve kurumsal olarak verilen bütün yardımlar tek bir noktada toplanmalı	Hükümet, ASPB	Hükümet, ASPB, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları	Uzun Vadede	Bu şekilde kimin ne tür yardımlardan yararlandığı tüm kişiler tarafından görülebilir.
16	Yardım yapan STK ve resmi kurumların birbirleriyle iletişim halinde olmaması kamu kaynaklarının zayi edilmesine sebep olmasından kaynaklı yoksulluğu engellemek için yardımlar tek bir elden yapılmalı.	Bakanlıklar	Yardım Yapan tüm kurum ve kuruluşlar	Uzun Vadede	Yardımların daha sistemli dağıtımı için tüm yardım kurumlarının haberleşmesi sağlanmalı
17	Yardımlar ihtiyaçlara yönelik yapılmalı	ASPB ve Kaymakamlıklar	Yardım Yapan tüm kurum ve	Uzun Vadede	Kişilerin neye ihtiyacı var ise ona ilişkin yardım sağlanmalı

			kuruluşlar		
18	Farklı kültür, gelir düzeyi ve mezhep ayrımı yapılmadan ailelerin birbirleriyle iletişim içinde olacakları şekilde bir arada yaşamaları sağlanmalı, ihtiyaç sahibi olan kişiler ayrıştırılmamalı, toplumla kaynaşmaları sağlanmalı	Belediyeler ve Bakanlıklar	Belediyeler ve Bakanlıklar	Uzun Vadede	Bu sayede toplumsal öğrenmenin ve model alarak öğrenmenin sağlanmasına imkân tanınmalı
19	Ailelerin eğitime yönelik toplum merkezleri kurulmalı ve yaygınlaştırılmalı	Belediyeler ve ASPB	Belediye	Uzun Vadede	Belediye altyapı ile bu merkezlere destek vermeli ve ASPB'nin personel desteği ile bu kurumların yürütülmesi sağlanmalı
20	Toplum Merkezleri, ÇOGEM'ler ve sokak çocuklarına yönelik merkezler açılmalı ve yaygınlaştırılmalı	ASPB	Belediye, ASPB	Uzun Vadede	Mahalle bazında bu tarz merkezleri açılması, çocukların eğitim alabilecekleri sosyal gelişimlerinin desteklenebileceği alanların yaygınlaştırılması sağlanmalı
21	Hizmet merkezlerine ulaşım kolaylaştırılmalı	Belediyeler ve	Belediyeler	Uzun	İnsanların sağlık, eğitim vb

		Bakanlıklar		Vadede	hizmet merkezlerine ulaşımı kolaylaştırılmalı
22	Aileye maddi destek vermek son çözüm olarak düşünülmeli, bunun yerine istihdam olanaklarının arttırılması gibi farklı çözüm odaklı çalışmalar arttırılmalı	Hükümet, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı	Uzun Vadede	İstihdam olanaklarının geliştirilmesi
23	İhtiyaç sahiplerinin iş gücüne katılımı sağlanmalı. Aileleri meslek edinebilecekleri bir zanaata yönlendirmek amacıyla iş atölyeleri açılmalı	Bakanlıklar, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı	Çalışma ve sosyal güvenlik kurumu bakanlığı	Uzun Vadede	Ev dışında çalışma olanağı olmayan kişilerin evden de çalışmasına olanak sağlanmalı
24	Yetiştirme yurtlarının yanı sıra çocuk evleri sistemi yaygınlaştırılmalı	ASPB	Yetiştirme Yurtları, Çocuk Evleri	Uzun Vadede	Çocukların ev ortamlarında yaşamalarına destek olunmalı
25	İyi hazırlanmış eğitim politikaları ile çocukların çalışma ahlakını oluşturacak şekilde yetiştirmeleri sağlanmalı	Bakanlıklar	MEB	Uzun Vadede	Çocukların çalışma v çalışma ahlakı ile ilgili bilgi sahibi olmalı sağlanmalıdır
26	Yoksul mahallelerde okul öncesine yönelik ücretsiz eğitim kurumları oluşturulmalı, çocukların yemek ihtiyaçlarının da karşılandığı bir sistem kurulmalı.	MEB	Okul öncesi öğretim kurumları	Uzun Vadede	Okul öncesi eğitim tekrar zorunlu hale gelmeli, eğitimin aileyle beraber yürütülmesi sağlanmalı.

27	Çocuklarla çalışacak olan meslek elemanları ve öğretmenler profesyonel olarak seçilmeli, ücretli öğretmenlik sistemi kaldırılmalı.	MEB	MEB	Uzun Vadede	Öğretmenlerin çalışma güvenceleri sağlanmalıdır
28	Çocuklar matematik-fizik gibi konuların yanı sıra yetenekleri odaklı bir mesleğe, sanata ya da zanaata da yönlendirilmelidir	MEB	MEB	Uzun Vadede	Çocukların farklı şekillerde öğrenimlerinin sağlanması için ortamlar oluşturulmalı
29	Eğitim sisteminde güncellemeler yapılmalıdır	MEB	MEB	Uzun Vadede	Eğitim sisteminde sürekli değişimler yerine güncellemeler yapılmalıdır
30	Ailelerin eğitime yönelik ciddi politikalar geliştirilmeli	MEB ve ASPB	MEB ve ASPB	Uzun Vadede	Aileler farklı konularda bilinçlendirilmelidir
31	Adalet sisteminde bulunan çocuğun durumuna yönelik yeni düzenlemeler yapılmalı ve onlara özel mekanlar oluşturulmalı	Adalet Bakanlığı	Adalet Bakanlığı	Uzun Vadede	Çocukların suç durumlarına ilişkin detaylı çalışmalar yapılarak güncellemeler gerçekleştirilmelidir
32	Mahallelerdeki sosyal destek sistemleri arttırılmalı, anne ve babalar için kurslar, çocuklar için oyun alanları, okul öncesi eğitim kurumları, ergenlerin boş zamanlarını değerlendirecekleri mekanlar (Kütüphane,v.b) yapılmalı ve	Belediyeler	Belediye, MEB, ASPB	Uzun Vadede	Annelerin ve çocukların bilinçlendirilmesi sağlanmalıdır.

	yaygınlaştırılmalı				
33	Bankaların kredi ve kredi verme politikaları değiştirilmeli	BDDK	BDKK, Bankalar	Uzun Vadede	Kişilerin gelirlerini bilinçli kullanımları sağlanmalı

EK 7. Nitel Analizlere Yönelik Kavram Haritaları

